T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

OSMANZÂDE AHMED TÂİB'İN MÜNŞEÂTI
(İNCELEME-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
PROF. DR. SÜLEYMAN ÇALDAK

HAZIRLAYAN
OSMAN OĞUZ

MALATYA-2017

T.C.

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

OSMANZÂDE AHMED TÂİB'İN MÜNŞEÂTI (İNCELEME-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN	HAZIRLAYAN
PROF. DR. SÜLEYMAN ÇALDAK	**OSMAN OĞUZ**

Jürimiz ..../..../20... tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda bu yüksek lisans tezini (oybirliği /oyçokluğu) ile başarılı bularak Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim, Eski Türk Edebiyatı Bilim dalında yüksek lisans tezi olarak kabul etmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvan Ad Soyadı imzası

1. Prof. Dr. Bahir SELÇUK .....
2. Prof. Dr. Süleyman ÇALDAK .....
3. Doç. Dr. Cafer NUM .....
4. .....
5. .....

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ..... tarih ve .....sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Unvan Ad Soyad

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ONUR SÖZÜ

"Prof. Dr. Süleyman ÇALDAK'ın danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım "OSMANZÂDE AHMED TÂİB'İN MÜNŞEÂTI (İNCELEME-METİN)" başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım."

Osman OĞUZ

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezin kâğıt ve elektronik kopyalarının İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece İnönü Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezin bir yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, seminerimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../.../2017

Osman OĞUZ

ÖN SÖZ

Olur ise eğer mîzân-ı temyîz-i sühan derkâr
Bilinür herkesin ol dem kemâlâtiyle noksânı (Tâib)

XIII. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar varlığını sürdüren Osmanlı edebiyatı, etkisini en azından akademik ortamlarda yapılan çalışmalarla günümüze kadar hissettirmiştir. Nazmıyla hâkimiyetini oluşturan bu edebiyat aslında nesri de ihmal etmemiştir. Nesrin etkisini hissettiğimiz dönemlerden biri de XVIII. yüzyıldır.

XVIII. yüzyıl edebiyatı, mensur eserleri bakımından epeyce varlıklıdır. Genelde ilim alanında yazılmış bu eserler, türlerine göre çeşitlilik gösterir. Dil ve anlatımda geçen yüzyıla göre kısmen sadeleşme eğilimi görülür. Bu eğilim, süslü nesrin örneği kabul edilen münşeâtlarda da kendini gösterir. Bu dönemde yeni türlerle de karşılaşılmaktadır. XVII. yüzyılda gezi ve coğrafya yazıları ilk defa kullanılırken bu yüzyılda da sefâretnâmeler yazılmaya başlamıştır. Ansiklopedi tarzı kitaplarda çok farklı bilgiler anlatılmış, dil ve sanatla ilgili eserlerle karşılaşılmıştır.

Bu yüzyılda sanatkârane nesrin örnekleri olan münşeâtlar da dönemin önemli münşileri tarafından telif ya da derleme şeklinde yazılmış, çok farklı örneklerin olduğu eserler meydana getirilmiştir. Osmanzâde Tâib, Koca Ragıp Paşa, Çelebizâde Âsım, Tokatlı Kânî, Raşit, Nevres-i Kadîm, Âtıf Efendi, Beylikçi İzzet, Nahifî ve Nesîb gibi yazarlar, yüzyılın bu alanında öne çıkan isimler olmuştur.

Osmanzâde Ahmed Tâib'in münşeâtının içeriğinden ve yapısından bahseden bazı eserlere rastlanmıştır. Bu eser, XVIII. yüzyıla ait nesir türündeki eserler arasında önemli bir yere sahip olup günümüzdeki birçok çalışmada eserden bahsedilmekte ve eserin tek bir nüsha üzerinden değerlendirmesi yapılmaktadır. Bu da eserin tenkitli metninin gerçekleştirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Bu yüzden Tâib'in eseri, bu tezin konusu olarak seçilmiştir.

Çalışma, giriş ve iki ana bölümden oluşmaktadır. Girişin ilk başlığı altında Osmanzâde Tâib Ahmed'in hayatı, edebî kişiliği ve eserleri; ikinci başlığı altında ise Osmanlı edebiyatındaki nesir hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde Münşeât-ı Tâib muhteva, dil ve üslup açısından incelenmiştir. İkinci bölümde tenkitli metnin oluşturulmasında izlenen yönteme, çevriyazı alfabesine ve tenkitli metne yer verilmiştir.

Ana bölümlerden sonra sonuç ve kaynak başlıkları sıralanmaktadır. Ekler sayfası da özel isimlerden oluşan dizin ve eserin tıpkıbasımı eklerinden meydana getirilmiştir.

Osmanzâde'nin eserine ait kaynaklarda on iki yazma nüsha bilgisi görüldü; fakat eserin sadece yedi nüshasına (A, N, N1, N2, M, M1, S1) ulaşılabildi. Yurt dışında bulunan iki nüsha elde edilemedi. Bilgilerine ulaştığımız üç nüsha, kütüphanelerden istenmesine rağmen temin edilemedi. Bu yüzden tenkitli metin sadece yedi yazma nüshadan hareketle ortaya konulmuştur. Tenkitli metinde bütün nüshalar, varaklarıyla belirtilmiş, metnin sayfaları ve mektup düzeni, N (Nuruosmaniye) nüshası dikkate alınarak hazırlanmıştır. N nüshası, ilk yazılan ve diğer nüshalara göre daha düzenli bir nüsha olmasından dolayı tercih edilmiştir. Bazı nüshalarda ortak olmayan mektuplar, ek mektup olarak hâtime bölümünden sonra yerini almıştır. Ek mektuplardan ilk ikisi N1 (İstanbul Üniversitesi-NEKTY10301/01) nüshası, diğer üçü M1 (Millet Kütüphanesi-AEEdb387) nüshasına göre tertip edilmiştir.

Eserdeki Arapça ve Farsça manzum ve mensur eserlerin anlamları dipnotta verilmiştir. Manzum parçalardan da şairleri ve vezinleri belirlenenler yine dipnotta gösterilmiştir.

Bütün gayret ve dikkate rağmen çalışmanın kusursuz olduğu söylenemez. Bu nedenle hoşgörüyle karşılanması ve geliştirici eleştirilerin sonraki çalışmalara katkıda bulunması umulur. Çalışmanın alana katkı sağlaması tek isteğimizdir.

Çalışmamızın şekillenmesinde büyük katkıları olan, Arapça ve Farsça metinleri doğru okuma ve tercümede, tezin hazırlanmasında yardımını esirgemeyen kıymetli hocam Prof. Dr. Süleyman ÇALDAK'a, çalışmamda bana yardımcı olan Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK, Prof. Dr. Bahir SELÇUK, Doç. Dr. Nazmi ÖZEROL, Doç. Dr. Serdar YAVUZ'a, metnin okunuşu ve Farsça şiirlerin şairlerini/kime ait olduklarını tespitte ve teknik konularda destek olan Dr. Fatih ELÇİ'ye ve çalışma sürecinde sabrından dolayı aileme teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

OĞUZ, Osman. Osmanzâde Ahmed Tâib'in Münşeâtı (İnceleme-Metin), Malatya, 2017.

Osmanzâde Ahmed Tâib'in hayatı, edebî kişiliği, eserleri ve özellikle Münşeât-ı Tâib adlı eseri bu çalışmanın konusu oldu. Yazarın hayatı, edebî kişiliği ve eseri ana hatlarıyla anlatıldı. Münşeâtın tenkitli metni, içeriği, yapısı, dil ve üslûbu, daha kapsamlı bir şekilde ele alındı.

Anahtar Sözcükler: Osmanzâde Ahmed Tâib, inşâ, münşeât, çevriyazı.

ABSTRACT

OĞUZ, Osman. Osmanzâde Ahmed Tâib's Münşeât (Examination-Text), Malatya, 2017.

The life, literary personality, works of Osmanzâde Ahmed Tâib and especially his work called Münşeât-ı Tâib became the subject of this work. The writer's life, literary personality and work were outlined. The critical text, content, structure, language and style of the münşeât were handled more extensively.

Key Words: Osmanzâde Ahmed Tâib, inşâ, münşeât, transcribe.

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ iii

BİLDİRİM iv

ÖN SÖZ v

ÖZET vii

İÇİNDEKİLER ix

KISALTMALAR xiii

GİRİŞ 1

1. OSMANZÂDE TÂİB'İN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ 1

1.1. Hayatı 1

1.2. Edebî Kişiliği 4

1.3. Eserleri 6

1.3.1. Sıhhat-âbâd 6

1.3.2. Ahmedü'l-Âsâr fî Tercemeti Meşârıkı'l-Envâr 7

1.3.3. Şiirleri 7

1.3.4. Ahlâk-ı Ahmedî (Kitâbu'l-Ahlâki'l-Ahmedî) 9

1.3.5. Hulâsatü'l-Ahlâk 9

1.3.6. Telhîs-i Mehâsinü'l-Edeb 10

1.3.7. Telhîsü'n-Nesâyih (Telhîsü'l-Hikem) 10

1.3.8. **Simârü'l-Esmâr (Zübdetü'l-Esmâr) [Ezhâr?] fi'l-Hikâyât, Zübdetü'n-Nesâyih** 11

1.3.9. Hadîkatü'l-Mülûk 12

1.3.10. Hadîkatü'l-Vüzerâ 13

1.3.11. Münşeât (Mektûbât ve Muharrerât-ı Nâdire, Tuhfe) 15

1.3.11.1. Münşeât'ın Yazılışı ve Tertibi 16

1.3.11.2. Münşeât'ın Nüshaları 18

1.3.11.2.1. A Nüshası 19

1.3.11.2.2. A1 Nüshası 20

1.3.11.2.3. G Nüshası 21

1.3.11.2.4. M Nüshası 22

1.3.11.2.5. M1 Nüshası 23

1.3.11.2.6. M2 Nüshası....24
1.3.11.2.7. M3 Nüshası....24
1.3.11.2.8. N Nüshası....25
1.3.11.2.9. N1 Nüshası....26
1.3.11.2.10. N2 Nüshası....27
1.3.11.2.11. N3 Nüshası....28
1.3.11.2.12. S1 Nüshası....29
1.3.11.3. Münşeât'ın Nüsha Kısaltmaları....29
2. OSMANLI EDEBİYATINDA NESİR....31
2.1. İnşâ ve Münşeâtlar....32
2.2. Osmanlıda Mektup Geleneği....35
BİRİNCİ BÖLÜM: MÜNŞEÂT'IN İNCELENMESİ....40
1. Münşeât'ın Muhteva Özellikleri....40
1.1. Dibâce....40
1.1.1. Giriş....40
1.1.2. İnşâ İlmi....41
1.1.3. Üst Makama Yazılan Mektuplar....41
1.1.4. Alt Makama Yazılan Mektuplar....41
1.1.5. Akrandan Akrana Yazılan Mektuplar....42
1.1.6. Münşî....42
1.1.7. Sunuş....43
1.2. Fasıllar ve Hâtime....44
1.2.1. Birinci Fasıl....44
1.2.2. İkinci Fasıl....47
1.2.3. Üçüncü Fasıl....47
1.2.4. Hâtime....50
1.3. Hâtimetü'l-Münşeât....51
1.4. Ek Mektuplar....51
2. Münşeât'ın Dil Özellikleri....52
2.1. Kelimeler....53
2.1.1. İsimler....53
2.1.2. Sıfatlar....54

2.1.3. Zamirler 54
2.1.4. Zarflar 55
2.1.5. Edat ve Bağlaçlar 55
2.1.6. Fiiller 55
2.2. Tamlamalar 56
2.2.1. İsim Tamlamaları 56
2.2.2. Sıfat Tamlamaları 57
2.3. Cümle Türleri 57
2.3.1. Yapılarına Göre Cümleler 58
2.3.2. Anlamlarına Göre Cümleler 58
2.3.3. Yüklemin Türüne Göre Cümleler 59
3. Münşeât'ın Üslup Özellikleri 59
3.1. Deyimler 59
3.2. İkilemeler 60
3.3. Manzumeler 60
3.3.1. Arapça Manzumeler 61
3.3.2. Farsça Manzumeler 62
3.3.3. Türkçe Manzumeler 64
3.4. Ayetler 66
3.5. Arapça ve Farsça İbareler 67
3.5.1. Arapça İbareler 67
3.5.2. Farsça İbareler 68
3.6. Edebî Sanatlar 68
3.6.1. Mecazlar 68
3.6.1.1. Teşbih 68
3.6.1.2. İstiare 69
3.6.1.3. Mecâz-ı Mürsel 69
3.6.1.4. Teşhis 69
3.6.2. Anlamla İlgili Edebi Sanatlar 70
3.6.2.1. Tevriye 70
3.6.2.2. Tenâsüp 70
3.6.2.3. Mübâlağa 70

3.6.2.4. Tezât **71**
3.6.2.5. Tekrîr **71**
3.6.2.6. Nidâ **71**
3.6.2.7. İstifhâm **72**
3.6.2.8. Telmih **72**
3.6.2.9. İktibâs **72**
3.6.3. Sözle İlgili Edebi Sanatlar **73**
3.6.3.1. Aliterasyon **73**
3.6.3.2. Cinâs **73**
3.6.3.3. İştikâk **73**
3.6.3.4. Secî **74**
3.6.3.5. Îcâz **74**
İKİNCİ BÖLÜM: MÜNŞEÂT'IN TENKİTLİ METNİ **75**
1.Tenkitli Metin Kurmada İzlenen Yöntem **75**
2.Çevriyazı Alfabesi **77**
3.Münşeât'ın Tenkitli Metni **78**
SONUÇ **175**
KAYNAKÇA **178**
EKLER **183**
Ek 1: Münşeât'ta Geçen Özel İsimler Dizini **183**
Ek 2: Tıpkıbasım **186**

KISALTMALAR

age. : Adı geçen eser

AKM : Atatürk Kültür Merkezi

C. : Cilt

H : Hicri

haz. : hazırlayan

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

mm. : milimetre

No. : Numara

öl. : ölümü

S. : Sayı

s. : sayfa

ss. : sayfa sınırı

st. : satır

vd. : ve devamı

vr. : varak

Yay. : Yayınları

yk. :yaprak

yy. : yüzyıl

GİRİŞ

1. OSMANZÂDE TÂİB'İN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1.1. Hayatı

Asıl ismi Ahmed olan İstanbullu şairin şeyhülislâma yazdığı bir arîzadan yola çıkılarak 1070/1659-60 yılında doğduğu düşünülmektedir.[1] Babası sırasıyla maliye tezkireciliği[2] ve Süleymaniye Vakfı rûznâmçeciliği[3] görevlerinde bulunan ve son görevindeyken vefat eden Osman Efendi'dir.[4] Şair, kendisini babasına nispetle Osmanzâde Ahmed Tâib olarak tanıtır.[5] Nitekim Tuhfetü'l-Mülûk'un mukaddimesinde kendisini bu şekilde ifade etmiştir:

"Ammâ bu abd-i kesîru'l-meâyib,
Osman-zâde Ahmed Tâib..."[6]

Yazar, eğitimli bir ailenin mensubu olmasının da etkisiyle iyi ve düzenli bir medrese tahsili gördükten sonra 1089/1678'de Şeyhülislâm Çatalcalı Ali Efendi (öl. 1692)'den mülâzım[7] olur. 5 Rebiülevvel 1099/9 Ocak 1688 tarihinde babasının İstanbul Kumkapı'daki Karamânî Mehmed Paşa Camii bitişiğinde Cedîde-i Osman Efendi adıyla yaptırdığı ibtidâ-i hâriç[8] medresesinin ilk müderrisliğine atanır. Burada yedi sene müderrislik yapar. 1106/1694 Rebiülevveli'nde Abdulhâdizâde Feyzullah Efendi (öl.

---

[1] Özcan, Abdulkadir, "Osmanzâde Ahmed Tâib", İslam Ansiklopedisi, C. XXXIV, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 2; Kenan Erdem, Osmanzâde Tâib: Simârü'l-Esmâr, İnceleme-Metin, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1999, s. 6.

[2] Maliye tezkireciliği: Mali işleri yazma işi. Rûznâmçeciliğin altında bir rütbe. (Pakalın, 1993, 491)

[3] Rûznâmçecilik: Günlük hadiseleri deftere kaydetme işi. (Devellioğlu, 2007, 900)

[4] Erdem, Kenan, Osmanzâde Tâib: Simârü'l-Esmâr, İnceleme-Metin, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1999, s. 6.; Nail Tuman, Tuhfe-i Nâilî, (haz.) Cemal Kurnaz, Mustafa Tatçı, C. I, Bizim Büro Yay., Ankara 2001, ss. 123-124;

[5] Mustafa Safâyî, Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idi'l-Eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks, (haz.) Pervin Çapan, AKM, Ankara 2005, s. 114.

[6] Kaya, Abdullah, Osmanzâde Ahmed Tâib'in Tuhfetü'l-Müluk Adlı Yazma Eseri, Transkripsiyon ve Değerlendirme, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 2004, s. 17.

[7] Mülâzım: Medrese tahsilini bitirip "icâzet" alanlar hakkında kullanılır bir tabirdir. Mülâzımların adları "rûznâmçe-i divân-ı hümâyun"a kaydolunurdu. Yedi seneden ibaret olan mülâzımlık müddetini dolduranlar "rüûs" imtihanına girerler, muvaffak olanlar "ibtidâ-i hâriç rüûsu" ile müderris tayin edilirlerdi. İmtihanda muvaffak olamayanlar ve muvaffak olanlardan isteyenler "kaza" mesleğine geçip "Kadı" olurlardı. (Pakalın, 1993, 612)

[8] İbtidâ-i hâriç: Medreselerdeki üç tahsil derecesinden ilk mertebenin unvanıydı. (A.g.e., 15)

1128/1715) yerine hareket-i hâric[1] derecesiyle Fazliyye (Fazîle, Fuzayliye, Feyziye) Medresesine geçer. Şam valiliğine 1107/1695 yılında gönderilen Kemankeş Aşçı Mehmed Paşa (öl. 1128/1716)'nın maiyetinde, onun kethüdası sıfatıyla Şam'a gider. Bundan dolayı adı 1707/1695 yılının Ramazan ayında müderrisler defterinden silinir ve II. Mustafa (1664-1703)'nın cülûsundan hemen sonra medresesi Durmuşzâde Ahmed Efendi (öl.1129/1717)'ye devredilir. Yazar, İstanbul'a döner ve birkaç yıl sıkıntı çeker. 1109/1697 Zilkâdesi'nde merhum Sadrazam Hüseyin Paşa (öl. 1114/1702) eniştesi Hacı Kethüdâ'nın desteğiyle Feyziye-i Cedîde adı verilen henüz yapılmamış medresenin inşasını tasarlamakla görevlendirilmiş ve oraya dâhil rütbesiyle atanmıştır. Fakat medrese yaptırılamadığı için çekemeyenler tarafından Şeyhülislâm Feyzullah Efendi (öl. 1115/1703)'ye yapılan şikâyet ve kötülemeler sonucunda Tâib'in adı tekrar müderrisler listesinden silinir. Daha sonra 1115/1703'te Horhor semtinde inşa ettirdiği medreseye müderris olur. Hareket-i dâhil[2] itibariyle buranın müderrisliği tekrar yazarın kendisine verilmiş ve daha sonra arkadaşlarına kıyas ile mûsıla-i sahn[3] itibariyle makamı yükseltilmiştir. Fakat bu durumu uzun sürmez ve Şeyhülislâm Paşmakçızâde Ali Efendi (öl. 1716)'nin ilk döneminde 1115'te rütbe indirimine uğrar.[4]

12 Safer 1118/26 Mayıs 1706'da Mustafa Ağa Meresesi, 15 Safer 1120/6 Mayıs 1708'de mûsıla-i sahn itibariyle Koca Mustafa Paşa Medresesi yazara verilir; bundan sonra itibarı artmaya başlar. Yine aynı yıl içinde 28 Rebiülâhir 1120/1708'de Sahn-ı Semâniye Medresesi[5] ile onurlandırılır. Altı ay sonra 6 Zilkâde 1120/1709'da

---

[1] Hareket-i hâriç: Kanuni zamanında Süleymaniye Medresesinin binasından sonra on ikiye çıkarılan tarik-i tedris (okutma yolu) silsilesinin ikinci mertebesindeki müderrislerine verilen unvandır. Silsilenin ilk mertebesindekilere "ibtidâ-i hâriç" denilirdi. Üçüncüden itibaren diğer dereceler şöyleydi: İbtidâ-i dâhil, hareket-i dâhil, mûsıla-i sahn, mûsıla-i sahn-ı seman, ibtidâ-i altmışlı, hareket-i altmışlı, mûsıla-i Süleymaniye, havamis-i Süleymaniye, Süleymaniye, dârülhadis. Müderrislerin en yüksek mertebesini dârülhadis müderrisleri teşkil ederdi. (A.g.e., C. I, 740)

[2] Hareket-i dâhil: Kanuni zamanında Süleymaniye Medresesinin binasından sonra on ikiye çıkarılan tarik-i tedris (okutma yolu) silsilesinin dördüncü mertebesindeki müderrislerine verilen bir unvandır. (age., C.I, 740)

[3] Mûsıla-i sahn: Âlî (yüksek) olan sahn derslerine dâhil olabilmek için onun tâlisi (ortası) makamında bulunan medreseler hakkında kullanılır bir tâbirdir. Medrese programlarına göre ilk tahsil "Hâriç" orta tahsil "Dâhil" medreselerinde alınır, oradan çıktıktan sonra âlî tahsil takip edebilmek üzere "Sahn medreseleri"ne girilirdi. (age., C. II, 585)

[4] Erdem, Kenan, Osmanzâde Tâib: Simârü'l-Esmâr, İnceleme-Metin, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1999, s. 6.; Abdullah Kaya, Osmanzâde Ahmed Tâib'in Tuhfetü'l-Müluk Adlı Yazma Eseri, Transkripsiyon ve Değerlendirme, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 2004, s. 19.; İbrahim Halil Tuğluk, (2013), "Osmanzâde Tâib Ahmed" http://edebimakale.blogspot.com.tr/2014/01/taib-osman-zade-ahmed.html 2013 (04.02.2017).

[5] Sahn-ı Semâniye Medresesi(Sahn Medreseleri): Fatih Sultan Mehmed tarafından İstanbul'da adıyla anılan caminin etrafındaki medreseler hakkında kullanılır bir tabirdir. Bunlar yüksek tahsil vermek üzere sekiz medreseden ibaret oldukları için "Sahn-ı Seman" denilirdi. (Pakalın, 1993, 93)

Edirnekapı'daki Mihrimah Sultan Medresesine, 1122/1710'da Atik Murad Paşa Medresesine ve 1124/1712'de mûsıla-i Süleymâniye[1] derecesiyle Kasım Paşa Medresesine atanır. Burada dört yıl müderrislik yapar. Ramazan 1128/Ağustos 1716'da Büyük Ayasofya Medresesine ve son olarak da aradan kırk gün geçtikten sonra Süleymaniye Medreselerine[2] tayin edilir.[3]

Bütün bu terfiler onun edebî faaliyetlerinin etkisiyle olmuştur. III. Ahmed (öl. 1736)'in ağır hastalıktan kurtulması dolayısıyla kırk hadis şerhi yazıp Sıhhat-âbâd adıyla padişaha sunan Tâib, 1122'de gerçekleşen Rus Savaşı zaferle sonuçlanınca bir kaside yazıp padişaha arz eder. Yine aynı zamanlarda III. Ahmed (öl. 1736)'in emriyle sanatçı, Meşâriku'l-Envâr adlı eseri tercüme etmiştir. 1127'de Mora kaleleri fethedildiği için Sadrazam Silahtar Damat Ali Paşa (öl. 1716)'ya sunulan tarih kasidesi beğenilmiş ve yazara iki yüz altın verilmiştir. Yazar, Damat İbrahim Paşa (öl. 1730)'nın da ilgisini çekmiş ve vezirden himaye görmüştür. Münşeât'ta geçen bazı yazılardan savaşın sebepleri ve seyri hakkında verilen bilgilerden yazarın bu savaşa katıldığı ve İstendil, Ayamavra, Egine gibi ada ve kalelerin tahririnde görev aldığı düşünülmektedir. Aynı yıl yazarın İstanbul yangınından dolayı evinin yanması nedeniyle III. Ahmed (öl. 1736)'e ve devlet erkânına yazdığı manzum ve mensur arîzalar için kendisine birtakım imkânlar sunulmuştur.[4]

Osmanzâde Tâib, 16 Cemâziyelâhir 1129/28 Mayıs 1717 tarihinde Halep kadılığına atanır. Tâib, görevine başladıktan birkaç ay sonra Fransız konsolosu ve ayan zümresiyle geçinemez ve araları açılır. Konsolos, Fransızların İncil okudukları kilisenin Tâib tarafından camiye çevrildiğini iddia eder ve İstanbul'daki Fransız elçiliği vasıtasıyla ferman çıkartır. Tâib, bu duruma karşı iftiraya uğradığına dair açıklamalı bir

---

[1] Mûsıla-i Süleymaniye(Süleymaniye Tetimmeleri): İstanbul rüusu derecelerinden bir rütbenin adıdır. "Hamise-i Süleymaniye"den sonra gelirdi. Mûsıla-i Süleymaniye ile onun üstünde bulunanlara "Kibâr-ı Müderrisîn" denilirdi. Bu tarik ile sahipleri mevleviyete nail olurlardı. (age., C. II, 585)

[2] Süleymaniye Medreseleri: Kanuni Sultan Süleyman tarafından Süleymaniye camii etrafında vücuda getirilen medreselerin adıdır. Bu medreseler yapılıncaya kadar ulum-u âliye ve âliye (dini ve fennî ilimler) "Sahn-ı seman" namını alan Fâtih medreselerinde okutulurken sonradan fıkıh, kelâm, Arap edebiyatı, şer'i ilimler, tabiiyyat, riyaziyyat, tababet gibi akli ilimler de "Süleymaniye" medreselerinde tedris olunmaya (okutulmaya) başlamıştır. (A.g.e., C. II, 439)

[3] Özcan, Abdulkadir, "Osmanzâde Ahmed Tâib", İslam Ansiklopedisi, C. XXXIV, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 2; Kenan Erdem, Osmanzâde Tâib: Simârü'l-Esmâr, İnceleme-Metin, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1999, ss. 6-7.

[4] Özcan, Abdulkadir, "Osmanzâde Ahmed Tâib", İslam Ansiklopedisi, C. XXXIV, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 2; Kenan Erdem, Osmanzâde Tâib: Simârü'l-Esmâr, İnceleme-Metin, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1999, s. 7; Osmanzâde Ahmed Tâib, "Münşeât-ı Tâib" Nuruosmaniye Kütüphanesi yazma eseri No. 4293, İstanbul, vr. 33a-33b.

mektubu devlet büyüklerine gönderip itibarını korumaya çalışır. Fakat iki yıl sürmesi gereken bu görev, konsolos yüzünden bir yıl sürer ve görevinden alınır. İstanbul'a gelmeden önce Sadrazam İbrahim Paşa (öl. 1730)'ya bir mektupla durumunu bildirir ve hacca gitme isteğini belirtir. Ardından İstanbul'a dönerek İbrahim Paşa (öl. 1730)'ya uğrar. Fenerbahçe karşısındaki merhûme Valide Sultan vakıflarına ait köşkü onarır ve Demirkapı Çiftliği'nde yaşamaya başlar. Çiftliğe sadrazam, şeyhülislâm ve kapudan paşayı davet eder ve onlarla yakınlığı arttırır. Buradaki faaliyetlerinin etkisiyle hem Damat İbrahim Paşa (öl. 1730) hem de III. Ahmed (öl. 1736)'in desteklerini görür.[1]

Son olarak 27 Rebiülevvel 1135/5 Ocak 1723 tarihinde Mısır kadılığına getirilir. Buradaki faaliyetleri hakkında elde net bir bilgi bulunmamaktadır. Yalnız Halep'teki arkadaşlarına, Halep nakibine, müftüsüne ve Halep mahkemesinde birlikte çalıştığı Acemizâde ile Gürânîzâde'ye birkaç mektup gönderdiği bilinmektedir. Kısa bir müddet sonra bu görevden azledilir. Bir sene sonra zehirletilerek öldürülür. Zehirletildiği konusunda kaynaklar fikir birliği içindedir. Ancak Râmiz'in tezkiresinde zehirletilmesiyle ilgili olarak 1717-1718 yıllarında sadrazamlık da yapmış olan Mısır valisi Tevkii Nişancı Mehmed Paşa (öl. 1141/1728-1729)'nın Kayserili olduğunu öğrenince "Âyâ emîr midir, acaba Ermenî midir?" şeklindeki şakasından dolayı 2 Ramazan 1136/25 Mayıs 1724 yılında zehirletilerek öldürüldüğü söylenir. Tâib, ölümünden önce kadılık görevinden alınmıştır; fakat bu durumdan kendisinin haberi olmamıştır. Mezarı, Kahire'deki Hazra-i Haseneyn Türbesi'ndedir.[2]

1.2. Edebî Kişiliği

Müreffeh yaşamayı seven ve başlangıçta Hamdî mahlasını kullanan Osmanzâde Ahmed Tâib (öl. 1136/1724), diliyle işlediği cürümlerden tövbe ederek Tâib mahlasına geçse de yine de hicivden uzak duramaz ve Nâbî (1642-1712), Mustafa Sâkıb Dede (öl.

---

[1] Tuğluk, İbrahim Halil, (2013), "Osmanzâde Tâib Ahmed" http://edebimakale.blogspot.com.tr/2014/01/taib-osman-zade-ahmed.html 2013 (04.02.2017); Abdullah Kaya, Osmanzâde Ahmed Tâib'in Tuhfetü'l-Müluk Adlı Yazma Eseri, Transkripsiyon ve Değerlendirme, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 2004, ss. 19-24.

[2] Tuğluk, İbrahim Halil, (2013), "Osmanzâde Tâib Ahmed" http://edebimakale.blogspot.com.tr/2014/01/taib-osman-zade-ahmed.html 2013 (04.02.2017); Abdullah Kaya, Osmanzâde Ahmed Tâib'in Tuhfetü'l-Müluk Adlı Yazma Eseri, Transkripsiyon ve Değerlendirme, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 2004, ss. 19-24; Râmiz, Râmiz ve Âdâb-ı Zürafâsı: İnceleme-Tenkitli Metin-İndeks-Sözlük, (haz.) Sadık Erdem, AKM, Ankara 1994, s. 51.

1148/1735-1736) gibi önemli isimleri yermeye devam eder. Bununla birlikte bir nevi kendini affettirme adına dinî, ahlakî eserler yazar.[1] Şairin yakın dostu şair ve tarihçi Çelebizâde Âsım (öl. 1173/1760), onun memnun kaldığı dönemin adamlarını övmekte ve beğenmediği kimseleri şiir ve nesirle kötülemekte başarılı, düşmanları için yılanın zehri, dostları için papağanınki gibi tatlı dilli olduğunu söyler. Hayatını Nef'î (öl. 1635) gibi sivri dilliliğiyle ödeyen Tâib (öl. 1136/1724), nükteli olmasıyla birlikte hazırcevaptır. Bu sebeple sanatçının Demirkapı Çiftliğindeki sohbetler, hem devlet büyüklerinin hem de dostlarının ilgi gösterdiği bir ortam olmuştur.[2]

Yazar, döneminin kültürel, iktisadi ve toplumsal özelliklerini eserlerinde aksettirir: Kahvenin İstanbul'da azalması ve pahalılaşmasından dolayı evlerde nohuttan kahve yapılmaya başlanması, kıtlık, saray düğünleri, imar ve inşa hareketleri, İstanbul yangınları gibi. Tâib (öl. 1136/1724), III. Ahmed (öl. 1736)'in oğlu İbrahim (1720-1721)'in doğumuna düşürdüğü tarihin beğenilmesi üzerine hatt-ı hümayun ile meliku'ş-şu'arâlığa getirilmiştir. Bu unvanı aldıktan sonra yazdığı ünlü kasidesinde dönemin şairlerini yermiş, kendisinden sonra vekili olarak Seyyid Vehbî (öl. 1149/1746)'yi bırakmıştır. Seyyid Vehbî (öl. 1149/1746) de daha sonra vekâleti Nedîm (öl. 1730)'e bırakır.[3]

Arapça ve Farsçaya da hâkim olan Osmanzâde Tâib (öl. 1136/1724), aynı zamanda iyi bir nesir üstadıdır. Sâbit (öl. 1712) çizgisinde mahallîleşmeyi devam ettiren Tâib'de folklorik üslup ayrı bir yer tutmaktadır.[4] Yazar, Münşeât'ının ilk sayfalarında, yaşadığı dönemde münşiyâne mektupların okunmamasını gerekçe göstererek inşâda ağır bir dil kullanımına karşı çıkar. O dönemde ilgi gördüğü için kâtibin hoşa giden ve günlük dilde kullanılan ifadeleri seçerek durumunu en güzel bir şekilde anlatmasının daha uygun olacağını söyler. Yine kâtibin beliğ sözleri tercih etmesi gerektiğini; sözün akıcı ve incelikle kullanmanın inşâyı güzelleştireceğini belirtir. Ayrıca yazarın eserinde

---

[1] Mustafa Safâyî, Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idi'l-Eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks, (haz.) Pervin Çapan, AKM, Ankara 2005, s. 115.

[2] Tuğluk, İbrahim Halil, (2013), "Osmanzâde Tâib Ahmed" http://edebimakale.blogspot.com.tr/2014/01/taib-osman-zade-ahmed.html 2013 (04.02.2017); Abdullah Kaya, Osmanzâde Ahmed Tâib'in Tuhfetü'l-Mülûk Adlı Yazma Eseri, Transkripsiyon ve Değerlendirme, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 2004, s. 51.

[3] Tuğluk, İbrahim Halil, (2013), "Osmanzâde Tâib Ahmed" http://edebimakale.blogspot.com.tr/2014/01/taib-osman-zade-ahmed.html 2013 (04.02.2017); Abdulkadir Özcan, "Osmanzâde Ahmed Tâib", İslam Ansiklopedisi, C. XXXIV, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 3.

[4] Tuğluk, İbrahim Halil, (2013), "Osmanzâde Tâib Ahmed" http://edebimakale.blogspot.com.tr/2014/01/taib-osman-zade-ahmed.html 2013 (04.02.2017).

gerekli kullanımları devam ettirip konuları usulüne uygun bir şekilde birbirine bağlamasını önerir.[1]

Yazar, şiirden mektuba, biyografiden hikâyeye; tarihten edebiyata, ahlaktan dine ele aldığı manzum ve mensur eserlerinde yer yer lafız ya da anlam tekrarlarına düşmüştür. Eserlerinde de bazen sanatlı ifadelere rastlanmakla beraber tarihlerinin nispeten sade bir dille yazıldığı görülmektedir. Gelibolulu Âlî (1541-1600)'nin Câhiz (öl. 869)'in Minhâcü's-Sülûk'undan tercüme ettiği Mehâsinü'l-Edeb'ini özetleyen Tâib, sözü karışık ve anlamsız ifade tekrarlarıyla uzattığı için Âlî'yi tenkit eder. Sanatçının yaşadığı dönemde kimi sanatçıların bazı eserlere takrîz yazdığı gibi yazar da, Safâyî Tezkiresi'ne takrîz yazmıştır. Râmiz (öl. 1202/1788), Âdâb-ı Zürefâ'sında Tâib'in inşâsının "hıyre-zen-i çeşm-i Nergisî", yani Nergisî (öl. 1044/1635)'yi şaşırtacak kadar güzel olduğunu söyleyerek onun Nergisî (öl. 1044/1635) ayarında olduğunu işaret eder.[2]

1.3. Eserleri

1.3.1. Sıhhat-âbâd

Eser, kırk hadis (hadîs-i erbaîn) şerhi olup III. Ahmed (öl. 1736)'in ağır bir şekilde hastalanıp daha sonra sağlığına kavuşması sebebiyle 1120/1708 yılında sade bir üslupla kaleme alınmıştır. Önce nesirle çevrilip açıklanan hadisler daha sonra birer kıta ile nazma çevrilmiştir.[3] Kırk hadis türünde eserlerin yoğun bir şekilde yazıldığı bu dönemde aynı zamanda ve aynı gerekçeyle Vakanüvis Raşid Mehmed Efendi (öl. 1148/1735) tarafından mesnevi tarzında Sıhhat-âbâd adında bir eser daha yazılmıştır.[4] Eserin tespit edilen yazma nüshaları aşağıda belirtilmiştir:

1. Bosna-Hersek Gazi Hüsrev Kütüphanesi TY, R-6941/1
2. --- TY, R-6117/1
3. İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları, H. 49

---

[1] Osmanzâde Ahmed Tâib, "Münşeât-ı Tâib" Nuruosmaniye Kütüphanesi yazma eseri No. 4293, İstanbul, vr. 2a-2b.

[2] Râmiz, "Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı: İnceleme-Tenkitli Metin-İndeks-Sözlük, (haz.) Sadık Erdem, AKM, Ankara 1994, s. 51.

[3] Karahan, Abdulkadir, "Osmanzâde Tâib", İslam Ansiklopedisi, C. IX, MEB Yay., Ankara 1993, ss. 453-456.

[4] Biltekin, Halit, "Vak'a-nüvis Râşid Mehmed Efendi, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3/11, Bahar 2010, s. 167. http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt3/sayi11pdf/biltekin_halil.pdf.(12.02.2017)

4. --- TY, R. 329 Mükerrer
5. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY, No. 10042
6. --- TY, No. 2250
7. --- TY, No. 2891/02
8. --- TY, No. 3904/1
9. Konya Mevlana Müzesi Türkçe Yazmaları, 4932/1
10. Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, Talat 124
11. Nuruosmaniye Yazma Eser Kütüphanesi, 34 Nk 4958/1

1.3.2. Ahmedü'l-Âsâr fî Tercemeti Meşârıkı'l-Envâr

Eser, yazarın Sıhhat-âbâd adlı eseri gibi yine hadis üzerine yapılmış bir çalışmadır. Eserin aslı Radıyyüddin es-Sâgânî (öl. 650/1252)'nin Meşârıkı'l-Envâri'n-Nebeviyye'sidir. Tâib'in Arapça aslından çevirdiği bu eser, 2246 hadisten oluşmaktadır. Bu çalışma, III. Ahmed (öl. 1736)'in emriyle yapılmış olup Muharrem 1122/Mart 1710'da tamamlanmıştır.[1] Yazar, eserin bazı tabirlerinde de değişiklikler yapmış ve benzeri başka eserlerden de yer yer faydalanmıştır.[2] Devrine nispeten dili sade olan eserin tespit edilen yazma nüshası aşağıda belirtilmiştir:

1.İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY, No. 1568

1.3.3. Şiirleri

Mürettep bir divanı bulunmamaktadır. Şiirleri çeşitli yazmalarda dağınık bir hâlde bulunmaktadır. Farklı yazma nüshalar üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda kırk üç beyitlik bir miraciye, elli dokuz beyitlik temmûziye kasideleri, terkib-i bentler, elli iki beyitlik hazâniye kasidesi, tarihler, kıta ve rubailer bulunmaktadır.[3] Ali Cânip Yöntem, "Reis-i Şâirân Osmanzâde Ahmed Tâib" adlı eserinde, Ali Kemal Bey'in

---

[1] Özcan, Abdulkadir, "Osmanzâde Ahmed Tâib", İslam Ansiklopedisi, C. XXXIV, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 3.

[2] Kaya, Abdullah, Osmanzâde Ahmed Tâib'in Tuhfetü'l-Müluk Adlı Yazma Eseri, Transkripsiyon ve Değerlendirme, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 2004, s. 44; Kenan Erdem, Osmanzâde Tâib: Simârü'l-Esmâr, İnceleme-Metin, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1999, s. 16.

[3] Sevgi, Ahmet, "Reîs-i Şâirân Osman-zâde Tâib Divanı Üzerine", Türk Edebiyatı Dergisi, İstanbul 2004, XXXII/369.

kütüphanesindeki yazmanın bir kitapçının eline geçtiğini, fakat âkıbetinin ne olduğunun bilinmediğini belirtir. Theodor Menzel (1878-1939) herhangi bir kaynak belirtmeden on iki kaside, otuz iki tarih, yetmiş yedi gazel ve başka şiirler bulunduğunu eserinde kaydeder. Müjgân Cunbur (1926-2013) ve diğer yazarlar tarafından Türk Dil Kurumu Kütüphanesi'nde mevcut yazmaların katalog çalışmaları sırasında burada bir divanın bulunduğu tespit edilmiş ve eser Ahmet Sevgi tarafından bilim dünyasına duyurulmuştur. Ahmet Sevgi, hiç hiciv bulunmadığı için divanın çok önceden tertip edilmiş olabileceğini söyler. Çağdaşlarının, şairin divanından bahsetmemeleri dikkat çeker. Bazı şiir mecmualarında rastlanan başta kaside ve gazel olmak üzere birçok şiiri günümüze ulaşmıştır. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinin Türkçe Yazmalar Kataloğu'nda bir divan parçası bulunmaktadır. Yine aynı kütüphanenin İbnülemin bölümündeki bir mecmuada şairin kendi hattıyla yazılmış gazeller mevcuttur. Elli civarında gazel de Millet Kütüphanesindeki divan parçasında yer almaktadır. Salih Sa'dâvî tarafından yapılan doktora tezinde, bu eserler bir araya getirilmiştir. Şairin dağınık hâlde bulunan şiirlerini toplayan Mustafa Yatman, eseri Osmanzâde Tâib Divânı'ndan Seçmeler adıyla yayımlamıştır.[1] Osmanzâde'nin Sultan III. Ahmed (öl. 1736) ve Sadrazam Damat İbrahim Paşa (öl. 1730) olmak üzere devrinin ileri gelenlerine kasideler sunduğu ve birçok vesileyi dikkate alarak övgü niteliğinde tarihler söylediği belirtilmiştir.[2] Mürettep örneğine rastlanmayan eserin tespit edilen yazma nüshaları aşağıda belirtilmiştir:

1.İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY, No. 3904/3, vr. 56b-90a

2.--- (İbnülemin) TY, No. 3432, vr. 24b-28a (Yazarın kendi hattıyla yazılmış gazeller mevcuttur.)

3.Millet Kütüphanesi, No. 659 (Elli civarında gazel mevcuttur.)

4.Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, No. A 378

[1] Özcan, Abdulkadir, "Osmanzâde Ahmed Tâib", İslam Ansiklopedisi, C. XXXIV, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 3; Mustafa Yatman, Osmanzâde Tâib Divanı'ndan Seçmeler, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1989, ss. 14-15.

[2] Kaya, Abdullah, Osmanzâde Ahmed Tâib'in Tuhfetü'l-Müluk Adlı Yazma Eseri, Transkripsiyon ve Değerlendirme, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 2004, s. 44.

1.3.4. Ahlâk-ı Ahmedî (Kitâbu'l-Ahlâki'l-Ahmedî)

Bu eser, Hüseyin Vâiz-i Kâşifî (öl. 1505)'nin Ahlâk-ı Muhsinî (900/1495) adlı eserinden tercümedir. Osmanzâde, bu eseri III. Ahmed (öl. 1736)'e sunmuştur. Yazar, evinde uzlete çekildiği bir sırada, elemli günlerinde ahlâkî, dinî ve târihî konular ile uğraşıp rahatlamayı umarak eseri kaleme almıştır. Bu eser, ibadet, ihlas, dua, şükür, sabır, tevekkül, hayâ ve iffete dair bazı konuları içermektedir. Sözü uzatmamak için bazı kısımlar çıkarılarak eser basılmıştır. Eser, İstanbul'da H 1256'da yayımlanmıştır.[1] Eserin mukaddimesinin sonuna ilave edilmiş olan on iki beyitlik methiyede, Nasreddin Tûsî (öl. 672/1274)'nin Ahlâk-ı Nâsırî (632/1236) ve Celâleddin ed-Devvânî (öl. 908/1502)'nin Ahlâk-ı Celâlî adlı eserlerine değinilmekte ve Kâşifî'nin eserinin daha önemli olduğu açıklanmaktadır.[2] Eserin aşağıda belirtilen yazma nüshasına rastlanmıştır:

1.İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY, No. 5606

1.3.5. Hulâsatü'l-Ahlâk

Kınalızâde Ali Çelebî (öl. 1603)'nin Ahlâk-ı Alâî (1564) adlı eserinin özetidir ve bu eser oldukça sağlam bir üslupla yazılmıştır. Yer yer manzum bölümlere rastlansa da eser mensurdur ve üç bölümden oluşmuştur. Eser, Sadrazam İbrahim Paşa (öl. 1730)'nın teşvikiyle ortaya çıkmıştır.[3] Eserin tespit edilen yazma nüshaları aşağıda belirtilmiştir:

1.İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY, No. 1697

2.--- TY, No. 50

3.--- TY, No. 2678

---

[1] age. s. 4.

[2] Erdem, Kenan, Osmanzâde Tâib: Simârü'l-Esmâr, İnceleme-Metin, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1999, s. 17; Abdullah Kaya, Osmanzâde Ahmed Tâib'in Tuhfetü'l-Müluk Adlı Yazma Eseri, Transkripsiyon ve Değerlendirme, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 2004, s. 45.

[3] Yatman, Mustafa, Osmanzâde Tâib Divanı'ndan Seçmeler, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1989, ss. 14-15; Abdulkadir Karahan, "Osmanzâde Tâib", İslam Ansiklopedisi, C.IX, MEB Yay., Ankara 1993, s. 456; Abdulkadir Özcan, "Osmanzâde Ahmed Tâib", İslam Ansiklopedisi, C. XXXIV, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 4; Abdullah Kaya, Osmanzâde Ahmed Tâib'in Tuhfetü'l-Müluk Adlı Yazma Eseri, Transkripsiyon ve Değerlendirme, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 2004, s. 45; Erdem, Kenan, Osmanzâde Tâib: Simârü'l-Esmâr, İnceleme-Metin, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1999, s. 17.

4.Nuruosmaniye Kütüphanesi, No. 2376

1.3.6. Telhîs-i Mehâsinü'l-Edeb

Eser, Gelibolulu Âlî Mustafa Efendi (1541-1600)'nin Mehâsinü'l-Âdâb'ının birtakım değişiklikler ve daha sade ifadelerle özetidir. Gelibolulu Âlî Mustafa Efendi (1541-1600) bu eseri, Arap düz yazı ustası Câhiz (öl. 869)'in Minhâcü's-Sülûk'undan tercüme etmiş. Risâlede pâdişahlar için gerekli olan davranışlar, şehzâdeler ve vezirlere karşı muameleler, sır saklamaya dair hikmetler, giyim kuşamla saray hizmetçilerine dair öğütler yer alır. Eser on beş bölümden oluşmuştur. Eser, telhis sözcüğünün ebced hesabıyla karşılığını bulan 1130/1718 yılında hazırlanıp Sadrazam İbrahim Paşa (öl. 1730)'ya sunulmuştur. Yazar, eserini Halep mevleviyetinden ayrıldıktan sonra Fenerbahçe'deki Demirkapı Çiftliği adıyla ünlü köşkünde hazırlamıştır.[1] Eserin iki yazma nüshası mevcuttur:

1.İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY, No. 3415/1

2.--- TY, No. 3340/3

1.3.7. Telhîsü'n-Nesâyih (Telhîsü'l-Hikem)

Tâib'in hazırladığı eser, Mesnevî şârihi Sarı Abdullah Efendi (öl. 1071/1660)'nin Nasîhatü'l-Mülûk adıyla Sultan IV. Mehmed (1642-1693)'e sunduğu eserin manzum ve mensur özet tercümesidir. İçerik bakımından aslına sadık bir biçimde özetlenerek tercüme edilen eser, dünya işlerinden ve ahiret hallerinden söz eder. İki bâbdan oluşan eserin her bâbı dokuz bölümden oluşmaktadır. Eser, 1131'de (1719) tamamlanmış ve III. Ahmed (öl. 1736)'e hediye edilerek sunulmuştur. Eserin Atatürk Kitaplığında yer alan 1283 yılı İstanbul baskısı[2] ile aşağıda belirtilen yazma nüshaları bulunmaktadır:

1. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY, No. 9592

---

[1] Özcan, Abdulkadir, "Osmanzâde Ahmed Tâib", İslam Ansiklopedisi, C. XXXIV, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 4; Kenan Erdem, Osmanzâde Tâib: Simârü'l-Esmâr, İnceleme-Metin, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1999, s. 17; Abdullah Kaya, Osmanzâde Ahmed Tâib'in Tuhfetü'l-Müluk Adlı Yazma Eseri, Yazma eseri Transkripsiyon ve Değerlendirme, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 2004, s. 45.

[2] Yatman, Mustafa, Osmanzâde Tâib Divanı'ndan Seçmeler, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1989, s. 15; Abdulkadir Karahan, "Osmanzâde Tâib", İslam Ansiklopedisi, C. IX, MEB Yay., Ankara 1993, s. 456. Abdulkadir Özcan, "Osmanzâde Ahmed Tâib", İslam Ansiklopedisi, C. XXXIV, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 4.

2. Nuruosmaniye Yazma Eser Kütüphanesi 34 Nk 2348
3. --- 34 Nk 4958/3

1.3.8. Simârü'l-Esmâr (Zübdetü'l-Esmâr) [Ezhâr?] fi'l-Hikâyât, Zübdetü'n-Nesâyih

Eser, Kınalızâde Ali Çelebi (1510-1572)'nin Kelîle ve Dimne eserinden Hümâyunnâme adıyla yaptığı tercümesinin özeti niteliğindedir. 1117/1705'te tamamlanıp III. Ahmed (öl. 1736)'e takdim edilmiştir.[1] Yazar, ön sözde konuya ve onun türlü dillerdeki şekillerine değinmekte, özellikle Hüseyin Baykara'nın (öl. 1506) emirlerinden Şeyh Ahmed Süheylî'nin isteği üzerine yazılan Envâr-ı Süheylî'ye işaret etmektedir. Burada, Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) zamanında gerçekleştirilen Kınalızâde çevirisi üzerinde durup bazı açıklamalar yaptıktan sonra kendi özetini tanıtır. Çeşitli yazma nüshaları bulunan eserin iki defa basıldığı bilinmektedir. Eser üzerinde, Kenan Erdem yüksek lisans tezi çalışması yapmıştır.[2] Eser, mukaddime ile başlar, ondan sonra eserin kaynağı hakkında bilgi veren bir bölüm yer alır ve Sultan III. Ahmed (öl. 1736)'e methiye ve bir şiirle devam eder. Asıl bölüme girişte on dört vasiyetten söz edilir. Bu vasiyetlerin her birine bir bâb tahsis edilir. Toplam on dört bâbtan oluşan bu bölümün her bâbında öğüt içerikli bir vasiyyet verilir ve her vasiyyet bir hikâye ile zenginleştirilir. Bu bâblardan sonra 'Pend' adı altında yine öğütler ve hikâyeler sürdürülür. Kısacası nasihat ve hikâyelerin iç içe geçtiği görülür. Toplam elli üç hikâyeden oluşur. Hikâyelerin çoğunu fabl türünden alegorik/temsili hikâyecikler oluşturmaktadır. Eser, yaşananlardan ders alınmasını, ceza ve mükâfâtı öğütler. Hikâyelerden sonra eser, âlimlerin ve hikmet ehlinin öğütlerinden oluşan hâtime ile sona erdirilir.[3] Eserin yazılmış bazı nüshaları mevcuttur:

1.İBB Atatürk Kitaplığı Nadir Eserler No. 75/02
2.İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY, No. 1639
3.---TY, No. 2752

---

[1] Özcan, Abdulkadir, "Osmanzâde Ahmed Tâib", İslam Ansiklopedisi, C. XXXIV, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 4.
[2] Erdem, Kenan, Osmanzâde Tâib: Simârü'l-Esmâr, İnceleme-Metin, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1999; Abdullah Kaya, Osmanzâde Ahmed Tâib'in Tuhfetü'l-Müluk Adlı Yazma Eseri, Yazma eseri Transkripsiyon ve Değerlendirme, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 2004, s. 46; Abdulkadir Karahan, "Osmanzâde Tâib", İslam Ansiklopedisi, C. IX, MEB Yay., Ankara 1993, ss. 455-456.
[3] Erdem, Kenan, Osmanzâde Tâib: Simârü'l-Esmâr, İnceleme-Metin, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1999, s. 20.

4.Nuruosmaniye Kütüphanesi, No. 4958/4

1.3.9. Hadîkatü'l-Mülûk

Eser, Osman Gazi (öl. 1326)'den II. Mustafa (öl. 1703)'ya kadar gelen yirmi iki Osmanlı padişahının doğum, cülûs ve ölüm tarihleriyle gaza ve fetihlerine, aynı zamanda hayrat ve hasenat olarak yaptırdıkları eserlere dairdir. Yazar, eserini Kadıköyü'ne çekildikten sonra yazmış ve Nevşehirli Damat İbrâhim Paşa (öl. 1730)'ya sunmuştur. Tuhfetü'l-Mülûk adıyla da anılan bir tertibi IV. Mehmed (öl. 1693)'e, diğeri III. Ahmed (öl. 1736)'e kadar gelen eser, Mustafa Hâşim'in Nuhbetü'l-Mülûk adlı ilavesi ile birlikte 1299 yılında İstanbul'da basılmıştır. Padişahların ele alındığı dönemleri işlemesi bakımından 1683 yılına kadar gelen Tuhfetü'l-Mülûk, Hadîkatü'l-Mülûk'e göre daha kısadır. Hadîkatü'l-Mülûk'ün Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki nüshası (Hazine, No. 1471) üzerinde Oktay Çanaklı tarafından yüksek lisans tezi yapılmıştır.[1] I. Mahmud (1696-1754), III. Mustafa (1717-1774) ve I. Abdülhamid (1725-1789)'den de söz eden İcmâl-i Tevârîh-i Âl-i Osman adlı eser, Hadîkatü'l-Mülûk'ün bir başka örneğidir. Şehrîzâde Mehmed Said'in yaptığı kısa ilavede sadece III. Ahmed (öl. 1736)'den söz edilmiştir.[2] Tuhfetü'l-Müluk adıyla anılan eserin üzerinde Abdullah Kaya çalışmıştır.[3] Eserin tespit edilen nüshaları şunlardır:

1. İBB Atatürk Kitaplığı Nadir Eserler No. 27
2. İstanbul üniversitesi Nadir Eser Kütüphanesi TY, No. 2562/2
3. --- TY, No. 10640
4. --- TY, No. 1283
5. --- TY, No. 1283/1
6. --- TY, No. 2555
7. --- TY, No. 6208
8. --- TY, No. 2549

---

[1] Çanaklı, Oktay, Hadîkatü'l-Mülûk, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi SBE, İzmir 1997.

[2] Özcan, Abdulkadir, "Osmanzâde Ahmed Tâib", İslam Ansiklopedisi, C. XXXIV, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 4.

[3] Kaya, Abdullah, Osmanzâde Ahmed Tâib'in Tuhfetü'l-Müluk Adlı Yazma Eseri, Yazma eseri Transkripsiyon ve Değerlendirme, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 2004, s. 43; Abdulkadir Karahan, "Osmanzâde Tâib", İslam Ansiklopedisi, C. IX, MEB Yay., Ankara 1993, s. 456; Kenan Erdem, Osmanzâde Tâib: Simârü'l-Esmâr, İnceleme-Metin, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1999, s. 18.

9. --- TY, No. 2562
10. --- TY, No. 2547
11. --- TY, No. 6211
12. --- TY, No. 2549
13. --- TY, No. 10331/1
14. --- TY, No. 6207
15. --- TY, No. 6198
16. --- TY, No. 6216
17. --- TY, No. 6213
18. --- TY, No. 4662 (İcmâl-i Tevârih-i Âl-i Osman)
19. --- TY, No. 6056 (İcmâl-i Tevârih-i Âl-i Osman)
20. Köprülü Yazma Eserler Kütüphanesi Mehmet Asım Bey Koleksiyonu 34 Ma 383
21. Zeytinoğlu İlçe Halk Kütüphanesi 43 Ze 478

1.3.10. Hadîkatü'l-Vüzerâ

Osmanlı vezirlerinin biyografilerinin ilk defa bağımsız olarak ele alındığı bir eserdir. 1718 yılında yazılan Hadîkatü'l-Vüzerâ, Osmanzâde Ahmed Tâib (öl. 1136/1724)'in en bilinen eseridir (İstanbul 1271; Freiburg 1969).[1] İlk Osmanlı veziri Alaaddin Paşa (öl. 1333)'dan Rami Mehmed Paşa (öl. 1706)'ya doksan üç sadrazamın kısa hayat hikâyelerini içeren Hadîkatü'l-Vüzerâ'nın Nevşehirli Damat İbrahim Paşa (öl. 1730)'nın emriyle yazıldığı mukaddimede belirtilmektedir. Esere birçok zeyl yazılmıştır ve eserin farklı kütüphanelerde çeşitli yazma ve matbu nüshaları bulunmaktadır.[2] Sait Aşgın eserin matbu (İstanbul 1271) nüshası hakkında tanıtıcı bir yazı yazmıştır. Eserin başında yaklaşık iki buçuk sayfalık bir ön söz yer almaktadır. Bu ön sözde; Allah'a dua, Peygamber'e övgüden sonra Sultan III. Ahmed (öl. 1736)'e uzunca bir övgüde bulunulmakta, padişahın şahsı için ve devletin devamına dua

[1] Özcan, Abdulkadir, "Osmanzâde Ahmed Tâib", İslam Ansiklopedisi, C. XXXIV, TDV Yay., İstanbul 2006, s. 4; Abdulkadir Karahan, "Osmanzâde Tâib", İslam Ansiklopedisi, C. IX, MEB Yay., Ankara 1993, s. 456.

[2] Kaya, Abdullah, Osmanzâde Ahmed Tâib'in Tuhfetü'l-Müluk Adlı Yazma Eseri, Yazma eseri Transkripsiyon ve Değerlendirme, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 2004, s. 42; Kenan Erdem, Osmanzâde Tâib: Simârü'l-Esmâr, İnceleme-Metin, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1999, s. 18.

edilmektedir. Yine bu bölümde, Osmanzâde, eseri hazırlarken nelere dikkate ettiğini, eserin içeriği, dil ve anlatımı hakkında bilgi verdikten sonra eserinin adını Hadîkatü'l-Vüzerâ koyduğunu kaydeder. Tâib, daha önce başkaları tarafından vezirlere ilişkin birtakım bilgilerin derlendiğini, ancak tasnif ve tanzim edilmeyen bu bilgileri kendisinin ayıklayarak yeniden düzenlediğini, eserini yazarken nazmı ve külfetli nesri tercih etmediğini belirtir. Yazar her şeyi günlük konuşma diliyle yazdığını söyleyip her türlü kusur için hoş görülmek ister. Yazar, daha sonra sadrazamların üstün nitelikleriyle yaşam öyküleri hakkında ayrıntıya girmeden bilgi verir. Vezirlerle ilgili bölümün ardından Osmanzâde'nin hayatı, kişiliği ve eserleri üzerine verilen bilgiden sonra Çelebizâde Asım'ın Tâib'in ölümü münasebetiyle söylediği şu tarih beytine yer verilir:

"Âh-ı pey-der-pey idip Âsım dedim,
Göçdi Osmanzâde Tâib âh, âh."

Bu tarih beytinden sonra, Veziriazam Râmi Mehmet Paşa (1654-1704)'nın söz ve şiir sanatındaki ustalığından, onun varlığının halk ve ülke için nasıl büyük bir lütuf olduğundan, vezirlik makamına atandıktan sonra ülkede görülen değişim ve iyileşmeden söz eden ve hatalarının affı için edilen duayı kapsayan altı beyit gelir. Eser, sadrazamlar için yapılmış dua niteliğinde iki beyitle sona erer.[1] Eserin İstanbul-1271 baskısı dışında tespit edilen yazma nüshaları aşağıda verilmiştir:

1.Fransa Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları, No. Regius
2.Köprülü Yazma Eser Kütüphanesi Hafız Ahmed Paşa Koleksiyonu, 34 Ha 232
3.Nuruosmaniye Yazma Eser Kütüphanesi, 34 Nk 4958/5
4.Zeytinoğlu İlçe Halk Kütüphanesi, No. 43 Ze 483
5.--- Mehmed Asım Bey Koleksiyonu, 34 Ma 383
6.Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Seyfettin Özege Salonu, No. 111601
7.İBB Atatürk Kitaplığı Belediye Osmanlıca Kitaplar Koleksiyonu, No. 5149/1
8.İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY, No. 6210
9.--- TY, No. 6218
10.--- TY, No. 10331/2
11.--- TY, No. 66021
12.--- TY, No. 2555
13.--- TY, No. 6208

[1] Aşgın, Sait, "Hadîkatü'l-Vüzerâ Üzerine Bir İnceleme", Osmanlı Tarih Araştırmaları Merkezi Dergisi (OTAM), Ankara 2003, S.14, ss. 145-162.

14.--- TY, No. 6210

15.--- TY, No. 2562/1

16.--- TY, No. 1283/2

17.--- TY, No. 2547

18.--- TY, No. 6211/1

19.--- TY, No. 6207

20.--- TY, No. 6216/1

21.--- TY, No. 9711

22.--- TY, No. 1283

1.3.11. Münşeât (Mektûbât ve Muharrerât-ı Nâdire, Tuhfe)

Münşeât, Ahmed Tâib (öl. 1136/1724)'in Nuruosmaniye (N) nüshasına göre aralarında arîza, takrîr, nevâzişnâme, tesliyetnâme ve niyâznâmelerin bulunduğu altmış dokuz mektubundan oluşmaktadır. Eserin birinci bölümünde alt makamdan üst makamlara (ednâdan a'lâya: asttan üste) yazılan arîzalar, ikinci bölümde üst makamlardan alt makamlara (a'lâdan ednâya: üstten asta) yazdıkları mektuplar, üçüncü bölümde aynı seviyede olanların birbirlerine (akrandan akrana) yazdıkları mektuplar, dördüncü bölümde de tebrik, teşekkür, teselli gibi farklı konularda yazılmış mektuplar yer almaktadır.

Eserdeki mektupların Sadrazam Damad İbrâhim Paşa (öl. 1730), Kudüs Valisi Osman Paşa, reîsülküttâb efendi, sadâret kethüdâsı, Cidde Valisi Osman Paşa, Râşid Efendi (vak'anüvis), Halep nâibi, Halep müftüsü, Gürânîzâde gibi devlet büyüklerine ve Tâib'in dostlarına gönderildiği kaydedilmesine rağmen yapılan çalışma sonucunda mektup gönderilenlerin sadece III. Ahmed (öl. 1736), Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa (öl. 1730), Damat (Şehit) Ali Paşa (öl. 1716) olduğu anlaşılmaktadır. Devrinin süslü ve sağlam nesrinin örnekleri sayılabilecek olan bu mektuplardan Ahmed Tâib'in, muhataplarından bir şeyler beklediği anlaşılmaktadır. Gönderilen mektuplardan bu şahsiyetlerin kişilikleri hakkında birtakım ipuçları barındırmakta olduğu da görülmektedir. 1124'te (1712) toplanan eser, devrin hazinedar ağasına sunulmuştur.[1]

[1] Yatman, Mustafa, Osmanzâde Tâib Divanı'ndan Seçmeler, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1989, ss. 13- 14; Abdulkadir Karahan, "Osmanzâde Tâib", İslam Ansiklopedisi, C. IX, MEB Yay., Ankara 1993, s. 455.

1.3.11.1. Münşeât'ın Yazılışı ve Tertibi

Osmanzâde Tâib Ahmed (öl. 1724) mektuplarını bir araya getirerek yazdığı eserini bir dörtlükle hazinedar ağasına hediye etmiştir.[1] Girişte inşâ ilminden söz edip münşiyi tanımlayan yazar, mektuplardaki dil ve anlatım çeşitlerini ele alır. Ayrıca yazar, mektup yazma konusunda kendi tercihini sunmaktadır. Osmanzâde Tâib, kendi zamanında "merğub" olan üslubun "ne gâyet münşiyâne ve ne ziyâde âmiyâne Türkî" olduğunu, rağbet edilen mektubun bu ikisi arasında bir kıvamda olması gerektiğini yazar.[2]

Yazar, eserini üç fasıl (bölüm) ve bir hâtime (sonuç) şeklinde düzenlemiştir. Birinci bölümde "ednâdan a'lâya" (alt makamdan üst makama) yazılmış olan arzuhalleri; ikinci bölümde "a'lâdan ednâya" (üst makamdan alt makama) yazılan nevâzişnâmeleri; üçüncü bölümde akrandan akrana yazılan mektupları ve son bölüm olan hâtimede ise tehniyetnâme, teşekkürnâme, tesliyetnâme ve ruk'aları derlemiştir.[3]

Birinci fasıl Mekke şerifine yazılan arîza ile başlar.[4] İkinci mektubu hân-ı âlî-şâna yazdığı arîza ile devam eder. Devamında veziriazama yazılan arîza gelir.[5] Onu da şeyhülislâma yazdığı mektup takip eder.[6] Daha sonra meşâyih-i kirâma yazılan mektup sunulur. Ardından ulemâ-yı izâma yazılan mektupla devam edilir. Bu bölümün son mektubu, Nergisî (öl. 1044/1635)'nin Rumeli Kazaskeri Taşköprizâde Kemaleddin Efendi (öl. 1030/1621)'ye yazdığı mektuptur. Sonra velehu nev-i diğer(2), nev-i diğer(4), sâir kibâr-ı devlete alâ merâtibihim(1), nev-i âher-i belâğat-güster(1), nev-i diğer-i belâğat-güster(2), nev-i diğer mektûb-ı merğûb(2), nev-i diğer ihlasnâme-i belâğat-güster(1), nev-i diğer mektûb-ı nâdiru'l-üslûb(2), nev-i diğer mektûb-ı bî-nazîr(2), nev-i diğer mektûb(1), nev-i diğer mektûb-ı beliğ(1) adlarıyla gönderilenin belli olmadığı eğitim amaçlı mektup örnekleri sıralanır. Bu fasılda toplamda yirmi altı arîza yer almaktadır.[7]

---

[1] Osmanzâde Ahmed Tâib, "Münşeât-ı Tâib", Nuruosmaniye Yazma Eser Kütüphanesi, No. 34 Nk 4293, İstanbul, vr. 2b.
[2] Haksever, Halil İbrahim, Eski Türk Edebiyatında Münşeâtlar ve Nergisi'nin Münşeâtı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1995, ss. 8-9.
[3] Osmanzâde Ahmed Tâib, "Münşeât-ı Tâib", Nuruosmaniye Yazma Eser Kütüphanesi, No. 34 Nk 4293, İstanbul, vr. 1a-43b.
[4] age. vr. 3a-4b.
[5] age. vr. 4b-5a.
[6] age. vr. 5a-5b.
[7] age. vr. 5b-17a.

İkinci fasıl Veziriazam Nasuh Paşa (öl. 1614)'nın Veysî (öl. 1628)'ye yazdığı nevâzişnâmeyle başlar. Bu bölümdeki ikinci örnek ise Veziriazam Merzifonlu Kara Mustafa Paşa (öl. 1683)'nın Sâbir Pârsâ Efendi (öl. 1090/1679-80)'ye yazdığı mektuptur. Fasıl, bu mektupla bitirilir. Bu fasıl iki nevâzişnâmeden ibarettir.[1]

Üçüncü fasıl akrandan akrana yazılan mektup örneklerinden oluşmaktadır. Mektup sahipleri bilinmemektedir. Fâsıla-i sâlise akrandan akrana yazılan mektûb (1), nev-i diğer (5), nev-i diğer mektûb-ı merğūb (5), nevʿ-i diğer mektûb-ı belâğat-üslûb (1), diğer mektûb-ı merğûb-ı belāğat-üslûb (1), mektûb-ı nâdiru'l-merğûb (1), sûret-i mektûbu'l-merğûb (1), mektûbu'l-merğūb nev-i diğer (1), mektūb-ı merğûb-ı âhir (1), mektûb-ı bedîu'l-üslûb (1), mektûb-ı nâdiru'l-üslûb (1), mektûb-ı merğūb (2), nev-i diğer mektûb-ı belâğat-ı mashûb (1), mektûb-ı merğûb-ı câlibu'l-kulûb (1), üslûb-ı âhir (1), üslûb-ı diğer (1), merğûb-ı mektûb (1), nev-i diğer merğûb-ı mektûb (1), sûret-i diğer (1), nev-i âhir mektûb (1) olarak adlandırılan mektuplar yirmi dokuz tanedir. Bu mektuplar muhabbetnâme türündedir.[2]

Son bölüm olan hâtime bölümünü tehniyetnâme (6), teşekkürnâme (2), tesliyetnâme (2) ve ruk'a (2) gibi on iki adet mektup oluşturmaktadır. İki büyük kişi arasında yazılan tehniyetnâmeleri veziriazamlara, kazaskerlere, şeyhülislâmlara, başhekimlere ve devlet adamlarına; teşekkürnâmeler devlet memuruna ve medreseye; ruk'alar ve teselli amaçlı yazılan tesliyet ise dostlara yazılmıştır.[3] Ayrıca genel anlamda nüshalarda ortak olmayan beş adet mektup, transkribe edilen metnin sonuna ek mektup olarak ilave edilmiştir. Ek mektuplardan biri nevâzişnâme türü olup Veziriazam Köprülü Fâzıl Ahmed Paşa (öl. 1676) tarafından Mezâkî Süleyman Efendi (öl. 1087/1676)'ye gönderilmiştir. İkinci mektup tesliyetnâme türü olup nev-i diğer olarak adlandırılmıştır. Bundan sonraki mektuplar üç adet muhabbetnameden oluşmaktadır. Üçüncü mektup, Adanalı Âlî Efendi'nin münşeâtından seçilmiştir. Dördüncüsü, Âlî Efendi'nin Şam'da Kadri Çelebi'ye gönderdiği mektuptur. Beşinci mektup ise yine Âlî Efendi'nin Kahire'de Ahmed Bey'e gönderdiği mektuptur. Beş adet ek mektupla beraber toplamda yetmiş dört adet mektup belirlenmiştir. Yetmiş dört mektubun yirmi altı tanesi arîza, üç tanesi nevâzişnâme, otuz iki tanesi muhabbetnâme, altı tanesi

[1] age. vr. 17a-18b.
[2] A.g.e. vr. 18b-33a.
[3] A.g.e. vr. 33a-43b.

tehniyetnâme, iki tanesi teşekkürnâme, üç tanesi tesliyetnâme ve iki tanesi ruk'a türünden oluşmaktadır.

Süleymaniye Kütüphanesi Serez Kütüphanesine ait 2771 numaralı nüshadan yola çıkılarak mektup gönderilen kişilerin Sadrazam İbrahim Paşa (öl. 1730), Kudüs Valisi Osman Paşa, Raşid Efendi, Güranizade, Mısır Valisi Rami Paşa oldukları zikredilmiştir. Fakat bütün nüshalar incelendiğinde sadece Sadrazam İbrahim Paşa (öl. 1730)'ya gönderilen mektup tespit edilebilmiştir. Eserde Nâbî (1642-1712) ve Nergisî (öl. 1044/1635)'nin inşâlarından başka, Veziriazam Nasuh Paşa (öl. 1614)'nın Veysî (öl. 1628)'ye, Veziriazam Köprülü Fâzıl Ahmed Paşa (öl. 1676)'nın Mezaki Süleyman Efendi (öl. 1087/1676)'ye mektupları da olduğu belirtilmektedir. Yapılan araştırmada Nâbî (1642-1712)'ye ait mektup bulunamamıştır. Ayrıca eserde Adanalı Âlî Efendi'nin münşeâtından seçilen mektupla birlikte Veziriazam Kara Mustafa Paşa (öl. 1683)'nın Pârsâ Efendi (öl. 1090/1679-80)'ye, Âlî Efendi'nin Kadrî Çelebi ve Ahmed Bey'e gönderdiği mektuplara da yer verildiği görülmüştür.[1]

Münşeât'taki mektuplar üslup ve ifade olarak sanatlı olmakla birlikte kısmen yalındır. Hiyerarşik yapıya göre hitap ve bitiş ifadelerinin değiştiği, kaynaklarda belirtildiği gibi, bu eserde de bunun böyle olduğu anlaşılmaktadır. Hitap ve bitiş ifadelerinin aynı zamanda dua ifadesi olduğu söylenebilir. Dualar, bu bölümlerde yer aldığı gibi ara bölümlerde de bulunmaktadır. Üstelik Türkçe, Arapça ve Farsça olmak üzere üç dilde de dualar yer almaktadır. Ayrıca mektupların bitimine doğru yazar, "bâkî"[2] kelimesiyle kısaca dua ettiğini belirtmektedir.[3]

1.3.11.2. Münşeât'ın Nüshaları

Eserin on iki nüshası olduğuna dair bilgilere ulaşıldı. Fakat üzerinde çalışılan yedi nüsha elde edilmiştir. Çevriyazıda kullanılan nüshaların ayrıntılı künyeleri ile kataloglardan taradığımız nüshalara ait genel bilgiler aşağıda verilmiştir:

---

[1] Haksever, Halil İbrahim, Eski Türk Edebiyatında Münşeâtlar ve Nergisi'nin Münşeâtı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1995, s.132.
[2] Osmanzâde Ahmed Tâib, "Münşeât-ı Tâib", Nuruosmaniye Yazma Eser Kütüphanesi, No. 34 Nk 4293, İstanbul, vr. 9a.
[3] Haksever, Halil İbrahim, Eski Türk Edebiyatında Münşeâtlar ve Nergisi'nin Münşeâtı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1995, ss. 131-132.

1.3.11.2.1.A Nüshası

Sınıflama : T816 TAİ
Arşiv Numarası : Bel_Yz_K.000691/02
Kütüphane : Atatürk Kitaplığı
Koleksiyon : Belediye Yazmaları
Eser Adı : Münşeât
Yazar Adı : Osmanzâde Ahmet Tâib
Dili : Osmanlıca
Fiziksel Tanımlama: 132b-169b yk., 21st; 210x125, 135x65 mm.
Yazı Şekli : Talik
Bulunduğu Yer : İstanbul Büyükşehir Belediyesi

Başlangıç : *"Bismi'llāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥīm*
Aḥmedu'llāhe vāhibe'l-āmāl
Dā'imen bi'l-ġuduvvi ve'l-āṣāl"
Bitiş : "Yemm-i inşāda gevher-i yektāyım el-ʿaṣr-ı ʿAli Rıża"

Birkaç eserin birleşiminden oluşan A nüshası, kahve renkli ciltle kaplanmıştır. Numara verilmeyen ilk sayfada "İnşâ-i Merğûbe" ifadesi ve mektup girişinde verilen övgü sözcükleri görülmektedir. Ayrıca temellük kaydı ve eserin nereye ait olduğuna dair bir kaşe verilmektedir. Fakat bu kaşedeki bilgiler günümüz yazı şekliyle oluşturulmuştur. Kaşede K.691 numarası görülmektedir. 1a sayfasında Câmi, Hüseyn Baykara, Sâib gibi farklı şairlere ait Farsça bazı beyitlere ve Arapça asıllarıyla bazı hadis-i şeriflere rastlanmaktadır. 1b sayfasında besmeleyle başlanıp Muhammed Emin adlı kişiye ilim öğrenirken ne yapması gerektiğine dair bazı öğütler verilmektedir. 2a sayfasında ise 1b'deki öğütlerin son bölümü ve bazı Türkçe beyit örnekleri görülmektedir. 2b sayfasından itibaren Nâbî (1642-1712)'nin münşeâtı başlamaktadır. Nâbî (1642-1712)'nin münşeâtı 130b sayfasına kadar devam etmektedir. 131a sayfasında Cebrail'in yeryüzüne indiği ve inerken hangi peygambere kaç varak getirdiği, kötü sonun sebeplerinin ne olduğu ve Hz. Süleyman'ın mektubu başlığı altında Arapça beyitler, devamında Türkçe beyitler yer almaktadır. 131b sayfasında ise Latifî ve Kemal Paşazâde'ye ait Türkçe beyitler kaydedilmitir. 132a sayfasında yine iki Türkçe beyit görülmektedir. 132b sayfasından itibaren de Tâib'in eseri başlamaktadır.

Eserin 132b yüzü ucu ince çiçek, dal, yapraklarla biten mihrap şeklindeki ser levhayla süslenmiştir. Mihrabın yazının üstüne gelen sağ ve sol kısmında tezhible oluşturulmuş kırmızı, mavi ve gümüş renkli sütunlar görülmektedir. Eser besmele, kendi arasında kafiyeli Arapça iki beyit ve devamında Türkçe bir beyitle başlamaktadır. Burada her bir bölüm dikdörtgen çerçeveler içine alınmıştır. Her sayfa dikey dikdörtgenler içine alınmıştır. Sadece ilk varak yani 132b ve 133a sayfaları önce ince daha sonra kalın olmak üzere içi gümüş renkli iki çerçeve içine alınmıştır. Bütün sayfalarda da çerçevenin dışında kırmızı çizgili bir çerçeve sürekli mevcuttur. Son sayfada dikdörtgen çerçevenin sonu üçgen çerçeveyle bitirilmiştir. İlk sayfada 14 satır bulunmaktadır. Bundan sonraki varaklarda/karelerde 21'er satır vardır. 169b'ye kadar 21 satır olarak devam etmektedir.

Son sayfa olan 169b yüzü, 10 satırdan oluşmaktadır. Sayfanın sondan ikinci satırında "Yemm-i inşâda gevher-i yektāyım" (inşâ denizinde biricik inciyim) ibaresi vardır. Belirgin bir tarih verilmemiştir. "el-ʿaṣr-ı ʿAli Rıżā" ifadesinden eserin yazılma zamanını anlayabiliriz. Ayrıca birden fazla gümüş renkli büyük noktalarla eserin bittiği mesajı verilmiştir.

Bazı başlıkların olmadığı ve mevcut başlıkların kırmızı olduğu görülmektedir. Şiir bölümünün başladığı çok az bir şekilde kırmızı renkle belirtilmektedir. Beyitlerin dize sonlarında, aynı gruptaki kelime ve kelime gruplarının sıralanmasında ve cümlelerin bitiminde vakfe denilen altın sarısı noktalar bulunmaktadır. 'Ayn harfiyle başlayan bölümler mısralardan oluşmaktadır.

N nüshasına göre bu nüshada 19. mektubun bulunmadığı görülmüştür. Yine bu nüshaya göre 20. ve 21. mektup yer değiştirmiştir. 20. mektup, ortasından itibaren başlatılmıştır. 24. mektup iki defa yazılmış ve ikincisi sonlandırılmadan bırakılmıştır. Tekrar edilen örnek dikkate alınmazsa eserde altmış sekiz mektup vardır denebilir. Eser, 170b sayfasından 186a'ya kadar sahibi bilinmeyen bir münşeât örneğiyle bitirilmiştir.[1]

1.3.11.2.2. A1 Nüshası

Sınıflama : 819.6

Arşiv Numarası : 13458

[1] Osmanzâde Ahmed Tâib, "Münşeât", İstanbul Büyükşehir Belediyasi Atatürk Kitaplığı, Belediye Yazmaları, Bel_Yz_K.000691/02, İstanbul, vr. 132b-169b.

Eser Adı : Münşeât

Yazar Adı : Osman-zâde Ahmed Tâib

Müstensih : Süleyman b. Muhammed

Dili : Osmanlıca

Fiziksel Tanımlama : 30 yk.

Sayfadaki Satır Sayısı: 19

Cilt Özelliği : Zencirekli Deri (13456 nolu ciltte)

Bulunduğu Yer : Ankara Üniversitesi

Bölüm : DTCF Yazma Eserler Bölümü, Muzaffer Özak

Notlar :1/171 varak 137b ile 166a arası eski listede Hediyetü'l Vükela ve'l-Ümera

Esere ulaşılamadı.

1.3.11.2.3. G Nüshası

Arşiv Numarası : L118

Eser Adı : Kitâbül-İnşâ

Yazar Adı : Tâib Osmân-zâde Ahmed (öl. 1136/1724)

Konu : Türk Dili ve Edebiyatı

Dili : Türkçe

Bulunduğu Yer : Tiflis-Gürcistan

Koleksiyon : Gürcistan Bilimler Akademisi Türkçe Yazmaları

Boyut (Dış-İç) : 190x120-145x82 mm.

Yaprak : 58

Satır : 11

Yazı Türü : Dîvânî

Notlar : Koyu kahverengi meşin cilt, sözbaşları kırmızı, cetveller yeşil-siyahtır.

Esere ulaşılamadı.[1]

[1] Bu nüsha bilgisine www.yazmalar.gov.tr. adresinde rastlandı.

1.3.11.2.4. M Nüshası

Arşiv Numarası : 06 Hk 476/3
Eser Adı : İlm-i İnşâ
Yazar Adı : Tâib Osmanzâde (öl. 1136/1723-24)
Müstensih : Süleyman b. Davud
Dili : Türkçe
İstinsah Tarihi Hicri (Miladi): 1155 (1741)
Bulunduğu Yer : Milli Kütüphane-Ankara
Koleksiyon : Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi
Boyut (Dış-İç) : 155x68-240x140 mm.
Yaprak : 131b-177b
Satır : 19
Yazı Türü : Talik
Kâğıt Türü : Taç arma filigranlı
Notlar : Yaldız zencirekli vişneçürüğü renkte, sade meşin cilt. Başlık ve cetveller kırmızı, ilk iki sayfa yaldız cetvelli, muhtelif inşâ örnekleri derlemesi olup Hazinedar-i Şehriyarî Ağa'ya ihda olunmuştur. Son iki yaprakta 3 Şubat 310 tarihli bir not, bir kıta ile diğer notlar vardır.

Başlangıç: *"Aḥmedu'llāhe vāhibe'l-āmāl*
Dā'imen bi'l-ġuduvvi ve'l-āṣāl"

Bitiş : "Ḥarrerehu Süleymān b. Rādūnī evāḫir Muḥarremü'l-Ḥarām Li-senehu ḫamse ve erbaʿīn ve miʾete ve elf"

Eserin 129b sayfası altın sarısı, bundan sonraki sayfalar ise kırmızı renkli dikdörtgenle çerçevelenmiştir. Sayfanın yan tarafında bazı haşiyelere rastlanmaktadır. Açıklaması yapılan sözcük kırmızı renkle yazılmıştır. Haşiyesi verilen kelimelerin üstü kırmızı renkli çizgiyle belirtilmiştir. Şiir, kıta, beyit gibi şiirsel ifadelere başlanacağını belirten sözcükler; düzyazıya başlanacağını gösteren nesir sözcüğü, mektupların başlıkları, vakfiyeler hep kırmızı renkle yazılmıştır.

Bu nüshada 69 mektup bulunmaktadır. 27. mektuptan sonra N nüshasına göre bu nüshada farklı bir mektup görülmektedir. Bu mektup transkribe edilen metnin sonuna

Ek Mektup-1 şeklinde yerleştirilmiştir. N nüshasındaki 56. mektup, M nüshasında bulunmamaktadır.

Eserin bitimi olan 162a sayfasının sonunda müstensihin adı (Süleyman b. Radûnî) ve Arapça kelimelerle yazılış tarihi (1145) verilmiştir. 162b sayfasından 175b'ye kadar olan sayfalar arasında başka bir eser olduğu anlaşılmaktadır. Bu eserin bitiminden sonra beyitlere yer verildiği görülmektedir.[1]

1.3.11.2.5. M1 Nüshası

Sınıflama : 808
Arşiv Numarası : AEEdb387
Eser Adı : Münşeât-ı Tâib Efendi
Yazar Adı : Osmanzâde Tâib Ahmed, öl. H 1136
Fiziksel Nitelik : 82 yk. B. B. st. ; 197*134, 145*80 mm.
Notlar : Ali Emiri Vakfı
Konu Başlıkları : Belagat
Buluduğu Yer : Millet Kütüphanesi-İstanbul
Bölüm : Ali Emiri Edebiyat
Özellikler : (Kitap) (El Yazısı: Kâğıt) (Arap-Talik: Osmanlıca)
Cilt/Kopya : k.1
Sağlama Şekli : Derleme

Başlangıç : *"Aḥmedu'llāhe vāhibe'l-āmāl*
Dā'imen bi'l-ġuduvvi ve'l-āṣāl"
Bitiş : "ber-endāz-perend-perde-i ḥarem-sarāy-ı rāz olur ki…"

Bu nüsha 1b sayfasından itibaren elimize ulaştı. Esere başlamadan önce N nüshasına göre daha renkli bir ser levha ile karşılaşıldı. Kelimelerin anlamının verildiği sağlı sollu haşiyelerle sayfalar donatılmış. Haşiyedeki kelimelerin metinde geçen yeri, üst tarafı kırmızı çizgiyle çizilerek belirtilmiş. Eserde vakfeler, kırmızı renkli ters virgül şeklinde oluşturulmuş. Eserin kim tarafından istinsah edildiği belli değildir. 23b yüzünün boş bırakıldığı görülmektedir. Bu eserde yetmiş bir adet mektuba rastlanmıştır.

[1] Osmanzâde Ahmed Tâib, "İlm-i İnşâ", Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, Milli Kütüphane, 06 Hk 476/3, Ankara, vr. 131b-177b.

N nüshasına göre 27. mektubun bu nüshadaki yerinde başka bir mektubun olduğu görülmektedir. Bu mektup, transkribe edilen metnin sonuna Ek Mektup-1 olarak yerleştirilmiştir. M1 nüshasındaki 59. mektubun başlığı verilmemiştir. Hâtime bölümünden sonra gelen üç mektup, Ek Mektup-3/4/5 şeklinde, transkribe edilen eserin sonuna yerleştirilmiştir. Ayrıca Ek Mektup-5'in yarım bırakıldığı görülmektedir. Bu nüshanın derleme şeklinde sağlanmasından dolayı ilave mektuplar olduğu düşünülmektedir. Eserin sayfaları çift kırmızı çizgilerle kuşatılmış ve mektup başlıkları genellikle iki kırmızı çizgi içerisinde verilmiştir. Ayrıca başlıkların çevresinde dua ibaresi olan "bâkî", "eyleye bârî","efzûn", "mine'd-du'a" da yer almaktadır.[1]

1.3.11.2.6. M2 Nüshası

Demirbaş Numarası: AEEdb557
Eser Adı : Münşeât-ı Tâib Efendi
Yazar Adı : Osmanzâde Tâib Ahmed, öl.1136 H.
Buluduğu Yer : Millet Kütüphanesi-İstanbul
Bölüm : Ali Emiri Edebiyat
Esere ulaşılamadı.[2]

1.3.11.2.7. M3 Nüshası

Arşiv Numarası: Talat 140
Eser Adı : Risâle-i İnşâ
Yazar Adı : Tâib Osmân-zâde Ahmed (öl. 1136/1724)
Müstensih : Ali Paşazâde Ziyâî İsmâîl
Konu : Türk Dili ve Edebiyatı
Dili : Türkçe
İstinsah Tarihi : Hicri (Miladi) 1176 (1763)
Bulunduğu Yer : Kahire-Mısır

[1] Osmanzâde Ahmed Tâib, "Münşeât-ı Tâib", Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Edebiyat Bölümü, No. 387, İstanbul. Nüsha bilgisine *www.yazmalar.gov.tr.* adresinde ulaşıldı.
[2] Nüsha bilgisine Halil İbrahim Haksever'in *Eski Türk Edebiyatında Münşeâtlar ve Nergisi'nin Münşeâtı* adlı eserinde rastlanmıştır.

Koleksiyon : Mısır Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları

Boyut (Dış-İç) : 300x210 mm.

Yaprak : 172-182

Satır : Değişik

Esere ulaşılamadı.[1]

1.3.11.2.8. N Nüshası

Arşiv Numarası: 34 Nk 4293

Eser Adı : Münşeât

Yazar Adı : Osmanzâde Tâib Ahmed, (öl. 1136 /1723)

Yaprak : 43

Yazı Türü : Arap

Konu : Türk Dili ve Edebiyatı

Dili : Türkçe

Notlar : Türk Edebiyatı

Bulunduğu Yer : Nuruosmaniye Yazma Eser Kütüphanesi-İstanbul

Koleksiyon : Nuruosmaniye Koleksiyonu

Başlangıç : *"Aḥmedu'llāhe vāhibe'l-āmāl Dā'imen bi'l-ġuduvvi ve'l-āṣāl"*

Bitiş : "Yemm-i inşāda gevher-i yekta 1124"

Eserin dış kapağı ebru desenlidir. Eserin 1a yüzü de diyebileceğimiz zahriyesi mevcuttur. En üst kısımda belirgin olmayan bir şekilde "Nuruosmaniye 4293" ifadesi vardır. Eserin numarası ve bulunduğu yer ibaresine (mülkiyet kaydına) yer verilmektedir. Bir alt bölümde tuğra ve onun üstünde hamd ifadesi vardır. Daire şeklindeki bu bölümün altında yine numaraya (4293) yer verilmiştir. Bu bölümün altında da Arapça bir ifade var. Yine bir altta, daire içinde Arapça bir ibare var. Bu

[1] Eserin bilgisine www.yazmalar.gov.tr. adresinden ulaşıldı. Yurt dışında olduğu için nüshanın kendisine ulaşılamadı.

ibarenin bize göre solunda Nuruosmaniye Kütüphanesine ait bir kaşe içerisinde şimdiki el yazısıyla (mülkiyet kaydı) kayıt numarası (3771) ve demirbaş numarası (4293) mevcuttur.

Eserin 1b yüzü ucu ince tuğlarla biten mihrap şeklindeki ser levhayla süslenmiştir. Mihrabın yazının üstüne gelen kısmında tezhible oluşturulmuş çiçek, dal, yapraklar görülmektedir. Eser kendi arasında kafiyeli Arapça iki beyit ve devamında Türkçe bir beyitle başlamaktadır. Bu bölümde 13 satır bulunmaktadır. Bundan sonraki varaklarda/karelerde 15'er satır vardır. 43b'ye kadar 15 satır olarak devam etmektedir.

Son sayfa olan 43b yüzü, tarih ibaresine kadar 12 satırdan oluşmaktadır. Tarih ibaresi, yazı tarihi anlamına gelen "târîh-i kitâb" ifadesiyle başlar. Daha sonra "Yemm-i inşâda gevher-i yektâ" (inşâ denizinde biricik inci) ibaresi kullanılmıştır. Devamında 1124(1712) tarihi verilmiştir. Sadece tarih verilerek ferağ kaydı yapılmıştır. Ayrıca birden fazla mim işaretiyle eserin bittiği (temmet) mesajı verilmiştir.[1]

Başlıkların bu nüshada olduğu gibi tüm nüshalarda kırmızı olduğu görülmektedir. Bu tür kitaplara sürh terimi kullanılmaktadır. Eserin sonuna doğru beyit, kıta, nazım gibi Farsça ve Türkçe şiirlerin arttığı görülmektedir. Şiir bölümünün bitip düzyazının başladığını belirtmek için yine kırmızı mürekkeple nesir ifadelerine rastlanmaktadır. Beyitlerin dize sonlarında vakfe denilen altın sarısı noktalar var. Ayrıca her sayfa, iki çizgi arası altın sarısıyla kaplı çerçeveyle sarılmış. 'Ayn harfiyle başlayan bölümler mısralardan oluşmaktadır.[2]

1.3.11.2.9. N1 Nüshası

Sınıflama : 894.35-7
Arşiv Numarası : NEKTY10301/01
Eser Adı : Tuhfe
Fiziksel Tanımlama : 32 vr. ; 218*133 mm.
Eserin Yazıldığı Hattın Cinsi: Talik
Sayfadaki Satır Sayısı : 21

[1] Osmanzâde Ahmed Tâib, "Münşeât-ı Tâib", Nuruosmaniye Kütüphanesi yazma eseri No. 34 Nk. 4293, İstanbul, vr. 43b.

[2] age. vr. 1b-43b.

Bulunduğu Yer : İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi

Bölüm : IUNEK Yazma Eserler Birimi

Başlangıç : *"Aḥmedu'llāhe vāhibe'l-āmāl*
Dā'imen bi'l-ġuduvvi ve'l-āṣāl"

Bitiş : *"Temmet ve bi'lḫayri ʿemmet"*

Eser 1a sayfası (zahriye) ile başlamaktadır. Sayfanın en üstünde, yazma kitaplara güve ve böceğin zarar vermemesi için yazılan "yâ Kebikec" ifadesi göze çarpmaktadır. Ayrıca temellük kaydı ve eserin İbnu'l-Emin Mahmut Kemal Kütüphanesine ait olduğuna dair bir kaşe görülmektedir. Osmanzâde Tâib'in münşeâtı olduğuna dair ifadeyle birlikte Arapça ve Farsça bazı ifadeler de yer almaktadır. Arapça "Münşeʾātu maʿa'l-Ḫulāṣatu'l-Aḫlāḳ" ifadesiyle Münşeât kitabının Hulâsatu'l-Ahlak kitabıyla birlikte yazıldığı kastedilmektedir. Kim tarafından istinsah edildiği belli değildir. Eserde yetmiş adet mektup bulunmaktadır. N nüshasına göre 27. mektuptan sonra fazladan bir mektup bulunmaktadır. Bu mektup transkribe edilen metnin sonunda Ek Mektup-1 şeklinde yerleştirilmiştir. Yine N nüshasına göre 31. mektuptan sonra fazladan bulunan mektup, transkribe edilen metnin sununda Ek Mektup-2 şeklinde yerleştirilmiştir. N nüshasına göre bu nüshada 60. mektup eksik ve 66. ile 67. mektup yer değiştirmiştir. Bu eserde diğerlerinde karşılaşılmayan mektuplardan birine ait yatay bir yazı vardır. Vakfeler kırmızı işaretlerle gösterilmiştir. Bütün başlıklar kırmızı renkli mürekkeple yazılmıştır. Böylelikle mektupların nerden başlayıp nerede bittiği kolaylıkla görülebilmektedir. Yan taraflarda bazen haşiyelere rastlanmaktadır. Eserin sonu temmet ifadesi olan mim harfleriyle oluşturulmuştur. [1]

1.3.11.2.10. N2 Nüshası

Arşiv Numarası: 9812

Bulunduğu Yer: İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi

Koleksiyon : NEKTY/2 Nüshası

Sayfa Sayısı : 1b-37a

Yazı Şekli : Talik

[1] Osmanzâde Ahmed Tâib, "Münşeât-ı Tâib", İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, 10301/01, İstanbul.

Başlangıç : *"Aḥmedu'llāhe vāhibe'l-āmāl*

Dā'imen bi'l-ġuduvvi ve'l-āṣāl"

Bitiş : "Yemm-i inşāda gevher-i yektā/Temme biʿavnillāh-i teʿālā. Lisene: Tisʿa ve erbaʿīn ve miʾeteh ve elf"

Bu nüsha, 1b ile 37a arası sayfalardan oluşmaktadır. 1a sayfasında eserin ve sahibinin adı (Osmanzâde Tâib'in Münşeât'ı), İstanbul Üniversitesine ait olduğuna dair kaşe ve demirbaş numarası (9812) bulunmaktadır. Bu nüshanın diğerlerine göre daha sade olduğu görülmektedir. 1b nüshasında süslemelere pek yer verilmemiştir. Hemen her sayfa gibi bu sayfa da kırmızı çizgili dikdörtgen bir şekille çerçevelenmiştir. 1b sayfasında 16 satır bulunmaktadır. Eserin son sayfasına kadar 21 satır olarak devam edilmektedir. Son sayfada (37a) satır sayısı altıya düşmektedir. Bu sayfadaki satırların başı ve sonu kırmızı noktalarla sınırlandırılmıştır. Son satırdan sonra noktalar ters üçgen şeklinde aşağıya doğru sonlandırılmıştır. Mektup başlıkları, şiir ve nesir ifadeleri, vakfiyelerdeki noktalamalar kırmızı renkle belirtilmiştir. Başlıklar ayrı bir satırda değil de metnin akışına bırakılmıştır. Sayfa kenarlarında birkaç haşiye örneği mevcuttur. Haşiyede anlamı verilen kelimeler kırmızı renkle belirtilmiştir. Eserin son sayfasında (37a) Arapça ifadelerle yazılış tarihi (1149) verilmiştir. Eser 69 mektuptan oluşmaktadır.[1]

1.3.11.2.11. N3 Nüshası

Demirbaş No : 3904

Bulunduğu Yer: İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi

Koleksiyon : NEKTY/3 Nüshası

Yaprak : 17b-55a

Esere ulaşılamadı.[2]

---

[1] Osmanzâde Ahmed Tâib, "Münşeât", İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, NEKTY/2 Nüshası, 9812, İstanbul, vr. 1b-37a.

[2] Bu nüshanın bilgisine Halil İbrahim Haksever'in *Eski Türk Edebiyatında Münşeâtlar ve Nergisi'nin Münşeâtı* adlı eserinde rastlanmıştır.

1.3.11.2.12. S1 Nüshası

Demirbaş No : 2771
Bulunduğu Yer: Süleymaniye Kütüphanesi
Koleksiyon : Serez Nüshası
Satır Sayısı : 7

Başlangıç : *"Aḥmedu'llāhe vāhibe'l-āmāl*
Dā'imen bi'l-ġuduvvi ve'l-āṣāl"
Bitiş : "*Bahār-ı şevḳıle reşk-i riyāż-ı rıḍvānī*"

Eser, 1b ve 24a sayfaları arasında yer almaktadır. Metinden önceki varağın sağ sayfasında eserin hangi kütüphaneye ait (Serez Kütüphanesi) olduğu, numarası (2) ve sahibi (Osman Tâib Efendi) belirtilmiştir. 1a denilen sayfada da birkaç beyit vardır. Eserin 1b yüzü ucu ince çiçek, dal, yapraklarla biten mihrap şeklindeki ser levhayla süslenmiştir. Şiirler genellikle iki çizgi arasına alınmıştır. Varakların diğer nüshalardan farklı olarak bütün sayfalarının yatay olduğu dikkat çekmektedir. Her sayfa yatay dikdörtgen çerçeve içine alınmıştır. 1b ayfası altı satırdan oluşmuştur. Bu sayfanın dışındakiler yedişer satırdan meydana gelmiştir. Eser 26. mektubun yarısında sona ermektedir. Yine Haksever'e göre eserde elli civarı mektup bulunmaktadır.[1] Ayrıca sayfaların sağında ve solunda beyit örnekleri görülmektedir. 1b-2a sayfalarında nüshanın nerede olduğuna dair bir kaşe bulunmaktadır. Ayrıca 5a'da temellük kaydı mevcuttur. Vakfiyeler genellikle büyük noktalar şeklinde gösterilmektedir. Mektupların başlıkları genel itibariyle ayrı bir satırda verilmiştir.[2]

1.3.11.3. Münşeât'ın Nüsha Kısaltmaları

A : Atatürk Kitaplığı Nüshası
A1 : Ankara Üniversitesi Nüshası
G : Gürcistan Bilimler Akademisi Nüshası

---

[1] Haksever, Halil İbrahim, Eski Türk Edebiyatında Münşeâtlar ve Nergisi'nin Münşeâtı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1995, s. 131.
[2] Osmanzâde Ahmed Tâib, "Münşeât", Süleymaniye Kütüphanesi, Serez Nüshası, 2771, İstanbul, vr. 1b-24a.

M : Milli Kütüphane Nüshası

M1 : Millet Kütüphanesi Nüshası 387

M2 : Millet Kütüphanesi Nüshası 557

M3 : Mısır Milli Kütüphanesi Nüshası

N : Nuruosmaniye

N1 : Nadir Eserler Nüshası 10301/01

N2 : Nadir Eserler Nüshası 9812

N3 : Nadir Eserler Nüshası 3904

S1 : Süleymaniye Nüshası

2. OSMANLI EDEBİYATINDA NESİR

İslamiyet öncesi dönemden itibaren Türk edebiyatının nazım ve nesir şeklinde iki ana koldan devam ettiği görülmektedir. Sözlükte "yayma, saçma"[1] anlamında kullanılan "nesr" kelimesi terimsel olarak manzum olmayan, ahenk ve belli bir ölçü ile sınırlanmayan, dil bilgisi kurallarına uygun anlatım biçimidir. Mensur eserler sözlü ya da yazılı bir dille ifade edilir. Nazım duyguya seslenirken nesir, daha çok akla hitap eder.[2] Nazımda öz ifadeler ağırlıktayken nesirde ayrıntılı ifadeler ön plandadır.

Son dönemde nesir sade, orta ve süslü nesir şeklinde[3] ayrılsa da XIX. yüzyıla kadar "ednâ" (aşağı) ve "a'lâ" (yüksek) şeklinde süregelmiştir.[4] Hatta Tâib, kendisi her ne kadar münşiyane tarzdan uzaklaşamasa da münşeâtında "ne gayet münşiyâne ve ne ziyâde âmiyâne Türkî" diyerek bu ayrıma alternatif sunar.[5]

Sade nesir türündeki eserlere bakıldığında daha çok halkın dilinin tercih edildiği, öğreticiliğin ve eğiticiliğin ön planda olduğu görülmektedir. Süslü nesirlere bakıldığında ise estetiğin dikkate alındığı, edebî sanatlarla donatılmış anlatım fark edilmektedir. Göndergesel yani öğretici/eğitici işlev dikkate alındığı için halkın anlayacağı dille sade nesir daha çok kişiye ulaşma imkânı sağlar.[6] Yer yer inşâdan bazı kelime, deyim ve klişeleşmiş ibarelerin girdiği bu nesirle tefsir, hadis, fıkıh, akaid, ilmihal ve tasavvuf kitapları yanında bazı İslam tarihleriyle fütüvvetnâme, menâkıbnâme gibi dini karakterli eserler, halk hikâye ve masalları, cenknâmeler, gazavatnâmeler, ahlak kitapları gibi eserler yazılmıştır. Bu nesirde devrik cümleler de kullanılmış, Farsça tamlamalara ise çok az yer verilmiştir.[7]

Osmanlı edebiyatında süslü nesir inşâ kelimesiyle karşılık bulmuştur. Genellikle devlet yetkililerine yazılan yazılarda, sanatçıların birbirlerine yazdıkları mektuplarda,

---

[1] Devellioğlu, Ferit, Osmanlıca-Tükçe Ansiklopedik Lugat, (24. Baskı), Aydın Kitabevi Yay., Ankara 2007, s. 824.
[2] Çaldak, Süleyman, Eski Türk Edebiyatında Nesir (Düz Yazı), *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi,* Ankara 2006, 7 (77-78), ss. 74-90.
[3] İz, Fahir, *Eski Türk Edebiyatında Nesir*, (3. Baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 2011, s. 89.
[4] Çaldak, Süleyman, Eski Türk Edebiyatında Nesir (Düz Yazı), *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi,* Ankara 2006, 7 (77-78), ss. 74-90.
[5] Osmanzâde Ahmed Tâib, "Münşeât-ı Tâib" Nuruosmaniye Kütüphanesi yazma eseri No. 34 Nk. 4293, İstanbul s. 2b.
[6] Çaldak, Süleyman, Eski Türk Edebiyatında Nesir (Düz Yazı), *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi,* Ankara 2006, 7 (77-78), ss. 74-90.
[7] Uzun, Mustafa, "Nesir (Türk Edebiyatı)". *İslam Ansiklopedisi,* C. XXXIII, TDV Yay., İstanbul 2007, ss. 9-11.

sanatkârların edebî hünerlerini göstermeye çalıştıkları dibâce ve mukaddimelerde ve bazı edebî eserlerde bu tür görülür.[1] Ağırlıklı biçimde Arapça ve Farsça kelime ve terkiplerden oluşan, ayrıca bu dillere ait kurallarının uygulandığı süslü nesirde cümleler bazen sıfat-fiil ve zarf-fiillerle sayfalarca uzatılmakta, simetrik terkipler ve cümleler tekrar edilmektedir. Şiirdeki belâgat kurallarının da geçerli olduğu bu nesirde çoğu kez eş anlamlı ve secili kelimelerin kullanımına da özen gösterilmektedir. Özellikle süslü nesirde elfâz (uygun kelime ve kelime gruplarının seçimi), selaset (akıcılık), mebâdî (usulüne uygun bir giriş) ve mebânî (sağlam bir kuruluş) gibi özellikler aranmıştır.[2]

2.1. İnşâ ve Münşeâtlar

Arapça "neşe'e" kelimesinden türeyen inşâ sözcüğü, "yapma, vücuda getirme, imal, edebiyat kaidesine uygun olan, ifade-i tahririye, hüsn-i kitabet, nisbet-i hariciyesi olmayan kelam, cümlede sözlerin sıralanış düzeni, güzel nesir yazma veya yazılmış güzel nesir" anlamlarına gelir.[3] Ziya Paşa (1825-1880)'nın "Şiir ve İnşâ" adlı makalesinde "nesir" anlamı ön plandadır. Genel itibariyle inşâya güzel yazı yazma sanatı olarak anlam verilebilir; fakat dar anlamda inşâ, münşeât ismiyle anılabilecek her türlü resmî yazışma ile bunların bir parçası sayılabilecek mektup gibi metinlerin yazılmasını ve ilgili kuralların bilgisini kapsar.[4]

Osmanzâde eserinde, inşâyı güzelleştirmek için sözün akıcı bir şekilde ve incelikli kullanılması gerektiğini söyler.[5] Ayrıca eserin sonunda yazar, kendi eseri için tarih düşerken "inşâ denizinde biricik inci" anlamına gelen "Yemm-i inşāda gevher-i yektā" ifadesini kullanır.[6] Eserde geçen "āheng-i inşā" ifadesi de inşâda ses uyumunun ve ritmin önemini vurgulamaktadır.[7]

---

[1] Çaldak, Süleyman, Eski Türk Edebiyatında Nesir (Düz Yazı), *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Ankara 2006, 7 (77-78), ss. 74-90.
[2] Uzun, Mustafa, "Nesir (Türk Edebiyatı)", *İslam Ansiklopedisi*, C. XXXIII, TDV Yayınları, İstanbul 2007, ss. 9-11.
[3] Şemsettin Sami, Kamus-ı Türkî, TDK Yay., İstanbul 2015, s.178; Muallim Naci, Lugat-ı Naci, Çağrı Yayınları, İstanbul 2006, s.127; Ferit Develioğlu, Osmanlıca-Tükçe Ansiklopedik Lugat, (24. Baskı), Aydın Kitabevi Yay. Ankara 2007, s. 527.
[4] Uzun, Mustafa, "Türk Edebiyatı'nda İnşâ", *İslam Ansiklopedisi*, C. XXII, TDV Yayınları, İstanbul 2000, s. 338.
[5] Osmanzâde Ahmed Tâib, "Münşeât-ı Tâib" Nuruosmaniye Kütüphanesi yazma eseri No. 34 Nk. 4293, İstanbul, vr. 2a.
[6] A.g.e., vr. 43b.
[7] A.g.e., vr. 40a.

Nesir tarzında yazılan mektup türü, inşâ ilminde özel bir yere sahiptir.[1] İnşâ üslubu daha çok; şair, sanatkâr ve devlet büyüklerinin birbirlerine yazdıkları mektuplarda ve resmî yazışmalarda karşılığını bulmuştur.[2] Özellikle kültür seviyesi yüksek kişiler yazışmalarında sanatlı ifadeye önem vermişler, süslü yazdıklarında o oranda itibar elde etmeyi ummuşlardır.[3]

İnşâyı konu edinen alana ilmü'l-inşâ denmiştir.[4] Osmanzâde'nin eserinde bu ifade "ilm-i inşâ" olarak geçer. Aynı zamanda bu eserde ilim-i inşâ için on iki ilimden biri olarak söz edilir.[5] Mektupların örneklerine ve nasıl olması gerektiğine "ilm-i inşâ", "münşeât" ve "münşeât mecmuası" başlıklı eserlerde yer verilir. Bu tür eserler hem bir derleme hem de eğitim aracı olarak kullanılır.

Münşî, bir edebiyat terimi olarak "güzel nesir yazan, inşâ tekniğine uygun beliğ yazılar kaleme alabilen, inşâ ilmiyle meşgul olan kişi" anlamlarına gelir.[6]

Osmanzâde, eserinde "Münşî, sağlam fikirli, doğru tabiatlı olup Arapçayı ve edebiyat ilmini yeterince bilmeli, belâgat sahibi ediplerin terkiplerini ve fesahat sahibi şairlerin şiirlerini tetkik edip ezberlemeli, gerekli kullanımları devam ettirip, konuları usulüne uygun bir şekilde birbirine bağlamalıdır; ancak bu şekilde sözleri eleştiriye maruz kalmaz. Bu tarzda yazılan yazılar günümüzde revaç bulmuştur. Nitekim günümüzde çok münşiyâne veya âmiyâne yazılan mektuplar okunmamaktadır."[7] der.

Osmanlı edebiyatında "inşâ" kelimesinden türeyen münşeât terimi, kaleme alınan güzel nesir yazıları, bir münşinin yazdığı şeyler, mektuplar, resmi veya hususi muharrerat anlamına gelmektedir. Istılahi manada ise münşeât, inşâ ilminin kurallarına göre yazılan düz yazılara denir.[8] "Der Münşeʾāt-ı Nergisī-zāde"[9] başlıklı 26. mektupta,

---

[1] Uzun, Mustafa, "Türk Edebiyatı'nda İnşâ", *İslam Ansiklopedisi,* C. XXII, TDV Yayınları, İstanbul 2000, s. 338.
[2] Çaldak, Süleyman, Eski Türk Edebiyatında Nesir (Düz Yazı), *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi,* Ankara 2006, 7 (77-78), ss. 74-90.
[3] Haksever, Halil İbrahim, Eski Türk Edebiyatında Münşeâtlar ve Nergisi'nin Münşeâtı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1995, s.15.
[4] Durmuş, İsmail, "İnşâ", İslam Ansiklopedisi, C. XXII, TDV Yay., İstanbul 2000, s. 335.
[5] Osmanzâde Ahmed Tâib, "Münşeât-ı Tâib" Nuruosmaniye Kütüphanesi yazma eseri No. 34 Nk. 4293, İstanbul, vr. 1b.
[6] Haksever, Halil İbrahim, Eski Türk Edebiyatında Münşeâtlar ve Nergisi'nin Münşeâtı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1995, s. 16.
[7] Osmanzâde Ahmed Tâib, "Münşeât-ı Tâib" Nuruosmaniye Kütüphanesi yazma eseri No. 34 Nk. 4293, İstanbul, vr. 2b.
[8] Haksever, Halil İbrahim, Eski Türk Edebiyatında Münşeâtlar ve Nergisi'nin Münşeâtı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1995, s. 15.
[9] Osmanzâde Ahmed Tâib, "Münşeât-ı Tâib" Nuruosmaniye Kütüphanesi yazma eseri No. 34 Nk. 4293, İstanbul, vr. 16a.

"Ḫātimetü'l-Münşeʾāt" ve "Temme heẕe'l-münşeʾāt"[1] ifadelerinde "münşeât" kelimesi "mektuplar" anlamıyla geçmektedir.

Münşeât kavramı farklı amaçlarla yazılmış mektupların toplandığı ve bunlar hakkında bilgi verilen bir eser adı olmuştur. Münşeât yerine "mecmua-i münşeât", "mecmua-i inşâ" ya da "ilm-i inşâ" gibi isimlendirmeler de kullanılmıştır. XIV. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar oluşturulan münşeât mecmualarının muhtevasını resmî ve özel yazışma ile mektupların yanı sıra manzum mektuplar, bunları süsleyen değişik örnekler (manzumeler, nutuk, makale, arzuhal ve duânâmeler gibi) meydana getirmektedir. Böylelikle münşeât, şiirleri bir araya getiren divanlar gibi her çeşit nesri buluşturan bir eser olmuştur.[2]

Türk edebiyatında karşılaşılan en eski inşâ örneği, XIV. yüzyılda yazılmış olan Ahmed-i Dai (öl. 824/1421)'nin Teressül adlı eseridir. Türk edebiyatında öne çıkan, farklı dönemlerde meydana getirilmiş münşeât mecmuaları arasında Feridun Ahmed Bey (öl. 991/1583)'in Mecmûa-i Münşe'âtü's-Salâtin'i; Nergisî (öl. 1044/1635), Nâbî (1642-1712), Veysî (1561-1628) ve Râgıp Paşa (1699-1763)'nın münşeâtları sayılabilir.[3]

Münşeâtlardaki metinler, belirli bir düzen içindedir. İlk olarak, genelde eğitim amaçlı bazı bilgiler yer alır. Bunlar, yazışmalardaki kurallar, yazışma türleri ve tarifleri, hangi yazışma türünde hangi unvan ve elkâbın kullanılması gerektiği vs. gibi bilgilerdir. Bu bilgilerden sonra tarihî, edebî yazışma örnekleri sunulur. Mektupların sıralanmasında makama dikkat edilir. İlk önce Hz. Peygamber'in ve halifelerin mektuplarına yer verilir. Ardından padişahların, vezirlerin ve diğer devlet adamlarının kaleme aldığı metinlere geçilir. Daha sonra da özel yazışmalar gelir. Tüm bunlardan ayrı olarak çeşitli ilimlerle ilgili tarif ve bilgilerin ve dinî yazıların bulunduğu metinlerin de yer aldığı görülmektedir.[4]

Münşeâtlar özelliklerine göre farklı sınıflandırmalara tabi tutulmuştur. Talimî (didaktik), tarihî ve edebî olarak üç kısımda ele alındığı gibi, derleyenin bilinip bilinmemesi, derleme veya telif olması, Arapça, Farsça veya Türkçe oluşları gibi

---

[1] age. vr. 43b.
[2] Uzun, Mustafa, "Münşeât", *İslam Ansiklopedisi,* C. XXXII, TDV Yayınları, İstanbul 2006, ss. 18-20.
[3] Çaldak, Süleyman, Eski Türk Edebiyatında Nesir (Düz Yazı), *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi,* Ankara 2006, 7 (77-78), ss. 74-90.
[4] Uzun, Mustafa, "Münşeât", *İslam Ansiklopedisi,* C. XXXII, TDV Yayınları, İstanbul 2006, ss. 18-20.

özelliklerine göre de tasnif edilmiştir.[1] Konu itibariyle sınıflandırılacak olursa münşeât mecmuaları şöyle gruplandırılabilir:

1.Resmî yazılardan oluşan mecmualar: Yahya b. Mehmet Kâtib'in Menâhicü'l-İnşâ'sı, Feridun Bey (öl. 1583)'in Münşeâtü's-Selâtîn'i ve Sarı Abdullah (1584-1660)'ın Düstûru'l-İnşâ'sı bu gruba dâhil edilebilir.

2.Sadece bir kişiye ait mektupların toplandığı eserler: Ali Şir Nevâî (1441-1501), Lâmiî (öl. 938/1532), Gelibolulu Âlî (1541-1600) ve Nâbî (1642-1712)'nin münşeâtları bu gruba girer.

3.Mecmuâ ve münşeât adları altında şuarâ, ulemâ, meşâyih, hükemâ, vüzerâ, guzât, ümerâ, havâtin, sâdât için yazılacak yazılar; başlık ve hâtimelerinin bu yazılara uygun düştüğü cümleler ve örnekler veren eserler: Fasih Ahmed Dede (öl. 1111/1699), Nâbî (1642-1712) ve Tâib (öl. 1136/1724)'in eserleri bu türe örnek oluşturur.

4.Farklı yazarlara ait eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan mecmua örnekleri: Okçuzâde Mehmed Şâhî (öl. 1039/1630), Veysî (1561-1628), Nergisî (öl. 1044/1635) gibi şairlerin eserleri bu başlıkta verilebilecek örneklerdir.[2]

2.2. Osmanlıda Mektup Geleneği

"Yazmak" anlamındaki Arapça "ketb" kökünden türeyen "yazılmış" anlamına gelen "mektup" kelimesi, iletişim ifadesi olarak daha çok tercih edilmiştir.[3] Yine aynı kökten türeyen "kâtip" kelimesi "yazan, yazıcı" gibi anlamlara gelmektedir. Bu kelime, ilm-i inşâdaki münşî kelimesine tercih etmiştir.[4] Osmanzâde, eserinde "Kâtip, gelenekte kullanılan belâgatlı lafızları seçmelidir. Veyahut da kâtip, hoşa giden ve günlük dilde kullanılan tabirleri seçerek meramını en güzel bir biçimde ifadeye muktedir olmalıdır."[5] der.

İnşâ ilminin ilgi alanında olan mektup, bazen Farsçadan geçen "nâme" kelimesiyle birlikte kullanılan ve içeriğine, yazılış amacına, gönderen ve gönderilen kişiye göre değişen isimler alabilmektedir: arîza, kâime, şukka, nâme, uhuvvetnâme,

---

[1] age.
[2] Levend, Agâh Sırrı, Türk Edebiyatı Tarihi, C. I, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1988, ss. 113-114.
[3] İnce, Ömer, İnşâ-i Merğûb ve İlm-i İnşâ'da Musta'mel Olan Lügatler, (Basılmamış Doktora Tezi), İzmir 2007 s. 10.
[4] age.
[5] Osmanzâde Ahmed Tâib, "Münşeât-ı Tâib" Nuruosmaniye Kütüphanesi yazma eseri No. 34 Nk. 4293, İstanbul, vr. 2a.

meveddetnâme, muhabbetnâme, tezkire, varakpâre, kâğıt… Arîza ve şukka daha alt mevkiden daha yukarıdakine yazılan mektuplardır. Uhuvvetnâme, meveddetnâme ve muhabbetnâme ise yakın dostların birbirine yazdıklarıdır. Varakpâre "kâğıt parçası" anlamında, alçakgönüllülüğün ifadesidir. Kâğıt ise halk dilinde mektup anlamında kullanılmıştır. Mektuplar bazen de konularına göre farklı isimler almıştır: arzıhal, tebriknâme, tehniyenâme, taziyenâme, cevapnâme, teşekkür, takrîz, dâvetnâme, niyaznâme, tezkire, müzekkere gibi.[1]

Yazar Osmanzâde, eserin giriş kısmında mektubun üç çeşit olduğunu ve bunların üst, alt ve akran kişilere gönderildiğini söyler. Eserin devamında mektupları çeşitlendirerek alttan üste yazılana arîza ve arzuhal, üstten alta yazılana nevâzişnâme ve misal, aynı makamdakilere yazılana ise mektup ve muhabbetnâme dendiğini belirtir.[2]

İnşâ ilminin önemli bir konusunu oluşturan mektuplardaki hitap şekilleri, üslup, kâğıdın şekli, satır aralıkları gibi birçok husus münşeâtlarda anlatılan belirli kurallar çerçevesindedir. Osmanzâde Tâib, makamların birbirine yazacağı mektupların nasıl olması gerektiğini belirtir: "Üst makama yazılan mektubun tabiri gönle hoş gelen yalvarma üslubuyla ve üçüncü şahıs kipiyle yazılır. Üstten alt makama yazılanda ise bunun tersi olur. Burada çokluk kipiyle, sual-cevap şeklinde büyüklük edatları kullanılmaz. Akrandan akrana yazılan mektuplarda ise mertebeye göre saygı edatlarını ihtiva eden ve gönül okşayan kelimelerle dostluğa riayet edilir. Mektup lafızlarının, çok kullanılan kelimelerle olması kâtibin adabındandır. İnşâyı güzelleştirmek için sözün akıcı bir şekilde ve incelikli kullanılması gerekir."[3] İlk satıra Allah'ın isimlerinden birini "hüve" kelimesiyle birleştirerek yazmak hem bir kural olmuş hem de muhataptan beklenilen şeyin yerine getirilmesine yardımcı olacağına inanılmıştır. Örneğin, taleb-i 'atâda "hüve'l-kerîm", istianede "hüve'l-mu'în", istigâsede "hüve'l-mugîs" gibi.[4] Fakat Osmanzâde'nin eserinde bu ibarelere pek yer verilmemiştir.

Muhatabına göre gönderen kişi üst (a'lâ) bir makamda ise isminin yanına "muhibb-i muhlis", "muhibb-i müştak" vb.; denk (akran) bir makamda ise "dâ'i-î

---

[1] Gökyay, Orhan Şaik, "Tanzimat Dönemine Değin Mektup". *Türk Dili Mektup Özel Sayısı*, C. XXX, S. 274, Ankara 1974, ss. 17-23.
[2] Osmanzâde Ahmed Tâib, "Münşeât-ı Tâib" Nuruosmaniye Kütüphanesi yazma eseri No. 34 Nk. 4293, İstanbul, vr. 1b.
[3] A.g.e., vr. 1b/2a.
[4] Haksever, Halil İbrahim, Eski Türk Edebiyatında Münşeâtlar ve Nergisi'nin Münşeâtı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1995, s. 9.

muhlis", "dâ'î-i devlet", dâ'î-i bî-iştibâh" vb.; alt (ednâ) bir makamda ise "ekallü'l-'abd", ahkaru'l-ibad", abd-ı fakir", "çâker-i dirîne" vb. ibarelerden uygun olanı imza olarak yazmak gerekir. Bu tür imzalara "nişan-ı mektûb" denmektedir. Mektubu gönderen padişah ise bunun adı "tuğra"dır ve mektubun evvelinde belirtilir. Eğer rütbeler denk ise imzalar mektup sonunda sağ tarafa; eğer gönderen bir alt makamda ise sol tarafa yazmak lazımdır. Mektubun sonunda tarih de belirtilmelidir. Alt makamdan bir üst makama mektup yazılırken satır araları dar, üst makamdan bir alt makama yazılırken ise geniş olmalıdır.[1]

Münşeâtlarda ayrıntılarıyla anlatılan, ideal bir mektupta uyulması gereken usul ve kaidelere Osmanzâde'nin münşeâtında olduğu gibi çoğu zaman riayet edilmediği görülür.[2] XIX. yüzyıldan önce yazılmış mektupların çoğunda tarih bulunmamaktadır.[3]

Münşeâttaki mektupların hacmi farklılık arz etmektedir. Mektupların çeşidi ve isteğin durumuna göre mektuplar değişiklik göstermiştir. Bazen birden fazla sayfadan oluşan bazen de yarım sayfalık mektuplar dikkat çekmektedir. Ayrıca ele geçen nüshaların farklı yazı çeşitlerine sahip olduğu görülmüştür. Tâib'in eserinde daha çok talik yazısı tercih edilmiştir.

Mektupların bölümleri farklı olmakla birlikte genellikte kaynaklarda "elkâb, ibtidâ, dibâce, tahallüs, talep, intihâ, dua, imza" gibi bölümlere ayrılmıştır.

Gönderilen mektubun muhatabının sıfatlarının sayıldığı, mevkiinin belirtildiği, bazen de isminin yazıldığı rükne "elkâb" adı verilirdi. Kâtipler, muhatapların mertebesine göre hitaplar kullanmaya dikkat ederler ve bunlar kalıplaşmış ifadelerdir.[4] "İbtidâ", mektubun giriş kısmı olmasından dolayı önemli bir bölüm olarak görülür. Başlangıç anlamına gelmektedir. Genelde selam ve saygı sözleriyle başlar.[5] "Dibâce", "ibtidâ" ile "tahallüs" arasında yer alan mektubun muhatabını "talep" kısmına hazırlayan aşamadır. Mektup gönderilen kişinin gönlünü okşayan, muhatabı talebe hazırlayan ve bu talebin gerçekleştiği bir bölümdür.[6] "Tahallüs", "kurtulmak" anlamına

---

[1] age. s. 10.
[2] Gökyay, Orhan Şaik, "Tanzimat Dönemine Değin Mektup". *Türk Dili Mektup Özel Sayısı*, C. XXX, S. 274, Ankara 1974, ss. 17-23.
[3] Kütükoğlu, Mübahat S. "Mektup (Osmanlı Bürokrasisinde Mektup)" *İslam Ansiklopedisi*, C. XXIX, TDV Yay., İstanbul 2004, ss. 18-21.
[4] Kütükoğlu, Mübahat S. "Elkâb" , *İslam Ansiklopedisi*, C. XI, TDV Yay., İstanbul 1995, s. 51.
[5] İnce, Ömer, İnşâ-i Merğûb ve İlm-i İnşâ'da Musta'mel Olan Lügatler, (Basılmamış Doktora Tezi), İzmir 2007, s. 152.
[6] Gökçe, Recep, Eski Türk Edebiyatında Mektup ve Bir Mecmu'a-i Münşeât, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2006, s. 19.

gelir. Mektuplarda "dibâce" ile "talep" arasında yer alan bölüm olarak belirtilir. "Dibâce" bölümünün sonunda selam ve saygı sözlerinin ardından gelen "ma'rûz-ı bende-i devlet-hâh-ı bî-iştibâh budur ki…", "Arz-ı dâ'î-i devlet ü mâdih-i şevket budur ki…" gibi içinde arz ifadesinin müştaklarının bulunduğu bazı söz kalıplarından oluşur.[1] Bütün bu bölümler mektubun girişi olarak kabul edilebilir. Günümüz mektupları gibi daha çok muhatabı yüceltici, karşıya selam ve esenlik bildiren ifadelere yer verir. Örnek:

"Efendim sulṭānım ḥażretleriniñ maṭāf-ı ʿākifān-ı meleᵓi'l-aʿlā olan maḥfil-i behişt-mümāṣillerine kemāl-i taʿẓīm ü tekrīm birle ṭarāif-i taḥiyyāt-ı ṣāfiye vü şerāif-i tefḫīmāt-ı vāfiye itḥāf u ihdā olunduḳdan ṣoñra mirᵓāt-ı füyūżāt-ı ilāhiyye olan żamīr-i münīr-i ilhām-peẕīrlerine nümūde-i muḫliṣ-i ṣāfī-serīr[e]leri oldur ki benim ʿināyetlü kerāmetlü efendim tefaḳḳud-ı ḫāṭır-ı feyż-meᵓāṣirleri isticlāb-ı duʿā-yı ḫayr-ı icābet-eṣerlerine vesīle-cūy iken fulān dāʿīleri ol ṣavb-ı bā-ṣavāba ʿāzim ve rāhī olmaġla varaḳa-i iḫlāṣ-bedraḳa taḥrīr ve firistāde-i nādī-i ḳudsī-mesīrleri ḳılınmışdır." (N-5b)

"Talep" kısmı, mektubu yazanın isteğinin belirtildiği bölümdür. Mektubun en gerekli ve en önemli bölümüdür. Bu bölüm, "Ma'rûz-ı bendegî…", "Arz-ı fakîr…" gibi ifadelerle ortaya çıkar. Bundan sonra mektubun gönderilme amacı bildirilir. Devamında daha çok "Mercûdur ki…", "Ümiddir ki…" gibi sözlerle beklentiler bildirilir ve bu bölüm bitirilir.[2] Makamların durumuna ve statüye göre istekler ve isteyiş şekli değişmiştir. Örnek:

"Seciyye-i rażiyyelerinden mütevaḳḳiʿdir ki maẓhar-ı envār-ı lāhūtiyye olan ḳalb-i żiyā-pāşlarından ibʿād buyurmayıp meẓānn-ı icābet olan evḳāt-ı ḥālet-baḫşāda duʿā-yı bāhirü'l-iltifāt-ı ḫayr- intimāları ile yād u isʿād buyuralar."(N-5b)

"İntihâ" sözcüğü, mektupların sona erdiği anlamına gelmektedir. "Dua", Allah'tan istekte bulunma anlamında kullanılmaktadır. Bu bölümde de bazı kalıplaşmış ifadelerle muhataba dua ve saygı bildiren sözlere yer verilir. Mektup "bâkî'd-du'â", "bâkî ferman sultanımındır", "bâkî emr ü ferman efendimindir", "bâkî ferman ol zât-ı âlî-şanındır", "bâkî" vb. bazı klişe ifadelerle bitirilir.[3] Tâib'in eserindeki hemen her mektupta intihâ

[1] Derdiyok, İ. Çetin, "Osmanlı Devrinde Mektup Yazma Geleneği", Osmanlı Ansiklopedisi (Kültür ve Sanat), C. IX, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, ss. 731-740.
[2] age.
[3] age.

ve dua bölümlerine yer verilmiştir. Bu bölüm genellikle çok uzun tutulmamıştır. Arapça, Farsça ve Türkçe şeklinde üç dilde de örneklere rastlamak mümkündür. Örnek:

"Bāḳī hemīşe seccāde-pīrā-yı kerāmet ü irşād bād." (N-6a)

Mektupların sol alt köşesinde bazen imza da bulunur. İmzanın üst kısmına mektubu yazan kişinin muhataba karşı konumuna göre değişen "muhibbiniz", "muhlisiniz", "da'îniz", "kulunuz" gibi ifadelerle de karşılaşılabilmektedir.[1]

Mektuplarda, adresin altına veya zarfın üzerine yazıyla ya da mühür şeklinde bir tılsım kelimesi olan "bedûh" kelimesi yazılırdı. Bununla mektupların yerine ulaşmasını sağlamak amaçlanırdı. "Bedûh"un, mektupları yerine ulaştırmakla görevli bir melek olduğu da rivayet edilmektedir.[2]

Osmanlı bürokrasisinde mektup geleneğinden bahsedilirken hitabî ve cevabî mektupların bazı rükünlerinin olduğu da belirtilir. Hitabî mektupların " 'ibtidâ olunur' sözünün kullanılması, sena, dua, gönderilenin isminin yazılması, kâtibin adı, selam ve hayır duada bulunma, selam ulaştırılması, özlem belirtme (iştiyak), görüşme isteğinde bulunma, tarih, hâlini bildirme, iltimas talebi, hâtimenin başlangıcı, uygun bir dua ile bitirme" gibi rükünlere sahip olduğu ifade edilir. Cevabî mektupların da yukarıdakilere ilaveten "mektubun sıfatı, mektubun varmış olduğu ve mektubun cevabı" gibi rükünlerinin olduğu belirtilir. Bunlardan "dua, sena, selam, hâlin bildirilmesi ve dua ile bitirme" rükünlerinin yazılmasının mecburî olduğunu, diğerlerinin ise kısmen ihmal edilebilir olduğu söylenir.[3]

---

[1] Gökyay, Orhan Şaik, "Tanzimat Dönemine Değin Mektup". *Türk Dili Mektup Özel Sayısı*, C. XXX, S. 274, Ankara 1974, s. 17-23.

[2] Kütükoğlu, Mübahat S. "Mektup (Osmanlı Bürokrasisinde Mektup)" *İslam Ansiklopedisi*, C. XXIX, TDV Yay., İstanbul 2004, ss. 18-21.

[3] age.

BİRİNCİ BÖLÜM: MÜNŞEÂT'IN İNCELENMESİ

1.Münşeât'ın Muhteva Özellikleri

1.1.Dibâce

Münşeât'ın başında "dibâce" diyebileceğimiz bir bölüm bulunmaktadır. "Dibâce" olarak adlandırılan bölüm, klasik dönem münşeâtlarında karşılaşılmayan bir bilgi içermektedir. Bu bilgi inşâ ilmiyle ilgili ayrıntıları kapsar. Münşeât'tan önce yazılmış eserlere dair birtakım tespitler dikkati çeker.

1.1.1.Giriş

Yazar, esere başlarken besmeleye, hamdele ve salveleyi içeren iki Arapça, bir Türkçe beyte yer verir:

"*Bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm*

Aḥmedu'llāhe vāhibe'l-āmāl

Dā'imen bi'l-ġuduvvi ve'l-āṣāl

Ve uṣallī ʿale'n-nebiyyi'l-emīn

Ve ʿalā ālihi hüdāti'd-dīn

Ufuḳ-ı ḥamd ü şenādan görünür ṭāliʿ-i saʿd

Ṣubḥ-ı taḥmīd ṭulūʿ itdi temām ammā baʿd"[1]

[1] Osmanzâde Ahmed Tâib, "Münşeât-ı Tâib" Nuruosmaniye Kütüphanesi yazma eseri No. 34 Nk. 4293, İstanbul, vr. 1b.

1.1.2. İnşâ İlmi

Daha sonra inşâ ilmiyle ilgili bilgilere yer verilir: İlm-i inşâ on iki ilimden biridir. Üste, alta ve akrana yazılan olarak üç çeşit mektup vardır. Alttan üste yazılana arîza ve arzuhal, üstten alta yazılana nevâzişnâme ve misal, akrandan akrana yazılana mektup ve muhabbetnâme denir. "*Żamīr-i münīr-i suḫan-verān-ı maʿārif-semīre pūşīde degildir ki ʿilm-i inşā ʿulūm-ı iṣnā ʿaşeriñ birisidir. Şurūṭ-ı ʿadīde ve ādāb-ı keṣīresi vardır. Ez-cümle mektūb üç neviʿdir: Zīrā mürselün ileyh ya aʿlā ya ednā ya aḳrāndır. Ednādan aʿlāya yazılan kāġıda ʿarīża ve ʿarż-ı ḥāl dirler. Aʿlādan ednāya yazılırsa nevāziş-nāme ve miṣāl dirler. Aḳrāndan aḳrāna yazılırsa mektūb ve muḥabbet-nāme dirler. Her biriniñ taʿbīri başḳadır.*"[1]

Metnin devamında farklı makamlara ait mektupların nasıl olması gerektiğine dair ipuçları verilir.

1.1.3. Üst Makama Yazılan Mektuplar

Üst makama yazılan mektubun tabirinin gönle hoş gelen yalvarma üslubuyla ve üçüncü şahıs kipiyle yazılması gerektiği söylenir: "*Meṣelā aʿlāya yazılan mektūbuñ taʿbīri niyāz-mendāne ve dil-peẕīr ve mevḳiʿ-i ḫiṭāb ṣīġa-i ġāib ile keşīde-i silk-i taḥrīr olur.*"[2]

1.1.4. Alt Makama Yazılan Mektuplar

Üstten alt makama yazılanda ise bunun tersi olur. Burada çokluk kipiyle, sual-cevap şeklinde büyüklük edatları kullanılmaz. Çünkü çokluk kipi saygı ifade eder, öncelik ve sonralık birbirinin zıttıdır. Mektup gönderilen kişi bir şeyi hak edendir, bu şekilde makamına göre iltifat çeşidini bildiren olarak bulunması uygundur: "*Aʿlādan ednāya bunuñ ʿaksi yazılır; yaʿnī edāt-ı tevḳīr ile suʾāl u cevāb veṣīġa-i cemʿ ile tevcīh-i ḫiṭāb olmaz. Zīrā bu maḥalde ṣīġa-i cemʿ taʿẓīm ifāde ider, siyāḳ u sibāḳ mütebāyin*

[1] age.
[2] age.

olmaḳ lāzım gelir. Meger mürselün ileyh erbāb-ı istiḥḳāḳdan ola, bu ṣūretde rütbesine göre nevʿ-i iltifātı müşʿir muʿāmele olunmaḳ münāsibdir."[1]

1.1.5. Akrandan Akrana Yazılan Mektuplar

Akrandan akrana yazılan mektuplarda ise mertebeye göre saygı edatlarını ihtiva eden ve gönül okşayan kelimelerle dostluğa riayet edilir. Mektup lafızlarının çok kullanılan kelimelerle olması kâtibin adabındandır. İnşâyı güzelleştirmek için sözün akıcı bir şekilde ve incelikli kullanılması gerekir: "*Aḳrāndan aḳrāna yazılan mektūblarda bi-ḥasebi'l-merātib edāt-ı taʿẓīmi müştemil elfāẓ-ı dil-nevāzāne kelimāt ile merāsim-i ādāb-ı ḥullete riʿāyet olunur. Zīrā aḳṣā-yı murād temhīd-i bünyān-ı vidād u ittiḥāddır. Her ne deñlü nevāziş ü iltifātı muḥtevī olsa o deñlü bāʿiṣ-i tezāyüd-i maḥabbet olur. Lākin ṭarafeyniñ merātibine mürāʿāt olunmalıdır ki ifrāṭ ü tefrīṭ hücnetlerinden sālim ola ve mektūbuñ elfāẓı meʾnūsetü'l-istiʿmāl ü belāġat-iştimāl olmaḳ kātibiñ ādāb-ı lāzımesindendir. Zīrā selāset-i taʿbīr ü nezāket-i kelām muḥassināt-ı inşādandır.*"[2]

Makamlara yazılan mektupların özellikleri belirtildikten sonra münşinin hangi özelliklere sahip olması gerektiği bildirilir.

1.1.6. Münşî

Münşî, sağlam fikirli, doğru tabiatlı olup Arapçayı ve edebiyat ilmini yeterince bilmeli, belâgat sahibi ediplerin terkiplerini ve fesahat sahibi şairlerin şiirlerini tetkik edip ezberlemeli, gerekli kullanımları devam ettirip, konuları usulüne uygun bir şekilde birbirine bağlamalıdır; ancak bu şekilde sözleri eleştiriye maruz kalmaz. Bu tarzda yazılan yazılar günümüzde revaç bulmuştur. Nitekim günümüzde çok münşiyâne veya âmiyâne yazılan mektuplar okunmamaktadır: "*Münşī añа dirler ki fikr-i ḳavīm ve ṭabʿ-ı müstaḳīm ṣāḥibi olup ʿulūm-ı ʿArabiyye vü fünūn-ı edebiyyeyi ke-mā yenbeġī bile ve terākīb-i büleġā vü eşʿār-ı füṣeḥāyı keṣret-i tetebbuʿ ile ṣebt-i ṣaḥīfe-i ḥāfıẓa idip istiʿmālāt-ı lāyıḳayı żabṭ u fiḳraları birbirine bir vechile rabṭ eyleye ki kelāmı şāʾibe-i*

[1] age. vr. 1b-2a.
[2] age. vr. 2a.

seḳāmetden maṣūn ola yāḫūd ḫoş-āyende elfāẓ u rūz-merre ādābile söze niẓām virip maʿnā-yı maḳṣūdı aḥsen-i vechile taḳrīre ḳādir ola. Ḥālā mütedāvil ü merġūb olan üslūb bu siyāḳda yazılan mektūbdur. Zīrā fī zamāninā ne ġāyet münşiyāne mektūb oḳunur ve ne ziyāde ʿāmiyāne kāġıda baḳılur."[1]

1.1.7. Sunuş

Bu bölümde eserin üç fasıla ve bir hâtime şeklinde hazırlanıp Hazinedar Ağa'ya sunulduğu ifade edilir ve tevazu içerikli bir kıtayla eserin değerine dikkat çekilir: "*Aña binā'en perend-i nev-nesīc-i taʿbīr ile pīçīde-i minvāl-i taḥrīr olan mekātīb cemʿ u tertīb ve üç fāṣıla ve bir ḫātime üzre tebvīb olunup cenāb-ı meʿālī-niṣāb, meʿārif-iktisāb, mekārim-intisāb; Naẓm:*

Şāh-beyt-i ḳaṣīde-i iḳbāl

Dürretü't-tāc-ı efser-i iclāl

Rükn-i devlet-serāy-ı ḫāḳānī

Maḥrem-i bezm-i ḫāṣṣ-ı sulṭānī

Neşr: ʿamīmü'l-kerem, kerīmü'ş-şiyem, veliyyü'n-niʿam, ʿaliyyü'l-himem, mesned-ārā-yı kāmkārī, ḫazīnedār-ı şehriyārī, ḥudāvend-i sāmī-mekān aġā-yı celīlü'ş-şān ṭāle beḳāhu ve nāle mā-yetemennāhu ḥażretleriniñ ḫāk-pāy-i şerīflerine ihdāya cesāret ve bu beyt ile basṭ-ı muḳaddemāt-ı maʿẕeret olundu. Li-münşihi:

Sen Süleymān-rütbe bir ẕāt-ı mekārim-pīşesiñ

Saña nisbet Tā'ib-i bī-çāre bir ḳarıncadır

Her ne deñlü tuḥfesi bī-ḳadr ise eyle ḳabūl

Tuḥfesi ḳarıncanıñ çün kendi miḳdārıncadır"[2]

---

[1] age. vr. 2a-2b.
[2] age. vr. 2b-3a.

1.2. Fasıllar ve Hâtime

Eser bundan sonra üç fasıl ve bir hâtimeden oluşmaktadır. Hâtimeden sonra ek mektuplara yer verilmiştir.

1.2.1. Birinci Fasıl

Birinci fasıl, alt makamdan üst makama yazılan yirmi altı arîzadan oluşmaktadır. Birkaçı dışında mektupların kime gönderildiği bilinmemektedir. Mekke şerifi, hükümdar, vezir, şeyhülislâm, şeyhler, âlimler ve devlet büyüklerine yazılmış örnek mektuplardır. Örnek mektuplar, kişilerin mektup yazma konusunda eğitilmeleri için yazılmıştır. Bu bölümde ayrıca Nergisi'ye ait bir mektup bulunmaktadır. Bu tür mektuplarda genellikle üst makamdan bazı şeyler talep edilmektedir. Tâib, eserinin girişinde, üst makama yazılan mektubun tabirinin gönle hoş gelen yalvarma üslubuyla ve üçüncü şahıs kipiyle yazılması gerektiğini belirtir.

İnşâ 1: Mekke-i Mükerreme Şerifi'ne yazılan bir arîzadır. Mekke Şerifi'ne övgü ve duadan sonra kendi huzurlarından ve gönüllerinden ayrı tutmamaları isteğinde bulunulmaktadır.

İnşâ 2: Hân-ı Âlîşân III. Ahmet (öl. 1736)'e yazılan bir arîzadır. Hükümdar için övgü ve duadan sonra ona, kendilerini sürekli hatırlamaları ve yardımlarını esirgememeleri ifade edilir.

İnşâ 3: Vezîriazâm Nevşehirli Damat İbrahim Paşa (öl. 1730)'ya yazılan bir arîzadır. Tâib, 1718 tarihinden itibaren geçen süre içinde bir Ramazan Bayramı'nda vezîriazâm için övgü ve duadan sonra acil ihtiyaçlarını giderme konusunda ondan istekte bulunur.

İnşâ 4: Şeyhulislâm Hazretleri'ne yazılan bir arîzadır. Şeyhulislâm övülür ve onun için dua edilir. Onun sıkıntılardan uzak kalma ve dualarının içinde yer alma isteğinde bulunulur. Mektubun sonunda Arapça bir şiirle dua edilir. Mektubun hangi şeyhülislama yazıldığı belli değildir.

İnşâ 5: Meşâyih-i Kirâm'dan birine yazılan bir arîza örneğidir. Övgü ve duadan sonra kendilerini gönülden uzaklaştırmamaları ve dualarını eksik etmemeleri isteğinde bulunulur.

İnşâ 6: Ulemâ-yı İzâm (büyük âlimler)'dan birine yazılan bir arîza örneğidir. Övgü ve duadan sonra unutulmamaları isteğinde bulunulur.

İnşâ 7: Ulemâ-yı İzâm'dan birine yazılan bir arîza örneğidir. Övgü ve duadan sonra gönderilen nevâzişnâmeden dolayı memnuniyet ifade edilir ve bu yakınlığın bitmemesi istenir.

İnşâ 8: Ulemâ-yı İzâm'dan birine yazılan bir arîza örneğidir. Övgü ve duadan sonra kendilerine merhametin ve yardımın esirgenmemesi istenir. Mektubun sonlarına doğru Farsça bir dize ve yine dua bölümü Farsça bir dize ile desteklenmiş.

İnşâ 9: Ulemâ-yı İzâm'dan birine yazılan bir arîza örneğidir. Övgü ve duadan sonra kendilerini gerçek dostları arasından ayırmamaları ve kendilerini unutmamaları isteğinde bulunulur.

İnşâ 10: Kibâr-ı Devlet (devlet büyükleri)'ten birine yazılan bir arîza örneğidir. Övgü ve duadan sonra nevâzişnâmelerden ve himayelerinden uzak kalmamaları isteğinde bulunulur.

İnşâ 11: Kibâr-ı Devlet'ten birine yazılan bir arîza örneğidir. Övgü ve duadan sonra istek belirtilir. Eserin dua bölümü Farsça bir dize ile sonlandırılır.

İnşâ 12: Kibâr-ı Devlet'ten birine yazılan bir arîza örneğidir. Övgü ve duadan sonra eski güzel günlerin tekrar gelmesi ve kavuşma isteği belirtilir. Sonlara doğru bir beyit ve kıta ile mektup desteklenir.

İnşâ 13: Kibâr-ı Devlet'ten birine yazılan bir arîza örneğidir. Övgü ve duadan sonra istek belirtilir.

İnşâ 14: Kibâr-ı Devlet'ten birine yazılan bir arîza örneğidir. Övgü ve duadan sonra desteklerinin esirgenmemesi isteğinde bulunulur. Rağbet edilen bir mektup olduğu belirtilir. Mektubun dua bölümü Farsça bir dizeyle ifade edilmiş.

İnşâ 15: Kibâr-ı Devlet'ten birine yazılan bir ihlâsnâme örneğidir. Övgü ve duadan sonra yardımlarını esirgememeleri istenir. Rağbet edilen bir mektup olduğu belirtilir.

İnşâ 16: Kibâr-ı Devlet'ten birine yazılan bir arîza örneğidir. Övgü ve duadan sonra daha önce olduğu gibi cömertliklerinin bitmemesi istenir.

İnşâ 17: Kibâr-ı Devlet'ten birine az rastlanır bir üslupla yazılan bir arîza örneğidir. Övgü ve duadan sonra istek belirtilir.

İnşâ 18: Kibâr-ı Devlet'ten birine benzersiz bir üslupla yazılan bir arîza örneğidir. Övgü ve duadan sonra yapılarında bulunan yardım etme özelliklerini kaybetmemeleri isteğinde bulunulur. Eserin farklı yerleri Farsça iki beyit ve dua bölümü de Türkçe bir beyitle desteklenir.

İnşâ 19: Kibâr-ı Devlet'ten birine yazılan bir arîza örneğidir. Övgü ve duadan sonra yardımlarının devamı isteğinde bulunulur. Eserin bir yeri Farsça bir dize ile desteklenir.

İnşâ 20: Kibâr-ı Devlet'ten birine yazılan bir arîza örneğidir. Övgü ve duadan sonra kendilerinin yardımları istenir.

İnşâ 21: Kibâr-ı Devlet'ten birine yazılan bir arîza örneğidir. Övgü ve duadan sonra kendilerine yardımların devam etmesi isteğinde bulunulur. Eserin dua bölümü Türkçe bir beyitle desteklenir.

İnşâ 22: Kibâr-ı Devlet'ten birine yazılan bir arîza örneğidir. Övgü ve duadan sonra kıyıda köşede kalmaktan dolayı yardım isteğinde bulunulur.

İnşâ 23: Kibâr-ı Devlet'ten birine az rastlanır bir üslupla yazılan bir arîza örneğidir. Övgü ve duadan sonra kendilerinden yardımlarını esirgememeleri istenir. Eserin ara yeri Farsça bir dize ve dua bölümü de Türkçe ve Arapçadan oluşmuş bir beyitle desteklenir.

İnşâ 24: Kibâr-ı Devlet'ten birine benzersiz bir üslupla yazılan bir arîza örneğidir. Belalardan uzak kalmaları için Allah'a dua edilir. Eserin dua bölümü Türkçe bir beyitle desteklenir.

İnşâ 25: Kibâr-ı Devlet'ten birine belağatli bir üslupla yazılan bir arîza örneğidir. Övgü ve duadan sonra muhatabın yardımı istenir. Eserin ara bölümü Türkçe bir beyitle desteklenir.

İnşâ 26: Nergisî'nin Rumeli Kazaskeri Taşköprülüzâde Kemal Efendi'ye yazdığı bir arîzadır. Nergisî, kendi münşeâtında yer alan önceki mektubuyla kazaskerin dikkatini çekince, tekrar bir görev ister. Bu defa, Kemal Efendi'yi öven altı beyitlik bir manzume eklemeyi unutmaz. Kendisinin inşâ sanatındaki maharetinden bahsederek sadece onun tarafından takdir edildiğini belirtir. Bu mektup ile Nergisî, Çaniçe

kadılığına tayin edilir.[1] Eserin farklı bölümleri Türkçe ve Farsça şiirlerle desteklenir. Tâib, bu mektubu Nergisî'nin münşeâtından almıştır.

1.2.2. İkinci Fasıl

İkinci fasılda, üst makamdan alt makama yazılan iki adet nevâzişnâme suretleri görülmektedir. Her iki mektubun da sahipleri ve kime gönderildiği bellidir. Eserin yazarı, bu tür mektuplarda çokluk kipiyle, sual-cevap şeklinde büyüklük edatları kullanılmaması gerektiğini belirtir. Yazar, iki mektupta da bu özelliklerin örneğini gösterir.

İnşâ 27: Veziriazam Gümülcineli Damat Nasuh Paşa tarafından 1611-1614 yılları arası Veysî Efendi'ye yazılmış bir nevâzişnâmedir. Veysî'ye "Raġbet-şiken-i belāġat-ı İmri'u'l-Ḳaysī bezm-i Mevlānā Veysī ḥużūrlarına..." denerek edebî unvanıyla hitap edilmiştir. Devamında Veysî'nin edebî yönü övülmüştür. Veysî Efendi Üsküp'ten renkli keçeler gönderdiği için sadrazamın memnuniyeti, sanatlı bir dille ifade edilmektedir.

İnşâ 28: Veziriazam Merzifonlu Kara Mustafa Paşa (öl. 1683) tarafından 1676-1680 yılları arasında Sâbir Pârsâ Efendi (öl. 1090/1679-80)'ye[2] gönderilen bu mektupta teselli kabilinden cümleler vardır. Paşa, Pârsâ Efendi (öl. 1090/1679-80)'ye, küçük kazadaki görevine razı olmasını, küçüğüne itibar edince büyüğü istidad kazanacağını ve iktidar gücü ile büyük mansıplara ulaşacağını ümit ettiğini söylemektedir.[3] Eserin ara bir bölümü Türkçe bir dizeyle desteklenir.

1.2.3. Üçüncü Fasıl

Üçüncü fasılda, denk makamların birbirine yazdığı yirmi dokuz adet muhabbetnâme sıralanmaktadır. Hiçbir mektubun hangi makamdan ve kime gönderildiği belli değildir. Yazar, akrandan akrana yazılan mektuplarda, mertebeye göre saygı edatlarını ihtiva eden ve gönül okşayan kelimelerle dostluğa riayet edilmesi,

---

[1] Haksever, Halil İbrahim, Eski Türk Edebiyatında Münşeâtlar ve Nergisi'nin Münşeâtı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1995, s. 266.

[2] Yoldaş, Kazım, "XVII. Yüzyıl Mevlevi Şairlerinden Sâbir Pârsâ: (Hayatı ve Eserleri)", İlmî Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri, S. 16, İstanbul 2003, ss.125-134.

[3] Haksever, Halil İbrahim, Eski Türk Edebiyatında Münşeâtlar ve Nergisi'nin Münşeâtı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1995, s. 21.

mektup lafızlarının çok kullanılan kelimelerle olması, inşâyı güzelleştirmek için sözün akıcı bir şekilde ve incelikli kullanılması gerektiğini söyler.

İnşâ 29: Denk makamların birbirine yazdığı mektup örneği olduğu giriş bölümünden anlaşılmaktadır.

İnşâ 30: Benzer makamların birbirine yazdığı mektup örneğidir.

İnşâ 31: Aynı makamların birbirine belağatli bir üslupla yazdığı bir teselli mektubu örneğidir. Eserin ara yeri ve dua bölümü Türkçe beyitlerle desteklenir.

İnşâ 32: Eşit makamların birbirine sevilen bir tarzda yazdığı mektup örneğidir.

İnşâ 33: Denk makamların birbirine sevilen bir tarzda yazdığı mektup örneğidir. Eserin dua bölümü Farsça bir beyitle desteklenir.

İnşâ 34: Benzer makamların birbirine sevilen ve belağatli bir tarzda yazdığı mektup örneğidir. Kime yazıldığı belli olmayan bir takrirdir.

İnşâ 35: Aynı makamların birbirine sevilen bir tarzda yazdığı mektup örneğidir. Bir teselli mektubudur. Eserin ara yeri dua bölümü Türkçe ve Farsça beyitlerle desteklenir.

İnşâ 36: Eşit makamların birbirine sevilen bir tarzda yazdığı mektup örneğidir. Dua bölümü bir beyitle desteklenir.

İnşâ 37: Seviye itibariyle benzer makamların birbirine sevilen bir tarzda yazdığı mektup örneğidir. Eserin ara yeri Farsça bir beyitle desteklenir.

İnşâ 38: Birbirine yakın makamların az sevilen bir tarzda yazdığı mektup örneğidir.

İnşâ 39: Aynı makamların birbirine sevilen bir tarzda kaleme aldığı mektup örneği olduğu anlaşılmaktadır. Eserin ara yeri Farsça ve dua bölümü Türkçe bir dizeyle desteklenir.

İnşâ 40: Benzer makamların birbirine sevilen bir tarzda yazdığı mektup örneğidir. Eserin duadan önceki kısmı Farsça bir dizeyle desteklenir.

İnşâ 41: Yakın makamların birbirine sevilen bir üslupta yazdığı mektup örneğidir. Eserin dua bölümü dört dizelik Türkçe bir nazmla desteklenir.

İnşâ 42: Birbirine yakın makamların yazdığı mektup örneğidir. Eserin duadan önceki kısmı Farsça bir dizeyle desteklenir.

İnşâ 43: Eşit makamların birbirine yazdığı, bir an önce kavuşmayı ifade eden mektup örneğidir. Eserin farklı bölümleri dua bölümü de dâhil Türkçe ve Farsça beyit ve dizelerle desteklenir.

İnşâ 44: Denk makamların birbirine sevilen bir tarzda yazdığı ve yardım talebini ifade eden mektup örneğidir. Dua bölümü de dâhil eserin birçok yeri Türkçe ve Farsça şiirlerle desteklenir.

İnşâ 45: Aynı makamların birbirine az rastlanan bir tarzda yazdığı mektup örneğidir.

İnşâ 46: Benzer makamların birbirine sevilen bir üslupta kaleme aldığı ve muhatabın gönlünden uzak kalmama temennisini ifade eden mektup örneğidir.

İnşâ 47: Denk makamların birbirine sevilen bir tarzda yazdığı mektup örneğidir. Muhataba gece gündüz dua edildiği ve sürekli zafer sevinci temenni edildiği belirtilmektedir. Dua bölümü Farsça bir dizeyle desteklenir.

İnşâ 48: Aynı makamların birbirine sevilen ve belağatli bir tarzda yazdığı mektup örneğidir. Dua bölümü Farsça bir dizeyle desteklenir.

İnşâ 49: Eşit makamların birbirine sevilen ve kalpleri celp eden bir üslupta yazdığı mektup örneğidir. Muhatabın gönlünde yer edinme isteği bildirilmiştir.

İnşâ 50: Benzer makamların birbirine yazdığı mektup örneğidir. Muhataptan kusurlardan dolayı af dilenmektedir. Sonlara doğru Farsça bir dize ile mektup desteklenir.

İnşâ 51: Denk makamların birbirine yazdığı mektup örneğidir.

İnşâ 52: Aynı makamların birbirine farklı bir üslupla yazdığı mektup örneğidir. Mekubun yazıldığı kişiden bir istekte bulunulmuş, muhatabın bunu unuttuğu ifade edilerek istek tekrar edilmiştir. Eserin farklı bölümleri Türkçe ve Farsça şiirlerle desteklenmiştir.

İnşâ 53: Eşit makamların birbirine farklı bir üslupla yazdığı mektup örneğidir. Eserin farklı yerleri Türkçe ve Farsça şiirlerle desteklenir.

İnşâ 54: Benzer makamların birbirine sevilen bir tarzda yazdığı mektup örneğidir. Dua bölümü Farsça bir beyitle desteklenmiştir.

İnşâ 55: Birbirine benzeyen makamların sevilen bir üslupla yazdığı mektup örneğidir. Muhatabın şeyhülislam yanında mektubu göndereni övmesini ister. Dua kısmından önce Farsça bir beyitle destek sunulmuştur.

İnşâ 56: Denk makamların birbirine kaleme aldığı başka bir mektup örneğidir.

İnşâ 57: Birbiriyle aynı makamların yazdığı başka bir mektup örneğidir. Eserin ara bölümü Farsça bir dize ve dua bölümü Türkçe bir beyitle desteklenir.

1.2.4. Hâtime

Bundan sonra yer alan mektuplar, eserin hâtime (bitiş) bölümünün örnekleridir. Önce altı adet tehniyetnâme, daha sonra iki adet teşekkürnâme, devamında iki adet tesliyetnâme ve iki adet ruk'a örneği vardır. Bu bölümdeki mektupların üç tanesi hariç çoğunun kime gönderildiği belli değildir. Gönderilen makamların neler olduğu belirtilmektedir.

İnşâ 58: Bu tehniyetnâmenin kime gönderildiği belli değildir; fakat yapılan araştırmada 1716'da Damat (Şehit) Ali Paşa (öl. 1716)'ya kazandığı zaferden dolayı yazılmış bir tebrik yazısı olduğu görülmektedir. Eserin dua kısmıyla beraber farklı yerleri Türkçe ve Farsça şiirlerle desteklenmiştir.

İnşâ 59: Vezîriazâmlara elde ettikleri zaferle birlikte geldikleri makamdan dolayı gönderilen bir tehniyetnâme örneğidir. Dua ile beraber eserin farklı yerleri Türkçe şiirlerle desteklenir.

İnşâ 60: Şeyhulislamlara gönderilen bir tehniyetnâme örneğidir. Kendilerine duacı oldukları ve konumları dolayısıyla memnuniyetleri bildirilmektedir. Eserin ara yeri Türkçe bir beyit, dua bölümü de Farsça bir beyitle desteklenmiştir.

İnşâ 61: Kazaskerlere gönderilen bir tehniyetnâme örneğidir. Kendilerine bulundukları konum dolayısıyla memnuniyetleri ifade edilmektedir. Eserin dua ile beraber farklı yerleri genellikle Farsça şiirler ile desteklenir.

İnşâ 62: Başhekimlere gönderilen bir tehniyetnâme örneğidir. Başhekime, geldiği görevden dolayı tebrik ve kendisine dua edilmektedir.

İnşâ 63: Makam sahibi olanlara yazılmış bir tehniyetnâme örneğidir. Geldikleri makamdan dolayısıyla tebrikler sunulmaktadır. Eserin bir yeri Farsça bir beyitle desteklenmiştir.

İnşâ 64: Makam için bir teşekkür yazısıdır. Makamdan dolayı muhataba teşekkür ve dua edilmektedir. Fakat mektubun kime yazıldığı belli değildir.

İnşâ 65: Süleymaniye medresesi için terfiden dolayı muhtemelen 1716 yılında Sadrazam Damat Ali Paşa (öl. 1716)'ya gönderilmiş bir teşekkürdür. Eserin duayla beraber farklı bölümleri Arapça ve Farsça şiirlerle desteklenmiştir.

İnşâ 66: Görevinden alınan için bir tesliyetnâme örneğidir. Muhatabın gönlünden ayrılmama temenni edilmektedir.

İnşâ 67: Haksızlık ve zulme uğrayan dostlar için yazılan bir tesliyetnâme örneğidir. Haksızlık yapıldıysa bunun Allah tarafından cezasının verileceği ifade edilir. Muhataba hayır dualar edilir. Eserin farklı yerleri Türkçe ve Farsça şiirlerle desteklenmiştir.

İnşâ 68: Yüce tabiata sahip dostlardan birine yazılan bir ruk'a örneğidir. Muhataptan yardım talep edilmektedir. Eserin dua kısmı Farsça beyitle diğer kısımlar hem Türkçe hem de Farsça şiirlerle desteklenmiştir.

İnşâ 69: Tâib, Sadrazam (Şehit) Ali Paşa (öl. 1716)'ya otuz yıl tedris hayatının olduğunu, fakat hayatının zorluklarla sürdüğünü, amacına ulaşamadığını belirten bu ruk'ayı 1715-1717 yılları arasında yazmıştır. Bu mektubundan sonra kendisine Süleymaniye Medresesinde müderrislik ve Halep mevleviyetiyle beraber kadılık görevi verilir.[1] Dua kısmı Farsça bir beyitle diğer kısımlar Türkçe ve Farsça şiirlerle desteklenir.

1.3.Hâtimetü'l-Münşeât

Bu bölümde mektuplardan asıl amacın Hazinedar Ağa'nın dua meydanına sağlam bir şekilde yerleşmek olduğu belirtilmiş. Devamında sözün artık bitirilmesi ve sessizliğin sağlanması gereği ifade edilmiştir.

1.4. Ek Mektuplar

Beş mektuptan ibaret olan ek mektupların bir nevâzişnâme, bir tesliyetnâme ve üç muhabbetnameden oluştuğu görülmektedir. Mektupların çoğunun kime ait olduğu bellidir.

[1] Köprülü, Fuat, "Osmanzâde Tâib'e Dâir", Türkiyat Mecmuası, C. II, İstanbul 1928, ss. 427-430.

Ek Mektup-1: Vezîr-i Aʿzam Köprülü Fazıl Ahmed Paşa (öl. 1676) tarafından Mezâkî Süleyman Efendi (öl. 1087/1676)'ye 1661-1676 yılları arası yazılmışdır. Mezâkî (öl. 1087/1676)'nin kendisine daha önce yazdığı tesliyet mektubunun dilindeki güzellik övüldükten sonra girilen savaşta zafer elde edilmesi için Allahtan yardım istenmektedir. Üst makamdan alt makama yazılan bir nevâzişnâmedir. Mektubun sadece bir yeri Farsça bir dize ile desteklenmiştir.

Ek Mektup-2: Tesliyetnâme türündeki bu mektubun kime gönderildiği belli değildir; fakat akranlar arası ve özellikle ilim ehline yazılmış olduğu, kendilerine sıkıntılarının giderilmesi konusunda aracılık istendiği ifadelerden anlaşılmaktadır. 67. mektupla bazı benzer ifadelere sahiptir. Eserin farklı yerleri Türkçe, Farsça ve Arapça şiirlerle desteklenmiştir.

Ek Mektup-3: Adanalı Âlî Efendi'nin münşeâtından seçilmiş akrandan akrana yazılmış bir muhabbetnamedir. Mektubun içeriğinden muhatabın ilim ehli olduğu anlaşılmaktadır. Muhatabın geçmişte yaptığı iyiliklerden memnuniyetten dolayı kendilerine duacı olunduğu ve muhataba yakın olma isteği ifade edilmektedir. Eserin farklı yerleri Türkçe, Arapça ve Farsça şiirlerle desteklenmiştir.

Ek Mektup-4: Âlî Efendi'nin Şâm-ı Şerîf'te Kadrî Çelebi'ye gönderdiği akrandan akrana gönderilen bir muhabbetnâme olduğu söylenebilir. Türkçe ve Farsça şiirlerle mektubun farklı yerleri desteklenmiştir.

Ek Mektup-5: Yine Âlî Efendi'nin Kahire'deki Ahmed Bey'e gönderdiği akrandan akrana yazılmış bir muhabbetnamedir. Mektup eksik kalmıştır.

2.Münşeât'ın Dil Özellikleri

Osmanzade Ahmet Tâib'in münşeâtı mektuplardan oluştuğu için türün kendine has dili ve anlatım tarzı göze çarpmaktadır. Secilerden oluşan üslup, eşanlamlı sözcüklerden ve aliterasyondan sıkça yararlanır. Belli bir yüzde verememekle beraber eserdeki sözcüklerin çoğunun Arapça ve Farsça olduğu görülmektedir. Türkçe genellikle fiil, fiilimsi, bağlaçlar, zamirler ve bazı çekim eklerinde kullanılır. Bununla birlikte metnin kendine ait planı ve nazma ait unsurla kaynaşmasından estetik bir eser ortaya çıkar.

Tâib'in sanatkârlığını yansıtan Münşeât'ın en belirgin tarafı, eserin dış yapısını oluşturan dil ögeleridir. Metin; bağlaçlar, aynı yönde söyleyişler, seciler ve eylemsilerle uzayıp giden cümleler, zincirleme tamlamalar, söz sanatları ve mecazlarla yazıldığı dönemin zevkini yansıtır niteliktedir. Yazar, daha çok sanatsal işlevden yararlanır. Sözcüklerin daha çok mecâzî ve yan anlamları, cümlelerin de tamlamalarla ve bağlaçlarla uzayıp giden şekilleri tercih edilir. Ayrıca nesri nazma yaklaştıran ses ve anlam değerlerinden ve seciden yararlanılır.

Münşeât tarzı eserlerin dil ve üslup incelemesi, ayrı bir çalışma konusu olacak kadar geniştir. Bu yüzden bu kısımda sadece sözcük türleri, söz öbekleri, cümle çeşitleri, manzumeler ve söz sanatları üzerinde genel itibariyle durularak eserin dil ve üslup özelliğine değinilecektir.

2.1. Kelimeler

Sanatlı nesirle yazılmış birçok nesir gibi müşeâtta da Arapça ve Farsça kelimelerin ve kavramların ağırlığı Türkçe olanlardan daha fazladır. Eserde fiiller, fiilimsiler, bağlaçlar, zamirler ve yaygın çekim ekleri dışında Türkçe yapılar oldukça azdır. Ayrıca Türkçe kelimeler genel itibariyle tamlamalar içinde yer almaz. Bu, dönemin dil derinliğinin bir gerekçesi olarak düşünülebilir. Yazar, dilde kullanılan Arapça ve Farsça kelimeler dışında döneminde pek kullanılmayan kelimelere de eserinde yer verir.

2.1.1. İsimler

Münşeât-ı Tâib'deki isim ve isim soylu sözcüklerin geneli Arapça ve Farsçadır. "ʿAdālet, ādem, bāğ, cān, devlet" gibi Türkçeleşmiş isimlere yer verilmiştir. Ayrıca münşeātta "ʿadl ū inṣāf, aḳṣā-yı murād, ʿale'n-nebiyyi'l-emīn, āmed-şüd" Arapça ve Farsça bileşik isimler de yer almaktadır. Eserde "ad, biñ, el, elde, er, gerek, gönül, göz, gün, karınca, keçe" gibi sınırlı sayıda Türkçe isimlere nadir olarak rastlanmaktadır. "āmāl-**i**, āmāl-**e**, āmāl-**im**, āmāl-**leri**" gibi isim çekim eklerinin birçok çeşidi de eserde bulunmaktadır.

2.1.2. Sıfatlar

Tâib'in münşeâtı mektuplardan oluştuğu için sıfatlara bolca yer verilmesi doğaldır. Bundan dolayı farklı türde birçok sıfatla karşılaşılacaktır. Özellikle Arapça ve Farsça sıfatlar yoğundur.

Türkçe işaret sıfatları "ol, o, şu", sayı sıfatları "bir, iki, üç", belirsizlik sıfatı "birkaç, bir" eserde yer alan bazı Türkçe sıfatlardır. Bunun yanında "ʿaşer, dü, çār" gibi Arapça ve Farsça sayı sıfatlarına da rastlanır.

Türkçe niteleme sıfatı pek olmamasına rağmen Arapça ve Farsça "ʿālī, behiyye, dāʾim, diraḫşān, maṣrūf," gibi pek çok sıfat kullanılmıştır. Yine "bī-tāb, nā-çār, nā-çīz" gibi Farsça çeşitli eklerle türetilmiş olan sıfatlara da bolca yer verilmiştir.

Eserde çokça kullanılan sıfat çeşitlerinden biri "cāy-gīr, dil-dāde, ʿıṭr-engīz, ḥayret-fezā, kām-baḫşā" gibi Farsça "vasf-ı terkibî"lerdir.

İzafet-i maklūb ve izafet-i maktu adı verilen "serv-ḳāmet, sütūde-ṣıfāt, kerem-nihād, kerūbī-nişān, ʿamīm-feyż " gibi Farsça birleşik sıfatlar da eserde yer almaktadır.

Arapça "izafet-i lafziyye" adı verilen "ʿadīmu'l-miṯāl, ʿaẓīmu'ş-şān, bedīhiyyu'l-medlūl, cālibu'l-inbisāṭ" gibi tamlamalar Münşeât'ta sıkça rastlanan sıfatlardandır.

Eserde "-an" ekiyle türetilmiş sıfat fiillere sıkça rastlanır. Bu sıfat fiiller de daha çok Arapça ve Farsça tamlamalar arasında kullanılmıştır: "lāzıme-i ẕimmet-i ʿubūdiyyetimiz **olan** ḫulūṣ-ṭaviyyet (N-4a), maṭāf-ı ʿākifān-ı meleʾi'l-aʿlā **olan** maḥfil-i behişt-mümāṯillerine (N-5b)"

2.1.3. Zamirler

Tâib'in eserinde şahıs ve dönüşlülük zamirleri (aña, añı, anınla, ben, benim, sen, sizi, siziñ, sizlerden, o, ol, kendi) yalın hâlde ve ek almış şekilleriyle kullanılmıştır.

2.1.4. Zarflar

Münşeâtta "ṣoñra, şimdengeri, şimdi " gibi az sayıda Türkçe zaman zarfına karşın, daha çok "ammā baʿd, baʿdehu, baʿde'l-yevm, buʿd, el-ḥāletü hāzihi, gāh, gāh u bī-gāh, gāh u geh, gāhī, min-baʿd" gibi Arapça ve Farsça zarflar kullanılmıştır.

"gūn-ā-gūn, pey-der-pey, pey-ender-pey, żamīme" gibi Arapça ve Farsça hâl zarfları da çokça kullanılmıştır.

Eserde cümleler arasında irtibatı sağlayan nadir Türkçe unsurlardan biri olan zarf-fiiller sıkça kullanılmıştır: eylediginde, eyledikde, eyleyip, gelip, iderek, idip, itdiginden, itdikce, itdikde, itmeyip, olalı, olduğumdan, olduğunda, oldukça, oldukda, olmayıp, olunup, olup…

2.1.5. Edat ve Bağlaçlar

Münşeât-ı Tâib'de "ammā, belki, çün, çünki, daḫı, de, ile, illā, ki, lākin, ve (u/ü/vu/vü), ya, yāḫud, zīrā" bağlaçların hemen hepsine birçok örnek bulmak mümkündür. "gibi, içün, ile, ḳadar, üzre" gibi edatlar da sıkça kullanılır.

2.1.6. Fiiller

Eserde Türkçe kelimelerin çoğunluğunu fiil, fiilimsiler ve yardımcı fiillerin oluşturduğu söylenebilir. Yine de çekimli fiillerin azlığı dikkat çeker. Çünkü fiilimsilerle birbirine bağlanan oldukça uzun cümlelerin yüklemi, ya bir isimdir; ya da çoğu zaman isim+yardımcı fiil kalıbıyla oluşmuş birleşik bir fiildir. Münşeâtta çekimli fiille kurulmuş cümlelere aşağıdaki örnekler verilebilir:

"…endūha mecāl-i güncāyiş **ḳalmamışdır.** (N-28a), …ʿayān olmuş **idi.** (N-34a), ...birle zümre-i şenāverānı be-kām **itmişdir.** (N-35a), …ʿarṣa-i dergāh-ı mürüvvet-penāhların güşāde-i dest-i ḥācetmendān **eyleye.** (N-36b), …müsteşnā-yı bed-ḫālān-ı ebnā-yı zamān **olmuşumdur.** (N-43a). "

Münşeâtta yer alan yüklemlerin çoğu birleşik fiillerden oluşmuştur. "İsim+yardımcı fiil" kalıbıyla oluşturulmuş birleşik fiillerin, isim kısmı Arapça ve Farsça kelime veya kelime grubu şeklindedir.

"...müsāʿade olundu. (N-29a), …ferāmūş buyurmayasız. (N-29a), …maʿlūmumuz olmadı(N-30a), … istifāża-i envār itmişdir. (N-34b)"

Fiillerin 1. çoğul şahıs çekimlerinde Eski Anadolu Türkçesi fonetiğine de rastlanır:

"…āyende-i medḥ u ṣenāları ile raṭbu'l-lisān olmayavuz (N-26a), … muġtenim-i niʿam-ı gūn-ā-gūn-ı ḫoş-meze-i telāḳīleri olavuz. (N-26a)"

2.2.Tamlamalar

Sanatlı nesrin belirgin özelliklerinden biri olan terkiplerin birçok çeşidine bu eserde rastlanır. Tamlamalar sayesinde cümlelerin anlam ve ahengi zenginleşir.

Münşeâtta tamlamaları oluşturan kelimeler; mecaz ve istiare, teşbih gibi sanatlarla zengin bir anlam tabakasına sahiptir. Eserde kelimelerin sözlük anlamlarıyla kullanıldığı tamlamalar, doğrudan anlatımlı tamlamalar; kelimelerin teşbih, mecaz veya istiare yoluyla yeni anlamlar kazanarak oluşturduğu tamlamalar da dolaylı anlatımlı tamlamalardır. Bu eserde "sürūr-ı fetḥ u ẓafer, mühr-i vezāret, efḍal-i merātib-i beşeriyye" gibi doğrudan anlatımlı tamlamalara yer verilse de "pīşgāh-ı İrem-naẓīrleri, gül-berg-i ṣadāḳat-şemīm-i taḥiyyāt, dürr-i yetīm-i daʿavāt, tesliye-baḫş-ı cenān" gibi dolaylı anlatımlı tamlamaların eserin temelini oluşturduğu söylenebilir.

Münşeât-ı Tâib'de bulunan tamlamalar isim ve sıfat tamlaması şeklinde incelenebilir:

2.2.1.İsim Tamlamaları

Münşeâtın dil bakımından dikkat çeken yanı çeşitli sıfat ve vasf-ı terkibîlerle iç içe girerek uzayan zincirleme tamlamalardır. "Sulṭānım ḥażretleri**niñ** bāliş-i müzer-keş-i ḳālīçe-i dārü'l-ʿadl-i feżāʾil-iştimāller**i** (N-38a), dem-güẓār dāʿīleri**niñ** farḳ-ı ikbâline (N-38b), Bu kerem ü iḥsān**ıñ** taʿrīf ü şükr**i** (N-38b)" gibi Türkçe kurallara göre oluşturulmuş isim tamlamaları, Arapça ve Farsça kelimeler ve yapılar içerisinde neredeyse kaybolmuştur.

Arapça kurallara göre yapılmış ve çoğu zaman bir zincirleme tamlama içerisinde yer alan isim tamlamaları eserde sıkça görülmektedir: "teşekkür-i ʿabd-i ḫālişu1'l-cenān (N-38b), dürretü't-tāc-ı iftiḫār (N-38b), evtād-ı ebedü'l-ābād (N-38b)...

Münşeât'ta Arapça ve Farsça kelimelerden oluşmuş Farsça isim tamlamaları (mülkiyet, benzetme, aidiyet, açıklama vb.) Arapça ve Türkçe yapılı isim tamlamalarından çok daha fazla yer tutar: pīşgāh-ı ʿizzetlerinde, laḫlaḫa-sā-yı bezm-i vidād, isʿāf-ı merām-ı bendegiye, ebr-i feyż-i nevbahārdan...

2.2.2. Sıfat Tamlamaları

Arapça yapılı sıfat tamlamalarına pek yer vermeyen Tâib, Farsça sıfat tamlama yapılarını çok fazla kullanmıştır. Bu tamlamalar ya sadece isim ve sıfattan ya da bir ismi niteleyen, art arda gelen birkaç sıfatın izafet kesresi veya "vü, u (ve)" bağlacı ile birbirine eklenmesinden oluşmaktadır: ẕāt-ı sütūde-ṣıfātlar, pīşvā-yı ḫuceste-rā vü muḳtedā-yı müşkil-güşā, rūz-ı fīrūz u hengām-ı neşāṭ-endūz...

Münşeâtta, Türkçe aslī sıfatlarla oluşturulmuş tamlamalar yer almasa da "-an, -dık, -ecek, -miş" sıfat-fiil ekleri ile kurulmuş tamlamalar sıkça kullanılmıştır: menbaʿ-ı ser-çeşme-i zindegānī **olan** mektūb-ı cālibu'l-ḳulūbları, vird-i zebān-ı ḫālişu'l-cenān **idigi** muḳābil-i levḥ-i maḥfūẓ **olan** ḳalb-i şerīflerine, şāyān **olmadığımız** bāʿiş-i ḫadşe-i ḫāṭır...

Eserde isim ve sıfat tamlamaları çoğu zaman iç içe geçerek uzun kelime grupları oluşturur. Bu gruplarda Arapça ve Farsça kelimeler ağırlıkta olsa da yer yer Türkçe kelimelere de rastlanır: rütbe-i istiḥālede **olduġu** ecilden dāġ-dāġ-ı ḥüzn ü endūh iken şeref-yāfte-i vürūd **olan** mulaṭṭife-i iʿcāz-ṭırāzları, meşraʿ-ı zülāl-i dāniş u kemāl **olan** meclis-i faẓīlet-meʿāl-i maʿārif-iştimālleri...

2.3.Cümle Türleri

Arapça ve Farsça kelimelerin ve tamlamaların ağırlıklı olduğu Münşât-ı Tâib'de, genellikle uzun cümle yapılarının olduğu görülmektedir. Öge ortaklığına sahip cümleler, bir bakıma noktalama işareti görevini gören bağlaç ve zarf-fiillerle birbirine bağlanarak yan cümleler oluşturulmuş; temel cümlenin yüklemi de en sona atılarak

anlam bakımından yoğun bir cümle yapısı elde edilmiştir. Namık Açıkgöz'ün de ifade ettiği gibi bunun arka planında, aynı özneye ait düşüncenin basit cümlelerle tekrarıyla zafiyet oluşturmamak yatmaktadır.[1] Eserdeki cümleler; yapı, anlam ve yüklemlerin türü bakımından sınıflandırılabilir:

2.3.1. Yapılarına Göre Cümleler

Münşeâtta, farklı yapılardaki cümleleri barındıran karma cümleler ağırlıktadır. Paragraflar genellikle sıralı, bağlı ve birleşik cümlelerle kurulan uzun bir cümleden oluşur.

"Ḫudā-yı bī-çün vücūd-ı mesʿūd-ı şeref-nümūdların ekdār-ı kevniyyeden maṣūn **idip** hemīşe niẓām-ı aḥvāl-i rubʿ-ı meskūn ve āsāyiş-i ḳuṭṭān-ı dehr-i būḳalemūn ser-i kilk-i ḥaḳ-nüvīslerine vābeste vü merhūn **ola**."(N-5b)(girişik birleşik cümle)

"Seciyye-i rażiyyelerinden **mütevaḳḳiʿdir ki** maẓhar-ı envār-ı lāhūtiyye olan ḳalb-i żiyā-pāşlarından ibʿād buyurmayıp meẓānn-ı icābet olan evḳāt-ı ḥālet-baḫşāda duʿā-yı bāhirü'l-iltifāt-ı ḥayr- intimāları ile yād u isʿād **buyuralar.**"(N-5b/6a)(ki'li birleşik cümle)

"Baʿde'l-yevm daḫı **ricā olunur ki** bu resm-i dil-ḫᵛāh terk olunmaġla ḳabża-i dest-i ümmīd gül-deste-i emelden tehī **olmasın**, **revā görmiyeler**."(N-10a)(ki'li birleşik ve sıralı cümle)

"Hemīşe ḫizāne-i luṭf-ı ilāhiyyede rātibe-i ʿizz ü iḳbāle **fāʾizdir ve** refāḳat-ı Ḫıżr-ı tevfīḳ ile ḳaṭʿ-ı menāzil-i baḫtı ḥāʾiz **olalar**."(N-11b)(bağlı cümle)

"Ḥabbeẕā ġurretü'z-zamān-ı ʿömr ki şeref-i ṣoḥbetleri ile güẕārende-i evḳāt iken her laḥẓamız ʿīd ve her ānımız tārīḫü'l-mecd-i rūzgār **dinilse** ġayr-ı baʿīd **idi."**(N-12a)(iç içe ve şartlı birleşik cümle)

2.3.2. Anlamlarına Göre Cümleler

Münşeâtta anlam bakımından zengin cümleler mevcuttur. Çoğu zaman uzun cümleler içerisinde farklı anlamlar taşıyan cümleler yer alır. Metin türü mektup olunca istek cümleleri, olumlu ve olumsuz cümleler ister istemez metinde yerini bulur.

[1] Açıkgöz, Namık, "Nesir(Orta Klasik Dönem)", Türk Dünyası Edebiyat Tarihi, C. V, AKM Yayınları, Ankara 2004, s. 431.

"ʿArż-ı ʿubūdiyyetleri rābıṭa-i meyān-ı enāmil ü aḳlām ḳılınmaḳdan bu miḳdār ile iktifā münāsib **görüldü**."(N-13a)(olumlu cümle)

"Elṭāf-ı fıṭriyye-i cibilliyelerinden mercūdur ki düḫūl-ı dāru'n-naʿīm-i ʿināyetleri naṣbu'l-ʿayn-ı mebdeʾ ü meʿādım olduġu gāh u bī-gāh mülāḥaẓa buyurulup vürūd-ı mulaṭṭıfa-i girāmīlerin ʿaḳdu'l-lisān-ı ḳalem-i şekve-rīz ḳılmaḳdan ictināb **buyurmayalar**."(N-12b)(olumsuz cümle)

"Cenāb-ı vāhibu'l-āmāl eyyām-ı ʿömr ü devletlerin ṣad sāl ü hem-vāre pirāye-baḫş-ı eyvān-ı cāh ü celāl **eyleye**."(N-15a)(istek cümlesi)

"Bu muḳaddemātdan ġaraż **laṭīfedir** ve illā dāʾimā bāʿiṯ-i rū-sefīdī-i merdān olan semend-i raʿnāya maḫṣūṣ ālāt u esbābdan ṭabīʿat maḥẓūẓ **olmamaḳ muḥāldir."**(N-18a)(olumlu cümle ve yapıca olumsuz anlamca olumlu cümle)

2.3.3.Yüklemin Türüne Göre Cümleler

Eserde isim cümleleri fiil cümlelerine nazaran daha fazla bulunmaktadır. Ek-eylemler Arapça, Farsça isim/isim soylu kelime ve kelime grupları ile yüklem yapılmıştır. İsim+yardımcı fiil kalıbıyla oluşturulmuş birleşik fiiller de cümlede yüklem görevinde kullanılmıştır.

"…ḥayyiz-iʿtibāra vüṣūl ve derece-i ḳabūl bulmuşdur."(N-18a/18b)(fiil cümlesi)

"…semend-i raʿnāya maḫṣūṣ ālāt u esbābdan ṭabīʿat maḥẓūẓ olmamaḳ muḥāldir."(N-18a)(isim cümlesi)

"…bu maʿnā melḥūẓ idi."(N-26a)(ek-fiil)

"…ṭarīḳ-i āmed-şüd-i mürāselāt meslūk olmaḳ ricā olunur."(N-26a)(isim+yardımcı fiil)

3.Münşeât'ın Üslup Özellikleri

3.1. Deyimler

Münşeâtta rastlanan deyimler aşağıya alınmıştır. Eserde Arapça ve Farsça deyimlere rastlanmamıştır. Türkçe deyimlerin fazla kullanılmadığı da görülmüştür.

"…her lāle-i ḥamrā bir meşʿale-i **ciger-sūz olup…**" (M1-35a)

"…**dünyā ṭurduḳça**…"(N-38b)

"…Baʿde'l-yevm daḫı **elden gelen** dırīġ olunmaz…"(N-29a)

"…bāʿiṣ olduġu **maʿlūmumuz olmadı**…"(N-30a)

"Bāḳī hemīşe ġonçe-i iḳbāliñi **güşāde görem**."(N-24a)

"…**yüzüm sürmek** maʿrıżında…"(N-39a)

3.2. İkilemeler

Eserde birkaç mektup dışında aynı kelimenin tekrarıyla yapılan ikilemelere pek rastlanmaz.

"…pīşgāh-ı İrem-naẓīrlerine **çemen çemen** gül-berg-i ṣadāḳat-şemīm-i taḥiyyāt…" (N-30b)

"…ve **dāmen dāmen** dürr-i yetīm-i daʿavāt dest-i tekrīm birle…" (N-30b)

"…**ḳucaḳ ḳucaḳ** gül-deste-i ṣenā…" (N-31a)

"…**ṭabaḳ ṭabaḳ** nev-bāde-i duʿā…" (N-31a)

Terkib-i tekerrürî denilen Farsça ikileme çeşidine sıkça rastlanır.

"…**ber-ā-ber**-i fetḥ-i Ḫayber böyle ġazā-yı ekber…" (N-33a)

"…endīşe-i **dem-be-demimiz** fikr-i vücūd-ı saʿdu's-suʿūdları…" (N-12a)

"…teʿāḳub-ı cedīdān ile **rūz-be-rūz** ẓuhūr iden…" (N-26b)

"…**pey-der-pey** ʿubūdiyyet-nāme ile cenāblarını…" (N-26b)

"…**pey-der-pey** çekdigim dūd-ı ḳīr-gūn-ı āhdan…" (M1-34a)

3.3. Manzumeler

Eserde 16 adet Arapça, 91 adet Farsça ve 46 adet Türkçe olmak üzere toplamda 152 adet manzume kullanılmıştır. Bu manzumelerin bazen cümlenin bitiminden sonra bazen de cümle bitmeden önce kullanıldığı görülmektedir. Amaç düz yazılı ifadelere güç katmak ve tekdüzeliği ortadan kaldırmaktır. Ağırlıklı olarak Farsça manzumeler bulunmaktadır. Bunun da gayesi Farsçanın ahenk gücünden yararlanmaktır. Kullanılan manzumeler çoğu zaman metnin bağlamına uygun olarak tercih edilmiştir. Her seviyeye

ait mektupta manzumeler mevcuttur. Bu da her makamın manzum eserlere rağbetinin olduğunu gösterir.

Eserde yer alan manzumelerin çoğunlukla kimlere ait olduğu bilinmemektedir. Bazı eserlerde yer alan *"li-münşihi"* ifadesinden manzumenin sahibi ortaya çıkarılmaktadır. Bazen manzumenin içinde yer alan mahlastan sahibinin kim olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle ek-mektuplarda bazı manzumelerin kime ait olduğu mektubun sahibi tarafından özellikle belirtilmektedir. Bunun dışında, bazı manzumelerin sahipleri, yapılan araştırmalar sonucu ortaya çıkarılmıştır.

3.3.1. Arapça Manzumeler

Münşeât'ta 16 adet farklı Arapça manzume bulunmaktadır. Münşeât'ta yer alan Türkçe manzumelere göre Arapça manzumelerin daha az olduğu görülmektedir. Eserde kullanılan Arapça manzumeler 11 beyit, 4 mısra, 1 manzume parçasından oluşmaktadır. Manzume parçası mesnevi tarzında kafiyelenmiş iki beyitten ibarettir. Aşağıda alıntılanan ilk manzumenin Nergisî'nin Münşeât'ının girişinde de olduğu tespit edilmiştir:[1]

Aḥmedu'llāhe vāhibe'l-āmāl
Dā'imen bi'l-ġuduvvi ve'l-āṣāl

Ve uṣallī 'ale'n-nebiyyi'l-emīn
Ve 'alā ālihi hüdāti'd-dīn (N-1b)[2]

Lā-zāle şemsü mecdike bi'l-'izzi ṭāli'aten
Mā dāmeti'l-kevākib fi'l-cevvi lāmi'aten (N-5b)[3]

Fe-lev lā-ricā'ü'l-vaṣli mā 'iştü sā'aten (M1-36b)[4]

[1] Haksever, Halil İbrahim, Eski Türk Edebiyatında Münşeâtlar ve Nergisi'nin Münşeâtı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1995, s. 310.
[2] Bütün arzuları yerine getiren Allah'a gece gündüz hamd ederim. Emin olan Peygamber'e ve dinin rehberleri olan nesline salât getiririm.
[3] Senin şanının güneşi izzet ile doğdukça; yıldızlar gökyüzünde parıldadıkça.
[4] Kavuşma ümidi olmasaydı bir saat yaşayamazdım.

Sadece bir beytin ilk dizesinin Türkçe, ikinci dizesinin Arapça olduğu görülmüştür:

Her rūz teraḳḳīde ola devlet ü iḳbāl (1.dize Türkçe)

Mā-ḥāle ʿale'l-bāl mine'l-ʿāşıḳi belbāl (N-15b) (2.dize Arapça)[1]

Manzumelerin 14 tanesinin sahibi belli değildir. Sadece Mütenebbî (1) ve Ebu Temmâm (1)'a ait olanlar tespit edilmiştir:

Mā küllü mā yetemennā'l-merʾü yüdrikühü

Tecri'r-riyāḥu bi-mā lā teştehi's-süfün (M1-34b) (Mütenebbî)[2]

Ve lākin yafīżu'l-keʾsu ʿinde imtilāʾihā (M1-35a) (Ebu Temmâm)[3]

Arapça manzumelerin bazılarının duadan oluştuğu görülmektedir:

Henīʾen leküm māʾü'l-Fürāti ve ṭībuhu

İẕā lem-yekün lī fi'l-Fürāti naṣīb (M1-37a)[4]

3.3.2. Farsça Manzumeler

Tâib'in eserinde en fazla yer tutan manzumeler Farsçadır. Eserde 86 adet farklı manzume bulunmaktadır. Eserde yer alan Farsça manzumeler 58 beyit, 31 mısra, 2 manzumeden oluşmaktadır. Manzumelerden ilki mesnevi tarzında kafiyelenmiş dizelerden ibarettir. Manzumelerden diğeri, eserde kıt'a olarak anılsa da rubai tarzında kafiyelenmiştir:

Şāh-beyt-i ḳaṣīde-i iḳbāl

Dürretü't-tāc-ı efser-i iclāl

Rükn-i devlet-serāy-ı ḫāḳānī

Maḥrem-i bezm-i ḫāṣṣ-ı sulṭānī (N-2b)[5]

Der-īn eyyām eger devlet ne-yābem

---

[1] Her gün mutluluğun ve talihin yükselişte olsun./ Âşıktan dolayı gönlüne bir tasa, bir vesvese gelmesin.
[2] Kişi her dilediğini elde edemez; rüzgâr gemilerin arzulamadıkları yönden eser.
[3] Fakat kadeh dolarken kaynayıp taşar.
[4] Benim Fırat nehrinden yana bir nasibim yoksa da, Fırat'ın suyu ve güzellikleri size hayırlı olsun!
[5] İkbal ve talih kasidesinin (şahbeyt denen) en güzel beyti; azamet tacını süsleyen inci; saltanat sarayının direği; sultanın has meclisinin sırdaşı.

Be-ümmīd-i kudām eyyām bāşem (N-17a)[1]

Çeşm-i bed ez-ḫāk-ı deret dūr bād. (N-10a)[2]

Manzumelerin beşi farklı yerlerde tekrar edilmiştir:

Żamīr-i pāk-ı tu dāned ki ḥāl-i mā çūn'est (N-7b)[3]

Żamīr-i pāk-ı tu dāned ki ḥāl-i mā çūn'est (N-31a)[4]

Sadece bir manzumenin birinci dizesi Farsça, ikinci dizesi Arapça olarak yazılmıştır:

Çün şod müyesser maṭlūb u dil-ḫᵛāh (1.dize Farsça)

Ḳad evcebe'ş-şükre el-ḥamdü li'llāh (N-36a) (2.dize Arapça)[5]

Manzumelerin 58 tanesinin kime ait olduğu belli değildir. Sadece bazılarının Hâfız (9), Urfî (6), Selman-ı Sâvecî (2), Nizâmî (1), Vahşî (1), Feyzî (1), Baba Figânî (1), Hilâlî Çağatayî (1), Sâib-i Tebrîzî (1), Hakîm Enverî (1), Tâlib Âmûlî (1), Tâhir Meşhedî (1) Sâdî (1) ve Kâşânî (1)'ye ait olduğu tespit edilmiştir:

Ḳalem-rā ān zebān nebūd ki şerḥ-i derd-i mā güyed

Verā-yı ḥadd-i taḥrīrest miḥnet-hāyī ki men dīdem (N-22b) (Hâfız)[6]

Bā-heme keç naġmegī ḫandend zāġān-ı çemen

ʿAndelībī ger zened nā-gāh elḥānī dürüst (N-16b) (Urfî)[7]

Her kucā feṯḥ der-ḥadīṣ āyed

Tīğ-i tīz-i tu'eş zebān bāşed (N-33b) (Selman-ı Sâvecî)[8]

---

[1] Eğer bu günde talihim iyi gitmezse başka hangi gün ümit edeyim.
[2] Kem göz senin kapının eşiğinden uzak olsun.
[3] Senin temiz kalbin, nasıl bir halde olduğumuzu bilmektedir.
[4] Senin temiz kalbin, nasıl bir halde olduğumuzu bilmektedir.
[5] Gönlün istek ve arzusu gerçekleştiğine göre, şükür vacip olmuştur, Allah'a hamd olsun.
[6] Kalem, derdimizi anlatabilecek bir dile sahip değil; benim gördüklerim anlatılabilecek gibi değil.
[7] Bir bülbül ansızın güzel bir şarkı söylese, bahçenin kargaları bütün kötü seslerine rağmen ona gülerler.
[8] Her nerede bir fetih varsa orada senin keskin kılıcının dili(söyleyecek sözü) var.

Aşağıdaki manzumenin Sâdî'nin beytine de benzediği görülmektedir. Sâdî'nin beytinde "tu" yerine "u" ifadesi geçmektedir:

Ez-ān ṭaraf ne-peẕīred kemāl-i tu noḳṣān

Vez-īn ṭaraf şeref-i rūzgār-ı mā bāşed (N-11b) (Selman-ı Sâvecî)[1]

Manzumeler arasında dua ve temenni içerikli örneklerin de olduğu görülmektedir:

Bāḳī ne-māned ān ki ne-ḫ^{v}āhed beḳā-yı tu (N-14b) (Sâdî)[2]

Hezār şükr-i Ḫudā ṣad hezār şükr-i Ḫudā (N-17a)[3]

Manzumeler içinde Fuzulî'nin "Dost bî-pervâ felek bî-rahm ü devrân bî-sükûn/Derd çoh hem-derd yoh düşmen kavî tâli' zebun" beytini andıran bir dize de bulunmaktadır:

Felek bī-raḥm u ṭāliʿ nā-müsāʿid yār her-cāyī (N-29b)[4]

3.3.3. Türkçe Manzumeler

Ahmed Tâib'in eserinde 46 adet farklı manzume bulunmaktadır. Eserde 24 beyit, 14 mısra, 2 rubai, 4 kıt'a, 2 manzume bulunmaktadır. Manzumelerden biri rubai, Nergisî'ye ait manzume ise gazel/kaside şeklinde kafiyelenmiştir:

Devlet ü rifʿatiñ mezīd olsun

Kevkeb-i ṭāliʿiñ saʿīd olsun

Her murādıñ müyesser ide Ḫudā

Her demiñ ʿizzetiyle īd olsun (N-24b)

Ufuḳ-ı ḥamd ü şenādan görünür ṭāliʿ-i saʿd

Ṣubḥ-ı taḥmīd ṭulūʿ itdi temām ammā baʿd (N-1b)

Hüner ḳadrin bilir bir ṣāḥib-i faẓl u hünersin sen (N-17a)

Hezār manṣıb cāh u hezār şevket ü şāh

[1] O tarfta senin yetkinliğin eksilmez; bu tarfta ise bizim dönemimizin onuru olur.
[2]Dahası, senin bekanı istemeyen kalmasın. (Nabi'nin 131.inşâsında da benzer dua ifadesi bulunmaktadır.)
[3] Allah'a binlerce, yüz binlerce şükür olsun.
[4] Felek acımasız, talih uyumsuz, sevgili vefasız.

Fedā o luṭfa ki gördük faḳīre erzānı

Ne luṭf olur bu ki itdik kemīne çākeriñi
Serīr-i mülk-i sürūruñ şeh-cihān-bānı

Ne luṭf olur bu ki ḳıldıñ ḥadīḳa-i ḳalbim
Bahār-ı şevḳıle reşk-i riyāż-ı rıḍvānı

Bu iltifātı ki itdik faḳīr-i kem-nāme
Olursa hemreh-i taḳdīr ʿavn-ı Rabbānī

Şu deñlü geşṭ ideyim kişver-i maʿārifi kim
İde ḥased dil-i ḫüsrev-revān-ı ḥāḳānī (N-16a/16b) (Nergisî)

Eserde, Tâib (2)'in az da olsa kendisine ait manzumelerinin olduğu görülmektedir:

Sen Süleymān-rütbe bir ẕāt-ı mekārim-pīşesiñ
Saña nisbet Tāʾib-i bī-çāre bir ḳarıncadır
Her ne deñlü tuḥfesi bī-ḳadr ise eyle ḳabūl
Tuḥfesi ḳarıncanıñ çün kendi miḳdārıncadır(N-2b/3a) (Tâib)

Çeşm-i maḳṣūdı rūy-ı maḳṣūda
Hiç bilmem Ḫudā ne vaḳtin açar
Billāh ey nūr-ı dīde-i aʿyān
Ayaġıñ tozu gözlerimde uçar (N-9b) (Tâib)

Manzumelerden 34 tanesinin kimlere ait olduğu bilinmemektedir. Bazı manzumelerin Nef'î (3), Bâkî (2), Fâizî (1), Nergisî (1), Veysî (1), Şeyhulislam Yahya (1), ve Sabrî (1) gibi şairlere ait olduğu tespit edilmiştir:

Āferīn ey rūzgāruñ şehsuvār ṣafderi
ʿArşa aṣ şimdengerü tīğ-i Ṣüreyyā cevheri (N-33a) (Nef'î)

Devlet-i iḳbāl bīdār ḳılup eyledi tāliʿ-i yārī
Ḥāṣılı üstümüze döndi sipihr-i gerdan (N-34a) (Bâkî)

Daḫı ben şimdi bildim rūzgārıñ n'eydigin ey dil

Bilinmezmiş ṣafā-yı vaṣl-ı yār ile geçen demler (N-9a) (Fâizî)

Türkçe manzumelerin bazılarının dua ve temenni niteliğinde olduğu görülmektedir:

Nitekim devr ideler şems ü ḳamer āfāḳı

Devlet ü ʿizzetle ola vücūduñ bāḳī (N-12b)

Āfitāb-ı devletiñ hergiz zevāle irmesin

Māh-ı tābānsın Ḫudā eksikligiñ göstermesin (N-14a)

3.4. Ayetler

Ayet gibi dine dayalı sözler, metinlerde daha çok ifadeyi güçlendirmek ve düşünceyi desteklemek amaçlı kullanılır. Eserde ayetlere fazla rastlanmaz. Olan ifadeler de ayetlerden alınan bazı bölümlerdir ve cümleye ait bir parça gibi durular. Ayetlerden alınan ifadeler, münşeâtta yer aldıkları cümlenin anlamına uygun olarak kullanılmıştır:

"…nevāl-i ʿāfiyetden ḥiṣṣe-yāb olup *bukreten ve ʿaşiyyeten* neyyir-i devletleri…" (N-4a)[1]

Ayrıca ayet ifadelerinin cümlede benzer bir formatta kullanıldığı da fark edilmiştir:

"…ġulġule-endāz **olup** *bi'l-ġuduvvi ve'l-āṣāl* ẕikr-i **cemillerine**…" (N-14a)[2]

"…ḳāʿide-i ʿāfiyetde muḳīm **olup** *bi'l-ġuduvvi ve'l-āṣāl* duʿā-yı efzāyiş-i pertev-i mihr-i **iḳbālleri**…" (N-20b)[3]

Besmele ifadesinin de sadece bir nüshada ve münşeâtın ilk cümlesi şeklinde yer aldığı görülmüştür:

"Bismi'llāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥīm" (N-1b)[4]

[1] Sabah akşam. Kur'ân-ı Kerim; Meryem:11, 62
[2] Sabah akşam. Kur'ân-ı Kerim; Nur: 36, Rad:15
[3] Sabah akşam. Kur'ân-ı Kerim; Nur: 36, Rad:15
[4] Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Kur'ân-ı Kerim; Fatiha:1, Neml:30

3.5. Arapça ve Farsça İbareler

Eserin genelinde Arapça ve Farsça ifadelerin hâkim olduğu yadsınmaz. Farsça ifadelerin hepsi dua cümleleridir. Arapça ifadelerdeki dua sayısı normal ifadelere göre daha azdır.

3.5.1. Arapça İbareler

Münşeât'ta geçen Arapça ibarelerin genellikle cümlenin bir parçası niteliğinde olduğu görülmektedir. Her ibare cümlenin bağlamına uygun bir şekilde kullanılmıştır:

"...merāsim-i pürsiş-i ḫāṭır-ı pāk u ṭabʿ-ı tābnākları *ke-mā yenbeġī* merʿī vü müʾeddā ḳılındıḳdan ṣoñra..." (N-32a)[1]

Mektupların *elkab* bölümünde bazen Arapça ifadeler kulanılmıştır:

"Beẕr-ı ḥadīḳa-i *sülāletü'n-nebeviyye* ve nūr-ı ḥadeḳa-i *ʿaṣābetü'l-ʿaleviyye* ferʿ-i cürṣūme-i *kerīmu'l-aṣl* ġuṣn-ı urūme-i *ṭāhirü'n-nesl*..." (N-3a)

Bazı mektupların son bölümünde de Arapça ifadeler görülmüştür:

"Elṭāf-ı fıṭriyye-i cibilliyelerinden mercūdur ki düḫūl-ı *dāru'n-naʿīm-i* ʿināyetleri *naṣbu'l-ʿayn-ı* mebdeʾ ü meʿādım olduġu gāh u bī-gāh mülāḥaẓa buyurulup vürūd-ı mulaṭṭıfa-i girāmīlerin *ʿaḳdu'l-lisān-ı* ḳalem-i şekve-rīz ḳılmaḳdan ictināb buyurmayalar." (N-12b)

Bazı Arapça ibareler, dua niteliğindedir:

"ṭâle beḳāhu ve nāle mā-yetemennāhu" (N-2b)[2]

"Bāḳī ve's-selām" (N-18b)[3]

"Bāḳī ebḳākümü'llāhu'l-ḥayyu'l-bāḳī." (N-26b)[4]

Sonuç bölümünün başlığı bir nüshada Arapça verilmştir:

"Ḫātimetü'l-Münşeʾāt" (N-43b)[5]

Münşeât'ın bitiş ifadesi de Arapça olarak ifade edilmiştir:

"Temme heẕe'l-münşeʾāt" (N-43b)[1]

---

[1] Yaraşır bir şekilde
[2] Ömrü uzun olsun ve isteğine ulaşsın.
[3] Dahası, selamlar.
[4] Dahası, baki ve diri olan Allah sizi daim kılsın.
[5] Münşeâtın sonu

3.5.2. Farsça İbareler

Bütün Farsça ibareler, dua niteliğindedir. Tek başına bir cümle olarak kullanılan ibareler metnin anlam akışına riayet eder:

"Bāḳī hemīşe eyyām-ı saʿādet ü iḳbāl ve hengām-ı şerāfet ü iclāl müstedām bād." (N-3b)[2]

"Bāḳī hemīşe tāc-ı mücevher, be-farḳ-ı devlet bād." (N-4b)[3]

3.6.Edebî Sanatlar

Münşeât, sanatlı nesir örneğinden oluştuğu için eserde edebî sanatlara rastlanması doğal kabul edilebilir. Fakat kinaye, îhâm, hüsn-i talil gibi sanatların örneklerine rastlanmamıştır. Sözle ilgili edebî sanatlara daha fazla yer verildiği görülmüştür. Karşılaşılan edebî sanat örnekleri birkaç başlık altında tespit edilip alıntılandı.

3.6.1. Mecazlar

3.6.1.1. Teşbih

Aralarında bir veya birden çok yönde benzerlik bulunan iki şeyden birini diğerine benzetmektir.[4] Eserde teşbihle ilgili örnekler epeyce bulunmaktadır.

"…hem-vāre **neyyir-i devletleri** incilāda ve **aḫter-i saʿādetleri** iʿtilāda olmak…" (N-7a/7b). Bu ifadede devlet neyyir(güneş)e, saadet de ahter(yıldız)e benzetilmiştir. Sadece benzeyen ve benzetilene yer verilerek teşbih-i beliğ sanatı gerçekleştirilmiştir.

"…nev-şāhid-i **hilāl-ebrū-yı** ḥāl-i şenākārī…" (N-11b) İfadede ebru(kaş) hilale benzetilerek teşbih-i beliğ sanatı gerçekleştirilmiştir.

---

[1] Bu münşeât bitti.
[2] Dahası, mutluluk ve ikbal günleri, şeref ve büyüklük zamanı daim olsun.
[3] Dahası, cevher işlemeli tacı devletin başı üzerinde yer alsın.
[4] Kaçar, Mücahit, "Fesâhat ve Belâğat", Osmanlı Edebi Metinlerini Anlama Kılavuzu, İstanbul 2015, s. 457.

3.6.1.2. İstiare

Bir kelime veya kelime grubunun, benzetmeye dayalı olarak gerçek anlamı dışında kullanılmasıdır.[1] Metinde istiare sanatına pek az rastlanmaktadır.

"Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā dergāhından tażarruʿ u niyāzımız budur ki…" (N-13b) ifadesinde beşere özgü olan "*dergâh*" Allah'a nispet edilerek kapalı istiare yapılmıştır.

"…el-ḥamdü li'llāh ṣümme el-ḥamdü li'llāh ki ṭılsım-ı tesḫīr-i ʿālemiyān olan mühr-i zerrin-sīne-i sekīnedār-ı niẓāmü'l-mülk-i cihān üzre mekīn olup ol **māh-ı tābdār**-ı hurşīd-żamīr-i enverlerinden istifāża-i envār itmişdir" (N-34b) ifadesinde kişi parlak ışıklı aya benzetilmiştir Sadece kendisine benzetilen ay belirtildiği için açık istiare sanatı gerçekleştirilmiştir.

3.6.1.3. Mecâz-ı Mürsel

Kelimenin gerçek anlamı ile mecâzî anlamı arasında benzerlik dışında bir ilgi olması durumudur.[2] Münşeâtta mecâz-ı mürsele pek rastlanmamaktadır.

"Ednādan aʿlāya yazılan kāġıda ʿarīża ve ʿarż-ı ḥāl dirler." (N-1b) Bu ifadede mahall söylenmiş hâl kastedilmiştir. Alttan üste derken alttakilerden üsttekilere denmek istenmiştir.

3.6.1.4. Teşhis

İnsan dışındaki canlı ve cansız varlıklar ile soyut duygu ve düşüncelere insana özgü özellikler ile duygu vermeye denir.[3] Seyrek de olsa eserde teşhis sanatına dair örnekler görülmektedir.

"Ne ṣanırsıñ bu ḳadar çekmek ile hicrānıñ

Unudur mu bu göñül ẕāt-ı kerīmü'ş-şānıñ" (N-41a) beytinde şair gönle unutma özelliği vererek bu sanatı icra etmiştir.

---

[1] age. s. 454.
[2] age. s. 452.
[3] Saraç, Yekta, Eski Türk Edebiyatına Giriş, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 2009, s. 177.

3.6.2. Anlamla İlgili Edebî Sanatlar

3.6.2.1. Tevriye

Şiir ve nesirde yakın ve uzak iki anlamı olan bir sözün zihne hemen gelen yakın anlamını değil, uzak anlamını kastetmektir.[1] Eserde tevriye sanatına çok az rastlanmaktadır.

"Bāḳī hemīşe ġonçe-i devlet şüküfte bād." (N-20b) Burada "devlet" kelimesi ilk olarak "devlet" anlamını, ikinci olarak "talih" veya "kısmet" gibi bir anlamı vermektedir. Fakat ikinci anlam biraz daha ağır basmaktadır. Böylelikle tevriye sanatı yapılmıştır.

3.6.2.2. Tenâsüp

Aralarında anlam bakımından zıtlık dışında bir ilişki bulunan iki veya daha fazla kelimeyi bir ibarede toplamaktır.[2] Münşeâtta tenasüp örnekleri epeyce yer tutmaktadır.

"...sulṭānım ḥażretleriniñ **maḥkeme-i ʿadl ü inṣāfında hüccet-i** maʿrifetim **şāhideyn-i** ḳabūl-ı taḥsīn ile ṣābit ve **daʿvā-yı** hünerde **ḥaḳ** elimde idigi ẓāhir olmaġın..." (N-17a) ifadesinde mahkeme, ʿadl, inṣāf, hüccet, şāhideyn, daʿvā, ḥaḳ sözcükleri arasında anlam ilişkisi olduğu için tenasüp sanatı vardır.

3.6.2.3. Mübâlağa

Bir niteliğin, fiilin veya durumun gerçekleşmesi zor hatta mümkün olmayan dereceye çıkarılarak abartılı bir şekilde ifade edilmesidir.[3] Mektuplarda muhatabı övme eğilimi olduğu için abartılı bir söyleyişe rastlamak mümkün olmaktadır.

"Āferīn ey rūzgārıñ şehsuvār ṣafderi

ʿArşa aṣ şimdengerü tīğ-i Ṣüreyyā cevheri" (N-33a) beytinde "rüzgâr" sözcüğü "zaman" değil de "yel/esinti" anlamında kullanılırsa şair ilk dizede kahramanı bir nevi

[1] Saraç, Yekta, Eski Türk Edebiyatına Giriş, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 2009, s. 198.
[2] Kaçar, Mücahit, "Fesâhat ve Belâğat" Osmanlı Edebi Metinlerini Anlama Kılavuzu, Kesit Yay., İstanbul 2015, s. 461.
[3] age. s. 481.

rüzgârla yarıştırmaktadır denebilir. Ayrıca ikinci dizede Süreyya kılıcının gökyüzüne asılma isteği de abartılı görülebilir.

3.6.2.4. Tezât

Anlam bakımından ararlarında zıtlık bulunan kelimelerin ifadede bir arada bulunmasıdır.[1]

"bukreten ve ʿaşiyyeten" (N-4a); "bi'l-ġuduvv-i ve'l-āṣāl" (N-14a; N-20b) ayet ifadelerinde "gece gündüz" anlamına gelen Arapça ibarelerle zıtlıklardan az da olsa istifade edildiği görülmektedir. Bazı dizelerde de tezat örneği görülmektedir:

"**Eflāke çıḳdı** velvele-i ʿ**arsa-i zemīn**

İndi zemīne ġulġule-i **āsumāniyān**" (N-35b)

3.6.2.5. Tekrîr

Tekrîr, beyitte kullanılan kelimelerin asıl ifadeyi pekiştirmek maksadıyla tekrar edilmesidir.[2]

"…pīşgāh-ı İrem-naẓīrlerine **çemen çemen** gül-berg-i ṣadāḳat-şemīm-i taḥiyyāt…" (N-30b); "…ve **dāmen dāmen** dürr-i yetīm-i daʿavāt dest-i tekrīm birle…"(N-30b) ifadelerinde olduğu gibi bazen ikileme şeklindeki tekrarlara rastlanmaktadır.

3.6.2.6. Nidâ

Şairin çok duygulanması ve heyecanlanması sonucu olayları ve varlıkları göz önüne getirip "ey, hey" gibi ünlemlerle onlara seslenmesidir.[3] Mektupların yapısında hitabın olması gerektiği düşünülecek olursa bazen dizelerde bazen de satırlarda nidâ sanatına yer verilmesinin doğal karşılanacaktır.

"Āferīn **ey rūzgārıñ şehsuvār ṣafderi**

ʿArşa aṣ şimdengeri tīğ-i Ṣüreyyā cevheri" (N-33a) beytinde ey ile başlayan tamlama bir nidâ örneğidir.

---

[1] age. s. 463.
[2] age. s. 474.
[3] Dilçin, Cem, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, (3.Baskı), TDK Yay., Ankara 1995, s. 453.

"ʿĀlī-ḥażret, meʿālī-menḳabet, muʿallā-rütbet, **vāriṣ-i salṭanat-ı Cengiz Ḫānī**…"(N-3b, N-4a) ifadesinde kişiye yüceltme ifadeleriyle seslenilmektedir.

3.6.2.7. İstifhâm

Cevabı beklenmeyen soru sorma yöntemidir.[1]

"Hīç zamān-ı saʿādetlerinde, ki rūz-ı bāzār-ı maʿrifetdir, bu istiʿdād ile faḳīr-i nā-şādıñ maḥzūn u nā-murād olması görülür mü?"(N-17a) ifadesi soru şeklinde görülse de daha çok bir yargıyı pekiştirme maksadıyla belirtilmiştir. Bu tür ifadenin bu örnek dışında kullanıldığı pek görülmemiştir.

3.6.2.8. Telmih

Söz içerisinde bir kıssaya, efsaneye, tarihi bir hadiseye veya bir ayete, hadise, meşhur bir darb-ı mesele, bir inanışa işaret etmektir.[2]

"ʿĀlī-ḥażret, meʿālī-menḳabet, muʿallā-rütbet, **vāriṣ-i salṭanat-ı Cengiz Ḫānī**…"(N-3b, N-4a) ifadesinde Cengiz Han'a ait saltanatın varisi diyerek yazar, devrin hükümdarı III. Ahmet'i hem Cengiz Han'a benzetmiş hem de onun gibi iktidar sahibi olduğunu vurgulamıştır.

"…**enmūzec-i āyīne-i İskenderī** olan ḳalb-i tābdārlarından…"(N-7a) ifadesinde sultanın kalbinin aydınlığı İskender'e ait aynanın örneği olarak belirtilmektedir. Bu ifadeyle hem telmih hem de teşbih örneği verilmiş oluyor.

3.6.2.9. İktibâs

Metinde bir âyet-i kerimenin veya hadîs-i şerifin tamamının veya bazı kelimelerinin alıntılanmasıdır.[3]

"bukreten ve ʿaşiyyeten" (N-4a); "bi'l-ġuduvv-i ve'l-āṣāl" (N-14a; N-20b) ifadeleri âyetlerden alınmıştır. Bu ifadeler genelde cümlenin bağlamına ve akışına

[1] Saraç, Yekta, Eski Türk Edebiyatına Giriş, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 2009, s. 203.
[2] Kaçar, Mücahit, "Fesâhat ve Belâğat", Osmanlı Edebi Metinlerini Anlama Kılavuzu, Kesit Yay., İstanbul 2015, s. 502.
[3] age. s. 499.

uygun bir şekilde kullanılmışlardır. İktibâslara bu örnekler dışında pek yer verilmemiştir.

3.6.3.Sözle İlgili Edebî Sanatlar

3.6.3.1. Aliterasyon

Şiirde veya nesirde aynı harf veya hecelerin bir ahenk oluşturacak şekilde tekrar edilmesine denir.[1] Eserde aliterasyona sıkça yer verildiği görülmüştür.

"...pīşgāh-ı saʿādet-penāh ve sāḥa-i nuṣret-bāḥa-i celādet-destgāhlarına..."(N-4a) ifadesinde "h" ünsüzünün hemen her kelimede tekrarıyla aliterasyon yapılmıştır.

"...ufḳ-ı nuṣretde ve aḫter-i saʿādetleri evc-i rifʿatde raḫşān olmaḳ daʿavātına ez-dil ü cān dest-i żarāʿet güşāde idigi Ḫudā'ya ʿayāndır."(N-4a) ifadesinde "t" ve "d" ünsüzlerinin tekrarıyla aliterasyon sanatı yapılmıştır.

3.6.3.2. Cinâs

Bir metinde anlamları farklı lafızlar arasındaki yazılış ve söyleyiş benzerliğidir.[2] Eserde cinas sanatına çok yer verilmemiştir.

"...zemīn-i muḥabbet-żamīn-i dilde çemen-i meserret..." (N-9b) ifadesinde geçen "zemīn" ve "żamīn" sözcükleri arasında cinas vardır. "Zemīn" yer anlamındadır; "żamīn" de tazmin eden, kefil olan demektir.

3.6.3.3. İştikâk

Aynı kökten türemiş bir veya birden fazla kelimeyi aynı ibarede bir araya getirmektir.[3] Münşeâtta iştikâk sanatıyla ilgili birçok örneğe rastlanmaktadır.

"Ufuḳ-ı **ḥamd** ü ṣenādan görünür **ṭāliʿ**-i saʿd

---

[1] Pala, İskender, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Akçağ Yay., Ankara 1989, s. 33.
[2] Kaçar, Mücahit, "Fesâhat ve Belâğat", Osmanlı Edebi Metinlerini Anlama Kılavuzu, Kesit Yay., İstanbul 2015, s. 488.
[3] age. s. 492.

Ṣubḥ-ı **taḥmīd ṭulūʿ** itdi temām ammā baʿd" (N-1b) beytinde "ḥamd" ve "taḥmīd", "ṭāliʿ" ve "tulūʿ" sözcükleri ile iştikâk sanatı yapılmıştır.

"...**ġurre**-i nāṣiye-i ṣubḥ-ı ṣādıḳ-ı ʿālem-ārādan **ġarrā**..."(N-3a) ifadesinde "ġurre" ile "ġarrā" arasında iştikâk vardır.

"...**mekremet**-meʾāṣirlerine vesīle ittiḫāẕ olunup iḫlāṣ-nāme-i duʿā-ḫitāma keşīde-i silk-i süṭūr u firistāde-i nādī-i **mekārim**-nüşūrları ḳılınmışdır."(N-3b) ifadesinde "mekremet" ile "mekārim" arasında iştikâk sanatı vardır.

3.6.3.4. Secî

Nesirdeki kafiyedir.[1] Münşeâtta seci örneklerine hemen her mektupta rastlanmaktadır. Secili ifadeler düz yazı örneği olan mektuplara şiir gibi ayrı bir ahenk, estetik bir nitelik katmaktadır.

"ʿĀlī-ḥażret, meʿālī-menḳabet, muʿallā-rütbet, vāriṣ-i salṭanat-ı..."(N-3b)

"...daʿavāt-ı ḫāliṣāt-ı icābet-ḳarīn ve taḥiyyāt-ı zākiyāt-ı meveddet-rehīn ki mengūş-ı gūş-ı ḥūru'l-ʿīn ve müsteclib-i beşāir-i fetḥ-i mübīn ola..."(N-4a)

3.6.3.5. Îcâz

Bir maksadı sıradan insanların günlük hayatta kullandıkları ifadelere göre daha az sözle ifade etmeye ya da onu ifade için yeterli en az söz söylemeye denir.[2] Münşeâtta bazen veciz ifadelere rastlanmaktadır.

"Ki naẓar farḳ idecek mertebeden aʿlādır" (N-42b)

Farklı dillerde veciz ifadelere epeyce yer verilmiştir.

"rübbe sāḳin zeyyenet ḫalḫālehā" (M1-33b)

"Mā küllü mā yetemennā'l-merʾü yüdrikühü" (M1-34b)

[1] Saraç, Yekta, Eski Türk Edebiyatına Giriş, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 2009, s. 223.
[2] age. s. 153.

İKİNCİ BÖLÜM: MÜNŞEÂT'IN TENKİTLİ METNİ

1.Tenkitli Metin Kurmada İzlenen Yöntem

1.Farsça kelimelerdeki "vâv-ı ma'dûle", " ᵛ " olarak gösterilmiştir: devlet-ḫ̰ᵛāh.

2.Farsça ön eklerin tamamı kısa çizgi (-) ile ayrılmış, Farsça son ekler bitişik yazılmıştır: bī-çāre, ḫ̰azīnedār.

3.Birleşik kelimeler kısa çizgi (-) ile ayrılmıştır: ʿālī-şān.

4.Uzun ünlüler üzerine uzatma (-) işareti konularak gösterilmiştir: maʿārif-semīre.

5.Bütün nüshalarda varakların her bir satırı numaralandırılmıştır. Çevriyazıda satır numaraları kelime sonunda, siyah renkte ve ebatları daha küçük şekilde gösterilerek belirtilmiştir: Dāʾimen bi'l-ġuduvvi ve'l-āṣāl

6.Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzun ünlüler üzerine (-) işareti konularak belirtilmiştir: maʿārif, pūşīde

7.Dipnotta önce kelimenin veya ibarenin tercih edilip tenkitli metne alınan şekli yazılmış, sonra diğer nüshalardaki farklar verilmiştir: Aḥmedu'llāhe: El-ḥamduli'llāh A

8.Bir nüshada olmayan kelime ve ibareler, nüsha harfinin soluna " – " işareti konularak gösterilmiştir: *ʿaliyyü'l-himem: -A*

9.Bütün yazmaların varak numaraları köşeli ayraç içinde verilmiştir:[A-133a], [M1-3a], [M-130a], [N1-2a], [N2-2a], [S1-2a]

10.Nüshalarda manzum kısımları gösteren "mısra', beyt, kıt'a, nazm, şi'r" gibi başlıklarda bir tutarlılık olmadığından herhangi bir nüsha esas alınmamış tarafımızdan bir standart oluşturulmaya çalışılmıştır. Manzum parçalardan sonra gelen ve nazmı nesirden ayırt etmek için kullanılmış olan "neṣr" ifadesi, sadece mensur kısım içinde yer alan mısralardan sonra kullanılmıştır.

11.Manzum parçalardan şairleri tespit edilebilenler dipnotta gösterilmiştir. Arapça ve Farsça ibareler, manzum parçalar sadece transkribe edilmiştir. Hepsinin anlamı ve manzumların vezni dipnotta gösterilmiştir. Emin olunmayan vezinlerin sonuna parantez içinde soru işareti (?) kondu.

12.Tenkitli metin; esas olarak A, M, M1, N, N1, N2, S1 nüshalarıyla kurulmuştur. Metnin satır numaraları, N nüshasına göre verilmiş olup bu nüshada yer almayan

mektupların satır numaraları verilmemiştir. Tenkitli metinde bütün nüshaların sayfa başlangıç yerleri gösterilmiştir.

13.Nüshalardaki mektup sayıları birbirinden çok az farklıdır. N nüshasında yer almayan mektuplar, eserin sonunda ek mektup şeklinde belirtilmiştir. Ek mektuplardan ilk ikisi N1, diğerleri M1 nüshası dikkate alınarak hazırlandı.

14.Tenkitli metin oluşturulurken ana nüshaya ulaşmaktan ziyade metnin ortaya konulması ve kurulması amaçlandı. Bu yüzden eldeki tüm nüshalar dikkate alınıp kurulan tenkitli metindeki eksiklikler giderilmeye çalışıldı.

15.Tenkitli metinde, mektuplar sıralanırken genelde bütün nüshalarda, istisnalar dışında, benzer bir sıralama olmasına rağmen N nüshası dikkate alınmıştır.

16.Çevriyazıda büyük ölçüde Prof. Dr. İsmail Ünver'in "Çevriyazıda Yazı Birliği Üzerine Öneriler" (Türkoloji Dergisi, S.1, C. XI, Ankara 1993, s. 51) adlı eserinden yararlanılmıştır.

17.Harflerin yazımında, sonraki sayfada verilen transkripsiyon alfabesi dikkate alınmıştır.

2. Çevriyazı Alfabesi

Osmanzâde Ahmed Tâib (öl. 1136/1724)'in metninin çevriyazısında "Times Turkish Transcription" fontu ve aşağıdaki tabloda gösterilen çeviri yazı alfabesi kullanılmıştır.

ا (اَ)	a,ā	د	d	ع	ʿ
ا (اُ)	a,e,ı,i,u,ü	ذ	ẕ	غ	ġ
ء	ʾ	ر	r	ف	f
ب	b	ز	z	ق	ḳ
پ	p	ژ	j	ك	k,g,ñ
ت	t	س	s	ل	l
ث	s̱	ش	ş	م	m
ج	c	ص	ṣ	ن	n
چ	ç	ض	ḍ, ż	و	v (o, ö, u, ü, ū)
ح	ḥ	ط	ṭ	ه	h, a, e
خ	ḫ	ظ	ẓ	ى	y (ı, i, ī, ī)

3.Münşeât'ın Tenkitli Metni

Münşe'āt-ı Tā'ib

Dibâce[1]

[A-132b]

Bismi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm[2]

[M-129b, M1-2b, N-1b, N1-1b, N2-1b, S1-1b]

Aḥmedu'llāhe[3] *vāhibe'l-āmāl*

Dā'imen bi'l-ġuduvvi ve'l-āṣāl

Ve uṣallī ʿale'n-nebiyyi'l-emīn

Ve ʿalā ālihi hüdāti'd-dīn[4] Beyt:

Ufuḳ-ı ḥamd ü ṣenādan görünür ṭāliʿ-i saʿd

Ṣubḥ-ı taḥmīd ṭulūʿ itdi temām ammā baʿd[5]

Neṣr: Żamīr-i münīr-i suḫan-verān-ı maʿārif-semīre[6] pūşīde degildir ki ʿilm-i inşā[7] ʿulūm-ı iṯnā ʿaşeriñ birisidir. Şurūṭ-ı ʿadīde ve ādāb-ı keṯīresi[8] vardır. Ez-cümle mektūb üç nevi'dir: Zīrā mürselün ileyh ya aʿlā ya ednā ya[9] aḳrāndır.[10] Ednādan aʿlāya yazılan kāġıda ʿarīża ve ʿarż-ı ḥāl dirler. Aʿlādan ednāya yazılırsa nevāziş-nāme ve miṯāl dirler. Aḳrāndan aḳrāna yazılırsa mektūb ve muḥabbet-nāme dirler. [S1-2a] Her biriniñ taʿbīri

---

[1] Dibâce başlığı ve mektupların sıra sayıları, kolaylık sağlayacağı için tarafımızdan konulmuştur.
[2] Besmele ifadesi sadece A nüshasında bulunmaktadır.
[3] *Aḥmedu'llāhe: El-ḥamdu-li'llāh A*
[4] Cedîd bahrinden: *Fāʿilātün Mefāʿilün Faʿlün, "Bütün arzuları yerine getiren Allah'a gece gündüz hamd ederim. Emin olan Peygamber'e ve dinin rehberleri olan nesline salât getiririm."*
[5] Tā'ib, *Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*
[6] semīre: semer A
[7] ʿilm-i inşā: ʿilmu'ş-şāne N2
[8] ādāb-ı keṯīresi: edeb-i keṯresi A, N2
[9] ya: veya A
[10] aḳrāndır: aḳrān M

başḳadır. Meşelā aʿlāya yazılan mektūbuñ taʿbīri niyāz-mendāne ve dil-peẕīr[1] [A-133a] ve mevḳiʿ-i ḫiṭāb ṣīġa-i ġāib ile keşīde-i silk-i taḥrīr olur. Aʿlādan ednāya bunuñ ʿaksi yazılır; yaʿnī edāt-ı[2] tevḳīr ile suʾāl u cevāb [N-2a] ve ṣīġa-i cemʿ ile[3] tevcīh-i ḫiṭāb olmaz. Zīrā bu maḥalde ṣīġa-i cemʿ taʿẓīm[4] ifāde ider, siyāḳ u sibāḳ[5] mütebāyin olmaḳ lāzım gelir. Meger mürselün ileyh erbāb-ı istiḥḳāḳdan ola, bu ṣūretde rütbesine göre nevʿ-i iltifātı [M1-3a] müşʿir muʿāmele olunmaḳ münāsibdir. Aḳrāndan aḳrāna [M-130a] yazılan mektūblarda[6] bi-ḥasebi'l-merātib edāt-ı taʿẓīmi müştemil [N2-2a] elfāẓ-ı[7] dil-nevāzāne kelimāt ile merāsim-i ādāb-ı ḫullete[8] riʿāyet olunur. Zīrā aḳṣā-yı murād temhīd-i bünyān-ı vidād u ittiḥāddır. [S1-2b] Her ne deñlü nevāziş ü iltifātı[9] muḥtevī olsa[10] o deñlü bāʿiṯ-i tezāyüd-i maḥabbet olur. Lākin [N1-2a] ṭarafeyniñ merātibine mürāʿāt olunmaludur ki[11] ifrāṭ ü tefrīṭ hücnetlerinden[12] sālim ola ve mektūbuñ elfāẓı meʾnūsetü'l-istiʿmāl ü belāġat-iştimāl olmaḳ kātibiñ ādāb-ı lāzımesindendir. Zīrā selāset-i[13] taʿbīr ü nezāket-i kelām muḥassināt-ı inşādandır. Münşī aña dirler ki fikr-i ḳavīm ve ṭabʿ-ı müstaḳīm ṣāḥibi[14] olup ʿulūm-ı[15] ʿArabiyye vü fünūn-ı edebiyyeyi[16] *ke-mā yenbeġī*[17] bile ve terākīb-i büleġā vü eşʿār-ı füṣeḥāyı[18] keşret-i tetebbuʿ ile şebt-i ṣaḥīfe-i[19] ḥāfıẓa idip [N-2b] istiʿmālāt-ı lāyıḳayı żabṭ u fıḳraları [A-133b] birbirine[20] bir vechile rabṭ eyleye ki kelāmı[21] şāʾibe-i[22] seḳāmetden maṣūn ola yāḫūd ḫoş-āyende elfāẓ u[23] rūz-merre ādābile[24] [S1-3a] söze niẓām virip maʿnā-yı maḳṣūdı aḥsen-i vechile

---

[1] ve dil-peẕīr: dil-peẕīr N
[2] edāt-ı: edā-ı A, N2
[3] ile: ile ve N2
[4] cemʿ taʿẓīm: cemʿ u taʿẓīm A; cemʿ maʿnā-yı taʿẓīm N1, M, M1, S1
[5] siyāḳ u sibāḳ: siyāḳ sibāḳ N2
[6] yazılan mektūblarda: yazılırsa A, N2; yazılan mektūb ve muḥabbetnāmede M1
[7] elfāẓ-ı: elfāẓ u N1
[8] ḫullete: ḫulḳa A, N2
[9] nevāziş ü iltifātı: nevāziş-i iltifātı A
[10] olsa: olursa M
[11] olunmalıdır ki: olunma budur ki M, M1
[12] hücnetlerinden: muḥabbetlerinden M, M1
[13] selāset-i: selāmet N2
[14] ṣāḥibi: ṣāḥib N2
[15] ʿulūm-ı: ʿumūm-ı A
[16] edebiyyeyi: edebiyye A
[17] *"Yakışır bir şekilde"*
[18] eşʿār-ı füṣeḥāyı: esʿār-ı faṣīḥāyı/ esmār-ı faṣīḥāyı A
[19] ṣaḥīfe-i: cerīde-i M
[20] birbirine: biribirine M, S1
[21] kelāmı: kelam-ı A
[22] şāʾibe-i: şāyiʾa-i A
[23] elfāẓ u: elfāẓ-ı A
[24] ādābile: edāyile N1

taḳrīre ḳādir ola. Ḥālā mütedāvel ü merġūb olan üslūb bu siyāḳda yazılan mektūbdur. Zīrā fī zamāninā ne ġāyet[1] münşiyāne mektūb oḳunur[2] ve ne ziyāde ʿāmiyāne[3] kāġıda baḳılır. Aña binā ʾen perend-i nev-nesīc-i taʿbīr ile pīçīde-i minvāl-i[4] taḥrīr olan mekātīb cemʿ u tertīb ve üç fāṣıla ve bir ḫātime üzre tebvīb[5] olunup cenāb-ı meʿālī-niṣāb[6], meʿārif-iktisāb, mekārim-[7]intisāb; Naẓm:[8] [M1-3b]

Şāh-beyt-i ḳaṣīde-i iḳbāl [M-130b]

Dürretü't-tāc-ı efser-i iclāl

Rükn-i devlet-serāy-ı ḫāḳānī

Maḥrem-i bezm-i ḫāṣṣ-ı sulṭānī[9]

Neṣr: ʿamīmü'l-kerem, kerīmü'ş-şiyem, veliyyü'n-niʿam, ʿaliyyü'l-himem,[10] mesned-ārā-yı kāmkārī, ḫazīnedār-ı şehriyārī, Ḫudāvend-i sāmī-mekān aġā-yı celīlü'ş-şān [S1-3b] *ṭāle beḳāhu ve nāle mā-yetemennāhu*[11] ḥażretleriniñ ḫāk-pāy-i [N1-2b] [N2-2b] şerīflerine ihdāya cesāret ve bu beyt ile basṭ-ı muḳaddemāt-ı maʿẕeret olundu.[12] Li-münşihi:[13]

Sen Süleymān-[N-3a]*rütbe bir ẕāt-ı mekārim-pīşesiñ*[14]

Saña nisbet Tāʾib-i bī-çāre bir ḳarıncadır

Her ne deñlü tuḥfesi bī-ḳadr ise eyle ḳabūl

Tuḥfesi ḳarıncanıñ çün kendi miḳdārıncadır'[A-134a]

---

[1] ne ġāyet: ġāyet A, N2, M1
[2] oḳunur: ne oḳunur A, M1
[3] ʿāmiyāne: ʿāmiyāne Türkī N1, M, S1
[4] pīçīde-i minvāl-i: pīçīde-i minvāl üzre A; pīçīde-i S1
[5] tebvīb: tertīb M, M1
[6] meʿālī-niṣāb: meʿānī-niṣāb S1
[7] mekārim-: mekārib- N2
[8] Naẓm: -N
[9] *Fāʿilātün Mefāʿilün Faʿlün* "İkbal ve talih kasidesinin (şahbeyt denen) en güzel beyti; azamet tacını süsleyen inci; saltanat sarayının direği; sultanın has meclisinin sırdaşı."
[10] ʿaliyyü'l-himem: -A
[11] *tāle beḳāhu ve nāle mā-yetemennāhu: tāle beḳāhu ve nāle mā-temennāhu S1, "Ömrü uzun olsun ve isteğine ulaşsın."*
[12] olundu: oldu M, M1
[13] Li-münşihi: ḳıṭʿa N1, M, S1
[14] *mekārim-pīşesiñ: mükerrem-pīşesiñ N2*

1. Fāṣıla-i Ūlā Eʿālī-i Meʿālī Ḥażerātına

Yazılan ʿArīżadır

Mekke-i Mükerreme Şerīfine[2]

Nevr-ı ḥadīḳa-i[3] sülāletü'n-nebeviyye ve nūr-ı ḥadeḳa-i ʿaṣābetü'l-ʿaleviyye ferʿ-i cürṣūme-i kerīmu'l-aṣl ġuṣn-ı urūme-i ṭāhirü'n-nesl[4] saʿādetlü şerāfetlü siyādetlü mekremetlü[5] şerīf-i ʿālī-şān ḥażretleriniñ maḥaṭṭ-ı riḥāl-i[6] ʿizz ü iḳbāl ve muʿidd-i esbāb-ı cāh u celāl olan maʿnā-yı ʿulyā-yı[7] şerāfet-bārigāh [S1-4a] ve ẕerā-yı[8] sīmyā-yı übbühhet-[9]destgāhlarına kemāl-i taʿẓīm u tebcīl[10] ve nihāyet-i tefḫīm u teclīl birle[11] dürre-i yetīme-i şems-i ḍuḥādan[12] eḍḥā dürer-i daʿavāt-ı[13] lāyıḳa-i icābet-pīrā ve ġurre-i nāṣiye-i ṣubḥ-ı ṣādıḳ-ı ʿālem-ārādan ġarrā ġurer-i eṣniye-i fāyiḳa-i istiṭābet-[14]intimâ manẓūm-ı ḳalāid-i iḫlāṣ ve mersūm-ı[15] [M1-4a] ḳavāʿid-i iḫtiṣāṣ ḳılınıp pīşgāh-ı[16] şerāfet-penāha itḥāf u ihdā [M-131a] ḳılındıġı siyāḳında[17] levḥa-i meẓāhir-i mekārim olan żamīr-i münīr-i ẕükā-i dükā[18] ve[19] ḫāṭır-ı ḫaṭīr-i beyżā-żiyālarına nümūde-i muḫliṣ-i ṣābitü'l-velāları[20] budur ki benim siyādetlü[21] [N-3b] ʿināyetlü[22] sulṭānım ḥażretleri

---

[1] *miḳdārıncadır: miḳdārınca N2, Tā'ib, Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

[2] **Fāṣıla-i Ūlā Eʿālī-i Meʿālī Ḥażerātına Yazılan ʿArīżadır. Mekke-i Mükerreme Şerīfine: -A ; Fāṣıla-i Ūlā Eʿālī-i Meʿālī-Niṣāb Ḥażerātına Yazılan ʿArīża Ṣūretleridir. Mekke-i Mükerreme Şerīfine N1, M, S1; Fāṣıla-i Ūlā Eʿālī-i Meʿālī Ḥażerātına Mekke-i Mükerreme Şerīfinedir N2; Fāṣıla-i Ūlā Eʿālī-i Meʿālī-Niṣāb Ḥażerātına Yazılan ʿArīża Ṣūretleridir ki Mekke-i Mükerreme Şerīfine M1.** Bu mektup, ortalama iki yüz otuz kelimeden oluşmaktadır.

[3] Nevr-ı ḥadīḳa-i: Nūr-ı ṣadīḳa-i N1, M; Beẕr-ı ḥadīḳa-i M, N2

[4] Nevr-ı ḥadīḳa-i sülāletü'n-nebeviyye ve nūr-i ḥadeḳa-i ʿaṣābetü'l-ʿaleviyye ferʿ-i cürṣūme-i kerīmu'l-aṣl ġuṣn-ı urūme-i ṭāhirü'n-nesl: -A

[5] mekremetlü: mekremetlü sulṭānım N1, M, M1, S1

[6] riḥāl-i: ricāl-i A

[7] ʿulyā-yı: ʿulyā N2

[8] ẕerā-yı: derā-yı A, N2

[9] übbühhet-: bihişt- M

[10] u tebcīl: -A

[11] ve nihāyet-i tefḫīm u teclīl birle: ve nihāyet-i tefḫīm birle A; birle M, M1

[12] şems-i ḍuḥâdan: şems ü ḍuḥâdan N

[13] daʿavāt-ı: edʿiye-i N1, M, M1,S1

[14] istiṭābet-: istiṭāb N1

[15] mersūm-ı: mevsūm-ı A, N1, N2, S1

[16] pīşgāh-ı: pīşgāh u S1

[17] siyāḳında: siyāḳda N1, N2, M, M1

[18] ẕükā-i dükā: ẕükā ẕükā ve N, A, N1, N2, S1

[19] ve: -M1

[20] velāları: vālāları A

[21] siyādetlü: saʿādetlü A

[22] ʿināyetlü: -N1

riyāż-ı derūn-ı muḫāleṣet-nümāda olan devḥa-i raṣīfu'l-aṣl-ı ḥubb u velā[1] cūş-ı nesīm-i ṣıdḳ u ṣafāyile bākūre-feşān-ı iẓhār-ı vefā olmaġı hezār şevḳ u ġarām ile müteḳāżī olmaġın tefaḳḳud-ı ḫāṭır-ı [S1-4b]ᶜāṭır-ı[2] mekremet-meᵓāṣirlerine vesīle ittiḫāẕ[3] olunup iḫlāṣ-nāme-i duᶜā-ḫitāma keşīde-i [N1-3a] silk-i sütūr u firistāde-i nādī-i mekārim-nüşūrları ḳılınmışdır. İn-şāᵓa'llāhu teᶜālā sāḥa-i dest-i mekārim-[A-134b] peyvestlerinde[4] temeşşüle reh-yāb olup keşf-i ḳınāᶜ-ı rāz ile ruḫṣat-ı ihtizāz bulduḳda seciyye-i rāżiyye-i [N2-3a] Hāşimiyye[5] ve deydene-i marżiyyeleri[6] muḳteżāsınca elṭāf-ı kerīmānelerinden melḥūẓ u mütevaḳḳiᶜdir ki bundan böyle cānib-i muḫliṣ-i riyā-mücānibleri mübārek ḫāṭır-ı enverlerinden iḫrāc buyurulmayıp temīme-i girībān-ı mefāḫeret ve ᶜūẕe-i gerden-i meserret olan muḫāṭaba-i girāmīleri ile[7] düşdükçe aḫbār-ı ṣıḥḥat u selāmetlerin işᶜār itmege iḫtiyār-ı[8] külfet buyuralar. *Bāḳī hemīşe eyyām-ı saᶜādet*[9] *ü iḳbāl ve hengām-ı*[10] *şerāfet ü iclāl* [S1-5a] *müstedām bād.*[11]

2. Ḫān-ı ᶜĀlī-şāna[12]

ᶜĀlī-ḥażret, meᶜālī-menḳabet, muᶜallā-rütbet, vāriṣ-i salṭanat-ı [N-4a] Cengiz Ḫānī[13] aḫlaṣ-ı muḫliṣān-ı ḫānedān-ı ᶜaẓīmu'ş-şān-ı ᶜOṣmānī saᶜādetlü, şecāᶜatlü, [M1-4b] celādetlü, nebāhetlü[14] sulṭānım ḫān-ı ᶜālī-şān ḥażretleriniñ [M-131b] pīşgāh-ı saᶜādet-penāh ve sāḥa-i nuṣret-bāḥa-i celādet-destgāhlarına[15] tekrīmāt-ı bisyār u taᶜẓīmāt-ı bī-şumār ile daᶜavāt-ı ḫālişāt-ı icābet-ḳarīn ve taḥiyyāt-ı zākiyāt-ı meveddet-rehīn ki mengūş-ı gūş-ı ḥūru'l-ᶜīn ve müsteclib-i beşāir-i feṭḥ-i mübīn ola[16] itḥāf u ihdā olunduḳdan ṣoñra inhā-i devlet-ḫᵛāh-ı [A-135a] bī-iştibāhları budur ki tefaḳḳud-ı aḥvāl-i bende-i muḫāleṣet-nişāna tevcīh-i veche-i iltifāt-ı kerīmāne buyurulursa li'llāhi'l-ḥamd

---

[1] velā: vālā A
[2] ᶜāṭır-ı: -M, M1
[3] ittiḫāẕ: ittiḥād A, N2
[4] peyvestlerinde: peyvestleri A
[5] Hāşimiyye: -M1
[6] ve deydene-i marżiyyeleri: ve debdebe-i behiyye-i marżiyyeleri M; ve deydene-i behiyye-i marżiyyeleri M1, S1
[7] girāmīleri ile: ikrāmīleri ile A
[8] iḫtiyār-ı: iḫtār-ı M1
[9] *eyyām-ı saᶜādet: eyyām u saᶜādet N1, S1*
[10] *ve hengām-ı: hengām-ı A*
[11] *"Dahası, mutluluk ve ikbal günleri, şeref ve büyüklük zamanı daim olsun.*
[12] **Ḫân-ı ᶜĀlī-şāna: -A**
[13] Ḫānī: Ḫāḳānī M1
[14] nebāhetlü: penāhetlü M, M1, S1
[15] saᶜādet-penāh ve sāḥa-i nuṣret-bāḥa-i celādet-destgāhlarına: saᶜādet destgāhlarına A, N2
[16] ola: ile M1

ve'l-minne [S1-5b] aʿẓam-ı niʿam-ı ilāhiyye olan [N1-3b] nevāl-i ʿāfiyetden ḥiṣṣe-yāb olup *bukreten ve ʿaşiyyeten*[1] neyyir-i devletleri[2] ufḳ-ı nuṣretde[3] ve aḫter-i saʿādetleri evc-i rifʿatde raḫşān[4] olmaḳ daʿavātına[5] ez-dil ü cān dest-i żarāʿet-güşāde idigi Ḫudā'ya ʿayāndır. Ümmīddir ki hem-vāre[6] revnaḳ-baḫş-ı[7] müzerkeş-i müttekā-yı[8] ilḫānī ve zīb-efzā-yı erīke-i ʿarş-ı iʿtilā-yı kām-rānī olmaḳdan ḫālī olmayalar. Bu ṣenākārları[9] dāʾimā lāzıme-i ẕimmet-i ʿubūdiyyetimiz olan ḫulūṣ-ṭaviyyet-i[10] [N-4b] ḫıdmetin rāʿī ve ʿale'd-devām rikāb-ı kām-yāb-ı hümāyūnda meḥāmid-i ʿaliyye ve meḥāsin-i celiyyelerin[11] ʿarż u inhāda keşīrü'l-mesāʿī idigimiz[12] müstaġnī ʿani'l-beyāndır. Elṭāf-ı ḫıdīvānelerinden [N2-3b] mercūdur ki bu devlet-ḫᵛāh-ı bī-iştibāhları[13] ḫāṭır-ı ʿāṭır-ı feyż-meʾāṣirlerinden iḫrāc [S1-6a] buyurmayıp gāh u bī-gāh nāme-i meymenet-maḳrūn[14] ile memnūn buyuralar ki aḫbār-ı sārre-i selāmetleri istimāʿına intiẓār üzre idigimiz muḥāṭ-ı ʿilm-i ʿālem-ārālarıdır.[15] *Bāḳī hemīşe tāc-ı mücevher, be-farḳ-ı devlet bād.*[16] [M1-5a]

3.Vezīr-i Aʿẓama[17]

[A-135b] [M-132a] Saʿādetlü[18] ʿināyetlü mürüvvetlü sulṭānım ḥażretleriniñ ġubār-ı naʿl-i[19] hilāliyyü'ş-şekl-i semend-i iḳbālleri ki vesme-i[20] ebrū-yı ġurre-i ġarrā-yı ʿīd-i Ramażāndır, tūtiyā-yı dīde-i bīniş ḳılınıp Mışraʿ:

Yüzüm ferş eyledikden ṣoñra ḫāk-ı āsitān üzre[1]

---

[1] *"Sabah akşam"* Meryem Suresi: (19/11, 62)
[2] neyyir-i devletleri: devletleri A
[3] nuṣretde: nuṣrete A; nuṣretden tābān N1, M, M1, S1; nuṣretden N2,
[4] raḫşān: dıraḫşān A, N1, N2, M, M1, S1
[5] daʿavātına: daʿavātına küşāde A
[6] Ümmīddir ki hem-vāre: Ümmīd budur ki M; Ümmīd budur ki hem-vāre M1
[7] baḫş-ı: baḫşā-yı A, N1, N2, M, M1, S1
[8] müttekā-yı: -M
[9] ṣenākārları: ṣenākārı A
[10] ṭaviyyet-i: ṭaviyyet ile A, N2
[11] celiyyelerin: celiyyeleri A, N2
[12] idigimiz: eyledigimiz A
[13] bī-iştibāhları: bī- iştibāhlarına N, N2; bī-iştibāhların A, N1, S1
[14] meymenet-maḳrūn: meymenet-maḳrūnları N, A, N1, N2, M, S1
[15] ʿilm-i ʿālem-ārālarıdır: ʿilm-ārālarıdır N, A, N2
[16] *"Dahası, cevher işlemeli tacı devletin başı üzerinde yer alsın."*
[17] **Vezīr-i Aʿẓama: -A; Vezīr-i Aʿẓam Ḥaḍretlerine M1**
[18] Saʿādetlü: Devletlü A, M1
[19] ġubār-ı naʿl-i: ġubār-ı M
[20] vesme-i: ve subḫa-i A; ve saḫa-i N2

Neẕr: ʿarīża-i bende-i ṣenāverīleri[2] budur ki cenāb-ı vāhibu'l-āmāl ser-māye-i āsāyiş-i[3] ʿālemiyān olan[4] ẕāt-ı ʿālīşānların hemīşe pīrāye-baḫş-ı eyvān-ı ʿizz ü iclāl idip[5] [S1-6b]dāmen-i şeref-pīrāmenleri mülteṣem-i şifāh-ı[6] erbāb-ı cāh u celāl olmaḳ daʿavātına iştiġāl [N1-4a] ehemm-i eşġālimiz [N-5a] ve[7] der-ḫᵛāst-ı elṭāf-ı ʿaliyye-i[8] ʿālem-şümūl-ı āṣafāneleridir ki bu ẕerre-i nā-çīz-i ʿāṭıfet-iḥtiyācların kūşe-i[9] çeşm-i luṭf ile melḥūẓ ve nişāb-ı bī-ḥesāb-ı ʿināyetlerinden maḥẓūẓ[10] buyurmaları bābında emr ü fermān devletlü sulṭānım[11] ḥażretleriniñdir.

4.Şeyḫu'l-İslām Ḥażretlerine[12]

Saʿādetlü semāḥetlü ʿāṭıfetlü[13] mekremetlü efendim[14] sulṭānım ḥażretleriniñ kefşgāh-ı hem-pāye-i felekü'l-eflākleri ve mevżiʿ-i[15] niʿāl-ı pīşgāh-ı hem-sāye-simākları ki her ẕerre-i ḫāk-pāyi[16] [S1-7a] tūtiyā-yı dīde-i cān ve[17] her ḫas u ḫāşākī kibrīt-i aḥmer-i cenāndır. Cārū-gerde-i[18] müjgān-ı çeşm-i ʿubūdiyyet ḳılınmaḳ siyāḳında [A-136a] ʿarża-dāşt-ı niyāzmendāne budur ki bu bendeleri şeref-i iltifāt-ı suʾāl ile müşerref olan karīn-i saʿādet-[M-132b]refīḳleri[19] maʿdūd buyurulup pürsiş-i ḥāl güncāyiş-peẕīr-i [M1-5b] kūşe-i ḫāṭır-ı[20] deryā-nevālleri olursa el-ḥamdü li'llāh[21] henüz ḥākim-i nāfiẕü'l-ḥükm-i maʿmūre-i beden ki cāndır seccāde-pīrā-yı ḥükūmet-i beḳā olup ẕāt-ı melekiyyü'ṣ-ṣıfātları hem-vāre [N2 4a] zīnet-efzā-yı ṣadr-ı vālā-ḳadr-ı

---

[1] Nefʿî, K.6, Başlık: Bahariyye Der Medh-i Merhum Sultan Ahmed Han, *Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

[2] ṣenāverīleri: ṣenāverleri A; ṣenāver-i dīrīne N1, M, M1, S1; ṣenāverī yine N2

[3] āsāyiş-i: ārāyiş-i A

[4] olan: -M

[5] idip: olup M

[6] şifāh-ı: -M1

[7] eşġālimiz ve: iştiġālimizdir A; eşġālimizdir N1, M, M1, S1; eşġālimiz N2

[8] elṭāf-ı ʿaliyye-i: elfāẕ-ı N, A, N2

[9] kūşe-i: fürūġ efzā-yı āfītāb-ı ʿālem-tāb olan ḳalb-i münīr ilhām-peẕīrlerinden iḫrāc buyurmayıp kūşe-i N1, M1, S1; fürūġ efzā-yı āfītāb-ı ʿālem-tāb olan ḳalb-i münīr ilhām-peẕīrlerinden iḫrāc itmeyip kūşe-i M

[10] maḥẓūẓ: maḥfūẓ A, N2

[11] sulṭānım: merḥametlü sulṭānım A, N1; ve merḥametlü ve mekremetlü sulṭānım M, S1; merḥametlü ʿināyetlü sulṭānım M1

[12] **Şeyḫu'l-İslām Ḥażretlerine: Şeyḫu'l-İslām Müfti-yi'l-Enām Ḥażretlerine ʿUbūdiyet-nāmedir A; Şeyḫu'l-İslāma M, M1**

[13] semāḥetlü ʿāṭıfetlü: semāḥetlü A, N2

[14] efendim: - M1

[15] ve mevżiʿ-i: vaṣf-ı N1, M, M1, S1

[16] ḫāk-pāyi: ḫāk-pāy-ı N, A, N2

[17] ve: -A

[18] Cārū-gerde-i: Cārūb-gerde-i A, N2; Cārū-gerde-i saḥ N1; Çārū-gerde-i M1

[19] refīḳleri: refīḳden A, N1, N2, M, M1, S1

[20] kūşe-i ḫāṭır-ı: ḫāṭır-ı A; peẕīr-i ḫāṭır-ı N2

[21] el-ḥamdü li'llāh: el-ḥamdü li'llāh-i teʿālā A; lillāhi'l-ḥamd N1, M, M1, S1

şeyḫu'l-İslāmī olmaḳ daʿavātı ile [N-5b] güẕārende-i evḳāt idigimiz muḥāṭ-ı ʿilm-i şerīfleridir. Ḫudā-yı bī-çün vücūd-ı mesʿūd-ı şeref-nümūdların[1] ekdār-ı kevniyyeden maṣūn idip hemīşe niẓām-ı aḥvāl-i[2] [S1-7b] rubʿ-ı meskūn ve āsāyiş-i ḳuṭṭān-ı[3] dehr-i būḳalemūn ser-i kilk-i ḥaḳ-nüvīslerine vābeste vü merhūn ola. *Bāḳī*[4] Beyt:[5]

Lā-zāle şemsü mecdüke[6] *bi'l-ʿizzi ṭāliʿaten*[7]

Mā dāmeti'l-kevākib fi'l-cevvi lāmiʿaten[8][N1-4b]

5. Meşāyiḫ-i Kirāma [9]

Efendim sulṭānım ḥażretleriniñ maṭāf-ı ʿākifān-ı meleʾi'l-aʿlā olan maḥfil-i behişt-mümāṣillerine[10] kemāl-i taʿẓīm ü tekrīm birle ṭarāif-i taḥiyyāt-ı ṣāfiye vü şerāif-i tefḫīmāt-ı vāfiye itḥāf u ihdā olunduḳdan ṣoñra mirʾāt-ı füyūżāt-ı [A-136b] ilāhiyye olan żamīr-i münīr-i ilhām-peẕīrlerine nümūde-i[11] muḫliṣ-i ṣāfī-serīr[e]leri oldur ki[12] benim ʿināyetlü kerāmetlü efendim tefaḳḳud-ı ḫāṭır-ı feyż-meʾāṣirleri[13] isticlāb-ı duʿā-yı [S1-8a] ḫayr-ı icābet-eṣerlerine vesīle-cūy iken[14] fulān dāʿīleri ol ṣavb-ı bā-ṣavāba ʿāzim ve rāhī olmaġla varaḳa-i iḫlāṣ-bedraḳa taḥrīr ve firistāde-i nādī-i ḳudsī-mesīrleri[15] ḳılınmışdır. Seciyye-i rażiyyelerinden mütevaḳḳiʿdir ki [N-6a] maẓhar-ı envār-ı [M-133a] lāhūtiyye olan ḳalb-i żiyā-pāşlarından ibʿād buyurmayıp meẓānn-ı[16] icābet olan evḳāt-ı ḥālet-baḫşāda duʿā-yı bāhirü'l-iltifāt-ı ḫayr-[17]intimāları ile yād u isʿād[18] buyuralar. *Bāḳī hemīşe seccāde-pīrā-yı*[19] *kerāmet ü irşād bād.*[1] [M1-6a]

---

[1] nümūdların: nümūnların N1, M, M1, S1
[2] niẓām-ı aḥvāl-i: niẓām-ı ʿālem N, A, N2
[3] ḳuṭṭān-ı: meṭān-ı N
[4] *Bāḳī: Bāḳī ʿömr ü devlet dāʾim bād A, Bāḳī Şiʿr N2*
[5] Beyt: -N
[6] L*ā-zāle şemsü mecdüke:* L*ā-zāle mecdüke A, N2*
[7] *ṭāliʿaten: ṭāliʿa A, N1, N2, M, M1, S1*
[8] *lāmiʿaten: lāmiʿa A,N1, N2, M, M1, S1 Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün, "Senin şanının güneşi izzet ile doğdukça; yıldızlar gökyüzünde parıldadıkça."*
[9] **Meşāyiḫ-i Kirāma: Velehu Nevʿ-i Ḍiger N, N2; Mektūb-ı Belāġat-ı Üslūb-ı Dīger A**
[10] mümāṣillerine: miṣāllerine M1
[11] nümūde-i: nümūne-i N
[12] serīr[e]leri oldur ki: sürūrları oldur ki A; serīr[e]leridir ki M1
[13] meʾāṣirleri: meʾāṣirleri ile N1, N2; nāṣirleri A
[14] vesīle-cūy iken: vesīle-cūy N
[15] mesīrleri: seyrleri N2; serīrleri A
[16] meẓānn-ı: meṭān-ı N2
[17] bāhirü'l-iltifāt-ı ḫayr-: bāhirü'n-niḳāy N1, bāhir-i iltifāt N2, A; bāhirü'n-niḳā-yı ḫayr M, M1, S1
[18] yād u isʿād: yād A
[19] *seccāde-pīrā-yı: seccāde-pīrā key N2*

6.ʿUlemā-yı ʿİẓāma[2]

Sulṭānım ḥażretleriniñ meşraʿ-i şerāyiʿ u aḥkām ve menbaʿ-ı yenābīʿ-i maḳāṣıd-ı enām olan pīşgāh-ı feżāʾil-penāhlarına kemāl-i taʿẓīm u iḥtirām ve farṭ-ı tebcīl ü ikrām birle[3] ülūf-ı ʿunḳūdü'l-cevāhir-i daʿavāt-ı [S1-8b] ṣāfiyāt-ı Ṣüreyyā-niẓām u ṣünūf-ı[4] ʿuḳūdü'l-leʾālī-i[5] taḥiyyāt-ı [N2-4b] vāfiyāt-ı ḫulūṣ-intiẓām-niṣārı siyāḳında ber-āverde-i bende-i bī-riyāları budur ki[6] eger ḫorşīd-i meymenet-nüvīd-i mekremetleri[7] ṭarf-ı iḳbāl-cūylarına fürūġ-[A-137a]efken-i tefaḳḳud olursa bi-mennihī teʿālā[8] [N1-5a] noḳṭa-i vücūd-ı bī-nümūd ṣaḥīfe-i ʿāfiyetde mevcūd olup ḫidmet-i ʿubūdiyyetleri sermāye-i mübāhātım ve duʿā-yı devletleri pīrāye-i ḥayātım idigi setīr-i sitāre-i[9] ḫafā degildir. Elṭāf-ı kerīmānelerinden der-ḫᵛāst-ı müstemendānedir ki[10] bu şenā-ḫᵛān-ı ṣadāḳat-nişānları[11] endāḫte-i zīr-i nā-zīr-i[12] nisyān [N-6b] itmeyip aḥyānen iltifāt-nāme-i girāmīleri ile muḳżi'l-fuʾād[1] buyuralar.[13] Vürūdı bāʿiṣ-i istiḥkām-ı bünyān-ı[14] ḫulūṣ u müşeyyid-i erkān-ı ʿubūdiyyetimiz [S1-9a] idigi vāreste-i ḳayd-ı eşḥāddır. *Bāḳī hemīşe*[15] *zīver-efzā-yı ṣadr-ı ḥükūmet olalar.* [M-133b]

7.Velehu Nevʿ-i Dīger[16]

Sulṭānım ḥażretleriniñ menbaʿ-ı zülāl-i faḍl u ifḍāl[17] olan ẕāt-ı vālā-nişābları hemīşe erīke-ārā-yı-[18] mecd u ʿalā ve sāḥa-i fesīḥa-i nādī-i keşīru'l-eyādīleri mülteşem-i şifāh-ı fuḥūl-ı ʿulemā olması daʿavātı taʿẓīm u tebcīl ile nüvişte-i levḥa-i icābet ḳılındıġı ḫılālde ġıbṭa-fermā-yı ṣafvet-i āfitāb olan żamīr-i münīr-i daḳāyıḳ-şemīrlerine

---

[1] *irşād bād: irşād olalar N1, M, M1, S1; "Dahası, keramet ve irşad seccadesinin süsü olsun."*
[2] **ʿUlemā-yı ʿİẓāma: Nevʿ-i Ḏīger N, N2; Nevʿ-i Ḏīger Nevāzişnāme-i Belāġat-Güster A; ʿUlemā-yı ʿİẓām Ḥażretlerine S1**
[3] birle: ile N1
[4] sünūf-ı: ṣüfūf-ı N2, A
[5] ʿuḳūdü'l-leʾālī-i: ʿaḳdü'l-leʾālī-i N
[6] bī-riyāları budur ki: bī-riyālarıdır ki A
[7] meymenet-nüvīd-i mekremetleri: mekremet- nüvīd-i meymenetleri N2, A
[8] bi-mennihī teʿālā: bi-mennihī A
[9] setīr-i sitāre-i: setīr-i setre-i S1
[10] müstemendānedir ki: müstemendāne budur ki A
[11] nişānları: nişānların N1, M, M1
[12] nā-zīr-i: nā-ger A
[13] buyuralar: buyuralar ki N1
[14] bünyān-ı: bünyād-ı A
[15] *hemīşe: hem-vāre A*
[16] **Velehu Nevʿ-i Dīger: Nevʿ-i Dīger N1, M, M1, S1; Nevʿ-i Dīger Belāġat-Güster A**
[17] faḍl u ifḍāl: faḍl-ı ifḍāl M1, S1
[18] erīke-ārā-yı: erīke A

[M1-6b] ʿarīża-i devām-cūy-ı dīrīneleri budur ki[1] benim saʿādetlü sulṭānım[2] ḫidmet-i midḥet ü[3] şenāları ile ke-mā hüve'[A-137b]l-vācib iştiġālde iken ṭarf-ı bāhiru'ş-şereflerinden firistāde buyurulan nevāziş-nāme-i [S1-9b] ʿālīleri şeref-baḫş-ı vürūd olup zīver-i rişte-i süṭūr olan derārī-i meʿālī-i[4] feraḥ-fezāsı ile ḳarīru'l-ʿayn-ı[5] inbisāṭ u fāʾiz-i nişāb-ı şādmānī vü neşāṭ olmuşuzdur.[6] Ḥaḳ subḥānehū ve teʿālā [N-7a] ẓıll-ı ʿālī ve sāye-i meʿālīlerin ʿale't-tevālī[7] āsāyişgāh-ı eʿāẓım ü eʿālī eyleye. [N1-5b] Āmīn. Elṭāf-ı mā-lā-[8]nihāyelerinden mercūdur ki bu[9] devlet-ḫᵛāh-ı bī-iştibāhları enmūzec-i āyīne-i [N2-5a] İskenderī olan ḳalb-i tābdārlarından iḫrāc buyurulmaya.[10] *Bāḳī pāye-i*[11] *cāh u celāl hem-vāre müterakḳī-i medāric-i istiḳlāl bād.*[12]

8.Velehu Nevʿ-i Dīger[13]

Sulṭānım ḥażretleriniñ sāḥa-i āsmān-mesāḥeleri ki telemmuḥ-ı[14] tebāşīr ṣubḥ-ı devlet ü[15] iḳbāl ve maṭrūḥ-ı[16] eşiʿʿa-i envār-ı faḍl u[17] ifḍāldır leb-i tebcīl ile taḳbīl olunup ol[18] emtiʿa-i behiyye-i [S1-10a] żarāʿet ve efkendegī ki nesīc-i[19] deffe-i [M-134a] iḫlāṣ ve ber-āverde-i bendergāh-ı iḫtiṣāṣdır. Teʾdiye-i merāsim-i ʿubūdiyyet ve bendegī birle taʿbiye-i bār-ḫāne-i taʿẓīm ve südde-i saʿādetlerine taḳdīm olunduḳdan[20] ṣoñra ʿarīża-i ʿabd-i müstedīmleri budur ki bu ẕerre-i nā-çīz-i bī-tāb pertev-i iltifāt-ı tefaḳḳud-ı kerīmāne ile maḥsūd-ı āftāb buyurulursa *el-ḥāletu* [A-138a]*hāzihi*[21] lemʿa-i feyż-i vāhibu'l-āmāl ile zāviye-i ferāġatda çerāġ-efrūz-ı ʿāfiyet olup[22] mülemmaʿ-ı

---

[1] devām-cūy-ı dīrīneleri budur ki: devām-cūyları budur ki N2; devām-cūları budur ki A
[2] sulṭānım: sulṭānım ḥażretleri A
[3] medḥet ü: medḥet A
[4] meʿālī-i: meʿānī-i N1, N2, A, M, M1, S1
[5] ḳarīru'l-ʿayn-ı: ḳarīnu'l-ʿayn-ı M1
[6] olmuşuzdur: olmuşdur M, M1
[7] ʿale't-tevālī: ʿale'n-nevālī N2
[8] mā-lā-: ilā A
[9] mercūdur ki bu: mercūdur bu N2
[10] buyurulmaya: buyurulmayalar A
[11] *Bāḳī pāye-i: Bāḳī M*
[12] *"Dahası, makam ve ululuk payesi, istiklal basamaklarında yükselsin."*
[13] **Velehu Nevʿ-i Dīger: Nevʿ-i Dīger N1, N2, M, M1, S1; Nevʿ-i Dīger İḫlāṣnāme-Güster A**
[14] telemmuḥ-ı: melc-i N2, A
[15] devlet ü: devlet-i A
[16] maṭrūḥ-ı: maṭraḥ-ı N1, M, M1, S1
[17] faḍl u: faḍl-ı N
[18] olunup ol: olunup M1
[19] nesīc-i: nesīḫ-i N2
[20] olunduḳdan: olunduḳda N2
[21] *"Şimdiye kadar"*
[22] ʿāfiyet olup: ʿāfiyet N2, A

bevāriḳ-ı isticābe[1] olan emākin-i müsteṭābede hem-vāre neyyir-i devletleri [M1-7a] incilāda ve aḫter-i [N-7b] saʿādetleri iʿtilāda olmaḳ ricāsına dest-i duʿā-yı bī-riyā[2] berdāşte-i dergāh-ı icābet-penāh-ı kibriyā idigi mānend-i hācire-i nehār ḳalb-i pür-envārlarına[3] hüveydādır. Teşettüt-i bāl u[4] tezāḥüm-i eşġāl-i[5] ḥayret-meʾālden nāşī duʿā-nāme irsāli ile bu āna dek [S1-10b] taṣdiʿ olunmadığı ḳuṣūr u tekāsülümüze ḥaml olunmaya ki ḫidmet-i şenāverīde şāʾibe-i ihmāl pīrāmen-gerd-i ḫayāl olmaḳ ʿadīmü'l-iḥtimāldir. Mıṣraʿ:

Rāz-ı kes maḫfī ne-māned der-dil-i dānā-yi tu[6]

Neşr: Kemāl-i keremlerinden niyāzım budur ki deryūzegerān-ı kūçe-i endūhe nigāh-endāz-ı şefḳat olduḳça cebīre-bend-i[7] merḥametleri ile cebr-i ḫāṭır-ı kesīr[8] ḳılmaḳdan [N1-6a] istinkāf buyurmayalar. B*āḳī* Mıṣraʿ:[9]

Żamīr-i pāk-ı tu dāned ki ḥāl-i mā çūn'est[10]

9.Nevʿ-i Dīger[11]

Sulṭānım ḥażretleriniñ mecmaʿ-i feżāʾil ü merbaʿ-ı efāżıl olan ẕāt-ı ḳudsī-ṣıfāt-ı mekārim-simātları hem-vāre mesned-ārā-yı ʿizz ü ʿalā ve ḥāşiye-i ferş-i ʿabḳariyyü'n-naḳş-ı meclis-i [N2-5b] vālā-yı semāḥat-intimāları [S1-11a] būse-cāy-ı [M-134b] erbāb-ı ricā olup nuḳāṭ-ı berāʿe-i yerāʿeleri[12] ḥāl-i letāfet-efzā-yı [A-138b] vücūh- ı ġavānī-i lafẓ u maʿnā ve reşḥa-i kilk-i bedīʿu'l-beyānları neżāret-[N-8a]ārā-yı ḥadāyıḳ-ı faźl u taḳvā olmaḳ daʿavātı şeb-nem-i riyāż-ı icābet ḳılınmaḳ ḫılālinde nümūde-i iḳbāl-

---

[1] isticābe: müstecāba M1
[2] bī-riyā: bī-rāyā N2
[3] envārlarına: enverlerine N2, M1
[4] bāl u: el-bāl u A
[5] eşġāl-i: iştiġāl-i A
[6] *Rāz-ı kes maḫfī ne-māned der-dil-i dānā-yi tu: Zār kes maḫfī ne-mānder der-dil-i dānā-yi tu* N2; *Zār kes maḫżī ne-māned derd u dil-i nāmī tu* A, Hafız'ın dizesine benziyor. Hafız'ın dizesi "Rāz kes maḫfī ne-māned bā-furūġ rā-yi tu" şeklinde geçmektedir. Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün *"Senin arif olan gönlüne kimsenin sırrı gizli kalmaz."*
[7] cebīre-bend-i: cebīre-i dilbend N; cebīre ve dilbend N1
[8] cebr-i ḫāṭır-ı kesīr: cebr-i keser N; ḫayr-ı keser A
[9] B*āḳī* Mıṣraʿ: B*āḳī N, M1*
[10] *Żamīr-i pāk-ı tu dāned ki ḥāl-i mā çūn'est: Żamīr-i pāk-ı tu dāned ḥāl-i mā çūn'est N, N2, S1; Żamīr-i pāk-ı tu dāned māl çūn'est A Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün, "Senin temiz kalbin, nasıl bir hâlde olduğumuzu bilmektedir."*
[11] **Nevʿ-i Dīger: -A**
[12] yerāʿeleri: -A

ḫᵛāhları oldur ki ber-muḳteżā-yı şīme-i kerīme-i bendenuvāzı ṣavb-ı ṣenāver-i[1] bī-riyālarına taḳlīb-i liḥāẓā-i istiḳṣā-i ruḫṣat-dāde-i ʿayn-ı mekremetleri olursa bi-ʿavnihi[2] teʿālā henüz fānūs-ı ḥayāt [M1-7b] ḫayme-i çār ḫazīne-i bedende ʿarż-ı lemeʿāt idip mişkāt-ı midḥet ü taḥiyyetleri ile peyveste meclis-efrūz-ı veliyyü'n-niʿamı olduġumuz żamīr-i ẓükā-i ẓükālarına rūşendir. Elṭāf-ı vesīʿatü'l-eṭrāf-ı şāmilelerinden mercūdur ki fulān[3] çāker-i kemīneleri cerīde-i aṣdiḳā-yı iḫlāṣ-nişānlarından[4] [S1-11b] sütürde-i gizlik-i nisyān buyurulmaya. *Bāḳī emr ü fermān devletlü sulṭānım ḥażretleriniñdir*[5].

10.Sā'ir Kibār-ı Devlete ʿalā Merātibihim Bu Ṣūretlerde Yazılır[6]

Sulṭānım ḥażretleriniñ ḫāk-pāy-ı iksīr-i[7] ʿadīlleri envāʿ-ı taʿẓīm ü tebcīl ile[8] tekḫīl ü duʿā-yı devām-ı ʿömr ü devletleri tetmīm[9] ü tekmīl ḳılındıḳdan ṣoñra maʿrūż-ı dāʿī-i dīrīneleri[10] budur ki bu ʿabd-i nā-murād-ı faḳīdu'l-istiʿdādıñ istifāża-i[11] berr ü nevāl itmesi ḥaṣren[12] vā-beste-i ḫᵛān-ı mekremetleri olup seng-i südde-i [N1-6b] dīgerāndan[13] naṣībe-i dendān-ı [A-139a] ārzū[14] şikestelikden ġayrı [N-8b] nesne olmadıġı cezm-gerde-i yaḳīnim olmaġın[15] tecdīd-i menşūr-ı ʿubūdiyyetim ricāsıyla taṣdīʿe cesāret olundu ʿināyet-i bende-perverlerinden[16] [M-135a] [S1-12a] mütemennādır ki[17] ḳarīb ü baʿīd ḥüsn-i naẓar-ı ʿāṭıfet-eşerlerinden dūr buyurmayıp muʿtād olduġum[18] nevāziş-

---

[1] ṣenāver-i bī-riyālarına: ṣenāverī merālarına M, M1; ṣenāver-i bī-merālarına N1, S1
[2] bi-ʿavnihi: bi-ʿavnillāhi N1, A, M1
[3] fulān: nām N1, M, M1, S1
[4] iḫlāṣ-nişānlarından: iḫlāṣ-nişāndan N1, M, M1
[5] *devletlü sulṭānım ḥażretleriniñdir: devletlü saʿādetlü sulṭānım ḥażretleriniñdir S1; devletlü sulṭānımıñdır M1*
[6] **Sā'ir Kibār-ı Devlete ʿalā Merātibihim Bu Ṣūretlerde Yazılır: Ṣūret-i ʿArīża N, N2; Ṣūret-i ʿArīża-i Belīġa A; Sā'ir Kibār-ı Devlete ʿalā Merātibihim Bu Ṣūretlerde Taḥrīr Olunur M, M1**

[7] iksīr-i: kesīr N
[8] tebcīl ile: tebcīl ile telṣīm u taḳbīl A
[9] tetmīm: mülteṣem A
[10] dīrīneleri: devletleri M1
[11] nā-murād-ı faḳīdu'l-istiʿdādıñ istifāża-i: nā-murād-ı faḳīdu'l-istiʿdādıñ ifāḍe-i N; nā-murād-ı faḳīdu'l-istiʿdādıñ istifāḍet-i N2; murādıñ istifāża-i A; nā-murād-ı naḳīdu'l-istiʿdādıñ istifāża-i M, M1
[12] ḥaṣren: ḥaṣr-ı N
[13] dīgerāndan: zīgerāndan N2, A
[14] ārzū: ārzū vü N2, A
[15] yaḳīnim olmaġın: yaḳīnim N
[16] ʿināyet-i bende-perverlerinden: ʿināyet-perverlerinden A; ʿināyet-i bende-perverīlerinden M, M1; ʿināyet-i bende-i perverī S1
[17] mütemennādır ki: mütemennīdır ki N1, N2, S1
[18] muʿtād olduġum: muʿtād olduġumuz M1

nāme-i girāmīleri ile fā'iz-i niṣāb-ı kām-rānı buyuralar. *Bāḳī fermān, saʿādetlü, mürüvvetlü sulṭānım ḥażretleriniñdir.*[1]

11.Nevʿ-i Āḫer-i Belāġat-Güster[2]

Sulṭānım ḥażretleriniñ ḫāk-pāy-ı ʿanber-bār-ı[3] kīmyā-ʿayārlarına cebīn-sāyī[4] ʿubūdiyyet taḳdīmiyle [N2-6a] ḥadīḳa-i[5] ḫulūṣda rū-nümā ve zīver-i destār-ı ḥüsn-i ḳabūl [M1-8a] olmaġa sezā gül-deste-i duʿā vü ṣenā itḥāfından ṣoñra ber-dāşte-i bende-i ʿizzet-cūyları budur ki nesīm-i ʿıṭr-sāy-ı selāmetlerine dīde-güşā-yı intiẓār iken bir sāʿat-i saʿādet-tev'emde mulaṭṭıfa-i mekārim-nümūdları şeref-yāfte-i vürūd olup[6] feḥvā-yı müstevcibü'l-ḥubūrı[7] ḥāvī olduġu [S1-12b] elfāẓ-ı rengīn ve meʿānī-i muḥabbet-[8]rehīniñ mażmūn-ı ʿizzet-maḳrūnuna ıṭṭılāʿ-ı kāmil ḥāṣıl olduḳda derūn-ı iḫlāṣ-meknūn sürūr-ı gūn-ā-gūn ile memlū vü meşḥūn olmuşdur. Ḫudā-yı bī-çün vücūd-ı şeref-nümūnların[9] gird-bād-ı fenādan me'mūn u dil-ḫᵛāhları ile[10] [N-9a] memnūn eyleye. [A-139b]*Bāḳī* Mıṣraʿ:

ʿĀḳıbet-i kār-ı[11] *tu maḥmūd bād*[12]

12.Nevʿ-i Dīger-i Belāġat-Güster[13]

Sulṭānım ḥażretleriniñ ḫāk-pāy-ı şerīflerine rūy-ı[14] niyāz pāy-endāz ḳılınıp duʿā-yı imtidād-ı ʿömr ü devlet ve izdiyād-ı ḳadr u saʿādetleri [15] pīrāye-i evḳāt ve ser-māye-i[16] mübāhātım idigi ber-dāşte-i pīşgāh-ı ʿizzetleri ḳılındıḳdan ṣoñra [M-135b] [N1-7a] maʿrūż-ı dāʿīleri budur ki istīlā-yı levāʿic-i fırāḳ [S1-13a] ile pür-tāb iken mānend-i

---

[1] *fermān saʿādetlü mürüvvetlü sulṭānım ḥażretleriniñdir: saʿādetlü devletlü sulṭānım ḥażretleriniñdir A; fermān saʿādetlü mürüvvetlü sulṭānımıñdır M1*

[2] **Nevʿ-i Āḫer-i Belāġat-Güster: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M, M1, S1**

[3] ʿanber-bār-ı: ʿanber A

[4] sāyī: sāʿī N1

[5] ḥadīḳa-i: ṣadīḳa-i N1

[6] bir sāʿat-i saʿādet-tev'eimde mulaṭṭıfa-i mekārim-nümūdları şeref-yāfte-i vürūd olup: şeref-yāfte-i vürūd bulup A

[7] ḥubūrı: cevrleri A

[8] muḥabbet-: -S1

[9] şeref-nümūnların: şeref-nümūdların N2; şerīf-nümūdların A

[10] me'mūn u dil-ḫᵛāhları ile: me'mūn devlet-ḫᵛāhları ile N2

[11] *ʿĀḳıbet-i kār-ı: ʿĀḳıbet-kā N2, A*

[12] Mısra Nizâmî'ye ait. *Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün, "İşinin sonu övülmeye değer olsun."*

[13] **Nevʿ-i Dīger-i Belāġat-Güster: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M**

[14] rūy-ı: rūz-ı N1

[15] ḳadr u saʿādetleri: ḳadr-ı saʿādetleri A; ḳadr u menzeletleri M1

[16] pīrāye-i evḳāt ve ser-māye-i: pīrāye-i N2, A

menşūr-ı emānī[1] mektūb-ı emr-üslūbları vāṣıl u müṭālaʿasından rāḥat-ı cān[2] ḥāṣıl olup işāret-i ʿaliyyeleri üzre meʾmūr olduġumuz umūruñ[3] temşīt ü ḥuṣūluna ṣarf-ı ḳudret-i ʿācizāneye mübāderet[4] olunmuşdur. Lākin dūr-üftāde-i naʿīm-i[5] ṣoḥbetleri olalı lehīb-i āteş-efrūz-ı[6] beydā-yı firāḳ ḥasretgede-i vücūda bir vechile şerāre-rīz-i[7] iştiyāḳ olmuşdur ki ḳatre-feşānī-i zülāl-i viṣālden[8] ġayrı ile peẕīrāy-ı inṭıfā degildir. Beyt: [M1-8b]

Daḫı ben şimdi bildim rūzgāruñ n'eydigin ey dil[9]

Bilinmezmiş ṣafā-yı[10] *vaṣl-ı yār ile geçen demler*[11]

Neṯr: Dergāh-ı reʾfet-penāh-ı[12] kibriyāya āġūş-güşā-yı temennā ve dest-ber-āverde-i ricāyız[13] ki ʿalā-aḥseni'l-ḥāl [N-9b] ḳarīben telāḳī-baḫş-i viṣāl ve telāfī-i ger-i mā-fāt-ı[14] eyyām-ı infiʿāl ola. Ḳıtʿa:[15]

Çeşm-i maḳṣūdı[16] *rūy-ı makṯūda*[17]

Hiç bilmem Ḫudā ne [N2-6b] *vaḳtin açar*[S1-13b]

Billāh ey nūr-ı [A-140a] *dīde-i aʿyān*

Ayaġıñ tozı gözlerimde[18] *uçar*[19]

Neṯr: Bāḳī[1] *cihān-āferīniyet nigehdār bād*[2].

---

[1] mānend-i menşūr-ı emānī: mānende-i emālī-i N2, A
[2] cān: cān u dil N1, M, M1, S1
[3] umūruñ: ḥiẕmetiñ M
[4] mübāderet: mübāder S1
[5] naʿīm-i: niʿam-ı N2, A
[6] āteş-efrūz-ı: ayş-efzāy N1; ateş-efzāy N2, A, S1; tābeş-efzāy M, M1
[7] şerāre-rīz-i: şerāre zīr-i N2; zīr-i A
[8] viṣālden: vaṣldan A
[9] *rūzgāruñ n'eydigin ey dil: ger mey ger meʾāb hicrānı A*
[10] *ṣafā-yı: zülāl-ı A*
[11] Nergisî, 34. Mektubunda olduğu gibi, Fâizî'ye olan sevgisinden dolayı onun bu beytini münşeâtında sık tekrar eder. Beyit, Nabi'nin münşeâtının 126. inşâsında da geçmektedir. *Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*
[12] reʾfet-penāh-ı: reʾfet-şāh-ı N2; -A
[13] ricāyız: cāyūz A
[14] ve telāfī-i ger-i mā-fāt-ı: ve telāfī-i ger-i N; telāfī-i ger-i A; ve telāfī-i ger-i mā-fāt ile M
[15] Ḳıtʿa: Li-münşihi N
[16] *maḳṣūdı: ümīdi N1, N2; ümīd A; ümmīdi M, M1, S1*
[17] *makṯūda: makṯūd N2*
[18] *gözlerimde: gözimizde M, M1*
[19] Şiir Tâib'e aittir. *Fāʿilātün Mefāʿīlün Faʿlün (?)*

13.Nevᶜ-i Dīger-i Belāġat-Güster[3]

Sulṭānım ḥażretleriniñ nādī-i celīlü'l-miḳdār ve maḥfel-i cemīlü'l-āṣārları ṣavb-ı bülend-i edebine mezīd-i iclāl ile leʾālī-i müteleʾlī-i daᶜavāt-ı icābet-āyāt itḥāfı siyāḳında pīşgāh-ı mekārim-penāhlarına ᶜarīża-i bende-i devlet-ḫᵛāh budur ki bir sāᶜat-i saᶜīd-i feyż-āṣārda kerem-nāme-i vālā-ḳadr-ı iltifātları resīde olup zemīn-i muḥabbet-żamīn-i dilde çemen-i meserret demīde [M-136a] olmuşdur. Hemīşe[4] ẕāt-ı ber-güzīde-ṣıfātları asīb-i dehr-i dūndan maṣūn olup bārān-ı[5] behcet-resān-ı iḥsān ile kiştzār-ı[6] āmāl-ı müstemendānı ser-sebz [S1-14a]ü reyyān ḳılmaḳdan ḫālī olmayalar. Ġaraż-ı[7] [N1-7b] ḫidmet-i ᶜubūdiyyetlerinde kemer-beste-i devām idigim[8] iᶜlām olmaġın ikṣār-ı[9] taṣdīᶜden iḫtirāz olundu. *Bāḳī fermān sulṭānım ḥażretleriniñdir.*[10]

14.Nevᶜ-i Dīger Mektūb-ı Merġūb[14-11]

Sulṭānım[12] ḥażretleriniñ ḥużūr-ı mersūmu'l-meᶜālīleri ṣavbına dürer-i daᶜavāt-ı [N-10a] ḫulūṣ-irtisām ve ġurer-i [A-140b] teslīmāt-ı Ṣüreyyā-intiẓām[13] ihdā ve merāsim-i tefaḳḳud-ı ḫāṭır-ı [M1-9a] saᶜādetleri müʾeddā ḳılındıḳdan ṣoñra żamīr-i ṣāf-ı mihr-incilālarına nümūde-i bende-i bī-riyā budur ki ḫidmet-i duᶜā-yı[14] rūz-efzūnları ile güẕārende-i evḳāt iken bir rūz-ı fīrūz-ı[15] meymenet-mermūzda berīd-i ṣabā-ṭarīd-i meserret-nüvīd ile vārid[16] olan müşerrife-i dil-güşāları [S1-14b]bir vechile feraḥ-baḫş-ı ḫāṭır-ı fātır olmuşdur ki vāsıṭa-i ḳalem-i vāsıṭī-nejād ile beyān bīrūn-ı dāʾire-i imkāndır. Ḥaḳ teᶜalā[17] vücūd-ı beh-būd-ı ᶜāfiyet-[18]māḥmūdların āfetden ṣıyānet ve meʾmūr

---

[1] *Bāḳī: Bāḳī hemīşe N1, M, M1, S1*
[2] *āferīniyet nigehdār bād: āferīn nigehdār bād M āferīniyet nigehdār bāl* N2, *"Dahası, dünyayı yaratan (Allah) seni korusun."*
[3] **Nevᶜ-i Dīger-i Belāġat-Güster: Nevᶜ-i Dīger N, N1, N2, M, M1, S1**
[4] Hemīşe: -A
[5] bārān-ı: yārān-ı N2
[6] kiştzār-ı: geşt-i rāz-ı A
[7] Ġaraż-ı: ᶜArż-ı A
[8] idigim: idigimiz N2, S1
[9] ikṣār-ı: ikṣār ile N1, M, M1, S1
[10] *Bāḳī fermān sulṭānım ḥażretleriniñdir: Bāḳī fermān sulṭānımıñdır M; Bāḳī M1*
[11] **Nevᶜ-i Dīger Mektūb-ı Merġūb: Nevᶜ-i Dīger N, N1, N2, M, M1, S1**
[12] Sulṭānım: Saᶜādetlü sulṭānım A
[13] intiẓām: niẓām N1, A, M, M1, S1
[14] duᶜā-yı: duᶜālar A
[15] fīrūz-ı: -M, M1
[16] vārid: vāṣıl M
[17] Ḥaḳ teᶜalā: Ḥaḳ celle ve ᶜalā M1
[18] ᶜāfiyet-: ᶜāḳibet-i N1, N2, M, M1, S1

olduḳları umūr-ı müstelzimü'l-ḥubūrda meşkūru'l-ḫidmet eyleye.[1] Baʿde'l-yevm daḫı ricā olunur ki bu resm-i dil-ḫᵛāh terk olunmaġla ḳabża-i dest-i ümmīd gül-deste-i emelden tehī olmasın, revā gör[N2-7a]miyeler.[2] *Bāḳī* Mıṣraʿ:

Çeşm-i bed ez-ḫāk-ı deret dūr bād.[3]

15.Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Merġūb[4]

[M-136b] Sulṭānım ḥażretleriniñ maḥż-ı ʿināyet olan vücūd-ı saʿādetleri maḥfaẓa-i viḳāye-i Ṣamedānī'de maṣūn u maḥfūẓ ve hemīşe zīb-i rūy-[5] dest-i iclāl olmaḳ daʿavātı nihāyet-i tażarruʿ u[6] ibtihāl [S1-15a] ile [N-10b] ser-levḥa-i cerīde-i icābet ḳılınmaḳ ḫılālinde maʿrūż-ı bende-i iḳbāl-cūyları budur ki benim devletlü sulṭānım ḥażretleri mekārim-i ʿaliyye-i āṣafānelerinden müteşādır olan kerem-nāme-i [N1-8a] sāmiyeleri [A-141a] vārid olup fevāyiḥ-i iltifāt-ı seniyyeleri muʿaṭṭar-sāz-ı meşām-ı cān olmuşdur. Vaṣṣāf-ı evṣāf-ı ẕāt-ı saʿādet-ittiṣāfları olduġumuz telmīḥ[7] içün kitāb-ḫāne-i ʿināyetlerinden iʿṭā buyurulan nüsḫa-i merġūbe-i ʿadīmu'l-miṣāl ḥırz-ı cān gibi zīver-i ceyb-i taʿẓīm u iclāl ḳılınıp [M1-9b] zemzeme-i medḥet ü taḥiyyatları[8] ġulġule-endāz-ı mecāmiʿ-i ḳudsiyān ḳılınmışdır[9]. Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā neyyir-i ʿizz ü[10] iḳbāllerin hem-vāre diraḫşān idip pertev-i ʿināyetlerin üzerimizden dūr eylemeye! Āmīn. Mecālis[11] ü meḥāfilde [S1-15b] varaḳ-şümār-ı resāʾil-i medāyiḥ-i celīletü'l-āṣārları olduġumuz şīrāze-peẕīr-i īḳān olmaġla kümeyt-i ḫāme ṣafḥa-i beyānda icāle[12] ḳılınmadı. *Bāḳī fermān saʿādetlü sulṭānım ḥażretleriniñdir.*[13]

---

[1] eyleye: eyleye. Āmīn N1, S1
[2] revā görmiyeler: vā görmiyeler N2; -A
[3] *Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün, "Kem göz senin kapının eşiğinden uzak olsun."*
[4] **Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Merġūb: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M, M1, S1**
[5] zīb-i rūy-: zīb u rūy- A
[6] tażarruʿ u: tażarruʿ-ı A
[7] olduġumuz telmīḥ: olduġumuzu telvīḥ A; olduġumuzu telmīḥ M1
[8] zemzeme-i medḥet ü taḥiyyatları: zümre-i medḥet ü taḥiyyatları N2; zümre-i medḥet-gūları A
[9] mecāmiʿ-i ḳudsiyān ḳılınmışdır: mesāmiʿ-i ḳudsiyān olmuşdur A
[10] neyyir-i ʿizz ü: neyyir-i N1
[11] Mecālis: Meclis N1
[12] icāle: iḥāle M, M1
[13] *Bāḳī fermān saʿādetlü sulṭānım ḥażretleriniñdir: Bāḳī emr ü fermān devletlü sulṭānımıñdır A; Bāḳī fermān sulṭānım ḥażretleriniñdir M; Bāḳī emr ü fermān sulṭānım ḥażretleriniñdir M1; Bāḳī fermān saʿādetlü sulṭā ḥażretleriniñdir N2*

16. Sulṭānımıñdır

Nevʿ-i Dīger İḫlāṣ-nāme-i Belāġat-Güsterdir, Ẕikrolunur[1]

Sulṭānım ḥażretleriniñ ḫāk-pāy-i tūtiyā-[2]menfaʿatlerine rūy-māl ile kesb-i mübāhāt u müfāḫaret [N-11a] ve imtidād-ı ʿömr ü devletleri daʿavātına peyveste mübāderet ü müdāvemet maʿrıżında ber-āverde-i çāker-i ṣenāverleri budur ki Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā ḥażretleri devḥa-i ʿavāṭıf-ı[3] şāmiletü'l-ʿavārif olan [M-137a] vücūd-ı keṣīrü'l-cūd-ı mekārim-mevcūdlarına[4] mede'd-dehr ārāyiş-i riyāż-ı ʿizz ü [S1-16a] iḳbāl [A-141b] eyleyip sāye-i ʿināyetlerin[5] üzerimizden zāʾil eylemeye.[6] Saʿādetlü sulṭānımıñ ẕeyl-i merḥametlerine teşebbüṣ ü ḫidmet-i duʿālarına ḥaṣr-ı evḳāt itmiş ḳulları idigim [N2-7b] vāreste-i ḳayd-ı bürhāndır.[7] Şāyān-ı şān-ı Ḫudāvendī olan muʿāmele-i kerīmāneleri ke-mā-fi'l-evvel ḥaḳḳımızda derkār[8] buyurulmaḳ bābında emr ü fermān [N1-8b] sulṭānım[9] ḥażretleriniñdir.

17. Nevʿ-i Dīger Mektūb Nādiru'l-Üslūbdur ki Ẕikrolundu[10]

Sulṭānım[11] ḥażretleriniñ mültecā-yı kāffe-i enām olan dergāh-ı refīʿ-i bāhirü'l-iclālleri ṣavbına hezār iḥtirām u taʿẓīm birle çehre-i ʿubūdiyyet-sūde[12] ve dāmen-i devlet-pīrāmenleri şifāh-ı[13] ādāb ile mülteṣem[14] olunmaḳ ḫılālinde ʿarīża-i dāʿī-i ḳadīmleri budur ki bi-ḥamdihi[15] subḥānehu ve teʿālā sāye-i[16] [S1-16b]devletlerinde āsūde-ḥāl olup [M1-10a] beḳā-yı ʿömr ü devletleri duʿāsıyla dest-i ricā ber-dāşte-i dergāh-ı reʾfet-penāh-ı[17] [N-11b] kibriyā iken bir ān-ı saʿd-[1]iḳtirānda iltifāt-nāme-i

---

[1] **Sulṭānımıñdır Nevʿ-i Dīger İḫlāṣ-nāme-i Belāġat-Güsterdir, Ẕikrolunur: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, A, M, M1, S1**
[2] Sulṭānım ḥażretleriniñ ḫāk-pāy-i tūtiyā-: ḥażretleriniñ ḫāk-pāy-i tūtiyā- A; Sulṭānım ḥażretleriniñ ḫāk-pāy-i N1
[3] devḥa-i ʿavāṭıf-ı: nihāl-i ʿavāṭıf –ı A; devḥa-i ʿavāṣıf-ı N1
[4] mevcūdlarına: mevcūdların N1, M, M1, S1
[5] ʿināyetlerin: ʿināyetlerini A
[6] eylemeye: eylemeyüp N2
[7] burhāndır: beyāndır A
[8] derkār: dergāh A
[9] sulṭānım: saʿādetlü mürüvvetlü sulṭānım N1, M, M1, S1
[10] **Nevʿ-i Dīger Mektūb Nādiru'l-Üslūbdur ki Ẕikrolundu: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, A, M, S1**
[11] Sulṭānım: -A
[12] ʿubūdiyyet-sūde: ʿubūdiyyet taḳdīm N, N1, M, M1,S1
[13] pīrāmenleri şifāh-ı: pīrāhenleri şifāh-ı S1; pīrāmenleri sefāh-ı A
[14] ādāb ile mülteṣem: ādāb ile telṣīm N1, M, M1, S1; edeb ile telṣīm N2
[15] bi-ḥamdihi: Ḥaḳ N, A
[16] sāye-i: şānuhu A
[17] reʾfet-penāh-ı: reʾfet-i M, M1

mekārim-meşḫūnları ki mutaṣarrıfān-ı manṣıb-ı[2] ʿubūdiyyetlerine muḳarrer-nāme-i hümāyūndur, şeref-resān-ı vürūd olmaġla ḥāṣıl olan neşāṭ u sürūruñ edā-yı taʿbīri ḫāric-i[3] ḫāme-i serīʿu's-seyrdir. ʿAle'l-ḫuṣūṣ ḳulları ḥaḳḳında sünūḫ iden [A-142a] kerem-i bī-nihāyeleri[4] tāc-ı ibtihācımızı ḫorşīd-i[5] revāc eylemişdir.[6] Hemīşe ḫizāne-i luṭf-ı ilāhiyyede rātibe-i ʿizz ü iḳbāle fāʾizdir ve[7] refāḳat-ı Ḫıżr-ı tevfīḳ ile ḳaṭʿ-ı menāzil-i baḫtı ḥāʾiz[8] [M-137b] olalar. *Bāḳī fermān saʿādetlü sulṭānım ḥażretleriniñdir.*[9] [S1-17a]

18.Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Bī-Naẓīr[10]

Sulṭānım[11] ḥażretleriniñ reşkīn-sāz-ı behişt-i berīn olan nādī-i muḥterem-i dil-nişīnleri ṣavb-ı meʿālī-evbine nesīc-i kār-ḫāne-i ʿubūdiyyet olan hediyye-i behiyye-i daʿavāt-ı lāyıḳa-i icābet-maḳrūn ve kālā-yı[12] vālā-yı teslīmāt-ı fāyiḳa-i istiṭābet-nümūn itḥāfından ṣoñra nev-şāhid-i[13] hilāl-ebrū-yı ḥāl-i şenākārī zīr-i perde-i maḳālden bu güne cilve-rīz-i meclā-yı ʿarż u beyān olur ki [14] Beyt:

Ez-ān ṭaraf ne-peẕīred kemāl-i tu [N1-9a] *noḳṣān* [15]

Vez-īn ṭaraf şeref-i rūzgār-ı mā bāşed[16]

Neṣr: māżmūnı [N-12a] üzre meʾlūf-ı[17] ẕāt-ı sütūde-ṣıfātları olan pürsiş-i aḥvāl-i ʿizzet-cū[18] şenākārları derkār olmaḳ revā-dīd-i żamīr-i mū-şikāfları[19] olursa bi-ḥamdi'llāhi

---

[1] saʿd-: esʿad- A
[2] manṣıb-ı: manṣūb-u A
[3] ḫāric-i: ḫāric ve ḥavṣala-i N1; ḫāric-i ḥavṣala-i M, M1, S1
[4] bī-nihāyeleri: bī-nihāyelerinden S1
[5] tāc-ı ibtihācımızı ḫorşīd-i: ibtihācımız ḫorşīd-i N; tāc-ı ibtihācımız ḫorşīd-i N1, S1; ibtihācımız ḫorşīde A
[6] eylemişdir: etmişdir M, M1
[7] fāʾizdir ve: fāʾiz ve N1, A, M, M1, S1
[8] ḥāʾiz: cāʾiz N2, A
[9] *Bāḳī fermān saʿādetlü sulṭānım ḥażretleriniñdir: Emr ü fermān sulṭānımıñdır A; Bāḳī fermān saʿādetlü mekremetlü sulṭānım ḥażretleriniñdir M1; Bāḳī fermān sulṭānım ḥażretleriniñdir N1*
[10] **Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Bī-Naẓīr: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M, M1, S1**
[11] Sulṭānım: -A
[12] ve kālā-yı: kālā-yı N2, A
[13] nev-şāhid-i: şāhid M1
[14] ʿarż u beyān olur ki: ʿarż-ı beyān olur ki M1; ʿarż u beyān N2, A
[15] *ne-peẕīred kemāl-i tu noḳṣān: peẕīred kemāl-i tu A; ne-peẕīred kemāl-i tu N2*
[16] *mā bāşed: başed A. Beyit Sâdî/Selmân-ı Sâvecî'ye ait. Sâdî'nin beytinde "tu" yerine "u" ifadesi geçmektedir. Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün. Beytin tümü için: "O tarfta senin yetkinliğin eksilmez; bu tarfta ise bizim dönemimizin onuru olur."*
[17] meʾlūf-ı: resm-i meʾlūf-ı N1, N2, M, M1, S1
[18] ʿizzet-cū: ʿizzet-cūy N2, A, M1, S1
[19] revā-dīd-i żamīr-i mū-şikāfları: revā yed-i żamīr mūşikāfları ṣıfātları N1; lāyıḥ-ı mūşikāfları N2, A; revā vü yed-i żamīr mūşikāfları M

teʿālā [S1-17b] henüz gülşen-serāy-ı[1] ʿālemde naḫl-i vü[N2-8a]cūd feyż-yāb-ı[2] nev-bahār-ı ḥayāt olup ḥālā pīşe-i rūz-şebimiz[3] ẕikr bi'l-ḫayrları ve endīşe-i dem-be-demimiz fikr-i vücūd-ı[4] saʿdu's-suʿūdları ve kārımız[5] beḳā-yı[6] ʿömr ü [A-142b] devletleri olduġu żamīr-i ḫurşīd-tenvīrine[7] ʿayāndır. Ḥaḳḳā ki ārzū-yı [M1-10b] dāmen-būs-ı kām-baḫşāları mānend-i germī-i hevā-yı rebīʿ ānen fe-ānen teʾsīr idip cüneyne-i[8] süveydāda peydā[9] olan ezhār-ı iştiyāḳa yenābīʿ-i[10] derūn-ı iḫlāṣ-nümūndan cereyān iden cedāvil-i eṣniyyeniñ her biri āb-ı ḥayāt-āsā[11] nüzhet-efzā olmaḳdadır. Ḥabbeẕā[12] ġurretü'z-zamān-ı ʿömr ki şeref-i ṣoḥbetleri ile güẕārende-i evḳāt iken her laḥẓamız [M-138a] ʿīd ve her ānımız tārīḫü'l-mecd-i rūzgār dinilse ġayr-ı baʿīd idi. Hemān Ḥaḳ[13] subḥānehu ve teʿālā ḥażretleri vücūd-ı mükerremlerin viḳāye-i emānetde dāʾim ve sütūn-ı [S-18a] ḫayme-i iḳbāllerin[14] peyveste ḳāʾim eyleyip ḳarīben beşāşet-i istibşār-[N-12b]liḳāları rūy-ı ḥālimde peydā[15] vü ḫande-i sürūr-ı zemīn-būsları[16] zīr-i leb-i emelimde[17] hüveydā ola. Beyt:

Çendān zi-rūzgār[18] me-rā mühlet ārzū'st

K'ez ḫāk-ı āstān-ı tu çeşmem buved ḳarīr[19]

Neṣr: Elṭāf-ı fıṭriyye-i cibilliyelerinden mercūdur ki düḫūl-ı dāru'n-naʿīm-i[20] ʿināyetleri naṣbu'l-ʿayn-ı mebdeʾ ü[21] meʿādım olduġu gāh u bī-gāh mülāḥaẓa buyurulup vürūd-ı

---

[1] gülşen-serāy-ı: gülşen-rā-yı N2
[2] feyż-yāb-ı: feyżiyāt-ı N
[3] rūz-şebimiz: rūz-ı rūşenimiz N; rūz u şebimiz M1, S1
[4] fikr-i vücūd-ı: vücūd A
[5] ve kārımız: der-kārımız A
[6] beḳā-yı: duʿā-yı beḳā-yı N1, M, M1, S1
[7] tenvīrine: tenvīrlerine M, M1, S1
[8] teʾşīr idip cüneyne-i: teʾşīr idip cenīne-i N; teʾşīr cefīne-i N2; teʾşīr ḥafīye-i A; teʾşīr idip cünübne-i M
[9] peydā: beydā N
[10] yenābīʿ-i: menābīʿ-i N1, M, M1, S1
[11] āb-ı ḥayāt-āsā: āb-ı ḥayāt A
[12] Ḥabbeẕā: Ḥabbeẕān A
[13] Ḥaḳ: -A
[14] iḳbāllerin: iḳbāllerine N2, A
[15] rūy-ı ḥālimde peydā: rūy-ı dilde peydā N2, M, M1, S1; rūy-ı dilde beydā A
[16] zemīn-būsları: zemīn-pūşları M1
[17] emelimde: ilimde N1, A
[18] *zi-rūzgār: rūzgār A, S1*
[19] *K'ez ḫāk-ı āstān-ı tu çeşmem buved ḳarīr: Ger ḫāk-istān tu çeşmem buved ḳarīr N; Ger ḫāk-ı āstān-ı tu çeşmem buved ḳarīr S1; Ger ḫāk-istān tu çeşmem buved ḳarīn A Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün, "Zamaneden isteğim, senin eşiğinin toprağıyla gözlerimin aydınlanmasına kadar mühlet vermesidir."*
[20] dāru'n-naʿīm-i: dāru'ş-şiyem A
[21] mebdeʾ ü: mübtedāʾ ü N2, A; mebdeʾ-i M1

mulaṭṭıfa-i girāmīlerin ʿaḳdu'l-lisān-ı ḳalem-i şekve-rīz ḳılmaḳdan [N1-9b] ictināb buyurmayalar.[1] Beyt:[2]

Nitekim devr ideler şems ü ḳamer āfāḳı

Devlet ü ʿizzet ile ola vücūduñ bāḳī[3]

19.Nevʿ-i Dīger[4]

Sulṭānım ḥażretleriniñ maḳarr-ı iḳbāl u maḥaṭṭ-ı āmāl[5] olan ʿatebe-i ʿaliyye-i meʿālī-iştimāllerine [S1-18b] merāsim-i żarāʿet ü bendegī ve levāzım-ı rıḳiyyet ü[6] efkendegī taḳdīmiyle ʿarīża-i şenāveri budur ki Mısraʿ:

Gerçi dūrīm[7] *velākin be-duʿā meşġūlīm*[8]

Neşr: bir dem olmaz ki eḳārib ü ʿiyāl ile duʿā-yı imtidād-ı devlet[9] ve neşīde-i taʿdād-ı eṣnāf-ı mekremetleri berāʿetü'l-istihlāl-i cerāyid-i aʿmāl ḳılınmaya ve bir ān mürūr itmez ki rūzgār-ı [M1-11a] zūrkārdan çekilen envāʿ-ı meşaḳḳate eżʿāf-ı[10] mükāfāt-ı müddaḫire [N2-8b] ʿadd olunan ümmīdvārī-i [N-13a] şeref-yābī-i ḫidmet-i aʿtābları ḫamīr-māye-i[11] tesliyet bilinmeye. Ḥażret-i Ḫudā-yı bī-çün ʿazze şānühü hemīşe sāye-i[12] devḥa-i ʿināyetlerin üzerimizden [M-138b] dūr itmeye; çünki taḥḳīḳ-i ṣıdḳ u velā taṭvīl-i kelām ü teḳṣīr-i[13] süṭūr ile ḳābil-i istīfā[14] olmadıġı muḳarrerdir. ʿArż-ı ʿubūdiyyetleri rābıṭa-i meyān-ı enāmil ü aḳlām [S1-19a] ḳılınmaḳdan bu miḳdār ile iktifā münāsib görüldü.[15] *Bāḳī peyveste be-kām-ı dūstān şov.*[16]

---

[1] ḳılmakdan ictināb buyurmayalar: ḳalemden ictināb buyurmayalar A; ḳılmakdan ictināb buyurulmaya N2; ḳılmakdan ictināb buyurmayalar. *Bāḳī N1, M1, S1*
[2] Beyt: Naẓm M
[3] *Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*
[4] A nüshasında 19. mektup bulunmamaktadır.
[5] iḳbāl u maḥaṭṭ-ı āmāl: ḳabāʾil-i iḳbāl u maḥaṭṭ-ı riḥāl-i āmāl N1, M, M1, S1
[6] rıḳiyyet ü: rıḳiyyet-i M, M1
[7] *dūrīm: dūrem N1*
[8] *Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün, "Gerçi uzağız, ama dua ile meşgulüz."*
[9] imtidād-ı devlet: imtidād-ı ʿömr ü devlet N2
[10] eżʿāf-ı: eṣnāf-ı M
[11] aʿtābları ḫamīr-māye-i: aʿyānları ḫamīr-i māye-i N; aʿtābları ḫamīr-i pāye-i M1
[12] sāye-i: sāḥa-i N2
[13] teḳṣīr-i: tekeṣṣür-i N
[14] istīfā: istīḳād N2
[15] görüldi: görülmedi N
[16] *"Dahası, daima dostların derdiyle dertlenesin."*

20.Nevʿ-i Dīger

Ḥażretleriniñ[1] māye-i kīmyā-yı saʿādet ve mādde-i tūtiyā-yı devlet olan ġubār-ı ʿabīr-iʿtibār-ı[2] dergāh-ı gerdūn-iştibāhları kühlu'l-cevāhir-i ʿayn-ı ʿubūdiyyet ḳılınıp lāzıme-i raḳabe-i māhiyyet ü melzūm-ı ẕimmet-i himmet olan duʿā-yı devām-ı niẓām-ı[3] ʿömr ü devlet ve ṣenā-yı ḳıyām-ı ḫıyām-ı saʿādet ü ḥaşmetleri [N1-10a] ke-mā yenbeġī merʿī vü müʾeddā ḳılınmaḳ siyāḳında ʿarīża-i dāʿī bi'l-iḫlāṣ ve[4] ṣenākār-ı pür-iḫtiṣāṣ budur ki eger seḥāb-ı lüʾlüʾ-bār-ı nev-bahār-ı ʿāṭıfetleri kişt̲zār-ı ümmīde mütevātir ü müteḳāṭır olup yaʿnī ṭaraf-ı[5] [S1-19b] aḥvāl-i bende-i ṣadāḳatkārlarına berā-yı iḥyā-yı resm-i ḳadīm-i çāker-nevāzī tevcīh-i ḫāṭır-ı ʿāṭır buyurulursa el-ḥamdü li'llāhi teʿālā henüz ṣıḥḥatde olup [N-13b] ruḫṣat-yāfte-i meclis-i birr ü nevālleri ve destūr-dāde-i temāşā-yı riyāż-ı cemāl-i bā-kemālleri olduġumuz eyyāmda pey-ender-pey[6] şehd-i iltifāt u iḥsānları çāşnī-baḫş-ı ẕāiḳa-i cism ü cānımız ve bī-tekellüf-i şükr[7] inʿām u ʿināyetleri şīrīn-sāz-ı kālbüd-i kām-revānımız olduġu eyyām-ı saʿādet-fercāmlarınıñ fevāt u inḳıżāsı her bār tefekkür ü teẕekkür olunduḳça murġ-ı dil-i bed-āmūz-ı vaḥşet-endūz hücūm-ı hümūm-ı ṭabṭāb[8] u ıżṭırāb ile teb-girifte vü talḫ-kām [M1-11b] ve muḫtallü'd-dimāġ u sersām olmuş iken yine şifā-ḫāne-i [M-139a] iltifātlarından deryūze ve[9] iddiḫar olunan şarāb-ı ḫoş-güvār-ı [S1-20a] mevāʿīd-i luṭf u kerem ve[10] dārūy-ı berʾü's-sāʿa-i ʿuhūd-ı iḥsān ü[11] himemleri ile tedbīr-i defʿ-i ʿillet [N2-9a] ü tedārik-i ḥıfẓ-ı[12] ṣıḥḥat itmekden [A-143b] ḫālī degiliz. Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā dergāhından tażarruʿ u[13] niyāzımız budur ki gül-bün-i bāġ-ı iclāl olan nihāl-i bī-miṯāl-i vücūd-ı pür-[14]iḳbālleri hemīşe tāze vü ter ve sāye-güster olup bu dāʿīleri daḫı ʿan-ḳarībi'z-zamān ol naḫl-i ruṭab-rīziñ mīve-çīn ü[15] sāye-nişīni olmaġı müyesser eyleye. *Bāḳī hemīşe merġūle-ṭırāz-*

---

[1] Ḥażretleriniñ: Sulṭānım ḥażretleriniñ N1, M, M1, S1
[2] iʿtibār-ı: iʿtibārdır N2
[3] duʿā-yı devam-ı niẓām-ı: duʿā-yı niẓām-ı N2
[4] bi'l-iḫlāṣ ve: bi'l-iḫlāṣ N2
[5] ṭaraf-ı: ẓarf-ı N
[6] pey-ender-pey: pey-der-pey N1, M, M1, S1
[7] şükr: şükr ü N
[8] ṭabṭāb: ṭabaḳāṭ S1. A nüshasında 20. Mektup "ṭabṭāb" kelimesiyle başlıyor.
[9] deryūze ve: deryūze-i M1
[10] luṭf u kerem ve: luṭf u N2, A
[11] iḥsān ü: iḥsān N
[12] ḥıfẓ-ı: ḥıfẓ u N2, A
[13] dergāhından tażarruʿ u: dergāhında tażarruʿ-ı A
[14] nihāl-i bī-miṯāl vücūd-ı pür-: ḫiṣāl-i bī-miṯāl vücūd-ı A
[15] rīziñ mīve-çīn ü: zīriñ mīve-çīn ü N2, zīriñ mīve-çīn-i A

ı ṭuġrā-yı ġarrā-yı sulṭānī ve ṭurrā-perdāz-ı tevḳīʿ-i refīʿ-i [N-14a] *cihān-bānī olalar.*[1] [N1-10b]

21.Nevʿ-i Dīger Mektūb[2]

Sulṭānım[3] [A-143a] ḥażretleriniñ hem-vāre Cenāb-ı Feyyāż-ı ẕü'l-minen cūy-bār-ı ʿaṭiyye-i bī-pāyān ile [S1-20b] devḥa-i āmāl ü meʾārīblerinden[4] şād-āb u sebze-rīz ü[5] nefeḫāt-ı mevhibe-i lā-yezālī ile ravża-i merām u[6] meṭāliblerin seyr-āb u şükūfe-[7]engīz itmek duʿāları ʿizzet-sāz-ı maḳām-ı ʿilliyyīn olan[8] meclis-i dil-güşā vü maḥfel-i cān-fezāları cānibine ihdā ḳılındıḳdan ṣoñra arīża-i ḫāliṣu'l-velā budur ki ḫaṭır-ı feyż-āṣārları ki secencel-i ṣuver-i meʿānīdir, çehre-nümā-yı çi-günegī-i ḥāl-i ṣadāḳatkārları olursa el-ḥamdü li'llāhi teʿālā henüz ġonçe-i vücūd gülzār-ı[9] ʿāfiyetde ḫande-sāz u ʿandelīb-i zebān gül-bün-i ṣenālarında[10] ġulġule-endāz olup *bi'l-ġuduvvi ve'l-āṣāl*[11] ẕikr-i[12] cemīllerine[13] iştiġāl ser-levḥa-i kār-nāme-i aʿmāldir. Cenāb-ı Ḥaḳ vücūd-ı behbūd-ı nādiru'n[14]-naẓīrlerin ḫaṭālardan maṣūn idip [M-139b] ṭınāb-ı ḫıyām-ı iḳbāllerin[15] merbūṭ-ı evtād-ı ḫulūd eyleye. Bāḳī[16] Beyt:

Āfitāb-ı devletiñ [M1-12a] *hergiz zevāle irmesün*

Māh-ı tābānsın Ḫudā eksikliginiñ göstermesün[17] [S1-21a]

---

[1] *olalar: ola A*
[2] **Nevʿ-i Dīger Mektūb: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M, M1, S1.** A nüshasında 20. Mektup ile 21. Mektup yer değiştirmiş.
[3] Sulṭānım: -A
[4] meʾārīblerinden: meʾārīblerin N1, N2, A, M, M1, S1
[5] sebze-rīz ü: sebze-rīz N2, A
[6] merām u: merām N2, A
[7] şükūfe-:sükūt N; selvet M, M1
[8] olan: ola N
[9] gülzār-ı: gülzār u A
[10] ṣenālarında: ṣenālarından A
[11] *"Sabah akşam"* Araf: (7/205), Ra'd: (13/15), Nur: (24/36).
[12] ẕikr-i: eẕkār-ı N1
[13] cemīllerine: cemīller A
[14] nādiru'n: nāẓiru'n A
[15] iḳbāllerin: iḳbāllerine N2, A
[16] Bāḳī: Bāḳī hemīşe Beyt: N2
[17] *Āftāb-ı devletiñ hergiz zevāle irmesün/Māh-ı tābānsıñ Ḫudā eksikliginiñ göstermesün: hemīşe ġonçe-i murād küşād A, Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

22.Nevᶜ-i Dīger

Sulṭānım[1] ḥażretleriniñ ḫāk-pāy-ı şerīf-i tūtiyā-ᶜayārları[2] ki küḥlu'l-cevāhir-i ᶜuyūn-ı aᶜyān-ı [N-14b] rūzgārdır. Taḳdīm-i merāsim-i żarāᶜet u ibtihāl ve tetmīm-i levāzım-ı iᶜẓām[3] u iclālden ṣoñra sāḥa-i mecd ü iḳbāllerine maᶜrūż dāᶜī-i ḫāliṣu'l-bāl oldur ki lāzıme-i ẕimmet-i bī-hemtā olan ṣıfat-ı cemīle-i vefā cilveger-i ṣoffa-i ṣafā olup nīm-pürsiş-i [N2-9b] kerīmāneleri bu muḫliṣ-i müteḫaṣṣıṣa ser-māye-i iftiḫār[4] olmaḳ revā görülürse bi-mennihī teᶜālā ḥāliyā[5] ḥulle-pūş-ı ᶜāfiyet olup ᶜizz-i ebedī tevᵓem-i ẕāt-ı ferişte-ṣıfātları olmaḳ [N1-11a] daᶜavātına iştiġāl żamīme-i evrād-ı ġuduvv u āṣāl[6] idigi münᶜakis-i mirᵓāt-ı ḫāṭır-ı ilhām-meẓāhirleri [S1-21b] ola. Ümmīddir ki muḳaddeme-i duᶜā ber-vefḳ-i[7] murād netīce-baḫşā olup *ᶜalā-aḥseni'l-aḥvāl*[8] [A-144a]dūrī-i żarūrī ḳurb-ı ṣūrīye mübeddel[9] olmaġla āfitāb-ı iḳbālimiz ricᶜatden istiḳāmete[10] müteḥavvil ola; çünki ṣafḥa-i dil-i[11] bī-ġıllda naḳş-ı ḥubb u velāları[12] muḥarrerdir. ᶜUhdemiz üzre şeb u rūz lāzıme-i iḫlāṣ olan[13] vaẓīfe-i naẓīfe-i duᶜā edāsına ṣarf-ı maḳdūr olunmaḳ muḳarrerdir. Ricā olunur ki sulṭānım ḥażretleri daḫı bu ᶜuzlet-güzīn-i zāviye-i hicrānı maṭrūḥ-ı kūşe-i nisyān itmeyip nām-ı dāᶜī-i faḳīr [14] defter-i muḫliṣānda cāy-gīr ola.[15] Mısraᶜ:

Bāḳī[16] *ne-māned ān ki ne-ḥᵛāhed beḳā-yı tu.*[17] [M-140a]

---

[1] Sulṭānım: -A
[2] ᶜayārları: ġubārları M
[3] iᶜẓām: -M
[4] iftiḫār: iftiḫārım N2, A
[5] ḥāliyā: ḥālā M1
[6] ġuduvv u āṣāl: ġuduvv-i āṣāl N
[7] duᶜā ber vefḳ-i: duᶜāya ber vefḳ-i A; duᶜā bir vaḳf-ı N1
[8] ᶜalā-aḥseni'l-aḥvāl: aḥsenü'l-aḥvāl N2; ḥüsnü'l-aḥvāl A *"En güzel durumlar üzerine"*
[9] mübeddel: tebdīl A
[10] istiḳāmete: istiḳāmet A
[11] dil-i: ol A
[12] velāları: vālāları A, M1
[13] olan: -M
[14] nām-ı dāᶜī-i faḳīr: fülān-nām dāᶜī-i faḳīr N, A
[15] cāy-gīr ola: cāy-gīrdir M
[16] *Bāḳī: Bāḳī* Mışraᶜ N2, M
[17] *Bāḳī ne-māned ān ki ne ḥᵛāhed beḳā-yı tu: Bāḳī e'd-duᶜā A.* Dize Sa'dî'ye aittir. *Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün "Dahası, senin bekanı istemeyen kalmasın."*

23.Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Nādirü'l-Üslūb[1]

[S1-22a] Sulṭānım[2] [N-15a] ḥażretleriniñ vücūd-ı pür-cūdları manaṣṣa-i ʿāfiyetde ṣāḥib-i iclāl u āfitāb-ı cihān-tāb-ı devletleri bī-zevāl ve medḥ ü ṣenāları[3] dībāce-i saʿādete[4] berāʿet-i istihlāl [M1-12b] ü ḥuṣūl-ı merām-ı dāreyn[5] ile muḳżi'l-āmāl olmaları daʿavātına dest-i duʿā ber-dāşte-i dergāh-ı zü'l-celāl ḳılındıġı siyāḳında çi-günegī-i[6] ḥāl-i iḳbāl-cūy-i ṣādıḳu'l-maḳāl ḳarīn-i dāʾire-i suʾāl olursa[7] el-ḥamdü li'llāhi'l-meliki'l-müteʿāl henüz bülbül-i cān ḥadīḳa-i vücūdda[8] şāhçe-nişīn-i istiḳlāl[9] olup naġemāt-ı duʿā-yı devām-ı iḳbāl [A-144b] ü terennümāt-ı medāyiḥ-i melekiyyi'l-ḫiṣālleri[10] ile zemzeme-perdāz-ı ibtihāl iken şeref-yāfte-i vürūd olan mektūb-ı emr-üslūb-ı feyż-iştimālleri rāviye-i[11] bāl-i belbāl-iʿtilāli[12] zülāl-i selsāl-i neşāṭ [S1-22b] ile māl-ā-māl itmişdir. Cenāb-ı vāhibu'l-āmāl eyyām-ı ʿömr ü devletlerin ṣad sāl ü hem-vāre pirāye-[N1-11b]baḫş-ı[13] eyvān-ı cāh ü celāl eyleye. Mısraʿ:

Men ez-īn [N2-10a] *bihter ne-mīdānem duʿā*[14]

Neṣr: Baʿde'l-yevm daḫı[15] bu bende-i melāl-iştiġāllerin ʿarrāde-i tenāsī[16] ile endāḫte-i bedā-yı teġāfül ü ihmāl buyurmayıp gāh u bī-gāh sāʿid-i sīmīn kerem-nāme-i ṣafā-meʾāllerin zīb-i āġūş-ı emānī[17] ü āmāl buyurmaları mercūdur. *Bāḳī hemīşe*[18] Beyt: [N-15b]

Her rūz terakḳkīde ola devlet ü iḳbāl

---

[1] **Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Nādirü'l-Üslūb: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M, M1, S1**
[2] Sulṭānım: -A
[3] medh ü ṣenāları: medh-i dībāları N2, A
[4] saʿādete: saʿādet M, M1
[5] merām-dāreyn: rām-ı dāreyn N2
[6] çi-günegī-i: çünki S1
[7] olursa: olunursa N2, A
[8] vücūdda: vücūda N2
[9] istiḳlāl: istiḳāl N1
[10] melekiyyi'l-ḫiṣālleri: melekiyyi'ṣ-ṣıfātları M; melekiyyi'l-ḫiṣāl M1
[11] rāviye-i: ḳarrābe-i N
[12] iʿtilāli: iʿtilāʾī-i S1
[13] baḫş-ı: bekş-i N2
[14] *Men ez-īn bihter ne-mīdānem duʿā: -A, Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün "Ben bundan daha güzel dua bilmiyorum."*
[15] daḫı: -A
[16] ʿarrāde-i tenāsī: ʿazāde-i tenāsī N; ʿazāde-i ṣenāsı A, M1
[17] emānī: āmāl M; emān N, N1, A, N2
[18] *Bāḳī hemīşe: Bāḳī M, S1; -M1 "Dahası her zaman"*

Mā ḥāle ʿale'l-bāl mine'l-ʿāşıḳ belbāl[1]

24.Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Bī-Naẓīr[2]

Sulṭānım[3] ḥażretleriniñ meclis-i mekremet-penāh ve maḥfel-i saʿādet destgāhlarına [M-140b] iʿzāz[4] u ikrām-ı mā-lā-kelām ile ʿanber-i şemāme-i[5] edʿiyye-i müteḥaḳḳıḳatü'l-icābetleri subḥa-i dest-i endīşe [S1-23a]ḳılındıġı inhā ve[6] cevāhir-i zevāhir-i iḫlāṣ ki rişte-i ʿalāḳa-i iʿtibārdan[7] istinkāfī nümāyān ve bezm-i cennet-miṣāllerine naḳd-i cān ile maʿan niṣār olunmaġa şāyāndır. Sāḥa-i[8] ḥüsn-i ḳabūle rāḥe-i niyāz ile vażʿ olunduġu īmā[9] olunduḳdan ṣoñra ʿarża-dāşt-ı dāʿī-i devletleri budur ki Cenāb-ı İzīd-i [M1-13a] müteʿāl ẕāt-ı laṭīfetü'l-ḫiṣāl ve naẓīfetü'l-eẕyāllerin[10] ġubār-ı ekdār-ı cünbüş-i rūzgār-ı nā-hencārdan ʿārī vü berī[11] idip [A-145a] hem-vāre ṣadr-ı vālā-ḳadr-ı ʿizz ü devletle[12] murabbaʿ-nişīn-i iḳbāl ve zümre-i bendegān-ı iḫlāṣ-iştimāl[13] sāye-i şeref-temkīnlerinde[14] tertīb-sāz-ı nizām-ı aḥvāl olalar. *Bāḳī hemīşe*[15] Beyt:

Tā-mihr-i felek devr ide dünyāyı[16] *ser-ā-ser*

Tāc-ı ser-i iḳbāliñ ola ʿarşa[17] *berāber*[18][S1-23b]

---

[1] *Bāḳī hemīşe* Beyt: *Her rūz teraḳḳīde ola devlet ü iḳbāl/ Mā ḥāle ʿale'l-bāl mine'l-ʿāşıḳ belbāl: Bāḳī e'd-duʿā A, Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün "Her gün mutluluğun ve talihin yükselişte olsun./ Âşıktan dolayı gönlüne bir tasa, bir vesvese gelmesin."*

[2] **Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Bī-Naẓīr: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M, S1; Nevʿ-i Āḫir M1.** A nüshasında 24. Mektup iki kez yazılmış. İkinci yazılan mektup "aḥvāl olalar." ifadesiyle bitirilmiş.
[3] Sulṭānım: -A
[4] iʿzāz: iʿzāz tām N1, M, M1, S1
[5] şemāme-i: sāʾe-i A
[6] inhā ve: enhār ve A
[7] iʿtibārdan: ġubārdan N, N1, A, S1, N2
[8] olunmaġa şāyāndır. Sāḥa-i: olunmaḳlıġa şāyāndır. Sāḥa-i M1; olunmaġa şāyāndır. N2, A
[9] Īmā: ibnāʾ N1, M, M1, S1
[10] eẕyāllerin: eẕyāllerini A
[11] ʿārī vü berī: ʿārī-i berāy A
[12] devletle: devletde N2, M1, S1; rifʿatde A
[13] iştimāl: iştimā A
[14] temkīnlerinde: temkīnlerinden A
[15] *Bāḳī hemīşe: Bāḳī N1, M, M1, S1; -A "Dahası, her zaman"*
[16] *dünyāyı: dünyā-yı bī N2*
[17] *ʿarşa: ʿizzet M, M1*
[18] *Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün*

25.Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Belīġ[1]

Sulṭānım[2] ḥażretleriniñ kūşe-i bisāṭ-ı cālibu'l-inbisāṭ ve maḥfel-i firdevs- [A-145b]neşāṭları ki hezār naḳş-ı [N-16a] dil-keş-i kemālāt u mekremet ile zībende[3] ve envāʿ-ı [N1-12a] zīb ü zīver-i saʿādet ile ṭırāzendedir, leb-i taʿẓīm ile telşīm ve duʿā-yı gūn-ā-gūn-ı rūz-efzūn ile tersīm[4] olunduḳdan ṣoñra ʿarża-dāşt-ı ʿabd-i müstedīmleri budur ki ber-muḳteżā-yı şīme-i [5] kerīme ṭaraf-ı aḥvālimize imāle-i[6] dīde-i ʿināyet buyurulursa Beyt:[7]

Mānend-i şemʿ tīre degildir derūnumuz

Birdir[8] *miṣāl-i şuʿle* [N2-10b] *derūn u birūnumuz*[9]

Neşr: [M-141a] li'llāhi'l-ḥamd şebān-rūz lāzıme-i ʿubūdiyetimiz olan[10] duʿāları[11] ile güẕārende-i evḳāt idigimiz muḥtāc-ı beyān degildir. [S1-24a] Ḥaḳ subḥānehū ve teʿālā[12] ḥażretleri ẕāt-ı mesʿūdların hemīşe ʿavārıż-ı kevniyyeden sālim ve sāye-i mürüvvetlerin üzerimizde[13] dāʾim eyleye. Āmīn.[14]

26. Der-Münşeʾāt-ı Nergisī-zāde[15]

Saʿādetlü sulṭānım[16] ḥażretleriniñ ṣahbā-yı neşāṭ-efzā-yı iltifat-ı ihsanı[17] dimāġ-ı faḳīr-i nā-tüvānı bir vechile neşʾedār-ı şād-mānī itmişdir[18] ki nāʾil-i manṣıb olmaḳ degil

---

[1] **Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Belīġ: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M**
[2] Sulṭānım: -A
[3] zībende: reybinde N2
[4] efzūn ile tersīm: efzūn tersīm N, M, M1, N2; efzūn remīm A
[5] ber-muḳteżā-yı şīme-i: şīme-i S1; bir muḳteżā-yı şemme-i N2
[6] imāle-i: iḥāle-i M, M1
[7] Beyt: Naẓm M
[8] *Birdir: Pürdür M*
[9] *Mefʿūlü Fāʿīlatü Mefāʿīlü Fāʿilün*
[10] lāzıme-i ʿubūdiyetimiz olan: lāzıme-i ẕimmet ʿubūdiyetimiz olan ḫidmet N1, M, M1, S1
[11] duʿāları: duʿā A
[12] ve teʿālā: -M
[13] üzerimizde: üzerimizden A
[14] Āmīn: Bi-ḥürmeti'n-nebiyyi'l-emīn A
[15] **Der Münşeʾāt-ı Nergisī-zāde: Ez Münşeʾāt-ı Nergisī-zāde N1, S1; Nevʿ-i Dīger N, N2, A**
[16] Saʿādetlü sulṭānım: -A; Sulṭānım M1, S1
[17] iltifāt-ı iḥsānı: iltifāt u iḥsānı ile A, N1, N2, M, M1, S1
[18] şād-mānī itmişdir: neşāṭ olmuşdur A

vāṣıl-ı rütbe-i Süleymānī ve mālik-i ʿömr-i[1] cāvidānī olsam ol ḳadar şevḳ u neşāṭ emr-i muḥāldir[2], belki biñde bir [M1-13b] ḥiṣṣesi ḳadar mesrūr olmaḳ ne iḥtimāldir. Li-münşihi:[3]

Hezār manṣıb u cāh u[4] *hezār şevket ü şān*[5]

Fedā o luṭfa ki gördüñ faḳīre erzānī

Ne luṭf olur[6] *bu ki itdiñ*[7] *kemīne çākeriñi*

Serīr-i mülk-i sürūruñ şeh-i cihan-bānı [N-16b]

Ne luṭf olur bu ki ḳıldıñ ḥadīḳa-i ḳalbim[8] [A-146a]

Bahār-ı şevḳıle reşk-i riyāż-ı rıḍvānı[9]

Bu iltifātı ki itdiñ faḳīr-i kem-nāme

Olursa hem-reh-i[10] *taḳdīr-i ʿavn-i Rabbānī*[11]

Şu deñlü geşṭ[12] *ideyim kişver-i maʿārifi kim*

İde ḥased dil-i Ḫüsrev revān-ı [1] *Ḫāḳānī* [2]

---

[1] Süleymānī ve mālik-i ʿömr-i: Süleymāniyye ve mālik-i ʿömr-i M, M1; Süleymānī ve mālik-i ʿömr ü A
[2] muḥāldir: muḥāl N1, M1, S1
[3] Li-münşihi: Şiʿr N; Naẓm N2, M
[4] *manṣıb u cāh u: manṣıb u cāh-ı M; manṣıb cāh u N*
[5] şān: şāh N
[6] *olur: ola A*
[7] *bu ki itdiñ: ki bu gördüñ N2; bu ki gördüñ A*
[8] *ḳalbim: iḳlīm S1*
[9] Ele ulaşan S1 nüshasında 26. Mektup burada yarım kalıyor.
[10] *hem-reh-i: hem-ser-i M1*
[11] -: *Şu deñlü geşṭ ideyim ḥilyeʾ-i feżāʾili kim/Ḳale mużīk taḥayyürde rūḥ meydānı N1, M1; Şu deñlü geşṭ ideyim ḥilyeʾ-i feżāʾil kim/Ḳāle mużīk taḥayyürde rūḥ meydānı M*

[12] *geşṭ: żabṭ M, M1*

Neşr: El-ḥaḳ[3] nice mesrūr belki tezāḥüm-i sipāh-ı [N1-12b] sürūrdan sulṭan-ı cān dāru'l-ḫilāfe-i bedende ḳarāra[4] imkān bulmayıp[5] bī-iḫtiyār tārik-i füsḥat-serāy-ı dārü'l-ġurūr olmaya ki ilā hāẕe'l-ān ibrīz-i[6] kelāmı bāzār-ı rūzgārda [M-141b] ol ḳadar ibrāz itdim naẓar-ı ḳabūlle nigeh-endāz-ı[7] raġbet olur bir ṣāḥib-ʿayār bulunmadı ve cevāhir-i elfāẓ u ʿibārātı gāh keşīde-i rişte-i naẓm u gāh[8] nihāde-i ṭabaḳ-ı neşr itdim. *"lā tenẓuru*[9] *ilā men ḳāl"*[10] maḳālı ile[11] ʿāmil olmayıp ḫasāset-i şānıma nisbet[12] uġrılıḳ ẓann itmekle bir ḫarīdār olur ādem bulunmadı. Belki[13] ber-faḥvā-yı Beyt:

Bā-heme keç-naġmegī ḫandend zāġān-ı çemen

ʿAndelībī ger zened nā-gāh elḥānī dürüst[14]

Neşr: zāde-i ṭabʿ-ı nādire-[15]zāyim olan ebkār-ı [N2-11a] efkārı laṭme-i ṭaʿn-ı çehre-ḫırāş ile efgār u mensūc-ı ḳalem-i maʿnā-nigārım[16] olan kālā-yı maʿārifi külfet-i taʿab[17] ile red-gerde-i bāzār-ı iʿtibār itdiler. Tā bu vaḳte dek[18] Beyt:

Gelir bu bezme bir sāḳī alırsıñ [N-17a] *dost-ḳāmīsin,*

Bu mātem-ḫāne ey Veysī sarāy-ı sūr olur bir gün[19]

Neşr: mefhūmı üzre sulṭānım ḥażretleriniñ maḥkeme-i [M1-14a]ʿadl ü inṣāfında hüccet-i maʿrifetim[20] şāhideyn-i ḳabūl-ı taḥsīn ile[21] ṣābit ve daʿvā-yı hünerde [A-146b]

---

[1] *ḥased dil-i Ḫüsrev revān-ı: ḥaddil-i Ḫüsrev revān-ı M1; ḥased dil-i ḫasr-ı revān-ı N2*
[2] Dizeler Nergisî'ye aittir. *Mefāʿīlün Feʿilātün Mefāʿīlün Feʿilün*
[3] El-ḥaḳ: Ancaḳ M, M1
[4] dāru'l-ḫilāfe-i bedende ḳarāra: dāru'l-ḫallāḳa bedende ḳarār N2; dāru'l-ḫilāfe-i bedende ḳarār A; dāru'l-ḫilāfe-i bedende fırāza M
[5] bulmayıp: bulamayıp M1
[6] ibrīz-i: ebr-i pür M1
[7] nigeh-endāz-ı: nigāh-endāz-ı M1
[8] naẓm u gāh: naẓm-ı āgāh M, M1
[9] *tenẓuru: tenẓurū M*
[10] "Kimin dediğine bakmayın."
[11] ile: -M1
[12] nisbet: nisbete N1; nisbetle M, M1
[13] Belki: -A
[14] Urfî'ye aittir. *Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün "Bir bülbül ansızın güzel bir şarkı söylese, bahçenin kargaları bütün kötü seslerine rağmen ona gülerler."*
[15] nādire-: nārda N2
[16] nigārım: figārım N2
[17] külfet-i taʿab: külfet-i taʿyīb N1; külef-i taʿyīb M, M1
[18] dek: dek ki N2, A, M, M1
[19] Dizeler Veysî'ye aittir. *Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*
[20] hüccet-i maʿrifetim: -M
[21] taḥsīn ile: taḥsīn A

ḥaḳ elimde[1] idigi ẓāhir olmaġın sālik-i teẕvīr-i inkār olan jājḫāyān-ı rūzgār mülzem ü sākit oldu. Mıṣraʿ:

Hezār şükr-i Ḫudā ṣad hezār şükr-i Ḫudā[2]

Neṯr: Benim ʿadāletlü sulṭānım[3] ḫaylī zamān idi ki nedīm-i ḫayr-endīş-i ʿaḳl-ı[4] ṣavāb-nümā hengām-ı nā-müsāʿidī-i devr-i sitīzekār[5] ve eṣnā-yı nā-hem-vārī-i baḫt-ı ġaddārda Beyt:[6]

Ḳaldım ayaḳda deyu ġam yeme dünyadır bu

Bulunur manṣıb u[7] *cāh elde hüner ṣāġ olsun*[8]

Neṯr: vefḳınce tesliyet-baḫş-ı sīne-i efgār[9] u reşḥa-pāş-ı[10] āteş-i ıżṭırār-ı dil-i zār olurdı.[11] [N1-13a] Mıṣraʿ:

Hüner ḳadrin bilir bir ṣāḥib-i faẓl u[12] *hünersin sen*[13]

Neṯr: Hīç zamān-ı saʿādetlerinde, ki[14] rūz-ı bāzār-ı maʿrifetdir, bu istiʿdād ile faḳīr-i [M-142a] nā-şādıñ maḥzūn u nā-murād olması[15] görülür mü? Beyt:

Der-īn eyyām eger devlet ne-yābem

Be-ümmīd-i[16] *kudām eyyām bāşem*[17]

---

[1] elimde: elde M
[2] *Mefāʿilün Fāʿilātün Mefāʿilün Feʿilün, "Allah'a binlerce, yüz binlerce şükür olsun."*
[3] ʿadāletlü sulṭānım: devletlü sulṭānım N2; devletlü sulṭānım ḥażretleri A
[4] ʿaḳl-ı: ʿaḳl u A
[5] sitīzekār: tezkār A; sitīzkār M, M1
[6] ġaddārda Beyt: ʿiẕārda Beyt N1, M1; ġaddārda Naẓm M
[7] *manṣıb u: manṣūb u N2; manṣıb-ı A*
[8] *Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*
[9] tesliyet-baḫş-ı sīne-i efgār: tesliye-baḫş-ı sīne-i efgār M; tesliyet-baḫş-ı sīne-i fikār N2, A
[10] reşḥa-pāş-ı: raḥṣa-pāş-ı N
[11] olurdı: oldu M1
[12] *faẓl u: faẓl-ı A*
[13] *Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*
[14] saʿādetlerinde ki: saʿādetlerinde N
[15] olması: olması revā M1
[16] Be-ümmīd-i: Geh-ümmīdī N; Bi-eyyām-ı M
[17] Der-īn eyyām eger devlet ne-yābem/ Be-ümmīd-i kudām eyyām bāşem : -A; *Mefāʿīlün Mefāʿīlün Faʿûlün*

27.Fāṣıla-i Ṣāniye Aʿlādan Ednāya Yazılan[N-17b]

Nevāziş-nāme Ṣūretleridir

Vezīr-i Aʿẓam[1] Naṣūḥ Paşa Ṭarafından Veysī Efendi'ye Yazılmışdır.[2]

Raġbet-şiken-i belāġat-ı İmriʾu'l-Ḳaysī bezm-i Mevlānā[3] Veysī ḥużūrlarına feẓāʾil-i keşīre-i ġayr-ı maḥṣūraları mānendi[4] daʿavāt-ı meʾşūre-i mevfūre itḥāfından ṣoñra inhā olunan[5] budur ki *el-ḥāletü hāẕihī*[6] nev-bāve-i būstān-ı süḫan ve reşk-i nigeh-[7]güẕārān-ı ṭarz-ı kühen olan ḫoş-āyende kelimātı müştemil ve zībende elfāẓ [A-147a] u nikātı şāmil mektūbuñuz vārid olup [N2-11b] mefhūmunda derc olunan ʿibārāt-ı selīse ıṭṭılāʿından[8] ṭabīʿata inşirāḥ-ı tām ve ḫāṭıra[9] inbisāṭ mā-lā kelām ḥāṣıl olup nev-ʿarūs-ı meʿānīye ilbās itdikleri libās-ı tāze bāʿis-i revnaḳ u[10] zīnet-i bī-endāze olmaġla ḫayyāṭī-i ṭabʿ-ı[11] zer-dūzlarına hezār taḥsīn ve nessācī-i ḳalem-i siḥr-endūzlarına envāʿ-ı āferīn olunmuşdur.[12] Ḥaḳḳā ki baḥreyn-i naẓm u neşrden bu güne leʾālīʾ-i mütheʾlī ẓuhūra getirmek ġavvāṣ-ı fikr-i ʿamīḳiñize munḥaṣır ve nev-ʿarūsān-ı maʿnādan kām almaḳ ancaḳ siziñ ẕevḳ-i selīmiñize dāʾirdir. Hemīşe cāmiʿ-i envāʿ-ı[13] ḫayşiyyāt ve mālik-i [N1-18a] eṣnāf-ı kemālāt olasız. Ṣāniyen taḫt-ı [N1-13b] ḥükūmetiñiz[14] olan Üsküb ḳaṣabasında[15] işlenen reng-āmīz keçeleri irsālde[16] semend-i maʿẕereti bu vechile icāle ve rūy-ı[17] kārdan niḳāb-ı ḥicābı bu nehc ile izāle eylemişsiz ki ol [M-142b] diyārda ihdāya sezāvār bir āḫer dest-āvīz bulunmamaġla nā-çār iḫtiyār olundu. İmdi cenāb-ı

---

[1] **Nevāziş-nāme Ṣūretleridir Vezīr-i Aʿẓam: Nevāziş-nāmedir A**

[2] **Yazılmışdır: Gönderilmişdir N1, N2, M; İrsāldir A.** M, N1 nüshasında 27. Mektup ile 28. Mektup, M1 nüshasında 26. Mektup ile 28. Mektup arasında yer alan mektup, hâtime bölümünden sonra Ek Mektup-1 olarak yerleştirilmiştir. M1 nüshasında 27. Mektup bulunmamaktadır.

[3] Mevlānā: Mevlā N2, A

[4] mānendī: mānende-i A

[5] olunan: olan N2, A

[6] *"Şimdiki hâlde"*

[7] nigeh-: nükte N1, N2, A, M

[8] ıṭṭılāʿından: ıṭṭılāʿatdan N

[9] ḫāṭıra: ḫāṭır-ı A

[10] bāʿiş-i revnaḳ u: belāġat-ı revnaḳ ve N; bāʿiş revnaḳ-ı N1, M

[11] ṭabʿ-ı: -A

[12] olunmuşdur: olmuşdur M

[13] envāʿ-ı: envār-ı A

[14] ḥükūmetiñiz: ḥükūmetger N; ḥükūmetiñizde A

[15] ḳaṣabasında: ḳażasına M

[16] renk-āmīz keçeleri irsālde: renk-āmīz āt keçeleri irsālinde N1; rengīn-āmīz keçeler irsālinde N2, A; renk-āmīz keçeleri irsālde M

[17] icāle ve rūy-ı: iḫāle vürūdı A; iḫāle verdi M

maʿārif-meʾābıñız[1] zer-dūz-ı şuʿarā-yı rūzgār ve cāme-ḫāne-i tabʿıñızda ḫilaʿ-ı medḥ u ṣenā ṣad hezār ḫarvār iken ve[2] sizlerden meʾmūl olan[3] tuḥaf u hedāyā bālā-yı zībā-yı insāniyeye[4] revnaḳ-fezā olan ḳaṣāyid-i[5] ġarrā iken ol hediyye-i nefīse irsālinden teḫāşī vü gürīz ü[6] ḫilāf-ı nevʿ-i insānīye pūşiş olacaḳ keçe-i renk-āmiz dest-āvīz olmaḳ ṭabʿ-ı [A-147b] nāziklerine ne vechile mülāyim göründügü girü feżāʾil-meʾāblarınıñ ḥüsn-i[7] beyānına muḥtācdır. Bu muḳaddemātdan ġaraż laṭīfedir ve illā dāʾimā bāʿiṣ-i rū-sefīdī-i merdān[8] olan semend-i raʿnāya maḫṣūṣ ālāt u esbābdan ṭabīʿat maḥẓūẓ olmamaḳ[9] muḥāldir. Āḫerden hedāyā ḳabūlu ṭabʿımıza ḫaylī düşvār iken mücerred siziñ ṭarafıñızdan olmaġla ḥayyiz-iʿtibāra vüṣūl [N-18b] ve derece-i ḥüsn-i[10] ḳabūl bulmuşdur. *Bāḳī faẓīlet dāʿim bād.*[11] [M-143b] [M1-14b] [N1-14b]

28.Vezīr-i Aʿẓam Muṣṭafa Paşa Ṭarafından Pārsā [N2-12a] Efendi'ye İrsāl Olunmuşdur[12]

[M1-15a]ʿİzzetlü efendi ḥażretleriniñ meclis-i feżāʾil-mevfūrlarına inhā olunur ki mektūb-ı belāġat-ı üslūbuñ vüṣūl bulup mefhūmı maʿlūmumuz oldu. Ḫilʿat-ı manṣıb-ı[13] ṣūfiyye bālā-yı istiʿdādıña cāme-i[14] kūtāh u teng olmaḳ[15] mülāḥaẓasıyla kemāl-i ıżṭırārile ṭabīʿatıñda olan inkisārı iẓhār u imżā-dih-i[16] "*el-mübtelā bi-ḳażāi Ṣofya*"[17] taʿbīri ile işʿār eylemişsiñ benim rūḥum[18] efendi. Mısraʿ:

Ḳāḍī ki didüñ ḳażiyye maʿlūm[19]

---

[1] meʾābıñız: meʾābıñıza N
[2] hezār ḫarvār iken ve: ḫarvār iken A
[3] ve sizlerden meʾmūl olan: ve sizlerden N; sizlerden N2
[4] insāniyeye: insāniyye N
[5] olan ḳaṣāyid-i: olan teşrīf ḳaṣāyid-i N1, M; olan ḳażālar A
[6] gürīz ü: gürīz-i N2, A
[7] ḥüsn-i: ḥüsn ü N
[8] merdān: merdān-ı ġazā N1, M
[9] maḥẓūẓ olmamaḳ: maḥfūẓ olmaḳ A; maḥẓūẓ olmaḳ N2
[10] ḥayyiz-i iʿtibāra vüṣūl ve derece-i ḥüsn-i N1, M: ḫayr iʿtibāra vüṣūl ve derece-i A; ḥayyiz-i iʿtibāra vüṣūl ve derece-i N, M1, S, N2
[11] *Bāḳī faẓīlet dāʿim bād: -A, "Dahası, erdemlilik sürekli seninle olsun."*
[12] **Vezīr-i Aʿẓam Muṣṭafa Paşa Ṭarafından Pārsā Efendi'ye İrsāl Olunmuşdur: Vezīr-i Aʿẓam Ṭarafından Meẓāḳī Efendi'ye Yazılmışdır N; Vezīr-i Aʿẓam Aḥmed PaşaṬarafından Meẓāḳī Süleymān Efendi'ye Yazılmışdır N2; Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Belāġat-Güster A; Vezīr-i Aʿẓam Muṣṭafa Paşa Ṭarafından Pārsā Efendi'ye Nüvişte vü İrsāl Başed M1**
[13] manṣıb-ı: manṣūb-ı A, M1
[14] istiʿdādıña cāme-i: istiʿdād ki cāme-i N; istiʿdādım ki cāme-i A
[15] olmaḳ: -M
[16] imżā-dih-i: iḫṣāda A
[17] *"Sofya kadılığı belasına uğramış."*
[18] rūḫum: cānım N2, A
[19] *Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün*

Neşr: Nihāyet taḥammül-i ciheti[1] ile ḳażānıñ büyügünden küçügi ehven ü maʿḳūl[2] idigi müsellem-i erbāb-ı ʿuḳūldur. Ḳażānıñ[3] esfeline iʿtiyād ile aʿlāsına [4] istiʿdād taḥṣīlinden ṣoñra in-şāʾa'llāhu teʿālā bāzū-yı iḳtidarıñ gerden-bend-i şāhid-i menāṣıb-ı celiletü'l-āṣār[5] olmaḳ melḥūẓdur. Fī-mā baʿd [A-148a] mekātīb-i müstaḥsenetü'l-esālīb ile iḫbār-ı selāmetiñi işʿārdan ḫālī olmayasıñ ki ḥüsn-i[6] teveccühümüz muḳteżāsınca ḥaẓẓ olunmaḳ muḳarrerdir. *Bāḳī ve's-selām.*[7]

29.Fāṣıla-i Ṣālişe Aḳrāndan Aḳrāna Yazılan Mektūbdur.[8]

[N1-15a] Ḥażretleriniñ meclis-i şerīf-i muḥabbet-[9]elīf [N-19a] ü maḥfel-i laṭīf-i ḥaḳīḳat-lefīfleri[10] ṣavbına hezār taʿẓīm ü iḥtirām birle şerāyif-i[11] evrād-ı daʿavāt-ı müstecābe ve leṭāyif-i ʿavārif-i ezkār-ı teslīmāt-ı müsteṭābe itḥāfı [M-144a] ḫilālinda maʿrūż-ı muḥibbāne budur ki ṭaraf-ı aḥvālimizden istiḫbār ḥavālī-i hāṭır-ı ʿāṭıra[12] güzār iderse bi-ʿināyeti'l-mennān henüz[13] bülbül-i cān şāḫsār-ı gülzār-ı zindegānīden[14] perrān olmayıp zemzeme-i duʿā-yı devletleri ile naġme-perdāz idigi[15] resīde-i sāmiʿa-i īḳāndır.[16] Ḥudā-yı müteʿāl hemīşe ṣafā-yı bāl ile mesned-ārā-yı serīr-i iḳbāl eyleye. Bu cāniblere irḫā-yı ʿinān-ı [M1-15b]ʿazīmet iden aḥbāb vuḳūʿunda aḫbār-ı sārre-i selāmetlerin müşʿir-i mektūb-ı cālibu'l-ḳulūbları ile ifāże-i inşirāḥ buyurmaları meʾmūldur. [N2-12b] *Bāḳī hemīşe ʿizz ü devlet ziyād*[17] *bād.* [18]

30. Nevʿ-i Dīger[19]

---

[1] tahammül-i ciheti: taḥammül-i cehr N
[2] maʿḳūl: mefṣūl A
[3] Ḳażānıñ: ve ḳażānıñ A
[4] iʿtiyād ile aʿlāsına: iʿtibār ile aʿlāsına N1; iʿtiyād ile iʿtilāsına N2, A
[5] celiletü'l-āṣār: celiletü'l-āṣārları A
[6] olmayasın ki ḥüsn-i: olmayasın ḥüsn-i N2; olmayasız ve ḥüsn-i A, olmayasız ki ḥüsn-i M
[7] *Bāḳī ve's-selām: ʿİzz ü rifʿat dāʾim bād. Bersu'l-ʿāl A, "Dahası selamlar."*
[8] **Fāṣıla-i Ṣālişe Aḳrāndan Aḳrāna Yazılan Mektūbdur: Fāṣıla-i Ṣālişe Aḳrāndan Aḳrāna Yazılan Mektūb Ṣūretleridir N1, M; Fāṣıla-i Ṣālişe Aḳrāndan Aḳrāna Yazılan Mektūblardır N2; -A; Fāṣıla-i Ṣālişe Aḳrāndan Aḳrāna Ṣebt ü Taḥrīr Olunan Ṣūret-i Mekātībdir M**
[9] muḥabbet-: ʿizzet A
[10] lefīfleri: naẓīfleri A
[11] şerāyif-i: şerāyif-i veẓāyif N1, M, M1
[12] ḥavālī-i hāṭır-ı ʿāṭıra: hāṭır-ı ʿāṭıra N2; hāṭır-ı ʿāṭır A
[13] bi-ʿināyeti'l-mennān henüz: bi-ʿināyeti'l-mülki'l-mennān A
[14] zindegānīden: zindegānīde A
[15] naġme-perdāz idigi: red idigi A
[16] īḳāndır: īḳānda A
[17] hemīşe ʿ*izz ü devlet ziyād:* hemīşe ʿ*izzet ziyād N1, M;* ʿ*izzet ziyād M1 ;* hemīşe ʿ*izz dāʾim A*
[18] *"Dahası, izzet ve talihin daima artsın."*
[19] **Nevʿ-i Dīger: Fāṣıla-i Ṣālişe Aḳrāndan Aḳrāna Yazılan Mektūbdur A**

Ḥażretleriniñ maṭlaʿ-ı envār-ı ʿizz ü iḳbāl ve menbaʿ-ı enhār-ı birr ü efḍāl[1] olan nādī-i[2] ḫaṭīr-i İrem-naẓīrleri ṣavb-ı mekārim-[3][A-148b]edebine vüfūr-ı tebcīl ü[4] ikrām ile ber-āverde-i ġavvāṣ-ı ḳulzüm-ı iḫlāṣ olan leʾālī-i eṣniye-i[5] ferḫunde-ḫavāṣ īṣār u niṣārından ṣoñra [N-19b] inhā-i muḫliṣāne budur ki ber-[6]muḳteżā-yı şīme-i aḥbāb-nevāzī tefaḳḳud-ı ḫāṭır-ı muḥibb-i[7] bāhiru'l-imtiyāzları ile[8] teḳayyüd ḳarīn-i ruḫṣat-ı cevāz olursa ṣad-şükr-i Ḫudā-yı çāre-sāza ki dest-i nīreng-i çarḫ-ı şuʿbede-bāz ceyb-i ḳabā-yı beḳāya[9] çāk-endāz olmayıp neḳāve-i nüḳūd-ı evḳāt-ı zindegānī maṣrūf-ı edā-yı veẓāyif-i ṣenā-ḫᵛānı idigi müstaġnī-i beyāndır. [N1-15b] Cenāb-ı Ḥaḳ celle şānuhū ẕāt-ı şerīflerin sefer ü ḫaḍarda ḫaṭā vü ḫaṭardan emīn ve müşkil işlerin suhūlet-ḳarīn[10] eyleye. *Bāḳī ʿākıbet-i kār-ı tu maḥmūd bād.*[11]

31. Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Belāġat-Üslūb [12]

[M-144b] Ḥażretleriniñ nādī-i ʿizzet-mebādīleri ṣavbına yümn-i ebedī tevʾem-i ẕāt-ı ferişte-ṣıfātları olmaḳ daʿavātı taḳdīm olunduḳdan ṣoñra inhā-gerde-i muḥibbāne[13] budur ki cenāb-ı saʿādet-meʾābları ol ṣavb-ı bā-ṣavāba tevcīh-i ṭalīʿa-i teveccüh buyurduḳlarından berü bu[14] zehrāba-çeş-i iştiyāḳları gül-ḳand-ı selām u ʿāfiyet-peyāmları ile şīrīn-kām-ı[15] tesliyet buyurulmadıġından ḥażret-i serīre-dān-ı[16] secāyā-yı kāʾināt ʿālim ü dānādır ki telḫī-i[17] sülāfe-i nā-güvār-ı ıżṭırābımız māyedār-ı ḳarār u āyīne-i derūn-ı[18] ṣafvet-[N-20a]nümūn [M1-16a] jenk-beste-i iġbirār[19] olmuşdur; [A-

---

[1] efḍāl: feḍāil N2
[2] nādī-i: -A
[3] mekārim-: saʿādet M, M1
[4] tebcīl ü: tebcīl-i A
[5] eṣniye-i: āyine-yi M1
[6] bir: eger bir N1, M, M1
[7] muḥibb-i: muḥabbet-i N2, A
[8] imtiyāzları ile: imtiyāz ile N1, M, M1
[9] beḳāya: beḳā N
[10] ḳarīn: -N2, A
[11] *"Dahası, senin akıbetin övülmeye değer olsun."*
[12] **Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Belāġat-Üslūb: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M, M1.** N1 nüshasında 31. Mektup ile 32. Mektup arasında yer alan mektup, hâtime bölümünden sonra Ek Mektup-2 olarak yerleştirildi.
[13] muḥibbāne: muḫliṣāne A
[14] berü bu : deyu A
[15] ile şīrīn-kām-ı: -A
[16] serīre-dān-ı: serīre M
[17] ḥażret-i serīre-dān-ı secāyā-yı kāʾināt ʿālim ü dānādır ki telḫī-i: ḥażret-i mevlā ʿālem ü dānādır ki telḫ-i A
[18] derūn-ı: devrān N1
[19] iġbirār: iʿẕār A

149a] zīrā hilāf-ı meʾmūl aḥbābdan bu maḳūle-i vażʿ-ı müstebʿadü'ṣ-ṣüdūruñ[1] cilve-nümā-yı manaṣṣa-ı ẓuhūr olması ne mertebe bāʿiṯ-i ḥüzn ü fütūr[2] idigi muḥāṭ-ı ʿilm-i fāʾiżü'n-nūrlarıdır. Egerçi eşġāl-i[3] daġdaġa-fermā-yı manṣıb bürkaʿ-endāz-ı ʿiẕār-ı iʿtiẕār olabilür; ammā *lā-yütrekü küllühü* müʾeddāsına[4] mürāʿāt ile[5] levāḥıḳ-ı elṭāfı-[6] [N2-13a] sevābıḳ-ı aʿṭāfa pey-rev ḳılmaḳ mümkin idi. Hemān saġ olasız. Beyt:[7]

Ne ṣanırsıñ bu ḳadar çekmek ile hicrāniñ

Unudur mu bu gönül ẕāt-ı kerīmü'ş-şānıñ[8]

Nesr: Bundan böyle bārī muḥabbet-nāme-i meserret-ḫitāmeleri[9] ile aḥyānen tesliye-baḫş olmaları[10] mercūdur. *Bāḳī*[11] Beyt:[12]

Ben unutmam seni gözüm nūrı

Sen de añ gāh u geh bu mehcūrı[13] [N1-16b]

32. Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Merġūb[14]

Ḥażretleriniñ bezm-i dil-güşā ve nezd-i rūḥ-efzāları sūy-ı dil-cūyuna rişte-i vedd-i[15] intiẓām ile reşk-bürde-i[16] silkü'l-cevāhirü'l-eyyām[17] ve ḥased-[18]gerde-i ḳılāde-i gerden-i [M-145a] gerdūn-ı[19] sebük-ḫırām olan mürvārīd-i daʿavāt-ı Şüreyyā-niẓām ihdā[20] ve şemmāme-i ṭabʿ-ı laṭīfleri dest-ḫūş-ı enāmil-i istiḳṣā[21] ḳılınmaḳ ḫılālinde

---

[1] müstebʿadü'ṣ-ṣüdūruñ: müstebʿadü'l-ḳudūruñ N2
[2] fütūr: fetvā A
[3] eşġāl-i: iştiġāl-i A; -M1
[4] müʾeddāsına: müʾeddāsınca M
[5] ile: -M
[6] elṭāfı: elṭāf ile A
[7] Beyt: Maṭlaʿ A
[8] *Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*
[9] ḫitāmeleri: ḫitām N
[10] olmaları: ḫāṭır-ı fātır olmaları N1, M; olmayaları A
[11] *Bāḳī: -A*
[12] Beyt: Naẓm M
[13] *Fāʿilātün Mefāʿilün Faʿlün*
[14] **Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Merġūb: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M, M1**
[15] vedd-i: ve M1
[16] bürde-i: perde-i M, M1
[17] silkü'l-cevāhirü'l-eyyām: silkü'l-cevāhir-i eyyām N; silkü'l-cevāhir M1
[18] ḥased-: ḥasede-i N2
[19] gerdūn-ı: -A
[20] ihdā: ihdāsa N2
[21] istiḳṣā: istīfā N1; istinbā M, M1

münhā-yı muḫliṣ-i bī-riyāları [N-20b] budur[1] ki bi-mennihi'l-kerīm [A-149b] ḳāʿide-i[2] ʿāfiyetde muḳīm olup *bi'l-ġuduvvi ve'l-āṣāl*[3] duʿā-yı efzāyiş-i pertev-i mihr-i iḳbālleri żamīme-i evrād-ı āḫīre-i[4] leyāl idigi vāreste-i şāʾibe-i ḳīl u ḳāldır. Der-ḫʷast-ı elṭāf-ı vesīʿatu'l-eknāflarıdır ki[5] sevāniḥ-i aḥvālim[6] muvāfiḳ-ı ḥesāb-ı[7] gerdūn olması revā görülmeyip[8] ḫıyābān-ı ḥadīḳa-i[9] āmālim dest-i merḥametleriyle āb-dāde [M1-16b]ḳılmaḳdan ictināb buyurmayalar ki [N1-17a] ḫas u hāşāk-ı gird-bād-ı endūhum āsīb-res-i dīde-i şāhid-i[10] merām olmaya. *Bāḳī hemīşe ġonçe-i devlet şüküfte*[11] *bād.*[12]

33.Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Merġūb[13]

Ḥażretleriniñ pīşgāh-ı maʿārif-i destgāhları ṣavbına bi-farṭi'l-ikrām cevāhir-i girān-ḳadr-ı duʿā ihdāsıyla nesīc-i zer-tār-ı deffe-i vidād olan[14] kālā-yı vālā-yı[15] iḫlāṣ pāy-endāz-ı maḥremān-ı bezm-i ḫāṣṣü'l-ḫāṣları[16] ḳılınmaḳ żımnında nümūde-i muḫliṣī budur ki bi-mennihī teʿālā şükūfe-çīn-i çemen-i[17] ʿāfiyet olup ṭabʿ-ı ṣāf-ı feyż-ittiṣāfları āyīnedār-ı ṣafāda[18] gül-bāġçe-i ḫʷāhişleri her dem bahar[19] olmaḳ daʿavātına iştiġālde iken bir vaḳt-i[20] ḫurremde ḳāṣıd-ı ferḫunde-maḳdem yediyle şeref-yāfte-i vürūd olan muḥabbet-[N2-13b]nāme-i [N-21a] ʿanberīn-şemmāmeleri bir rütbede muʿaṭṭar-sāz-ı dimāġ-ı ārzū olmuşdur ki taʿbīri güncāyiş-pezīr-i ṣafḥa-i taḥrīr degildir. Hemān Ḫudā-yi cān-[A-150a]āferīn dergāhında[21] müstedʿā oldur ki ʿadū-yı devletleri [M-145b] terāküm-i seḥāb-ı[22] idbār ile siyeh-rūz u[23] baḫt-ı ḫʷāhendegān-ı iḳbālleri çün ṣabīḥatü'l-

---

[1] budur: oldur A
[2] ḳāʿide-i: ḳaʿe-i N
[3] *"Sabah akşam"* Araf: (7/205), Ra'd: (13/15), Nur: (24/36).
[4] aḫīre-i : ḫayra-i N2; -A
[5] ki: -N2
[6] aḥvālim : aḥvālim dest-i merḥametleri N2, A
[7] ḥesāb-ı: -A
[8] revā görülmeyip: görülüp N2, A
[9] ḥadīḳa-i: ṣadīḳa-i N1
[10] şāhid-i: -A
[11] *hemīşe ġonçe-i devlet şiküfte: hemīşe ġonçe-i iḳbāl küşāde N2; ġonçe-i iḳbāl küşād A*
[12] *"Dahası, devlet goncası her zaman açılmış olsun."*
[13] **Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Merġūb: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M, M1**
[14] vidād olan: -M
[15] vālā-yı: vālā-yı girān-ḳadr u A
[16] ḫāṣları: ḫavāṣları A
[17] çemen-i: -N2, A
[18] -: ve N
[19] bahar: bahar ve güşāde N1, M, M1; bahar -güşāda N ;
[20] vaḳt: dem N
[21] dergāhında: dergāhından M, M1
[22] seḥāb-ı: seḥāyib-i N1; ḥesāb-ı A
[23] rūz u: rūz-ı A

ʿīd be-her[1] rūz ḫuceste ve[2] fīrūz olmaḳdan ḫālī olmaya çünki ṣıdḳ u ṣafā-yı muḫliṣ-i vefā-kīş[3] tertīb-i süṭūr ile ikāmet[4] bürhān-ı[5] süllemīye muḫtāc olmayan[6] umūrdandır. Merātib-i taṣdīʿiñ bu miḳdārı ile[7] iktifā münāsib görüldü. Bāḳī[8] Beyt:[9]

Bā-murād u neşāṭ u rāḥat-ı[10] rūḥ

Bād ʿömret hezār sāl[11] çü Nūḥ[12]

34. Dīger Mektūb-ı Merġūb-ı Belāġat-Üslūb[13]

[M1-17a] Ḥażretleriniñ meşraʿ-ı zülāl-i dāniş u[14] kemāl olan meclis-i faẕīlet-i meʾāl-i [N1-17b] maʿārif-iştimālleri[15] şeb-nem-i tekellüfāt-ı ʿādiyeden ḫālī gül-berg-i riyāż-ı daʿavāt-ı ḫālise itḥāfiyle ber-āverde-i muḥibbāne budur ki muḳaddemā mesʾūlü'l[16]-ḥuṣūl olan ḫuṣūṣları meclis-i veliyyü'n-niʿamīde efrāḫte-i dest-i ʿarża-kārī ḳılındıḳda[17] cānib-i isʿāfına liḥāẓa-ı[18] ruḫṣatları maṣrūf olmadıġından fürū-güẕār-ı [N-21b] tenmīḳ-i cevāb olmuş idiḳ; lākin ḳarīben nümūde-i maʿrūż-ı şuhūd[19] olması[20] levḥa-i ḫāṭırımızda mütemekkinü'l-irtisām olduġu[21] vāreste-i külfet-i taḳrīrdir.[22] Hemān ṭaraf-ı muḫliṣlerine[23] [A-150b] duʿā-yı serīʿu'l-icābelerinden ferāmūş buyurmayıp

---

[1] be-her: -N2, A
[2] ve: -N2, A, M, M1
[3] vefā-kīş: vefā-keşīde-i A
[4] ikāmet: ḳāmet-i N2, A
[5] bürhān-ı: büryān-ı A
[6] olmayan: olmaġın M1
[7] ile: -M
[8] görüldü. Bāḳī: görüldü N
[9] Beyt: Naẓm M
[10] *rāḥat-ı: dıraḥt-ı N*
[11] *sāl: sāle A*
[12] *Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün "Gönül rahatlığı, neşe ve mutluluk ile Hz. Nuh gibi, ömrün bin yıl devam etsin."*
[13] **Dīger Mektūb-ı Merġūb-ı Belāġat-Üslūb: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M, M1**
[14] dāniş u: dāniş-i N2
[15] iştimālleri: iştimāllerine N
[16] muḳaddemā mesʾūlü'l: maḳdemā mesʾūlü'l N; muḳaddemā maḥṣʾūlü'l N2; maḳdemā maḥṣʾūlü'l A
[17] ḳılındıḳda: ḳılındıḳdan ṣoñra A
[18] liḥāẓa-ı: liḥāfīẓa-i N2
[19] maʿrūż-ı şuhūd: maʿraż-ı şuhūd u cūd N
[20] olması: olması birḳaʿ ber-endāz-ı ʿiẕār iştibāh olmaġla serīʿan peẕīrā-yı heyūla-yı ḥuṣūl olması N1, N2, A, M; olması birḳaʿendāz-ıʿiẕār iştibāh olmaġla serīʿan peẕīrā-yı heyūla-yı ḥuṣūl olması M1
[21] olduġu: -M1
[22] külfet-i taḳrīrdir: külfe-i taḳrīrdir N; külfe-i taḳdīrdir A;
[23] muḫliṣlerine: muḫliṣlerin N1, M, M1

ṣayḳal-zen-i āyīne-i vidād olan mürāseleleri[1] ile cilā-sāy-i merāyā-yı[2] derūn u bīrūn olmaları meʾmūldür. *Bāḳī hem-vāre*[3] *erīke-nişīn-i çemen-ṣoffa-i ʿizzet olalar.*[4]

35.Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Merġūb[5]

[M-146a] Ḥażretleriniñ meclis-i ḫuld-āyīn-i şeref-rehīnleri ṣavbına perveriş-yāfte-i ṣadefçe-i derūn-ı iḫlāṣ-nümūn[6] olan leʾālī-i daʿavāt-ı şemsiyyetü'l-lemeʿāt ve zevāhir-i [N2-14a] taḥiyyāt-ı miskiyyetü'l-feveḥāt mütḥaf[7] u mühdā vü nihāl-i bī-hemāl-i[8] ḫāṭır-ı ḫatīrleri ṭariyyü's-sāḳ-ı[9], cüy-bār-ı tefaḳḳud u istiḳṣā ḳılınıp hem-vāre gül-çemen-i iḳbālleri neżāret-yāb-ı[10] feyeżān-ı ʿizz ü iclāl olmaḳ daʿavātına iştiġāl ehemm-i iştiġālimiz idigin[11] iʿlām siyāḳında ʿarż-dāşt-ı[12] muḫlişi budur ki Beyt:

Gehī zi-ḫeste-dilān yād mī-tuvān kerden

Be-d-ān vesīle [M1-17b] *dili şād mī-tuvān kerden*[13]

Nesr: mefhūmı üzre tefaḫḫuṣ-ı aḥvālimiz pīrāmen-gerd-i ḫāṭır olursa [N-22a] *el-ḥāletü hāzihi*[14] ḫār-ı ʿadem dāmen-i cāme-i [N1-18a] vücūda ḫalīde olmamışdır. Lākin mancınıḳ-ı eyyām her zamānda[15] bir deyyāra pertāb itdiginden[16] lāzım gelen inkisār-ı żarūrī[17] merhem-i sabr-ālūd-ı tesliyet birle ḳābil-i beh-būd olmadıġı muḳarrerdir. Ḫudāyı bī-niyāz dergāhından ricāmız oldur ki devlet-i [A-151a] sürūr-engīz-i viṣāl *ʿalā-aḥseni'l-vücūh*[18] *ve evcehi'l-aḥvāl*[1] müyesser olup zemīn-i dilde olan cibāl-i rāsiyāt-ı[2] endūhuñ irtifāʿı rūz-ı ḳıyāmete ḳalmaya. Naẓm:[3]

---

[1] mürāseleleri: mürāseleler N, S
[2] cilā-sāy-i merāyā-yı: lūce-i ḫāṭırımızdan cilā-sāy-i A; cilā-sāy-i M, M1
[3] *Bāḳī hem-vāre-i: hem-vāre-i N2; Bāḳī hemīşe M*
[4] *olalar: ola N2*
[5] **Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Merġūb: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M**
[6] nümūn: derūn M
[7] mütḥaf: müteḥaḳḳif N2
[8] bī-hemāl-i: bī-miṣāl A
[9] ṭariyyü's-sāḳ-ı: ṭarfu's-sāḳ-ı N2, A; ṭarīḳu's-sāḳ-ı M1
[10] neżāret-yāb-ı: riżāt-ı riyāt A
[11] iştiġālimiz idigin: eşġālimiz idigin N1, M, M1; eşġālimiz idigi N; iştiġālimiz idigi A
[12] siyāḳında ʿarż-dāşt-ı: ʿarża-dāşt-ı N2; olundu ʿarża-dāşt-ı A; siyāḳında ʿarża-dāşt-ı N1, M, M1
[13] *Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün, "Bazen gönlü yaralılar hatırlanabilir; bu vesileyle bir gönül şad edilebilir."*
[14] *"Şimdiki hâlde"*
[15] eyyām her zamānda: zemām her zamānda M1; eyyām her zamān A
[16] itdiginden: itdikden A
[17] żarūrī: żarūrīye M
[18] aḥsenü'l-vücūh: ḥüsnü'l-vücūh N

İrgüre mışr-ı[4] *viṣāle yine Ḥaḳ ᶜazze ve cell*

Olmadın zevraḳ-ı ten ġarḳa-i gird-āb-ı ecel[5]

Tā ḥükm-i ḳażā-yı asmānī bāşed

Kār-ı tu hemīşe kām-rānī bāşed[6]

36. Nevᶜ-i Dīger Mektūb-ı Merġūb[7]

Ḥażretleriniñ ravżatu'ṣ-ṣafā-yı mihr ü vefā olan bezmgāh-ı şeref-destgāhlarına perveriş-yāfte-i bāġçe-i ḫulūṣ olan gül-deste-i ḫoş-būy-ı[8] taḥiyyāt u şenā ki [M-146b] gül-bün-i pīrāmen-i[9] çemenistān-ı vidd [ü] velā rifᶜat-[10]baḫş-ı dimāġ-ı ḥüsn-i[11] vefādır.[12] Bī-rayb u riyā itḥāf u ihdā ḳılındıḳdan ṣoñra aḥvāl-i muḫliṣ-i ṣenā-muᶜtād[13] lāyiḥa-i zihn-i veḳḳād-ı kerem-nihādları[14] olursa duᶜā-yı tezāyüd-i ḳadr u[15] menziletleri żamīme-i evrād-ı ṣubḥgāhımız olduġunda[16] [N-22b] gerd-i tereddüd ü[17] iştibāh reh-yāb-ı pīrāmen-i mirʾāt-ı[18] żamīr-i pāk-i āgāh olmamaḳ ricāsındayız[19] meʾmūldur ki cānib-i muḫliṣi ḫāṭır-ı ḫaṭīrden iḫrāc u ibᶜād buyurulmayıp aḥyānen reşāşe-i iltifāt-ı tefaḳḳud[20] ile [N2-14b] sīr-āb-[M1-18a]sāz-ı ḥadīḳa-i fuʾād[21] olalar. *Bāḳī* Mışraᶜ:[1]

---

[1] *"Şartların en güzeli ve durumların en uygunu üzere."*
[2] cibāl-i rāsiyāt-ı: ḥayāl-i rāsiyāt-ı M1; cibāl-i rāsiyāb N2, A
[3] ḳıyāmete kalmaya. Naẓm: ḳıyāmet Beyt A; ḳıyāmete Beyt N2, M, M1
[4] m*ışr-ı: ḳaṣr-ı N*
[5] gird-āb-ı ecel: gird-āb-ı ecel. Bāḳī N1, M1; gird-āb-ı ecel. Dīger N2; gird-āb. Bāḳī e'd-duᶜā A; gird-āb-ı ecel. Bāḳī Naẓm M *Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün*
[6] *Tā ḥükm-i ḳażā-yı asmānī bāşed/ Kār -ı tu hemīşe kāmrānī bāşed: -A Mefᶜūlü Mefāᶜilün Mefāᶜilün Fa, "İlahi kazanın hükmü (ölüm) gerçekleşinceye dek işin daima gönlünce olsun."*
[7] **Nevᶜ-i Dīger Mektūb-ı Merġūb : Nevᶜ-i Dīger N, N1, N2, M, M1**
[8] gül-deste-i ḫoş-būy-ı: gül-deste-i N
[9] gül-bün-i pīrāmen-i: gül-bün-i N; gül-bün-i pīrā-yı N1, M, M1
[10] rifᶜat-: ve ḳuvvete N1; defᶜaten N2; rāʾiḳa A; ve ḳuvvet M, M1
[11] ḥüsn-i: ḥüsn ü N2
[12] vefādır: edādır A
[13] muᶜtād: muᶜtād ve M
[14] Veḳḳād-ı kerem-nihādları: veḳḳādları M
[15] ḳadr u: ḳadr-ı A
[16] ṣubḥgāhımız olduġunda: ṣubḥ-kāmız M, N; ṣubḥ-kāmız olduġundan N2, A
[17] gerd-i tereddüd ü: gerdūz u N; gerd u terd N2; dert red A
[18] reh-yāb-ı pīrāmen-i mirʾāt-ı: rāh-yāb-ı pīrāmen-i mirʾāt-ı N; reh-yāb-ı pīrāmen-i A
[19] ricāsındayız: ricāsında yüz N1, N2, A, M, M1
[20] buyurulmayıp aḥyānen reşāşe-i iltifāt-ı tefaḳḳud: buyurulmayıp aḥyānen reşāşe-i iltifāt N; buyurmayıp aḥyānen reşāşe-i iltifāt A
[21] fuʾād: fuʾāde N2

Ṣafā-yı ḫāṭırım oldur seni ṣafāda gördüm[2]

37.Nevᶜ-i Dīger Mektūb-ı Merġūb[3]

[A-151b] [N1-18b] Ḥażretleriniñ nümūne-i ravża-i rıḍvān ve hem-güne-i ḳuṣūr-ı cinān olan meclis-i refīᶜuş-şānlarına ber-āverde-i kiştzār-ı devr-i pehnā-yı ḫulūṣ olan sünbüle-i daᶜavāt-ı pervīn-intiẓām itḥāfından ṣoñra nümūde-i ṣenāveri budur ki tefaḳḳud-ı muḫliṣān-ı ġam-perver cebr-i meksūr fekk-i meᵓsūr ile berāber olduġu lāyiḥa-i ḫāṭır-ı ḫayr-endīş olup vāsıṭa-i pürsiş-i ḥāl ile tecdīd-i merāsim-i[4] istirḳāḳ cāᵓiz görülürse *el-ḫāletü hāẕihi*[5] sevād-ı[6] vücūd ġubār-ı fenādan pāk u peyġūle-i beden pertev-i mihr-i zindegānī ile tābnāk olmaḳ üzredir; lākin medḫal-i[7] sipihr-i bed-[8]fercām girih-bend-i bedre-i naḳd-i[9] merām olup dükkān-ı emelim der-beste vü gencīne-i murādım ser-beste ḳalmışdır. Beyt:[10]

Ḳalem-rā ān[11] *zebān nebūd ki şerḥ-i derd-i mā güyed*

Verā-yı ḥadd-i taḥrīrest miḥnet-hāyī ki[12] *men dīdem*[13]

Neṣr: Bināᵓen ᶜalā ẕālik[14] kümeyt-i [N-23a] siyeh-zānū-yı kilk-i sebük-ḫırām senglāḫ-ı[15] beyānda fersūde-ḳadem ḳılınmaġla[16] taṣaddī olunmadı. [M-147a] *Bāḳī hem-vāre*[17] *devrān be-gām-ı tevsen-i eyyām rām bād.* [18]

38. Mektūb-ı Nādiru'l-Merġūb[1]

---

[1] Mıṣraᶜ: -N, N1, A, M, M1
[2] Şeyhu'l-İslam Yahya, G.240/1, *Mefāᶜīlün Feᶜīlâtün Mefāᶜīlün Feᶜīlün*
[3] **Nevᶜ-i Dīger Mektūb-ı Merġūb: Nevᶜ-i Dīger N, N1, N2, M; Ṣūret-i Āḫir M1**
[4] merāsim-i: -N2, A
[5] *"Şimdiki hâlde, şimdilik"*
[6] sevād-ı: sāḥa-i N
[7] medḫal-i: bir ḥal-i A; -M
[8] bed-: yed N1
[9] bedre-i naḳd-i: bedre-i tefaḳḳud-ı N1; bendreh-i tefaḳḳud N2; bendreh-i naḳd-i M; sedre-i tefaḳḳud A
[10] Beyt: Naẓm M
[11] *Ḳalem-rā ān: Ḳalem-rān-ı*
[12] *miḥnet-hāyī ki: miḥnet-hā ki N1, M, M1; miḥnet-hā-yi ki N2*
[13] Beyit, Hâfız'ın değiştirilmiş bir şiirine benziyor. *Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün, "Kalem, derdimizi anlatabilecek bir dile sahip değil; benim gördüklerim anlatılabilecek gibi değil."*
[14] Beyt:*Ḳalem-rā ān-ı zebān nebūd ki şerḥ-i derd-i mā güyed/ Verā-yı ḥadd-i taḥrīrest miḥnet-hāyī ki men dīdem* Neṣr: Binā-ᵓen ᶜalā ẕālik: -A

[15] senglāḫ-ı: seng-lām A
[16] ḳılınmaġla: ḳılınmaġa M
[17] Bāḳī hem-vāre: Bāḳī hem-vāre Mıṣraᶜ N2
[18] *"Dahası felek daima (senin) günlerinin atının yürüyüşüne ram olsun."*

Ḥażretleriniñ ezhār-ı ʿavārif-i maʿārif ile ser-sebz-i[2] ḫurrem u reşk-endāḫte-i gülistān-ı İrem olan meclis-i güzīn-i saʿādet-rehīnleri[3] ṣavbına ser-zede-i ḥadīḳa-i ḫulūṣ olan gül-deste-i duʿā itḥāf u ihdā, merāsim-i tefaḫḫuṣ-ı ḫāṭır-ı feyz-meʾāṣirleri merʿī vü müʾeddā ḳılındıḳdan ṣoñra inhā-kerde-i [A-152a] muḥibb-i bī-riyā budur ki bir vaḳt-i meymenet-maṣḥūbda mektūb-ı muḥabbet-üslūb-ı dāfiʿu'l-kürūbları ile [M1-18b] dest-āvīz-i merġūbları vüṣūl bulup feḥvā-yı lāmiʿul-eşvāḳında[4] pertev-efşān-ı bāṣıra-i şühūd olan peyām-ı ʿāfiyetleri [N1-19a] mānend-i sülāf-ı ṣāf-ı ṣafā-[5]baḫş-ı ḫāṭır-ı vüdd-ittiṣāf olmuşdur. Hemīşe[6] mesned-efrūz-ı serīr-i[7] saʿādet olup aḥvāl-i şeref-meʾābların[8] iʿlāmdan [N2-15a] ḫālī olmayalar ki ber-muḳteżā-yı vedd-i[9] ḳadīm-vürūdı bāʿiṣ-i sürūr-ı mevfūr idigi vāreste-i külfe-i taḥrīrdir. *Bāḳī hemīşe devḥa-i āmālleri bār-āver-i iḳbāl ola.*

39. Ṣūret-i Mektūbu'l-Merġūb[10]

Ḥażretleriniñ nādī-i mekremet eyādīlerine[11] basṭ-ı muḳaddemāt-ı [N-23b] aʿẕār ile çehre-güşā-yı[12] şermsārı ḫılālinde ʿarż-dāşt-ı muḫliṣ-i ṣenākārları[13] budur ki leyle-i maʿhūde-i uʿcūbe-zāy-ı ḥayret-fezāda ṣūret-nümā-yı ḥudūṯ olan vaḳʿa-i hāʾileniñ[14] defʿaten istimāʿı taʿṭīl-i meşāʿir-i ḥavāss itmegin ḳadem-i şeref-tevʾemlerine ruḫ-sūde-i müşāyaʿat[15] olmaḳ rütbe-i istiḥālede olduġu ecilden dāġ-dāġ-ı[5] ḥüzn ü[16] endūh iken şeref-yāfte-i vürūd olan mulaṭṭife-i iʿcāz-ṭırāzları [M-147b] bir güne bāʿiṣ-i[17] inşirāḥ-ı ṣudūr ve vesīle-i irtiyāḥ-ı sürūr [A-152b] olmuşdur ki ḫāme-i bürīde[18]-zebān ve nāme-i pīçīde-miyān ile ʿöşr-i ʿişrīn-i ifāde vü beyān ʿadīmu'l-imkāndır. Mışraʿ:

---

[1] **Mekūb-ı Nādiru'l-Merġūb: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M, M1**
[2] ser-sebz-i: ser-sebz u N
[3] saʿādet-rehīnleri: saʿādet-rehīnler A
[4] eşvāḳında: eşvāḳından A
[5] ṣafā-: -A
[6] Hemīşe: -A
[7] serīr-i: seyr-i A
[8] meʾābların: meʾlullarına N; meʾlulların A;
[9] vedd-i: -A
[10] **Ṣūret-i Mektūbu'l-Merġūb: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2**
[11] eyādīlerine: eyādīler N2
[12] çehre-güşā-yı: çehre-sāy-i N
[13] ʿarż-dāşt-ı muḫliṣ-i ṣenākārları: ʿarż-dāşt-ı muḫliṣ-i ṣenākārı N; ʿarża-dāşt-ı muḫliṣ-i ṣenākārları M
[14] vaḳʿa-i hāʾileniñ: riḳʿa-i hāʾileniñ M1; vaḳʿa-i hāhileniñ N2, A
[15] müşāyaʿat: müsābaḳat N
[16] dāġ-dāġ-ı ḥüzn ü: dāġ ḥüzn-i N2; dimāġ ḥüzn-i A
[17] güne bāʿiṣ-i: güne N
[18] bürīde-: berende A

Devlet ziyāde pādişehem[1] *ʿömr ber-mezīd*[2]

Neşr: Baʿde'l-yevm daḫı[3] dendāne-i ḫāme-i gevher-nişār ile ʿuḳde-güşā-yı ḫāṭır-ı bestekār olmaları meʾmūldur. *Bāḳī*[4] Mışraʿ:

Gönül ḫoşluḳların ḳılsın müyesser Ḥażret-i Mevlā[5]

40.Mektūbu'l-Merġūb[6] Nevʿ-i Dīger

Ḥażretleriniñ ḥużūr-ı fāʾiżü'n-nūr-i[7] müstevcibu'l- sürūrlarına[8] edʿiyye-i ḫayāl-i ḥaytasından[9] bīrūn edʿiyye-i isticābet-maḳrūn ihdāsı ile āyīn-i muḥabbet-i ḳadīme tecdīd [N1-19b] olunup [M1-19a] nessāc-ı kilk-i bedīʿu'l-āṣār[10] bu resme ṭarḥ-efgen-i[11] [N-24a] perniyān-ı güftār u dest-i muḫayyile-i rāz[12] çehre-i şāhid-i müddeʿādan[13] bu vechile niḳāb-endāz olur ki bi-mennihī subḥānehu ve teʿālā henüz[14] semūm-i[15] temmūz-ı fenā ḥadīḳa-i vücūda āfet-res-i[16] ʿanā olmayıp feyż-i şād-ābī-i[17] ümmīd-i mülāḳātları ile ser-sebz u ter ve hem-vāre şāḫsār-ı āmāl[18] nev-bāve-i duʿā-yı icābet-nümāları[19] ile[20] evḳāt-güẕār idigimiz nümāyende-i mirʾāt-ı tābdārdır;[21] lākin istīlā-yı levāʿic-i[22] sāmān-sūz-ı[23] dūrī-i żarūrī ile bir rütbede bī-tāb [N2-15b] u mecāl olmuşuzdur ki dest-yārī-i[24] ḫāme ve destān-serā-yı nāme[25] ile bir şemmesin beyān ḫāric-i dāʾire-i imkāndır. Hemān

---

[1] *ziyāde pādişehem: ziyāde pādişāhem N2; ziyād pādişehem A*
[2] *Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün, "Padişahım, devletin ve ömrün artsın, devam etsin."*
[3] Baʿde'l-yevm daḫı: Baʿde'l-yevm N
[4] *Bāḳī: -N, A, M*
[5] *Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*
[6] **Mektūbu'l-Merġūb: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M, M1**
[7] fāʾiżü'n-nūr-i: fāʾiżiyyü'n-nūr-i N2
[8] sürūrlarına: cevrlerine N
[9] ḥaytasından: ḥaytadan A
[10] bedīʿu'l-āṣār: bedīʿu'l-enār A
[11] efgen-i: -A
[12] u dest-i muḫayyile-i rāz: -M1
[13] müddeʿādan: müddeʿāy A; maʿnādan M
[14] bi-mennihi subḥānehu ve teʿālā henüz: Ḥaḳ subḥānehu ve teʿālā henüz A; bi-mennihi teʿālā hüner M; bi-mennihi teʿālā henüz M1
[15] semūm-i: rüsūm-u A
[16] āfet-res-i: efzūn N2; aḳran A
[17] şād-ābī-i: şādbānī-i N2; şādāmānī-i A; şādānī M, M1
[18] āmāl: āmālī N; aʿmāl A
[19] nümāları: nümā A
[20] ile: bār-āver olup leyl ü nehār neşr-i meḥāmid cemīletü'l-āṣārları ile N
[21] tābdārdır: tābdārlarıdır M; tābdār N2, A; ṭabʿ-ı tābdārlarıdır N1, M1
[22] istīlā-yı levāʿic-i: levāʿic-i istīlā-yı M
[23] sāmān-sūz: beyābānız N2; beyābān nūr A
[24] mecāl olmuşuzdur ki dest-yārī-i: bī-mecāl olmuşdur ki destārī-i A
[25] ḫāme ve destān-serā-yı nāme: ḫāme-i destān-serā-yı nāme N; ḫāme ve destān-serāyī-nāme M1

cenāb-ı müyessirü'l-āmālden[1] ricāmız budur ki āb u[2] havā-yı cennetü'l-meʾvā-yı vuṣlatların ki nesīm-i neşāṭ ve Tesnīm-i[3] inbisāṭdan [A-153a] ʿibāretdir, ḳable ḥulūli'l-[M-148a]ecel bu ḥarāret-keş-i[4] bādiye-i endūhe rūzī ve mebdeʾ-i[5] rūzgār-ı fevz ü fīrūzī ḳıla. Mıṣraʿ:

Cüz īn murād ne-dārem Ḫudā-güvāh-ı men'est[6]

Neṣr: *Bāḳī hemīşe ġonçe-i*[7] *iḳbāliñi güşāde görem.*[8]

41. Mektūb-ı Merġūb-ı Āḫir[9]

Ḥażretleriniñ ḥużūr-ı şerīf-i saʿādet-medār u meclis-i laṭīf-i [N-24b] celīlü'l-iʿtibārları ḳıbeline eşref-i[10] cevāhir-i edʿiyye-i behiyye-i nūrāniyye ki[11] tekellüfāt-ı erbāb-ı teşannuʿdan berī ve elṭaf-ı zevāhir-i[12] eşniyye-i seniyye-i rūḥāniyye ki teşannuʿāt-ı erbāb-ı tekellüfden ʿārī ola. Kemāl-i ḥulūṣ-ı ṭaviyyet birle itḥāf u[13] ihdā ḳılındıḳdan ṣoñra inhā-i muḥibb-i[14] ṣadāḳat-pīşe-i ḫayr-endīşe oldur[15] ki dil-i pür iştiyāḳ vürūd-ı aḫbār-ı selāmetlerine intiẓār üzre [N1-20a] iken kef-i kifāyet-eşer-i ḳāṣıd-ı mürüvvetlerinden bu tehī-dest-i naḳdīne-i viṣāle vāṣıl[16] olan nāme-i feraḥ-baḫş-ı [M1-19b] ferḫunde-vürūd ṣayyibāt-ı mīzāb-ı[17] ḳalemleri ile taḥżīr-i[18] ser-zemīn-i dürūd

---

[1] Hemān cenāb-ı müyessirü'l-āmālden: Hemāl müyessirü'l-āmālden A; Hemān müyessirü'l-āmālde N2
[2] āb u: āb-ı A
[3] vuṣlatların ki nesīm-i neşāṭ ve Tesnīm-i: vaṣiyyetlerin ki nesīm-i neşāṭ ve Tesnīm-i M1; vuṣlatların ki nesīm-i neşāṭ N
[4] ḥarāret-keş-i: ḥarāret- keşīde-i N
[5] mebdeʾ-i: mübtedāʾ-i A
[6] Hâfız'a aittir. *Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün, "Allah şahit ki bundan gayrı dileğim yoktur."*
[7] *hemīşe ġonçe-i: hemīşedir ki M, hemīşe M1*
[8] Mıṣraʿ:*Cüz īn murād ne-dārem Ḫudā-güvāh-i men'est* Neṣr: *Bāḳī hemīşe ġonçe-i iḳbāliñi güşāde görem*: *Bāḳī ġonçe-i murād güşāde bād A*

[9] **Mektūb-ı Merġūb-ı Āḫir: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M; Ṣūret-i Āḫir M1**
[10] ḳıbeline eşref-i: ḳable-i eşref-i M1; ḳıbeline eşrāf-ı A
[11] nūrāniyye ki: nūrāniyye A
[12] elṭaf-ı zevāhir-i: elṭaf-ı N
[13] itḥāf u: itḥāfī vü N2
[14] muḥibb-i: muḥabbet N
[15] oldur: budur N1, N2, A, M, M1
[16] viṣāle vaṣıl: viṣāle-i viṣāle vaṣıl N2; viṣāl viṣāle vaṣıl A
[17] ṣayyibāt-ı mīzāb-ı: ṣayyibāt-ı mey-zāt-ı N; ṭayyibāt-ı mīzāb-ı M, M1
[18] taḥżīr-i: taḥażżur-ı N

etdiginden gūyā ki māʾide-i Mesīḥ[1] mā-ḥażar-ı mihmān-serāy-ı iḳbālim ve nevāle-i ḫᵛān-ı ḫalīl[2] pīş-ḫūrd-ı velīme-i āmālim olmuşdur. Rubāʿī:[3]

Devlet ü rifʿatiñ mezīd olsun

Kevkeb-i ṭāliʿiñ saʿīd olsun

Her murādıñ müyesser ide Ḫudā

Her demiñ ʿizzetiyle ʿīd olsun[4][A-153b]

42.Nevʿ-i Dīger[5]

Ḥażretleriniñ sāḥa-i vasīʿ-i mecd ü iḳbāl ve bāḥa-i sidre-hemālleri ṣavb-ı[6] saʿādet-i edebine mürvārīd-i girān-ḳadr-ı daʿavāt-ı lāyıḳa[7] īṣār u niṣār ḳılındıḳdan ṣoñra [N-25a] münhā-yı[8] muḫliṣi budur ki ṭaraf-ı aḥvālimizden suʾāl-i[9] lāyiḥa-i tabʿ-ı mekārim-iştimālleri [M-148b] olursa el-ḥamdü li'llāh-i teʿālā fāʾiz-i niʿam-ı ʿāfiyet olup hem-vāre rātibe-i şeb u rūzumuz olan ḫademāt-ı [N2-16a] duʿā-yı[10] devletleri ile sübḥa-şümār idigimiz pūşīde-i żamīr-i feyż-āṣārları degildir. Benim sulṭānım[11] vürūd iden mülaṭṭifi-i girāmīleri kerem ve kerāmet meyānını cemʿ idip bir[12] zamāndan beri çeşm ü[13] cānımdan ẓuhūr iden beşāret-i iḫtilāc müşāhede-i şāhid-i süṭūrına manūṭ idigi[14] ʿayān olmuşdur. Ḥaḳḳā ki şemse-i kāḫ-ı emelim mihr-i ʿālem-ārādan ve levḥa-i der-i iḳbālim şecere-i ṭūbādan olsa bu taḳrīb ile ḥāṣıl olan sürūruñ ʿöşr-i ʿaşīrine[15] muḥāẕī olmaḳ muḥāldir. Mıṣraʿ:

---

[1] Mesīḥ: behīc M
[2] ḫᵛān-ı ḫalīl: cān-ı ḫalīl A ; ḫᵛān-ı celīl M, M1
[3] Rubāʿī: Nazm N
[4] *Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün*
[5] **Nevʿ-i Dīger: -A**
[6] bāḥa-i sidre-hemālleri ṣavb-ı: bāḥa-i refīʿ-i sidre-hemālleri ṣavb-ı M, M1; bāḥa-i sidre-miṣālleri ṣavb-ı A; bāḥa-i refīʿ-i sidre-hemālleri ṣavt-ı M1
[7] lāyıḳa: -N2
[8] niṣār ḳılındıḳdan ṣoñra münhā-yı: niṣārından ṣoñra münhā-yı N1, N2; niṣār ḳılındıḳdan ṣoñra münhā-i A
[9] suʾāl-i: -N2
[10] ḫademāt-ı duʿā-yı: ḫademā-yı duʿā-yı N, S; ḫademāt-ı duʿā A
[11] sulṭānım: efendim N1, N2, A, M, M1
[12] meyānını cemʿ idip bir: meyānı cemʿ idip ne A
[13] çeşm ü: çeşm-i N2
[14] idigi: iki M1
[15] ʿaşīrine: ʿişrīne A, M

Şodem ser tā ḳadem bahr-ı sücūd-ı şükr pīşānī[1]

Neṣr: *Bāḳī*[2] *hemīşe kārgāh-ı emānīleri tār ü pūd-ı*[3] *iḳbāl ile māl-ā-māl ola.* [N1-20b]

43.Nevʿ-i Dīger[4]

Ḥażretleriniñ ṭāʾir-i gülşen-i iḳbālleri terāne-senc-i naġme-i ibtihāc ve kālā-yı [M1-20a] vālā-yı āmālleri ber-dāşte-i dūş-ı ḳabūl u zīb-i [A-154a] dest-i revāc olmaḳ daʿavātı taḳdīminden ṣoñra inhā-i muḥibbāne budur ki aḥvālimizden [N-25b] suʾāl buyurulursa egerçi peymāne-i ʿömr-i güẕerān[5] henüz ser-nigūn-ı dest-i ecel-i nā-geh-resān olmadı; ammā çarḫ-ı gerdān ṣüret-i iftirāḳı nümāyān idelden beri rişte-i cān bir vechile ʿuḳde-gīr-i ġam-ı ḥırmān[6] olmuşdur ki pençe-i Ṣüreyyā u nāḫun-ı hilāl ile ḳābil-i inḥilāl degildir. Beyt:

Firāḳ-ı dūstān dīden[7] *nişānī bāşed ez-dūzaḫ*

Maʿāẕa'llah ġalaṭ goftem ki dūzaḫ z'ū[8] *nişān bāşed*[9]

Neṣr: Hemān elṭāf-ı Ḫudā-yı[10] ẕü'l-minenden ricāmız budur ki Mıṣraʿ:

Vech-i ḥüsnün görmek olur aḥsen-i ṭāʿātımız[11]

Neṣr: vefḳınce aḳreb-i evḳātda nāʾil-i devlet-i mülāḳāt eyleye. *Bāḳī* Beyt: [M-149a]

Beyān-ı şevḳ çi ḥācet ki sūz-ı āteş-i dil

Tevān şināḫt zi-sūzī ki der-suḫan bāşed[1]

---

[1] *Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün, "Şükür secdesi için baştan ayağa kadar alın oldum."*
[2] Mıṣraʿ:*Şodem ser tā ḳadem bahr-ı sücūd-ı şükr pīşānī* Neṣr:*Bāḳī N1:* Mıṣraʿ:*Şodem ser tā ḳadem bahr-ı sücūd-ı şükr pīşānī* Neṣr: *N, N2; -A*

[3] *tār ü pūd-ı: tār pūd-ı A*
[4] **Nevʿ-i Dīger: -A**
[5] güẕerān: güẕārdan N2, A
[6] ġam-ı ḥırmān: ġam u hicrān M
[7] dūstān dīden: destān N2
[8] z'ū: zān N; rev N2
[9] Beyt: Firāḳ-ı dūstān dīden nişānī bāşed ez dūzaḫ/Maʿāẕallah ġalaṭ-ı goftem ki dūzaḫ z'ū nişān bāşed: -A *Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün, "Dostlardan ayrılığı görmek cehennemi andırır; Allah korusun, yanlış söyledim, cehennem onu andırır."*

[10] elṭāf-ı Ḫudā-yı: elṭāf-ı N
[11] *ṭāʿātımız: ṭāʿāt N1, M, M1 Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

44. Mektūb-ı Bedīʿu'l-Üslūb[2]

Ḥażretleriniñ nādī-i kerīm-i İrem-naẕīrlerine[3] cevāhir-i şevḳ u ġarām Mıṣraʿ:

Der-dest-i niyāz berk-i teslīm[4]

Neṯr: resmi üzre ihdā ḳılındıḳdan ṣoñra inhā-kerde-i muḫliṣ-i ḫayr-endīşleri budur ki ber-vech-i ṭarīḳa-i enīḳa-i dil-nevāzı[5] iltizām-ı mā-lā-yelzem maṣdūḳası[6] merʿī buyurulup aḥvāl-i faḳīrānemiz tefaḳḳudına[7] teḳayyüd buyurulursa[8] dīdār-ı ferḫunde-āṯāra [N2-16b] olan eşvāḳ-ı ḫāric [N-26a] dāʾire-i şerḥ u[9] beyān idigi bedīhiyyu'l-medlūldur. Dem mi geçer ki ẕikr-i ḫoş-āyende-i medḥ u ṯenāları[10] ile raṭbu'l-lisān olmayavuz; egerçi[11] ṭaraf-ı bāhiru'ş-şereflerinden daḫı bu maʿnā [N1-21a] melḥūẕ [M1-20b] idi. Ammā[12] Beyt:

Peyām-ı vaṣlı[13] *degil şimdi baña*[14] *ey Ṣabrī*[A-154b]

Selām-ı sāde daḫı ol nigārdan gelmez[15]

Neṯr: ṭoğrısı bu āna dek bir[16] selām-ı sādeye şāyān olmadıġımız[17] bāʿiṯ-i ḫadşe-i ḫāṭır olmuşdur. Beyt:

Baġal-ı ġayr zi-[18]*mektūb-ı tu çün ġonçe pür'est*[19]

---

[1] *Bāḳī* Beyt: *Beyān-ı şevḳ çi ḥācet ki sūz-ı āteş-i dil/Tevān şināḫt zi-sūzī ki der-suḫan bāşed: -A. Beyit Hafız'a ait. Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿilün, "Özlemi dile getirmeye ne gerek, gönüldeki (iştiyak) ateşinin yakıcılığı sözdeki ateşten anlaşılabilir."*

[2] **Mektūb-ı Bedīʿu'l-Üslūb: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M**
[3] kerīm-i İrem-naẕīrlerine: kerīm erem naẕīrlerine N1, N2; kerem-ārām naẕarlarına A
[4] *Mefʿūlü Mefāʿilün Mefʿūlün, "Niyaz elinde (sadece) selamlama yaprağı (sermayesi olduğu hâlde)."*
[5] dil-nevāzı: iltizāmī dil-nevāzı A
[6] maṣdūḳası: maṣdūḳı M1
[7] tefaḳḳudına: -M1
[8] buyurulursa: buyursa M1
[9] şerḥ u: şerḥ-i A
[10] medḥ u ṯenāları: medḥ-i ṯenāları A
[11] olmayavuz; egerçi: olmaya ve zākirçe N
[12] melḥūẕ idi. Ammā: melḥūẕ idi N
[13] *vaṣlı: vaṣfı M*
[14] *vaṣlı degil şimdi baña: ṣaḥib degil baña şimdi A*
[15] Sabrî, *Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün*
[16] bir: -M
[17] olmadıġımız: -A
[18] *ġayr zi-: ʿazīz N1*
[19] Beyt: *Baġal-ı ġayr zi-mektūb-ı tu çün ġonçe pür'est: Mıṣraʿ N2*

Men-i maḥrūm be-yek ḥarf-ı zebānī müştāḳ[1]

Neṯr: Baʿde'l-yevm ümmīdvārız[2] ki Mıṣraʿ:

Düşnām ü her çi[3] *hest ġareż yādgār-ı tu'st*[4]

Neṯr: mażmūnuna[5] mürāʿāt olunup[6] yād-āverī-i[7] bende-nuvāzāneden istinkāf buyurulmaya ki bādī-i şeref-i rūzgārımızdır. Mücmelen āmed-şüd-i mürāselāt ile tesellī bulmaḳ müteʿassirdir. Hemān deryūzeger-i[8] bārgāh-ı reʾfet-penāh-ı Kirdgār'ız ki[9] liḥāf-ı ṣad-pāre-i ḥayāt ber-dūş iken muġtenim-i niʿam-ı gūn-ā-gūn-ı ḫoş-meze-i telāḳīleri olavuz. *Bāḳī*[10] Mıṣraʿ:

Ṣadr-ı ʿālemde vücūduñ ide Mevlā bāḳī[11] [M-149b]

45. Mektūb-ı Nādiru'l-Üslūb[12]

Ḥażretleriniñ pīşgāh-ı mekārim-penāhlarına maʿden-i ḫulūṣdan kāviş-i zebān-ı cānla [N-26b] dest-resīde olan cevāhir-i tābdār-ı duʿā ki perdāḫt-yāfte-i kārgāh-ı ḳabūldur, itḥāf olunduḳtan ṣoñra ber-āverde-i muḫliṣi budur ki eger şebdīz-i keremlerin[13] bu esīr-i evtār-ı ʿanākib-i nisyān aḥvāli istifsārına icāle[14] buyurulmaḳ pīrāmen-güẕār-ı ḫāṭır-ı ʿāṭırları olursa li'llāhi'l-ḥamd ve'l-minneh henüz[15] câme-i fersūde-i ḥayāt[16] pīrāye-baḫş-ı ten-i nizār olup ārāyiş-i dükkānçe-i fenā olmamışdır. Muḫliṣ-perverā teʿāḳub-ı cedīdān ile rūz-be-rūz ẓuhūr[17] iden köhne evżāʿ-i [A-155a]

---

[1] Beyt: *Baġal-ı ġayr zi-mektūb-ı tu çün ġonçe pür'est/ Men-i maḥrūm be-yek ḥarf-ı zebānī müştāḳ : -A Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün, "Başkasının koltuğunun altı (cebi/kucağı) gonca gibi senin mektup(ları)nla dolu; zavallı ben ise dilin(den dökülecek) bir kelimeye hasretim."*

[2] ümmīdvārız: ümmīdvārım A

[3] *her çi: çi N*

[4] *tu'st: mest M1. Bu dize Vahşî'ye aittir. Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün, "Hakaret ve her ne varsa, (hepsinden) maksat senin hatırandır."*

[5] mażmūnuna: mażmūnundan M1

[6] *Düşnām ü her çi hest ġaraż yādgār-ı tu'st* Neṯr: mażmūnuna mürāʿāt olunup: -A

[7] yād-āverī-i: bād-āverdī-i N2; bād-āverde-i A

[8] deryūzeger-i: deryūze gerd-i M1

[9] Kirdgār'ız ki: kibriyāyız ki N2; kibriyāyuz ki A

[10] telāḳīleri olavuz *Bāḳī*: telāfīleri olavuz *Bāḳī N*; telāfīleri oladır A

[11] *Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*

[12] **Mektūb-ı Nādiru'l-Üslūb: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M; Ṣūret-i Nevʿ-i Dīger M1**

[13] keremlerin: keremlerine N2, A; keremleri M, M1

[14] icāle: icābet N

[15] lillāhi'l-ḥamd ve'l-minneh henüz: lillāhi'l-ḥamd ve'l-minneh N; lillāhi ve'l-minneh N2

[16] ḥayāt: ḥayyāt-ı N2

[17] ẓuhūr: ẓuhūr-ı be-rūz N

şütür gürbe-i [M1-21a] rūzgār neş'e-fezā-yı zehr-i sitem olmaġın pey-der-pey [N1-21b] ʿubūdiyyet-nāme ile cenāblarını[1] tasdīʿe imkān-ı minaṣṣa-i vuḳūʿı cilvegāh itmemişdir. Ḫulūṣ-ı dīrīne muḥtāc-ı bürhān[2] olmadığı bedīhīdir. ʿUnvān-ı menşūr-ı vedd-i ḳadīm mecmūʿa-i ḫāṭır-ı ḫaṭīrden ḳalemtıraş-ı[N2-17a] tenāsī ile maḥkūk olmayıp ṭarīḳ-i āmed-şüd mürāselāt-ı meslūk olmaḳ ricā olunur[3]. *Bāḳī ebḳāküm Allāhu'l-ḥayyu'l-bāḳī.*[4]

46. Mektūb-ı Merġūb[5]

Ḥażretleriniñ gülzār-ı mizāc-ı leṭāfet-i imtizācları ṭarāvet-peẕīr-i bārān-ı feyż-i Ḫudā olmaḳ daʿavātı taḳdīminden ṣoñra [N-27a] nümūde-i muḫliṣi budur ki bu āvāre-i[6] beydā-yı ṭāḳat-fersā-yı hicrān olan birāder-i dil-figārları ṭarafına revzene-güşā-yı tefaḳḳud olmaları[7] cā'iz olursa -*el-minnetu li'llāhi teʿālā* [M-150a] *ve teḳaddes*-[8] nihāl-i şikeste-şāḫ-ı vücūd henüz feyż-i selsebīl-i ḥayāt ile ser-sebz-i ʿāfiyet olup hemīşe ṣadr-ārā-yı[9] eyvān-ı ʿizz ü iḳbāl olmaları temennāsı vird-i zebān-ı ḫālişu'l-cenān idigi muḳābil-i levḥ-i maḥfūẓ olan ḳalb-i şerīflerine ʿayāndır; lākin iştiyāḳ-ı müşāhede-i dīdār-ı pür-envārları[10] āteş-endāz-ı ḫırmen-i dil ü cān olduġundan māʿadā menbaʿ-ı ser-çeşme-i zindegānī olan mektūb-ı [A-155b] cālibu'l-ḳulūbları[11] inḳıṭāʿı ile Skender-i reh-[12]peymā-yı ārzū leb-teşne-i kelimāt-ı[13] ye's u ḥırmān olup ḳandīl-i mektūb-ı melekūt-efrūz-ı nūr-āşināları[14] iltimāʿına ne mertebe çeşm-dūḫte-i intiẓār idigi ẕihn-i ṣāf-ı inṣāf-ittiṣāflarına[15] pūşīde degildir. Ẕāt-ı[16] maʿārif-perver-i ḫıdīvānelerinden mercūdur ki ḳalb-i şerīflerinden[17] iḫrāc [M1-21b] buyurmayıp aḥyānen çekīde-i kilk-i

---

[1] cenāblarını: cenābların N2, A
[2] muḥtāc-ı bürhān: muḥtāc A
[3] meslūk olmaḳ ricā olunur: meblūk olmaḳ ricā olunur N2, A
[4] *"Dahası, baki ve diri olan Allah sizi daim kılsın."*
[5] **Mektūb-ı Merġūb A: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M; Üslūb-ı Āḫir M1**
[6] āvāre-i: evze-i N2; idāre-i A
[7] olmaları: ol dilleri N2; -A
[8] *"Minnet ancak yüce ve kutsal olan Allah içindir."*
[9] ṣadr-ārā-yı: ṣad-ārā-yı N1
[10] pür-envārları: pür- enverleri N2; enverleri A
[11] cālibu'l-ḳulūbları: cālib-i N2; cālibu'l-ḳulūb A
[12] Skender-i reh-: Skender'e N; Skender-i N2, A
[13] kelimāt-ı: ẓulümāt N1, M, M1
[14] nūr-āşināları : nevāziş-nāmeleri A
[15] ẕihn-i ṣāf-ı inṣāf-ittiṣāflarına: ẕeheb-i ṣāf-ı ittiṣāf ittiṣāflarına N; ẕeheb-i ṣāf-ı inṣāflarına A
[16] ẕāt-ı: ẕevāt-ı A
[17] şerīflerinden: şerīflerin M1

bedāyiʿ [N1-22a] nigārları ile sīr-āb-sāz-ı ḥadīḳa-i ḫāṭır olmaġa himmet buyuralar. [N-27b] *Bāḳī hem-vāre pirāye-i ruḫsār-ı*[1] *eyyām bād.*[2]

47. Mektūb-ı Merġūb[3]

Ḥażretleriniñ nādī-i refīʿul-ʿimād ve mevḳıf-ı[4] menīʿu'l-bünyādları[5] ṣavbına ṭabaḳça-i[6] ḫulūṣa nihāde ve tekellüfāt-ı ʿādiyeden sāde taḥiyyāt-ı müstecābe ve daʿavāt-ı[7] meʾmūletü'l-isticābete[8] ʿarż olunduḳdan ṣoñra ber-dāşte-i muḥibb-i ḳadīm u[9] ṣenāver-i müstedīmleri budur[10] ki çeşm-i eşkbār-ı şāhrāh-ı intiẓāre [N2-17b] nigerān[11] iken bir vaḳt-i fāʾiżü'l-berekātda nāme-i muhabbet-ḫitāme-i celīlü'ş-şānları şeref-yāfte-i vürūd olup zülāl-i ḥüsn-i taʿbīr ile [M-150b] teskīn-i nāʾire-i endūh ki lāzıme-i mīzāb-ı ḫāmeleridir, dırīġ olunmadığından ne[12] mertebe mesrūr olmuşuzdur ki taʿbīri bīrūn-ı güncāyiş-i taḥrīrdir.[13] Ḥażret-i rabbu'l-ʿālemīn her umūruñuzu ḫayra[14] ḳarīn ve maḥż-ı faẓl u keremin yāver u muʿīn idip yaḳaẓa vü menāmda[15] [A-156a] cāy-gīr-i żamīr-i ḫavāṣ u ʿām[16] olan sürūr-ı fetḥ u ẓafer ile sulṭānımı ve kāffe-i müslimīni fāʾiż-i nişāb-ı merām eyleye. *Bāḳī hemīşe* Mıṣraʿ:[17]

Bā-kevkeb-i baḫt hem-ʿinān şev. [18]

48. Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Belāġat-ı Maşḥūb[1]

---

[1] *hem-vāre pirāye-i ruḫsār-ı: hemīşe pirāye-i ruḫsāre-i M1; hem-vāre pirāye-i ruḫsāre-i N1*
[2] *"Dahası, dönemin yüzü daima seninle süs bulsun."*
[3] **Mektūb-ı Merġūb: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M**
[4] mevḳıf-ı : mevḳūf-ı N2, A
[5] menīʿu'l-bünyādları : menbaʿu'l-bünyādları N1, N2, A, M
[6] ṭabaḳçe-i: ṣafḥa-i A, N, N2
[7] müstecābe ve daʿavāt-ı: -A
[8] isticābete: isticābe N1, N2, A, M, M1
[9] ḳadīm u: ḳadīm-i A
[10] budur: oldur A
[11] nigerān: nigerān üzre N2, A
[12] ne: bir M1
[13] taḥrīrdir: taḥrīr ü A
[14] ḫayra: ḫayr-ı N1
[15] yaḳaża vü menāmda: yaḳaża vü yenāmda N, N1; yaḳaża vü niyāmda N2, M, M1
[16] Żamīr-i ḫavāṣ u ʿām: żamāyīr ḫavāṣ u ʿavām N1, N2, A, M, M1
[17] Mıṣraʿ: -N, N1, N2, A, M1 "Dahası, her zaman"
[18] *Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün, "Talih yıldızı yoldaşın olsun."*

Ḥażretleriniñ dārü'l-ifāde-i ʿaliyyelerine risāle-i ṣıdḳ-maḳāle-i ḫāṭırda ṣebt olunmuş duʿā-yı iḫlāṣ-āmīz[2] ihdā olunup [N-28a] nüsḫa-i nāme-i ḥikmet-i ilāhī olan żamīr-i żiyā-güsterleri istifsārı[3] mürāʿātından ṣoñra münhā-yı dil-beste-i ʿāfiyet-cūyları budur ki tefaḳḳud-ı ḥāl-i[4] muḫliṣī āşnā-yı mirʾat-ı[5] ḳalb-i muṣaffāları [M1-22a] olursa[6] bi-mennihī subḥānehu ve teʿālā meyāmin-i enfās-ı müteberrikeleri ile[7] [N1-22b] cism-i nizār-ı merkez-i ʿālemde saḥīḥ u sālim olup daʿavāt-ı şehriyārī-ṣenāları ile evḳāt-güẕār olduġumuz mütevārī-i perde-i iştibāh degildir. Çeşm-i cāna māye-i rūşenāyī olan dīdār-ı feyżnāklarından bir müddetden beri[8] dūr ve zīver-i sāmiʿa olan gevher-i şehvār-ı kelimāt-ı pend-āmīzlerinden mehcūr olduġumuz[9] ġam-ı iżṭırāb-resānı[10] zelzele-endāz-ı binā-yı ʿayş u ṣafāmız olup çeşm u[11] güş-ı iştiyāḳımız ol dīdār-ı[12] güftārdan āyā ne zemān istifāża-i nūr u sürūr itmek müyesser olur deyu rū-be-rāh-ı intiẓār iken [M-151a] bir dem-i ḫurremde mektūb-ı [A-156b] belāġat-maṣḥūbları vuṣūlı[13] ṣahbā-yı ġubār-ı ḫāṭır-ı ḥazīn olmuşdur. Ḥaḳḳā ki ḳālıb-ı pür-şevḳ bir mertebe lebrīz-i meserret olmuşdur ki min-baʿd ġam u[14] endūha mecāl-i güncāyiş ḳalmamışdır. Egerçi buʿd-i ṣūrī [N2-18a] ile ṣaḥīfe-i ḫāṭırdan ḥurūf-ı meveddetleri [N-28b] sütürde olmaḳ ʿadīmü'l-iḫtimāldir; lākin sitāyiş-nāme-i sürūr-pāşlarından mücerred sāmiʿa-i iştiyāḳ-ālūd[15] ḥiṣṣe-mend olup ārzū-mendī-i[16] ḥiṣṣe-i dīdār bāḳī ḳalmışdır. Ol ümniyye-i yümniyye[17] daḫı ṣūret-peẕīr olması dergāh-ı Ḥaḳ'dan[18] mesʾūldür. Bāḳī Mıṣraʿ:[19]

Cihān-āferīnet nigeh-[20]*dār bād*[21]

---

[1] **Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Belāġat-ı Maṣḥūb: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M, M1**
[2] iḫlāṣ-āmīz: ḫulūṣ-āmīz A
[3] istifsārı: istifsārını A
[4] tefaḳḳud-ı ḥāl-i: tefaḳḳud-ı N
[5] mirʾat-ı: -A
[6] olursa: olup M, M1
[7] ile: -N1
[8] feyżnāklarından bir müddetden beri: feyżnāklarından N
[9] olduġumuz: olduġuna N2, A
[10] resānı: ersānı A
[11] çeşm u: çeşm-i A
[12] dīdār-ı: dīdār u N
[13] vuṣūlı: vuṣūl-ı N2, A
[14] ġam u: ġam-ı A
[15] iştiyāḳ-ālūd: iştiyāḳ olur A
[16] ārzū-mendī-i: ārzū-mendini A
[17] yümniyye: yümne A
[18] dergāh-ı Ḥaḳ'dan: dergāh ḥaḳḳında N2, A
[19] Bāḳī Mıṣraʿ: -N; Bāḳī N2, A, M, M1
[20] *nigeh: geh A*
[21] *Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūl, "Cihanın yaratıcısı seni korusun."*

49.Mektūb-ı Merġūb-ı Cālibu'l-Ḳulūb[1]

Ḥażretleriniñ mevrid-i saʿādet u[2] iḳbāl olan meclis-i behişt-āyīnleri ṣavbına ber-āverde-i emvāc-ı muḥīṭ-i ṣadāḳat olan şemmāme-i teḥāyā-yı girān-ḳıymet itḥāfı siyāḳında inhā-kerde-i muḥibbi budur ki eger ṭaraf-ı aḥvālimize[3] ḥavāle-i dūr-bīn-i istiḳṣā buyurulursa li'llāhi'l-ḥamd henüz melḥūẓ-ı ʿayn-ı ʿāfiyet olup eḥibbā [M1-22b] vü aṣdiḳānıñ[4] ve ḫāṣṣeten ẕāt-ı semāḥat-simātlarınıñ gül-ḳand-ı[5] medḥet u taḥiyyatları ile şīrīn-kām olduġumuz çekīde-i miʿṣara-i taḥḳīḳdir.[6] [N1-23a] Benim saʿādetlü ḳarındāşım sulṭānım eşrefterīn-i ezminede müfāvaża-i belāġat-maşḥūbları [A-157a] vārid olup zülāl-i meʿānī-i dil-nişīni[7] sīr-āb-sāz-ı riyāż-ı ḥubb u velā[8] olmuşdur. Terfiye-i aḥvāliñiz ile teḳayyüd lāzıme-i ẕimmet-i [N-29a] ḫulūṣumuzdur. Egerçi[9] bu vakte dek [M-151b] ṣemeresi müşāhede olunmadıġından[10] nāşī taḳṣīrimiz ṣebt-i ḳabāle-i taḥaḳḳuḳ olmaḳ gerekdir; lākin bir vaḳt-i feyżnāke müteraḳḳib idik. Henüz ruḫṣat-yāb-ı fırṣat iken aḥvālimiz[11] ḫāk-pāy-i veliyyü'n-niʿamīye ifāde ve dil-ḫᵛāhıñıza müsāʿade olundu. Baʿde'l-yevm daḫı elden gelen dırīġ[12] olunmaz hemān ṭarafımızı[13] ḳalb-i şerīfiñizden iḫrāc ve duʿā-yı ḫayrdan ferāmūş buyurmayasız. *Bāḳī der-mesned-i ʿizzet müstedām bād.*[14]

50.Nevʿ-i Dīger[15]

Ḥażretleriniñ bezm-i ʿirfān-medārları ṣavbına gül-deste-i ṣenā[16] itḥāfından ṣoñra ʿarża-güẕārī-i muḫliṣī budur ki eger ḥāl-i dāʿī-i pür-keder mukābil-i āyīne-i ṭabʿ-ı ḥaḳīḳat-eṣerleri[17] olursa el-ḥamdü li'llāhi teʿālā ḥālā ṭūṭī-i cān ḳafesçe-i ten-i nā-

---

[1] **Mektūb-ı Merġūb-ı Cālibü'l-Ḳulūb: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M; Ṣūret-i Āḫir M1**
[2] mevrid-i saʿādet u: mevridet-i saʿādet u M1; mevrid-i saʿādet-i A
[3] aḥvālimize: aḥvālimizden A
[4] eḥibbā vü aṣdiḳānıñ: aḥbāb-ı ṣadaḳātıñ A
[5] simātlarınıñ gül-ḳand-ı: semāḥatlarınıñ gül-ḳand-ı M; simātlarınıñ gül-ḳande N2
[6] taḥḳīḳdir: taḥaḳḳuḳdur A, M, M1
[7] dil-nişīni: dil-nişīnleri M, M1
[8] ḥubb u velā: ḥubb-i vālā A
[9] Egerçi: Eger N
[10] ṣemeresi müşāhede olunmadıġından: ṣemere müşāhede olunmadıġından N2; ṣemere müşāhede olmadıġından A
[11] iken aḥvālimiz: olup aḥvāliñiz N; iken aḥvāliñiz N2
[12] dırīġ: daḫı M
[13] ṭarafımızı: ṭarafıñızı N2
[14] *Bāḳī der-mesned-i ʿizzet-i müstedām bād: -A "Dahası, ululuk tahtında daim olasın."*
[15] **Nevʿ-i Dīger: Nevʿ-i Dīger Mektūb A**
[16] ṣenā: nişār A
[17] eṣerleri: -N2, A

tüvānda bāl u per-i ḥayātdan ʿuryān[1] olmayıp zemzeme-pīrāy-ı [N2-18b] duʿā-yı iḫvān u yārān olduġu bī-reyb ü[2] gümāndır. Benim efendim eyyām-ı cüdāyīden beri varak-pāre-i küstāḫī ile ṣıḳlet olunmadıġından ġavṭa-zen-i deryā-yı ḥicāb ve[3] ber-hem-zede-i dest-i[4] ıżṭırābız mercūdur ki ẓuhūr iden ḳuṣūrımız ḳaṣda [N-29b] ḥaml [A-157b] olunmaya; ancaḳ Mıṣraʿ:

Felek bī-raḥm u[5] *ṭāliʿ nā-müsāʿıd yār her-cāyī*[6]

Neṯr: vefḳınce elem ü perīşānlıġımız [M1-23a] kemāldedir. Egerçi[7] bu bābda sūʾ-i edeb ü taḳṣīrimiz vardır; ammā[8] ümmīdvārım ide luṭf-ı [N1-23b] kāmiliñ itmām. *Bāḳī*[9] *olasız ṣadr-ı saʿādetde hemīşe bāḳī.*[10]

51.Nevʿ-i Dīger[11]

[M-152a] Ḥażretleriniñ meclis-i nefīs-i feżāʾil-i enīs ü[12] maḥfil-i tedrīs-i bāhiru't-taḳdīsleri ṣavbına neḳāve-i taḥiyyāt-ı zākiyāt-ı ḫāliṣa[13] vü ḫulāṣa-i teslīmāt-ı vāfiyāt-ı ṣādıḳa[14] itḥāfından ṣoñra żamīr-i münīr-i ḫurşīd-naẓīrlerine münhā-yı[15] muḫliṣ-i ṣadāḳat-semīrleri[16] oldur ki eymen-i evḳātda meveddet-nāme-i muḫāleṣet-āyātları[17] vuṣūl bulup mefhūm-ı muḥabbet-lüzūmı maʿlūmumuz oldu. Āşiyān-sāz olduḳları maḳām-ı ʿazīzu'l-menāllerine[18] ḥaṭṭ-ı raḥl-i[19] iḳāmet ile mecrā-yı ḳulūb-ı müstefīdāne ifāże-i yenābīʿ-i ʿulūma iştiġāl u müdāvemet üzre olduḳları iʿlām buyurulmuş[20]

---

[1] ʿuryān: nevmīd M
[2] bī-reyb ü: bī-reyb-i A
[3] ḥicāb ve: ḥicābī M1
[4] hem-zede-i dest-i: hem-zeden dest-i N2; hem-zede-i deşt-i M
[5] *bī-raḥm u: bī-raḥm N1, M*
[6] *Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün, "Felek acımasız, talih uyumsuz, sevgili vefasız."*
[7] Egerçi: Eger A
[8] ü taḳṣīrimiz vardır; ammā: -N2, A; ü taḳṣīrimiz vardır; ammā Mıṣraʿ: M
[9] Bāḳī: -N, A; Bāḳī Mıṣraʿ: M
[10] ümmīd-vārım ide luṭf-ı kāmiliñ itmām. *Bāḳī olasız ṣadr-ı saʿādetde hemīşe bāḳī:* Beyt: Ümmīd-vārım ide luṭf-ı kāmiliñ itmām/ *Olasız ṣadr-ı saʿādetde hemīşe bāḳī N2;* ümmīd-vārım ide luṭf-ı kāmiliñ itmām *olasız ṣadr-ı saʿādetde hemīşe bāḳī ġonçe merām küşāde bād A*
[11] **Nevʿ-i Dīger: -A**
[12] enīs ü: enīsi veN2; enīsler A
[13] ḫāliṣa: ḫāliṣāt N2, A
[14] ṣādıḳa: ṣādiḳāt A
[15] naẓīrlerine münhā-yı: naẓīrleri münhā-yı N2; naẓīrleri münhā A
[16] semīrleri: semīr N
[17] meveddet-nāme-i muḫāleṣet-āyātları: eyyāmları N2; meveddet-nāmeleri A
[18] ʿazīzu'l-mināllerine: ʿazīzu'l-miṣāllerine A, M1
[19] ḥatt-ı raḥl-i: ḥatt-ı ricl-i; ḥatt-ı ricāl-i A
[20] buyurulmuş: buyurulmaḳ A

iġtināmı-ı ṣafā-yı vaḳt u ḥāl ile feyż-yāb-ı naḳā-yı[1] bāl olduḳça eḥibbā vü eviddāyı[2] duʿā-yı ḫayr-ı icabet-intimāları ile teẕekkür[3] buyurmaları iltimās[4] olunur. *Bāḳī minne'd-duʿā.*[5]

52. Üslūb-ı Āḫir[6]

[A-158a] Ḥażretleriniñ pīşgāh-ı ʿizzetlerinde şemāʾil-i[7] gül-i emānī vü nesīm-i[8] [N-30a] şükūfe-i rūḥānī ki[9] fevāyiḥ-i müşg-i Tātārī[10] gibi maḳarr-ı cānı[11] ʿıṭr-engīz ü revāyiḥ-i ʿūd-i ḳumārī gibi cenānı[12] ʿanber-āmīz[13] ḳılur daʿavāt-ı ṭayyibāt-ı iḫlāṣ-maḳrūn ile taʿbiye ve[14] merāsim-i pürsiş-i ḫāṭır-ı ʿāṭırları[15] teʾdiye olunduḳdan ṣoñra inhā-kerde-i muḫliṣi[16] budur ki müddet-i[17] medīd ve ʿahd-i baʿīd-[18] hümā-yı feraḥ-nümā-yı [N2-19a] hümāyūn-[19]bāl yaʿnī nāme-i nāmī-i meslūbu'l-miṣāl ve[20] ṣaḥīfe-i girāmī-i maṣḥūbu'l-kemāl ile [M1-23b] bu dil-dāde-i ḫāliṣu'l-bāllerin[21] mukżi'l-āmāl buyurmadılar. Beyt:

Unutduñ kūşe-i tārīk-i miḥnetde bu mehcūru

Düşer mi saña böyle bī-vefālıḳlar[22] gözüm nūru[23]

Neṣr: [M-152b] [N1-24a] Fi'l-ḥaḳīḳa bu mertebe teġāfüle ḳanḳı cürm-i nā-gerdemiz bāʿiṣ olduġu maʿlūmumuz olmadı ki Beyt:[1]

---

[1] naḳā-yı: beḳā-yı A
[2] eḥibbā vü eveddāyı: eḥibbā vü eveddā N2; aḥbābıñ A
[3] teẕekkür: teẕkīr A
[4] iltimās: ricā A
[5] *"Dahası, bizden dua."*
[6] **Üslūb-ı Āḫir: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M; -A**
[7] şemāʾil-i: şümāyem
[8] nesīm-i: nisāyem N1, M; nesāʾīm M1
[9] rūḥānī ki: rūḥānī A
[10] Tātārī: Tātār N
[11] cānı: cāy-i N2, A
[12] cenānı: dimāġ-ı ḥayātı N; cānī N2; debbāġ-ı cānī A
[13] ʿanber-āmīz: ʿabīr-āmīz N
[14] tabʿiye ve: ve N; -N2, A
[15] pürsiş-i ḫāṭır-ı ʿāṭırları: pürsiş-i ḫāṭırları N; ḫāṭır-ı ʿāṭırları M
[16] muḫliṣi: muḥibbī A
[17] müddet-i : medd-i N2, A
[18] baʿīd: baʿīddir ki N
[19] feraḥ-nümā-yı hümāyūn-: ferruḥ-nümā-yı hümāyūn- M1; feraḥ-nümā-yı M
[20] meslūbu'l-miṣāl ve: meslūku'l-miṣāl ve N; meslūku'l-miṣāl A
[21] ḫāliṣu'l-bāllerin: ḫāliṣu'l-bāllerini N; ḫāliṣu'l-bālleri A
[22] *bī-vefālıḳlar: bī-vefā'l-ḳadr N*
[23] *Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*

Ne nāmeī[2] *ne selāmī ne pürsişī*[3] *ne peyām*

Çi gofteem çi şenīdī çi kerdeem çi fetād[4]

Neṣr: baᶜde'l-yevm bārī telāfī-i mā-fāta[5] himmet buyurup kitāb-ı ᶜıṭriyyetü'l-merḳūm u ḫiṭāb-ı miskiyyetü'l[6]-mersūmları ile laḫlaḫa-sā-yı[7] bezm-i vidād olmaları mercūdur. Mıṣraᶜ:

Eliñden geldigi ḫayrı[8] *dırīġ itme gedālardan*[9]

Bāḳī[10] *ᶜömrüñü devletiñi eyleye Bārī*[11] *efzūn.*[12]

53.Üslūb-ı Dīger[13]

Ḥażretleriniñ [N-30b] pīşgāh-ı İrem-naẓīrlerine çemen çemen gül-berg-i ṣadāḳat-şemīm-i taḥiyyāt ve dāmen dāmen dürr-i yetīm-i daᶜavāt dest-i[14] tekrīm birle niṣār u [15] taḳdīm olunmaḳ siyāḳında mizāc-ı leṭāfet-[A-158b] imtizācları suᵓāl olunur. Hem-vāre gül-ġonça-i riyāż-ı[16] ᶜömr ü devletleri nīsān-ı iḥsān-ı ilāhīden[17] şād-āb ve nesīm-i elṭāf-ı ᶜamīm-i feyż-i nā-mütenāhīden ser-sebz ü[18] sīr-āb olup naḫl-i[19] berūmend-i ẕāt-ı fāᵓiżü'l-berekātları irtiḳā-yı merātib-i ᶜāliye ile hem-ser-i Sidre vü Ṭūbā ola. Beyt:

---

[1] olmadı ki Beyt: olmadı A
[2] *nāmeī: nāmı N2*
[3] *pürsişī: pürsiş ü N*
[4] Beyt: *Ne nāmei ne selāmī ne pürsişī ne peyām/ Çi gofteem çi şenīdī çi kerdeem çi fetād: -A Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün, "Ne bir mektup ne bir selam ne bir sorma ne bir haber/Ne demişim, ne duydun; ne yapmışım, ne oldu?"*

[5] mā-fāta: mā-fāta ne A
[6] miskiyyetü'l: miskiyyet-i N2, A
[7] laḫlaḫa-sā-yı: laḫlaḫa-sāz A
[8] *ḫayrı: luṭfı N*
[9] *Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün*
[10] *Bāḳī: -N2*
[11] *Bārī: Mevlā N*
[12] *ᶜömriñi devletiñi eyleye Bārī efzūn: ed-duᶜā A*
[13] **Üslūb-ı Dīger: Nevᶜ-i Dīger N, N1, N2, M; -A**
[14] dest-i: -A
[15] niṣār u: niṣā vü N2
[16] gül-ġonça-i riyāż-ı: gül-ġonça-i N
[17] nīsān-ı iḥsān-ı ilāhīden: nīsān-ı elṭāf-ı ilāhīden M; beyān-ı iḥsān-ı ilāhīde A
[18] nā-mütenāhīden ser-sebz ü: nā-mütenāhīden ser-sebz-i N; nā-mütenāhinden ser-sebz-i A
[19] sīr-āb olup naḫl-i: sīr-āb-ı naḫl-i N; sīr-āb olup buḫl-i A

Duʿāyī mī-konem yā Rab[1] *be-īn ālūde-dāmānī*

Me-kon şermende pīş ḳudsiyānem ez-duʿā-yı ḫod[2]

Neṯr:[3] Ġıbbe-ẕā ṭaraf-ı muḫliṣ-i ṣenāver-i[4] ḫulūṣ-ittişāf li-ḥāẓa-ı iltifāt-ı tefaḫḫuṣ ile şāyeste-i elṭāf buyurulursa Mışraʿ:

Ḥamd ṣad ḥamd be-iḥisān-ı Ḫudā-yı ẕü'l-menn[5]

Neṯr: murġ-ı ḳafes-nişīn-i ten ki sīne-i[6] bī-kīnede cān-ālūde-i miḥendir, henüz cilve-sāz-ı şāḫ-ı devḥa-i ʿāfiyet olup gül-bāng-ı duʿā-yı[7] efzūnī-i ʿömr ü devletlerin[8] resīde-i [M1-24a] meleʾi'l-aʿlā [M-153a] ḳıldığımız zīb-i[9] sāmiʿa-i īḳāndır. Benim sulṭānım kemāl-i kerem-i veliyyü'n-niʿamīye [N1-24b] iġtirāren[10] żımn-ı veṯīḳa-i iḫlāṣda isʿāf-ı merām-ı[11] bendegiye [N-31a] [N2-19b] müsāʿade-i ʿaliyyeleri ricāsıyla vażʿ-ı bī-bākī-i küstāḫāneye[12] cesāret olunmuşdur.[13] Meʾmūldur ki ḳumāş-ı yek-reng-i iltimāsımız[14] ṭabʿ-ı mū-şikāf-ı daḳīḳa-bīnlerine girān gelmekle[15] Beyt:

Yūsuf der-īn diyār-ı muḥabbet ne-mī-ḫarend[16]

Ān bih ki īn metāʿ be-mülk-i diger beri[17]

Neṯr: mażmūnı ile muʿāmele buyurulmaya ḥüsn-i tedbīriñiz niyāz[1] iderim.

---

[1] *mī-konem yā Rab: mī-konem her dem N, N2, M, M1; miskīnem yā Rab N1*

[2] *Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün,* "Ya Rab bu günahkâr hâlimle dua ediyorum, duamdan dolayı beni bu meleklerin önünde mahcup etme!"

[3] Beyt: *Duʿāyī mī-konem yā Rab be-īn ālūde-dāmānī/ Me-kon şermende pīş-i ḳudsiyānem ez-duʿā-yı ḫod* Neṯr: -A

[4] muḫliṣ-i ṣenāver-i: ṣenāver N1, A, M, M1

[5] *ẕü'l-menn: ẕü'l-menan N, Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün,* "Bolca nimet veren Allah'ın ihsanına yüzlerce hamd olsun."

[6] sīne-i: sīne-i ten A

[7] gülbāng-ı duʿā-yı: gülbāng-ı duʿā-yı ʿömr-i M; gülbāng-ı duʿā-yı A

[8] devletlerin: devletleri N

[9] zīb-i: rayb-i N

[10] iġtirāren: iʿtiẕāren M, M1; iʿtirāż A

[11] isʿāf-ı merām-ı: isʿāf-ı murād-ı N2; isʿān-ı murād-ı A

[12] bī-bākī-i küstāḫāneye: bī-pākī-i küstāḫāne N2; bī-pāk-i küstāḫāne A; bī-pākī-i küstāḫāneye M1

[13] olunmuşdur: olunmuşdu N1, M

[14] ki ḳumāş-ı yek-reng-i iltimāsımız: ki ḳumāş-ı reng-i iltimāsımız N2; ḳumāş-ı reng-i iltimāsı A

[15] gelmekle: külli kelle N2; külli gelmese A; külli gele N

[16] *ne-mī-ḫarend: ne-mī-ḫared N; ne-mī-ḫerīd M1*

[17] *Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün, "Yusuf'u bu muhabbet diyarında satın almazlar. İyisi, bu metayı başka bir diyara götürmendir."*

Mıṣraʿ:

Żamīr-i pāk-ı tu dāned ki ḥāl-i mā çūn'est[2]

Neṯr:[3] *Bāḳī hemīşe mühim-sāz-ı aḥbāb olmaḳda*[4] *ḫālī olmayalar.*

54.Merġūb-ı Mektūb[5]

Ḥażretleriniñ ravżatu'ṣ-ṣafā-yı mihr ü vefā olan pīşgāh-ı vālā-destgāhlarına ḳucaḳ ḳucaḳ gül-deste-i ṯenā ve[6] [A-159a] ṭabaḳ ṭabaḳ nev-bāde-i duʿā ihdā olunduḳdan ṣoñra nihāl-i bār-āver-i ḫāṭır-ı memdūḥu'l-meāṯirleri[7] ārāyiş-i riyāż-ı istiḳṣā ḳılınıp[8] hem-vāre şād-āb-ı nesīm-i şād-mānī ve sīr-āb-ı Tesnīm-i[9] kāmrānī olmaḳdan ḫālī olmayalar. Tefaḳḳud-ı aḥvāl-i muḫliṣi pīrāmen-gerd-i żamīr-i feyż-[10]āṯārları olursa el-ḥamdü li'llāhi teʿālā kūtvāl-i[11] ḳalʿa-i beden -ki cān-ı nā-tüvāndan ʿibāretdir-[12] henüz fütāde-i ḫandaḳ-ı bī-emān-ı mevt olmayıp rūz u[13] şeb gül-bāng-ı duʿā-yı beḳā-yı devletleri ile nevbet-zen-i bārū-yı zindegānīdir; lākin istilā-yı cünūd-ı hümūm-ı firāḳ raḫne-endāz-ı [N-31b] siper-i ṣabr u ārām idigi muḥtāc-ı beyān degildir. Meʾmūldur ki bu ser-dāde-i ṣüġur-ı hicrānı ʿarrāde-i [M-153b] teġāfül ile endāḫte-i [M1-24b] beydā-yı nisyān itmeyip āmed-şüd-i vüfūr-ı[14] mürāselāt-ı feraḥ-resān ile tesliye-baḫş-ı cenān olmaḳdan dāmen-keş-i istinkāf[15] olmayalar. *Bāḳī* Beyt:

---

[1] tedbīriñiz niyāz: terbiyeñiz niyāz N1; terbiyeñiz ricā M; terbiyelerin ricā M1

[2] *Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün, "Senin temiz kalbin, nasıl bir hâlde olduğumuzu bilmektedir."*

[3] Beyt *Yūsuf der-īn diyar-ı muḥabbet ne-mī-ḫared/ An be-geh īn metāʿ be-mülk-i diger büred* Neṯr: maẓmūnı ile muʿāmele buyurulmaya ḫüsn-i tedbīriñiz niyāz iderim. Mıṣraʿ: *Żamīr-i pāk-ı to dāned ki ḥāl-i mā çūn'est* Neṯr:-A

[4] *olmaḳda: olmaḳdan N1, N2, A, M*

[5] **Merġūb-ı Mektūb: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M; Ṣūret-i Dīger M1**

[6] ṯenā ve: ṯenā N2; ṯenāver A

[7] memdūḥu'l-meāṯirleri: memdūḥları N

[8] ḳılınıp: ḳılınır N

[9] Tesnīm-i: semm-i M1

[10] feyż-: -M1

[11] el-ḥamdü li'llāhi teʿālā kūtvāl-i: li'llāhi'l-ḥamd kūtvāl-i N; li'llāhi'l-ḥamd dāʾimetün A

[12] ʿibāretdir: kināyedir N

[13] rūz u: rūz-ı A

[14] vüfūr-ı: vuḳūd-ı M1

[15] tesliye-baḫş-ı cenān olmaḳdan dāmen-keş-i istinkāf: tesliyet baḫş-ı cenān olmaḳdan dāmen-keş-i istinṭāk A

Buved her kesī-rā be-ḫayrī[1] [N1-25a] *heves*

Temennā-yi men ez-tu īn'est u bes[2]

55.Nevʿ-i Dīger Merġūb-ı Mektūb[3]

Ḥażretleriniñ ḥużūr-ı mekārim-mevfūrlarına izhār-ı gūn-ā-gūn-ı ṣafā[4] itḥāfı siyāḳında serv-i mevzūn-ı memdūḥu'l-ihtizāz-ı[5] ṭabīʿatları suʾāl olunur[6] hem-vāre pā-ber-cā-yı riyāż-ı iḳbāl u zīb-efzā-yı[7] ḫıyābān-ı iclāl olmaḳ niyāz u temennīsini[8] [N2-20a] ʿaḳīb-i [A-159b] ferāʾiż-i[9] penc-gānede pey-rev-i cünūd-ı icābet-ṣuʿūd-ı taḥiyyat u[10] dürūd itdigimiz vāreste-i külfe-i ḳīl u ḳāldır. Kemāl-i keremlerinden niyāz-mendim ki meclis-i veliyyü'n-niʿamīde teẕkār-ı ṣenā-güẕārān-ı[11] devlet żımnında bu muḫliṣ-i bī-riyāları ḥaḳḳında kelime-i ṭayyibelerin[12] ki fi'l-ḥaḳīḳa niẓām-āver-i ḥāl-i perīşān-ı erbāb-ı āmāldir, bī-dirīġ buyurmaġla[13] derūn-ı maḥẓūnumuz[14] cihān cihān sürūr u reşk-[15]fermā-yı beytü'l-maʿmūre buyuralar.[16] Beyt:

Ez-ān ṭaraf ne-peẕīred kemāl-i tu[17] *noḳṣān*

Vez-īn ṭaraf şeref-i [N-32a] *rūzgâr-ı*[18] *mā bāşed*[1]

---

[1] *Bāḳī* Mıṣraʿ *Buved her kesī-rā be-ḫayrī: Buved kesī be-ḫayrī N1, M1; Buved gibi be-ḫayrī N2; Beyt Buved kesī-rā be-çīzī M*

[2] *Bāḳī* Mıṣraʿ: *Buved her kesī-rā be-ḫayrī heves/ Temennā-yi men ez-tu īn'est u bes: Bāḳī* Mıṣraʿ: *Tu her kesī be-ḫayrī heves / Temennā-yi men ez-tu īn'est u pes; -A Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūl, "Herkesin bir nimete (kavuşma) hevesi vardır; benimse senden dileğim budur, başka değil."* Not: Nüshalarda "mısra" şeklinde ifade edilmesine rağmen "beyt" yazılmasının daha doğru olacağı düşünüldü.(haz.)

[3] **Nevʿ-i Dīger Merġūb-ı Mektūb: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M; Ṣūret-i Āḫir M1**

[4] ṣafā: ṣenā N1, N2, A, M

[5] memdūḥu'l-ihtizāz: memdūḥu'l-inhizār A

[6] suʾāl olunur: suʾāl olunursa N; suʾāl olursa N2; olursa A

[7] zīb-efzā-yı: zīnet-efzā-yı N

[8] niyāz u temennīsini: niyāz-ı temennīsi A; niyāz u temennīsi M1

[9] ferāʾiż-i: farīża-i N1; -M, M1

[10] taḥiyyat u : taḥiyyat-ı A

[11] ṣenā-güẕārān-ı: ṣenā-güẕerān-ı N

[12] ṭayyibelerin: ṭayyibelerinden A

[13] buyurmaġla: buyurulmaġla N

[14] maḥẓūnumuz: maḥẓūnumuzun N1, maḥẓūnumuzu N2, A, M

[15] sürūr u reşk- : mesrūrdur şek- N1, M, M1; server reşk-i N2; sürūr eşk-i A

[16] beytü'l-maʿmūre buyuralar: beytü'l-maʿmūr buyuralar N1, A, M; beytü'l-maʿmūredir N2

[17] *kemāl-i tu: kemāl-i N*

[18] *rūzgâr-ı: rūzgār nevʿ-i M1*

Neşr: *Bāḳī hemīşe esbāb-ı neşāt u*[2] *ḫurremī müyesser bād.*[3]

56. Ṣūret-i Dīger[4]

Ḥażretleriniñ reşk-i[5] gülşen-serā-yı cinān olan bezm-i ḫāṣṣü'l-ḫāṣṣ-ı feraḥ-resānlarına[6] vesā'il-i taʿẓīmāt ile dest-āvīz-i taḥiyyāt-ı ḫulūṣ-āyāt ihdā ve merāsim-i pürsiş-i ḫāṭır-ı pāk u ṭabʿ-ı[7] tābnākları *ke-mā yenbeġi*[8] merʿī vü mü'eddā ḳılındıḳdan ṣoñra żamīr-i münīr-i āfitāb-evṣāflarına inhā-yı devlet-cūy-ı sīne-ṣāfları budur ki bir sāʿat-ı saʿd-[9]iḳtirānda belāġat-nāme-i muḥabbet-nişānları vüṣūl bulup [N1-25b] feḥvā-yı[10] fā'iżü'[M1-25a]l-eşvāḳından[11] istinṭāḳ olunduḳda her noḳṭa-i dil-nişīni, ḫāl-i cemāl-i kāmrānī ve her lafẓ-ı nāzenīni ḍāmen-ṣafā-yı zindegānī olmaġın vürūdu bāʿiṣ-i neşāṭ ve müşāhedesi mūriṣ-i inbisāṭ [A-160a] olmuşdur ve beytü'l-ḥazen-i ḫāṭır esbāb-ı şevḳ ü[12] muḥabbetleri ile ṭolmuşdur. Baʿde'l-yevm daḫı mercūdur ki taḳdīm-i nevāziş-nāme-i cālibu'l-ḳulūbları ile gevher-i ümmīdim Zühre-i fürūġ ve sepīde-dem-i ṣubḥ-ı emelim bī-geẕend-i[13] dürūġ ḳılmaḳdan ictināb buyurmayalar.[14] *Bāḳī hem-vāre müteẕekkir-i muḫliṣān olalar.*[15]

57.Nevʿ-i Āḫir Mektūb[16]

Ḥażretleriniñ [N-32b] nādī-i münīr-i behcet-semīrlerine revāyiḥ-i[17] ezhārı muʿaṭṭar-sāz-ı [M-154a] mecālis-i üns ve fevāyiḥ-ı āṣārı[18] şemīm-endāz-ı maḥāfil-i[1]

---

[1] Beyit Sadi/Selmân-ı Sâvecî'ye ait. Sadi'nin beytinde "tu" yerine "u" ifadesi geçmektedir. *Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Faʿlün, "O tarfta senin yetkinliğin eksilmez; bu tarfta ise bizim dönemimizin onuru olur."*

[2] *neşāt u: neşāt N*

[3] Beyt: *Ez-ān ṭaraf ne-peẕīred kemāl-i tu noḳṣān/ Vez-īn ṭaraf şeref-i rüzgâr-ı mā-bāşed* Neşr: *Bāḳī hemīşe esbāb-ı neşāt u ḫurremī müyesser bād. Bāḳī e'd-duʿā A, "Dahası, her zaman neşe ve sevinç sebepleri hazır olsun."*

[4] **Ṣūret-i Dīger: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2; -A.** M nüshasında 56. Mektup bulunmamaktadır.

[5] reşk-i: edr-i A; -M1

[6] ferah-resānlarına: ferre sānlarına A

[7] ṭabʿ-ı: ṭabʿ u N

[8] "Yakışır bir şekilde"

[9] sāʿat-ı saʿd-: sāʿat-ı N

[10] feḥvā-yı: mefhūm-ı feḥvā-yı A

[11] fā'iżu'l-eşvāḳından: fā'iżu'l-eşvāḳında A

[12] esbāb-ı şevḳ ü: eşvāb şevḳ ü N2; şevḳ-i A

[13] bī-gezend-i: gezend-i N

[14] buyurmayalar: buyurulmaya N

[15] *Bāḳī hem-vāre müteẕekkir-i muḫliṣān olalar: -A*

[16] **Nevʿ-i Āḫir Mektūb: Nevʿ-i Dīger N, N1, N2, M; Üslūb-ı Dīger M1**

[17] revāyiḥ-i: revāyic-i A

[18] āṣārı : āṣārı taṭbībe N1; āṣārları N2, A

ḳuds olur duʿālar taḳdīmi ile ney-pāre-i kilk-i āteşīn-nevā ṣarīr-i[2] ḥazīn-i sīne-güdāz ile böyle naġme-perdāz[3] olur ki vüfūr-ı mekārim-i ġayr-ı[4] ʿadīdelerinden [N2-20b] cānib-i ṣenāverlerine firistāde buyurulan teẕkire-i laṭīfeleri ecved-i ezminede cilveger-i minaṣṣa-i vuṣūl olup müṭālaʿa-i mazmūn-ı şeref-nümūnı vesīle-i inbisāṭ-ı bī-ġāye ve vāsıṭa-i neşāṭ-ı mā-lā-nihāye olmuşdur. Mıṣraʿ:

Devlet ziyāde pādişehem ʿömr ber-mezīd[5]

Neṯr: Niyāz-nāmemiz[6] ḫılāl-i eşġāl-i keṯīrelerine teṣādüf[7] itmekle ber-vefḳ-i dil-ḫᵛāh taḥrīr-i cevāba müsāʿade-i vaḳt[8] olmamaġın teşebbüṯ-i eẕyāl-ı maʿẕeret ile mübārek ḫāṭır-ı şerīflerinde olduġumuz işāret buyurulmuş ehemm-i meṭālib ü ecell-i meʾāribimiz naḳş-ı nāmımız nigāşte-i saḥīfe-i ḫāṭır-ı[9] tābnāk-ı [M1-25b] bāhirü'l-idrākleri olmaḳ idi,[10] li'llāhi'l-ḥamd ol maʿnā ṣebt-i ḳabāle-i taḥaḳḳuḳ oldu. [A-160b] Min-baʿd ümmīdvārım ki [N1-26a] teʿānuḳ-ı[11] ʿarūs-ı merāma daḫı meşşāṭa-i himmet-i bī-hemtāları derkār buyurula.[12] Beyt:

Mirʾāt-ı Skender gibidir ṭabʿ-ı laṭīfiñ

Bāḳī ne diyem[13] *olmaya* [N-33a] *maʿlūm-ı şerīfiñ*[14]

---

[1] maḥāfil-i: meḥāmil-i N2
[2] ṣarīr-i: ṣar pür A
[3] naġme-perdāz: naġme-pervāz N2, A
[4] ġayr-ı: ʿanber A
[5] *Devlet ziyāde pādişehem ʿömr ber-mezīd: -A Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün, "Padişahım refah ve mutluluğun artsın, ömrün uzun olsun."*
[6] Niyāz-nāmemiz: Niyāz-nāme min M1
[7] teṣādüf: müṣādif M
[8] itmekle ber vefḳ-i dil-ḫᵛāh-ı taḥrīr cevāba müsāʿade-i vaḳt: -N2
[9] ḫāṭır-ı: -N1
[10] olmaḳ idi: olmuş idi M1
[11] teʿānuḳ-ı: teʿāluḳ-ı M1
[12] buyurula: buyurulmaya N
[13] *diyem: diyem ki N1, N2, M, M1*
[14] Nābī'nin münşeâtının 183. İnşâsında geçmektedir. *Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün*

58. Ḫātime-i Mekātīb-i Mütenevvi‘a Ṣūretleridir ve Minhum Hāẕa Tehniyet-nāme-i Ġarrā [1]

Sulṭānım[2] ḥażretleriniñ sümm-i semend-i[3] ẓafer-rikāb-ı nuṣret-‘inānlarına ki her[4] ẕerre-i ḫāk-pāyi[5] tūtiyā-yı cilā-baḫş-ı dīde-i mihr-i diraḫşān ve her naḳş-ı na‘l-i tābnāki gül-i zīver-efzāy-ı destār-ı a‘yān-ı zamandır,[6] aṭlas-ı felek-i [M-154b] muḳarnes pāy-endāz olsa sezā,[7] gencūr-ı ḫizāne-ḫāne-i sipihr[8] cevahir-i aḫterānı farḳ-ı ferḳad-sāy-ı[9] ġāşiye-dārāne niṣār[10] eylese revādır ki ber-ā-ber-i feṭḥ-i Ḫayber[11] böyle ġazā-yı ekber li’llāhi’l-ḥamd dest-i ẓafer-peyvest-i āṣafīlerinden cilveger oldu. Mıṣra‘:

Te‘āla'llāh zihī tevfīḳ-i Bārī ‘avn-i Rabbānī[12]

Neṣr: Bu müjde-i neşāṭ-engīz ü ḫaber-i meserret-āmīzden ṣaġīr u kebīr ve celīl ü[13] ḥaḳīr ve ġanī vü faḳīr zemzeme-i taḥsīni[14] felekü’l-eflāke resīde ve demdeme-i āferīni[15] gūş-ı simāke[16] keşīde idip Beyt:

Āferīn ey rūzgāruñ şehsüvār-ı[17] *ṣaf-deri*

‘Arşa aṣ şimdengerü tīğ-i Ṣüreyyā-cevheri[18]

---

[1] **Ḫātime-i Mekātīb-i Mütenevvi‘a Ṣūretleridir ve Minhum Heẕe Tehniyet-nāme-i Ġarrā: Ḫātime-i Mekātīb-i Mütenevvi‘a Ṣūretleridir Tehniyet-nāme-i Ġarrā N, N1, N2; Ḫātime-i Mükātebe-i Mütenevvi‘a Ṣūretidir Tehniyet-nāme-i Ġarrādır A; Ḫātime-i Mekātīb-i Mütenevvi‘a Ṣūretleridir ki İbtidā-iTehniyet-nāme-i Ġarrā M**

[2] Sulṭānım: -A
[3] semend-i: semender N
[4] ‘inānlarına ki her: ‘inānlarına ki N2;‘ināyetlerine ki A
[5] ḫāk-pāyi: ḫāk-pāki N, N1, M, M1
[6] zamāndır: zenāndır A
[7] olsa sezā: ola sezā N2; olmaġa siz A
[8] ḫāne-i sipihr: ḫāne N
[9] farḳ-ı ferḳad-sāy-ı: fırḳadi ferḳad-sāy-ı N; farḳ-ı ferḳad-serāy-ı A
[10] ġāşiye-dārāne niṣār: ġāşiye-dārāye niṣār M1; ġāşiye-dārāne şenā A
[11] Ḫayber: ṣabr A; ḫayr M, M1
[12] *Rabbānī: Rabbānī Neṣr M, Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün “Allah yücedir, Rab ve Bari (olan Allahın) yardım ve desteği ne güzeldir.”*
[13] celīl ü: celī vü N2, A
[14] taḥsīni: taḥsīn N2
[15] āferīni: -M1
[16] simāke: şimāle M
[17] *şehsuvār-ı: şehvār N2*
[18] Nef‘î, K.14/1, Başlık: Kaside-i Ali’l-Âl Der Tarif-i Cihad-ı Sultan Osman, *Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün*

Neṣr: neşīd-i[1] ʿālem-pesendi ile dībāce-ṭırāz-ı Şeh-nāme-i dest-bürd-i[2] Rüstemāneleri olmuşlardır.[3] Zihī naḳş-ı pā-beste ki ittişālāt-ı suʿūd-ı felekī[A-161a]ye ʿillet-i ġāiyye denilmege şāyestedir. Ḥaḳḳā ki Müşterī-i felek-i Keyvān[4] [N-33b] sālḫūrde-i bī-āzād[5] u ḫüsre[N2-21a]v-i ḫāverī cuy-ı mecerre üzre bir cisr-i[6] ʿālī bünyād eylese bunun gibi[7] niʿmet-i cezīle ve mevhibe-i celīleniñ ʿuhde-i şükründen ḫurūca muvaffaḳ olmadıḳları [N1-26b] muḥaḳḳaḳdır. Fi'l-meṣel nuḳre-i ḫink-i sipihr bāre-i[8] rehvārım ve māh-ı hālegīr öñümce ġāşiyedārım olsa bu peyām-ı kām-baḫşādan ḥāṣıl olan inşirāḥ-ı [M1-26a] ḫāṭırıñ ʿöşr-i ʿaşīrine[9] fāʾiz olmaḳ iḥtimāli[10] ʿaḳlī degildir. Hemān Cenāb-ı Feyyāż-ı muṭlaḳdan ricāmız budur ki vücūd-ı mesʿūd-ı ʿāḳibet-maḥmūdların āfāt-ı[11] dehr-i dūndan hemīşe maḥfūẓ u maṣūn ve peyveste fütūḥāt-ı ẓafer-maḳrūn ve nuṣret-i[12] gūn-ā-gūn ile mesrūr[13] u memnūn idip ṭınāb-ı ḫıyām-ı iḳbālleri beste-i [M-155a] evtād-ı[14] devām ve ʿāmme-i enām ile [15] devletlerinde muḳżi'l-merām ola. Beyt:[16]

Vire memālik-i rūy-ı zemīne adli şeref

Ola maḳām-ı vezāretde devlet ile muḳīm[17]

Bāḳī[18] Beyt:

Her kucā feth der-ḥadīṣ āyed

Tīğ-i tīz-i tu'eş zebān bāşed[1]

---

[1] neşīd-i: neşīde A
[2] dest-bürd-i: seyir der N2; biz der A; dest-ber ve M1
[3] olmuşlardır: olmuşdur A
[4] Keyvān: -M
[5] bī-āzād: beyzād N2, A
[6] ḫüsrev-i ḫāverī cuy-ı mecerre üzre bir cisr-i : ḫıred-ḫāverī cevher-i baḥr üzre her cisr A
[7] eylese bunuñ gibi: ile bunuñ gibi N1; ile bunun N
[8] nuḳre-i ḫink-i sipihr bāre-i: tuġra-i cenk sipihr-i bāre-i A; nuḳre-i ḫanek sipihr-pāre-i N2
[9] ḫāṭırıñ ʿöşr-i ʿaşīrine: ḫāṭır-ı ʿöşr-i ʿişrīne A
[10] iḥtimāli: iḥtimāl N1, A, M
[11] ʿāḳıbet-maḥmūdların āfāt-ı: ʿāfiyet-i maḥmūdların āfāt N; ʿāfiyet-i maḥmūdların āfātdan N2
[12] fütūḥāt-ı ẓafer-maḳrūn ve nuṣret-i: feveḥāt-ı ẓafer maḳrūn u nuṣret N2, A; fütūḥāt-ı ẓafer maḳrūn u naṣr N1, M, M1
[13] mesrūr: musır N1
[14] evtād-ı: evtād u A
[15] ʿāmme-i enām ile: duʿāya enām A; ʿāmme-i enām eyyām N1, M, M1
[16] Beyt: Naẓm N2
[17] Nefî, K.33/son iki beyti Başlık: Der Medh-i Vezir-i Azam Nasuh Paşa, *Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün*
[18] *Bāḳī: -N, N2*

59.Tehniyet-nāme-i Vezāret-i ʿUẓmā[2]

Bir dem ki kerre-nāy-ı şādī ṣabīḥatu'l-ʿīd-i sürūr içün āmāde ve güş-ı[3] beşāret pīş-i nevbet-zen-i ḳażāya nihāde olup āvāze-i sürūd-ı[4] iḳbāl [N-34a] İṣfahān [A-161b] u ʿIrāḳ'ı[5] mā-lā-māl itmiş idi. Belki nühūs-ı encüm-i eflāk muḳābele-i[6] suʿūddan bi'l-külliye meʾyūs ve şīr-i şerze-i gerdūn-ı cedy u[7] ḥamel birle bi'ż-żarūre meʾnūs-ı[8] şaʿşaʿa-i mehçe-i cihān-dārī dīde-i aʿdā-yı dīnī[9] ḫīre ve ẓıll-ı şuḳḳa-i baḫtiyārī-i derūn[10] düşmenān-ı devleti tīre ḳıldığı ʿayān[11] olmuş idi. Ol hengām-ı ṣafā-encām[12] netīce-i teḳālīb-i edvār u vāsıṭatu'l-ʿıḳd-ı[13] ḳılāde-i rūzgār olduġu taḥḳīḳ[14] olunup lākin ne kevkeb-i[15] iḳbāliñ eṣer-i ṭulūʿı ve ne sitāre-i idbārıñ ṣemere-i rücūʿıdır. Maʿlūm olmadığından rişte-i kārımda ʿuḳde-i iştibāh hüveydā iken berīd-i mübārek-nüvīd-i [N1-27a] sürūş ser-şiken-i[16] baḫt-ı vārūn olan tīr-i iḳbālin ber-dūş idip bir peyām-ı ṣafā-encāmı revzene-i güşdan dāḫil-i ḫāne-i derūn itdi ki mülk ü[17] melekūta sirāyeti *ke'ş-şemsi* [N2-21b] *fī-vasaṭi'n-nehār*[18] ve zemīn ü[19] zamāna şümūli mānende-i[20] envār-ı[21] leyletu'l-ḳadr ẓāhir u bedīdār oldu.[22] [M1-26b]Beyt:

Devlet iḳbāl ḳılup eyledi tāliʿ yārī

---

[1] *Bāḳī* Beyt *Her kucā feth der-ḥadīṣ āyed/Tīğ-i tīz-i tu'eş zebān bāşed: Bāḳī* Beyt: *Her kucā feth der-ḥadīṣ āyed N2; -A,* Beyit Selmân-ı Sâvecî'ye aittir. *Feʿilātün (Fāʿilātün) Mefāʿilün Feʿilün (Faʿlün), "Her nerede bir fetih varsa orada senin keskin kılıcının dili(söyleyecek sözü) var."*

[2] **Tehniyet-nāme-i Vezāret-i ʿUẓmā : Nevʿ-i Dīger Mektūb-ı Merġūb A; -M1**
[3] sürūr içün āmāde ve güş-ı: sürūrı içün āmāde ve güş-ı A
[4] sürūd-ı: serv N
[5] ʿIrāḳ'ı: ʿarānī A
[6] muḳābele-i: -A
[7] şīr-i şirze-i gerdūn-ı cedy u: şīr sizde gerdūn-ı cedy u A; şīr-i şirze-i gerdūn-ı cedy N
[8] bi'ż-żarūre meʾnūs olup: bi'ż-żarūre meʾnūs N1, N; bi'ż-żarūr meʾyūs olup A; bi'ż-żarūre meʾyūs olup N2, M1
[9] dīnī: deni N
[10] derūn: deruna N, N1, N2, M
[11] tīre ḳıldığı ʿayān: bize ḳıldığı ʿinān A
[12] encām: -A
[13] edvār u vāsıṭatu'l-ʿıḳd-ı: edvār vāsıṭatu'l-ʿıḳd N1; evrād vāsıṭatu'l-ʿıḳd N; edvār u vāsıṭatu'l-ʿaḳl M1
[14] taḥḳīḳ: taḥaḳḳuḳ N
[15] kevkeb-i: kevkebiñ N
[16] ser-şiken-i: sirişk A
[17] itdi ki mülk ü : itdigi mülki A
[18] *"Gündüzün ortasındaki güneş gibi"*
[19] zemīn ü: zemīn-i A
[20] mānende-i: mānend-i N
[21] envār-ı: ol A
[22] bedīdār oldu: bedīdārdır N

Ḥāṣılı üstümüze döndi sipihr-i[1] *gerdān*[2]

Neṣr: [M-155b] Ḥaḳḳā ki ser-cümle-i sākinān-ı zemīn ü[3] eflāk bu mevhibe-i ʿuẓmānıñ secde-i şükrine *ilā-yevmi'l-ḳıyām*[4] inhimāk üzre [N-34b] olsa[5] ḥaḳḳ-ı edāsı müʾeddā olmaya el-ḥamdü li'llāh ṣümme el-ḥamdü li'llāh ki ṭılsım-ı tesḫīr-i ʿālemiyān olan mühr-i zerrin-sīne-i sekīnedār-ı niẓāmü'l-mülk-i [A-162a] cihān üzre mekīn olup ol māh-ı tābdār-ı hurşīd-żamīr-i enverlerinden istifāża-i envār[6] itmişdir. Rubāʿī:[7]

Sipās u[8] *şükr-i firāvān Cenāb-ı Mevlā'ya*

Virildi mühr-i vezāret[9] *o ṣadr-ı vālāya*

Nigīn-i ḫātem-i devlet ḳılındı ḳudretden

İki cihāna deger bir dürr-i girān-māye[10]

Neṣr: ʿAtebe-i devletlerinde[11] müjgān-ı çeşmüm ḫāk-rūb ve şevḳ-i[12] ḫidmetleri ile dest-efşān u[13] pāy-kūb olmaġiçün dem olmaz ki peyk-i duʿā-yı icabet-eṣer zevāyā-yı sipihr-i berīni[14] bī-siper ḳılmaya ricā olunur.[15] ʿAn-ḳarībi'z-zamān fetḥ u ẓafer pīş ü peslerinden[16] ʿinān-ber-ʿinān olup neẕẕāregiyān-ı ehille-i[17] āmāli şuʿle-i rikāblarından[18] dīde-i ümmīdlerin nūrānī ḳılıp ġubār-ı sümm-i semendleri çeşm-i ʿalīl-i aḥbāba[19] sürme-i beh-būd ve şerāre-i naʿl-i sütūrları nāʾire-i endūh-ı[1] aʿdāya māye-i vüfūr[2] ola. Ḳıṭʿa:

---

[1] *sipihr-i: bu çarḫ-ı A*
[2] Baki, K.2/7, Başlık: Der-tehniye-i kudûm-i Sultân Süleymân Hân- ez sefer-i huceste-eser, *Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*
[3] zemīn ü: zemīn-i A
[4] *"Kıyamet gününe kadar"*
[5] olsa: olalar N2; olsalar N
[6] istifāża-i envār: istifāẓa-i enver N2; istifāża-i nūr A
[7] Rubāʿī: Li-münşihi N; Naẓm M
[8] *Sipās u: Sipās-ı N2; Sipāriş-i A*
[9] *vezāret: zāt A*
[10] *bir dürr-i girān-māye: bir digerān-māye A Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün*
[11] devletlerinde: devletlerinden M
[12] şevḳ-i : şeref-i N2, A
[13] dest-efşān u: dest-efşān-ı A
[14] berīni: ber-īz N; berīn N2, M1
[15] ricā olunur: ricā olunur ki N
[16] peslerinden: peslerinde N
[17] neẕẕāregiyān-ı ehille-i: neẕẕāregiyān ile-i A; neẕẕār-giyān dide-i M
[18] rikāblarından: rikāblarında N2
[19] aḥbāba: eḥibbāya N2

Hemāndem eşheb-i zerrīn-sitāmıñ gelse meydāna[3]

Reh-āver[4] *itse gerd-i ʿanberīni cümle aʿyāna*[5]

Semend-i bād-pāy-i luṭfa [N1-27b] *irḫā-yı ʿinān itseñ*

Der-i [N-35a] *iḳbāl feṭḥ olsa ḫuṣūṣen ehl-i ʿirfāna*[6]

Neşr: *Bāḳī hemīşe āsitān-ı devlet-penāhları maḳsem-i erzāḳ-ı ʿibād ve cenāb-ı vālā-himmetleri*[7] *maẓhar-ı elṭāf-ı Ḫudā-dād olmaḳdan ḫālī olmaya.*[8] Ḳıṭʿa:[9]

Ol mühr-i şeref-[10]*şiʿār ḥaḳḳıçün kim*

Ẓahrında ḳomuş ḥabībiniñ anı ilāh

Hem-vāre olup ṣadr-ı saʿādet aña cāy [M-156a] [M1-27a]

Ṣadrında ola mühr-i vezāret hergāh[11][A-162b]

60. Tehniyet-nāme-i Meşīḫat-ı İslāmiyye[12]

Zihī rūz-ı fīrūz u hengām-ı [N2-22a] neşāṭ-endūz ki derecāt u sāʿāti ittiṣāl-ı[13] suʿūd ile mesʿūd ve[14] enẓār-ı ġayr-ı maḥmūda[15] ʿālemde mefḳūd[16] idi. Nevīd-i cedīd-i bedīd olup ol mümtaz-ı ʿulemā-yı ʿālem olan pīşvā-yı ḫuceste-rā vü muḳtedā-yı[17]

---

[1] sütūrları nāʾire-i endūh-ı: şübūrları nāre-i endūd A
[2] vüfūr: vüḳūd N2, M1; vuḳū A
[3] *sitāmıñ gelse meydāna: sitāmıñ gelse cevelāna N, N1, M1*
[4] *Reh-āver : Reh-āverd N1, M, M1*
[5] *aʿyāna: aḥbāba N; aʿyān N1, Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*
[6] Ḳıṭʿa *Hemāndem eşheb-i zerrin-sitāmıñ gelse meydāna/ Reh-āver itse gerd-i ʿanberīni cümle aḥbāba/ Semend-i bād-pāy-i luṭfa irḫā-yı ʿinān itseñ/ Der-i iḳbāl feṭḥ olsa ḫuṣūṣan ehl-i ʿirfāna: Hemāndem eşheb-i zerrin-sitāmıñ gelse cevelāna/ Reh-āver itse gerd-i ʿanberīni cümle aḥbāba/ Semend-i bād pāy-i luṭfa irḫā-yı ʿinān itseñ/ Der-i iḳbāl-i feṭḥ olsa ḫuṣūṣan ehl-i ʿirfān N1; -A Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün*
[7] *himmetleri: hemtāları N*
[8] *olmaya: olmayıp N2*
[9] Ḳıṭʿa: Naẓm N; Şiʿr A
[10] *şeref: şerīf M1*
[11] Hezec bahrinin ahreb kalıplarıyla yazılmıştır.
[12] 60. mektup N1 nüshasında mevcut değildir.
[13] derecāt u sāʿāti ittiṣāl-ı: derecāt-ı vüsāʿati ve sāʿāti ittiṣālāt-ı N2; derecāt-ı saʿādet-i sāʿāti ittiṣālāt A
[14] suʿūd ile mesʿūd ve: suʿūd ile mesʿūd N1, N2; suʿūd-ı N, A
[15] maḥmūde: maḥmūd A
[16] mefḳūd: maḳṣūd M, M1
[17] ḫuceste-rā vü muḳtedā-yı: ḫaceste-zād vü muḳtedā-yı M; ḫaceste-rā vü muḳtedā A

müşkil-güşā ḥażretleriniñ mesned-ārā-yı dārü'l-iftā-yı meşīḫat-ı İslāmiyye oldukları[1] güş-zed-i ʿeḳallu'l-ʿabīd olduḳda dest-ber-āverde-i dergāh-ı reʾfet-penāh-ı kibriyā olup ol maḳām-ı ʿarş-iḥtirāmda ʿömr-i medīd ü ʿayş-ı raġīd[2] ile cāvīd olmaları duʿāsı pīş-nihād-ı aʿmālimiz olmuşdur.[3] Ol beşīr-i ferruḫ-peyām ki bu kelām-ı dürriyü'n-niẓām[4] birle zümre-i şenāverānı be-kām itmişdir. [N-35b] Seri dīhim-i[5] encüm-niṣārına şāyeste ve ḳademi aṭlas-ı sipihri[6] pāy-efrāz ḳılmaġa pā-bestedir. Ḥabbeẕā[7] tebāşīr-i ṣubḥ-ı iḳbāl ki nidā-yı *büşrā*[8] *lekümü'l-yevm*[9] mesāmiʿ-i dehri māl-ā-māl idip Beyt:

Eflāke çıḳdı velvele-i ʿarsa-i zemīn

İndi zemīne ġulġule-i āsmāniyān[10]

Neṣr: Ḥaḳḳā ki ol efḍal-i merātib-i[11] beşeriyye olan cāh-ı celīlü'ş-şān-ı ẕāt-ı[12] sütūde-ṣıfāt-ı kerūbī-nişānları ile müfteḫir ü mübāhī olduġu maʿlūm-ı ʿālemiyāndır. Hem-vāre nāṣiye-i żarāʿet-i fersūde-i miḥrāb-ı melekūtdur ki ol rükn-i raṣāfe-i dīn ü devlet [A-163a] olan ẕāt-ı mükerremlerin nesaḳ-pīrā-yı mülk ü millet eyleyip hemīşe benān-ı ḫāme-i nādirekār-ı fetvā-nigārları ḥilāl-i ʿuḳde-i mesāʾil ve dehān-ı[13] [M-156b] devāt-ı ʿanber-bār-ı feyż-āṣārları ḥācet-revā-yı her sāʾil olmaḳdan ḫālī olmaya.[14] *Bāḳī* Beyt:

Zi-rū-yı ʿizz ü şeref ber-mefāriḳ-i emcād

Ẓılāl-i ʿāṭıfetet[15] *tā ebed muḫalled bād*[16][M1-27b]

---

[1] oldukları: olduḳları ki N2, A
[2] raġīd: raʿīd M1
[3] olmuşdur: itmişdir N
[4] dürriyü'n-niẓām: deri'n-niẓām N
[5] seri dīhim-i: Seyri dīhim-i N2, A; seri derāhim-i M, M1
[6] ḳademi aṭlas-ı sipihri: ḳademi aṭlas-ı sipihri N; ḳademi aṭlas-ı sipihr M1
[7] Ḥabbeẕā: Ġıbbe-ẕā N2, A
[8] büşrā: seri A
[9] "*Bugün size müjdeler olsun.*"
[10] Beyt: *Eflāke çıḳdı velvele-i ʿarsa-i zemīn/ İndi zemīne ġulġule-i āsmāniyān: -A Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün*

[11] efḍal-i merātib-i M, M1: efḍal-i N
[12] ẕāt-ı: -N2
[13] ʿuḳde-i mesāʾil ve dehān-ı: ʿaḳd-i mesāʾil ü dehān-ı N2; ʿuḳde-i mesāʾil ü dehān u M1
[14] olmaḳdan ḫālī olmaya: olmaḳda ḫālī olmaya N; olmaḳdan ḫālī olmayalar A
[15] *ʿāṭıfetet: ʿāṭıfet N*
[16] *Bāḳī* Beyt *Zi-rū-yı ʿizz ü şeref ber-mefāriḳ-i emcād/ Ẓılāl-i ʿāṭıfetet tā ebed muḫalled bād: -A Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün, "İzzet ve şerefinden gelen cömertliğinin, ihsanının gölgesi yüce insanların üzerinde daim olsun."*

61. Tehniyet-nāme-i Belīġa-i Ḳuḍāt-ı ʿAsākir Ṭaraflarına[1]

Sulṭānım ḥażretleriniñ ferş-i[2] ʿabḳariyyü'n-naḳş-ı sāḥa-i fesīḥatü'l-mesāḥa-i şāmiletü's-semāḥeleri[3] fersūde-i leb-i müstemendi ḳılınıp hemīşe[4] riyāż-ı enīḳatü'l-aġṣān-ı[5] [N-36a] devletleri ve raḳīḳatü'l-efnān[6] u ḥiyāż-ı kevṣeriyyu's-sereyān-ı saʿādetleri [N2-22b] dāʾimetü's-seyelān olup dergāh-ı mekremet-penāhları melāẕ-ı ḥācetmendān olmaḳ daʿavātı[7] taḳdīminden ṣoñra ʿarīża-i ʿabd-i ḫāliṣu'l-cenān budur ki laḫlaḫa-sā-yı rabbātü'l-ḥicāl-i[8] maḥmidet u micmere-gerdān-ı bezm-i taḥiyyatları iken bir[9] yed-i müjde-resān mesned-ārā-yı ṣadr-ı dīvān[10] olduḳları nevīd-i meserret-irtisāmı ile teşnīf-sāz-ı[11] sāmiʿa-i cihān ve ṣafā-baḫş-ı ḫāṭır-ı müstemendān olmaġın şiken-i[12] küleh-gūşe-i ibtihācımız hem-ser-i tügme-i tāc-ı āfitāb-ı ʿālem-tāb olup Beyt:[13]

Çün şod müyesser maṭlūb u dil-ḫᵛāh

Ḳad evcebü'ş-şükrü'l-ḥamdü li'llāh[14]

Neşr: zemzemesiyle dest-[A-163b]efşān-ı bezm-i şād-mānī olmuşuzdur. Ḥaḳḳā ki çetr-i[15] neşāṭım miyāne-i sebze-zār-ı felekde güşāde ve sāyebān-ı emelim kenāre-i cūy-ı kehkeşāna nihāde olsa bu eṣnāda ḥāṣıl olan[16] sürūruñ ʿöşr-i ʿaşīrine[17] mümāṣil olmaḳ ʿadīmü'l-iḥtimāldir. Beyt:[18]

Be-d-īn[19] *ʿaṭiyye ki feyżeş be-ḫās u ʿām resīd*

---

[1] **Tehniyet-nāme-i Belīġa-i Ḳuḍāt-ı ʿAsākir Ṭaraflarına: Tehniyet-nāme-i Ḳuḍāt-ı ʿAsākirdir M1; Tehniyet-nāme-i Ḳuḍāt-ı ʿAsākir N, N1, N2, M**

[2] Sulṭānım ḥażretleriniñ ferş-i: ḥażretleriniñ ferāş-ı A

[3] fesīḥatü'l mesāḥa-i şāmiletü's-semāḥeleri: fe-sübḥatü'l mesāḥeleri N; fe-sübḥatü'l mesāḥedleri N2

[4] ḳılınıp hemīşe: ḳılınır. Hemvāre A

[5] enīḳatü'l-aġṣān-ı: enīfu'l-inḫişāl A

[6] ve raḳīḳatü'l-efnān: verīḳatü'l-efnān N1, M1; veraḳīḳu'l-efnān A

[7] daʿavātı: -M

[8] rabbātü'l-ḥicāl-i: ribātü'l-ḥicāl A, M, M1

[9] bir: pür A

[10] dīvān: dīvānī A

[11] irtisāmı ile teşnīf-sāz-ı: ittisāmı ile teşnīf-sāz-ı M; irtisāmı ile müşennef-sāz-ı A

[12] şiken-i: şükr M1

[13] Beyt: Şiʿr N2; Mülemmaʿ A

[14] *Müstef'ilâtün Müstef'ilâtün, "Gönlün istek ve arzusu gerçekleştiğine göre, şükür vacip olmuştur, Allah'a hamd olsun."*

[15] çetr-i: cerr-i M

[16] ḥāṣıl olan: ḥāṣıl-ı N

[17] ʿaşīrine: ʿişrīne N2, A

[18] Beyt: Naẓm N2

[19] *Be-d-īn: Berīn N1, M*

Hezār şükr-i Ḫudā ṣad-hezār şükr-i[1] *Ḫudā*[2]

Neşr: Īzed-i ẕü'l-minen[3] mübārek ü müteyemmen [N1-28a] ve āsitāne-i [M-157a] devletlerin hemīşe[4] erbāb-ı istiḥḳāḳa meʾmen eyleye. [N-36b] Egerçi[5] muḳteżā-yı ḫulūṣ iḳāmet-i merāsim-i *mübārek bād*[6] içün *seḥben ʿale'l-vech*[7] revān[8] olup şaʿşaʿa-i rikāb-ı kām-yābların żamīme-i envār-ı dīde ḳılmaġidi;[9] lākin ḫidmet-i lāzıme-i duʿāların ẓahru'l-ġayb edā, sürʿat-ı icābetde evfā[10] olmaġın ḳıdemden ḳalma mürācaʿat evlā görüldü. Her[11] ḳande olsam [M1-28a]beytü'l-ḳaṣīde-i ʿināyetleri kitābe-i kāḫ-ı ḥayātım ve ḥalḳa-i bāb-ı saʿādetleri ṭavḳ-ı gerden-i mübāhātımdır. Hemīşe[12] Ḫudāvend-i zemīn ü zamān bāġ-ı berūmend-i devletlerine bīdārī-i dīde-bān ve[13] ʿarṣa-i dergāh-ı mürüvvet-penāhların güşāde-i[14] dest-i ḥācetmendān[9] eyleye. *Bāḳī*[15] Beyt:

İḳbāl-i turā baḫt u şeref zīr-i nigīn bād

Īn hest velī tā be-ebed nīz[16] *çünīn bād*[17]

62.Tehniyet-nāme-i Riyāset-i Eṭibbā[18]

Sulṭānım[1] ḥażretler[N2-23a]iniñ nabż-gīr-i nüfūs-ı saḳīme-i[2] bīmār-ḫāne-i [A-164a] meṭālib ü şerāyīn-nevāz-ı[3] merżāʾ-i dāru'ş-şifā-i meʾārib olan eṣābiʿ-i[4] laṭīf-i[5]

---

[1] *şükr-i: şükr ü A*

[2] *Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün, "Allah'a binlerce, yüz binlerce şükür olsun ki cömertliğinin bereketi herkese yetişti."*

[3] Īzed-i ẕü'l-minen: Yezd-i ẕü'l-minen N; Īzd-i ẕü'l-menn M

[4] hemīşe: -M

[5] Egerçi: Eger N

[6] *"Mübarek olsun"*

[7] *"Yüzüstü sürünerek"*

[8] revān: revāne M, M1

[9] ḳılmaġidi: ḳılmaġdı N1; ḳılınmaḳ idi A; ḳılmadı M1

[10] evfā: edna N

[11] Her: Ser-i A

[12] mübāhātımdır. Hemīşe: mübāhātımdan hemīşe N2

[13] devletlerine bīdārī-i dīde-bān ve: devletlerine baḫt-ı bīdārī-i dīde-bān M1; devletlerine baḫt-ı bīdārī-i dīde-bān ve M; devletlerine bīdārī-i dīde-bān N

[14] güşāde-i: güşā şebgāh N1, güşā pişgāh N2, M, M1; güşā-be-güşāh A

[15] *Bāḳī: -N1, M1; Bāḳī devlet ü iḳbāl dāʾim bād A*

[16] *Īn hest velī tā be-ebed nīz: Ey mest-i dilī tā be-ebed nīz N; Ey hest-i velī tā be-ebediz N2; Īn mest-i velī tā be-ebed nīz M1*

[17] Beyt: *İḳbāl-i turā baḫt u şeref zīr-i nigīn bād/ Īn hest velī tā be-ebed nīz çünin bād: -A Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün, "Talih ve şeref senin ikbaline boyun eğsin. Bu zaten böyledir, ancak ebede kadar da böyle olsun."*

[18] **Tehniyet-nāme-i Riyāset-i Eṭibbā: Tehniyet-nāme-i Reʾīs-i Eṭibbā N2; Tehniyet-nāme-i Raʾsu'l-Eṭibbādır A**

mekremet-iştimālleri şifāh-ı[6] taʿẓīm ü iclāl ile taḳbīl ve ḳānūn-ı[7] medḥet ü taḥiyyatları ʿalā-sebīlü'l-vücūb [N-37a] tertīl[8] olunmaḳ ḫılālinde[9] gencīne-i cevāhir-i ḥaḳāyıḳ-ı ḥikemiyye olan żamīr-i [10] daḳāyıḳ-semīrlerine nümāyende-i muḫlīṣ-i müteḫaṣṣıṣları budur ki benim saʿādetlü[11] sulṭānım bu ʿabd-i ḳalīlü'l-biḍāʿeleri bu sene-i mübārekede muʿasker-i[12] nuṣret-eṣer ile meʾmūr olmaġla meşaḳḳat-ı seferiyye ve ḥarekāt-ı ʿanīfe-i cismāniyye vü rūḥāniyye ile münevver-sāz-ı zāviye-i ẕāt olan mişkāt-ı ḥayāt [M-157b] munṭafī-i ehviye-i muḫtelife-i ekdār[13] olmaḳ mertebelerine varmış iken eşrefterīn-i ezminede bir[14] berīd-i meserret-nüvīd vārid[15] olup ẕāt-ı Felāṭūn-nejādları [N1-28b] bi-ḥasebi'l-istiʿdād ḥāmī-i ḥummā-yı ḥikmet ü fermān-[16]fermā-yı ḳalem-rev-i ṭabābet olduḳları ḫaberin[17] ḳurṭa-i sāmiʿa-ı cān eyledikde ḥacle-nişīn-i ḳalb olan ġāʾiye-i ḳuvvet-i ḥayvāniyye herheft-bāfte-i meşşāṭa-i neşāṭ olup temāşāʾiyān-ı[18] ḥavāss u ḳuvā[19] müşāhede-i cemālī ile sīr-çeşm-i behcet-[20] inbisāṭ [M1-28b] olmuşlardır.[21] Ḥażret-i Ḥakīm-i mutlaḳ vücūd-ı mekārim-nümūdların[22] ekdār-ı kevniyyeden viḳāye-i Ṣamedānīsinde[23] maḥrūs u maḥfūẓ idip ḫaste-dilān-ı [N-37b] ḫayreti enfās-ı [A-164b] ṭayyibe-i mesīhānelerinde[24] müstefīż-i ḥayāt eyleye. Benim efendim ḫidmet-i tehniyyetde olan tebāṭūʾ-i[25] küstaḫānemiz hengâm-ı ḥaṭṭ u tirḥālde[26] taḥrīk-i enāmla

---

[1] Sulṭānım: -A
[2] saḳīme-i: müstaḳīme-i N
[3] nevāz-ı: envāz N2; -A
[4] eṣābiʿ-i: ṭābiyeʿ-i M1
[5] laṭīf-i: luṭf-u A
[6] şifāh-ı: şakada A
[7] taḳbīl ve ḳānūn-ı: taḳbīl ḳānūn-ı N; taḳbīl ḳılup A
[8] tertīl: tezyīl A
[9] ḫılālinde: ḫılāletde N
[10] ḥikemiyye olan żamīr-i: ḥikmet olan A; ḥikemiyye olan N2
[11] benim saʿādetlü: benim N
[12] muʿasker-i: ʿasker-i A
[13] ekdār: ikrār A
[14] ezminede bir: ez-mine bir N2; ez-minede A
[15] vārid: vār A
[16] ḥikmet ü fermān-: ḥikmet-i A
[17] ḫaberin: ḥazīn A
[18] temāşāʾiyān-ı: temāşābeyān N1, M; temāşāniyān N2, M1; temāşāyān A
[19] ḥavāss u ḳuvā : ḥavāss-ı vuḳūʿı N2, A
[20] sīr-çeşm-i behcet-: pür çeşm-i behcet-i N2; şīr-i çeşm-i behcet-i A; sīr-çeşm-i behcet ü M
[21] olmuşlardır: -A
[22] nümūdların: nümūdlarına A
[23] Ṣamedānīsinde: ṣamedānīde N2, A
[24] mesīhānelerinde: mesīhānelerinden
[25] tehniyyetde olan tebāṭūʾ-i: tehniyyede olan binā ṭavr-ı A
[26] ḥaṭṭ u tirḥālde: ḫaṭā vü tür ḥāldir A

mecāl olmadığındandır ʿafv buyurulmaḳ[1] bābında luṭf u iḥsān saʿādetlü[2] sulṭānım ḥażretleriniñdir.[3]

63. Tehniyet-nāme-i Menāṣıb[4]

Sulṭānım[5] ḥażretleriniñ dūş-ı çarḫa sevād-ı ḫāme-i[6] muvāḫāt ile pīçīde-i minvāl-i ṣadāḳat olan zerrīn-tār-ı[7] eşiʿʿa-i neyyir-i muvālāt u dest-sāzī-i nessāc-ı muḫāleṣet ile[8] [N2-23b] bāfte-i kārgāh-ı mübārāt olan perniyān-ı teḥāyā-yı[9] girān-ḳıymet ki kitābe-i merġūbesinde Beyt:[10]

Fāżılā manṣıbet[11] mübārek bād

Mesnedet[12] sāye-i saʿādet bād[13]

Neṣr: daʿavātı naḳş-ı Mānī-i icābetdir. Zīver-i nādī-i efāżıl-nişīnleri ḳılınmaḳ encāmında[14] bālīn-i merāma bu vechile ittikā [M-158a] olunur ki el-ḥamdü li'llāhi teʿālā[15] dāmen-būsī-i rāḥat-nümā[16] būsegāh-ı leb-i inḳıżā olup[17] manṣıb-ı celīlü'l-iʿtibār ile fāʿiz-i şevḳ-i mükāfāt ve maẓhar-ı nevāziş-i mücāzāt olduñuz[18] Rabbü'l-ʿālemīn müteyemmen ü[19] mesʿūd [N-38a] eyleye. Gül-çemen-i[20] neşāṭlarından çīde-i dest-i[21] dīl ü cān olan gül-berg-i müşk-bīz-i[22] inbisāṭ bir taḳrīb ile güncāyiş-peẕīr-

---

[1] buyurulmaḳ: buyurulmaḳ mercūdur A
[2] iḥsān saʿādetlü: iḥsān N
[3] bābında luṭf u iḥsān saʿādetlü sulṭānım ḥażretleriniñdir: -A
[4] **Tehniyet-nāme-i Menāṣıb: Tehniyet-nāme-i Manṣıb A**
[5] Sulṭānım: -N2, A
[6] sevād-ı ḫāme-i: sevād-nāme-i N2, A; sevād-ḫāne-i M
[7] zerrīn-tār-ı: zerrīn-bār N2; tār A
[8] dest-sāzī-i nessāc-ı muḫāleṣet ile: rast-sāzī küstāḫ muḫālaṣat birle A; dest-sāzī-i nessāc muḫālaṣat birle N1, N2, M, M1
[9] teḥāyā-yı: niḫāyā-yı N
[10] Beyt: Naẓm M
[11] *manṣıbet: manṣıb M1*
[12] *Mesnedet: Mesned N2*
[13] *Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün, "Ey faziletli/erdemli insan, makamın mübarek, mevkin saadet gölgesi olsun!"*
[14] efāżıl-nişīnleri ḳılınmaḳ encāmında: efāżıl-nişīnleri ḳılınmaḳ encāmīde N2;feżāil-nişīnleri ḳılınmaḳ ḫitāmında A
[15] el-ḥamdü li'llāh-i teʿālā: el-ḥamdü li'llāh N
[16] rāḥat-nümā: rāḥat revā N2; rāḥat-zede N; rāḥat zedā M, M1
[17] olup: olunup N
[18] olduñuz: olduñuz ḥażret-i A
[19] müteyemmen ü: mütemmin-i A
[20] gül-çemen-i: gül-çīn N2, A
[21] dest-i: drest-i N2, A
[22] müşk-bīz-i: meşkiz N2, A

i ẓurūf-ı vesāyid-i beyān[1] degildir. [N1-29a] Benim efendim zamān-ı[2] sürūruñuzda birḳaç müfāvaża-i feraḥ-baḫşāları [A-165a]vürūduna[3] lāzıme-i vaḳt-i ḥüsn-i vefā[4] bilirdik; ancaḳ bilmem ne vāḳiʿ oldu ki cilveger-i ẓuhūr olmadı, yine muḳaddem baʿżı mertebe[5] tervīc-i ḫāṭır buyurulurdu,[6] [M1-29a]defʿaten dest-keş-i iltifāt olduñuz. Ārzūmend-i peyām-ı[7] ʿāfiyetleri olduġumuz ḫafī degildir, vāḳiʿ olan müteredditdīn ile[8] ḫāme-cünbān-ı[9] iltifāt olmaları meʾmūldur. *Bāḳī cihānet be-kām u felek yār bād.*[10]

64.Teşekkür-nāme Berāy-ı Manṣıb

Sulṭānım[11] ḥażretleriniñ bāliş-i müzer-keş-i[12] ḳālīçe-i dārü'l-ʿadl-i feżāʾil-iştimālleri ki zīb-āver-i cibāh-ı aṣḥāb-ı mecd ü kemaldir, ol maḳām-ı[13] ʿālu'l-ʿālde basṭ-ı muḳaddemāt-ı[14] ʿubūdiyyet ü ibtihāl-i ʿārıża-i rūy-ı edeb[15] ü kemāl olmaġla be-ṣünūfu't-taʿẓīm ve't-tekrīm ḫuddām-ı[16] kirāma merāsim-i bendegī tetmīm olunup enāmil-i cūd u[17] nevālleri resīde-i dāmen-i ḳıyāmet olmaḳ daʿavātı maḥfaẓa-i evrāḳ-ı eẕkār-ı[18] eyyām u leyāl [N-38b] şīrāze-i nüsḫa-i[19] aʿmāl ḳılındıġı siyāḳında[20] teşekkür-i ʿabd-i ḫāliṣu'l-cenān[21] bu güne ṣūret-nümā-yı beyān olur ki vezānī-i[22] [M-158b] ṣabā-yı kerem ü cūşiş-i baḥr-ı[23] himemleri iḳtiżāsıyla dürretü't-tāc-ı[24] iftiḫār u mübāhāt olan

---

[1] beyān: benān A
[2] zamān-ı: -N2, A
[3] vürūduna: vürūdun M, M1
[4] vefā: bahā A
[5] baʿżı mertebe: -N2, A
[6] buyurulurdu: buyururlardı M
[7] peyām-ı: peyām u A
[8] müteredditdīn ile: müteredditdīn N2; müteredditdīnde A
[9] cünbān-ı: cenānī A
[10] *be-kām u felek yār bād: be-kām felek yār bād N2; be-kām felek yād bād A "Dahası, dünya gönlünce, felek senden yana olsun."*
[11] Sulṭānım: -N2, A
[12] bāliş-i müzerkeş-i: māliş-i müzerkeş-i M, M1; bāliş-i N2
[13] Ol maḳām-ı: Maḳām-ı N
[14] muḳaddemāt-ı: muḳaddemāt-ı zīb-āver ciyāh N
[15] edeb: ʿubūdiyyet A
[16] be-ṣünūfu't- taʿẓīm ve't-tekrīm ḫuddām-ı: be-ṣünūfu't- taʿẓīm ḫuddām-ı N; nüṣūfu't- taʿẓīm ḫuddāme A
[17] cūd u: cūd-ı A
[18] eẕkār-ı: -M, M1
[19] nüsḫa-i: bende-i A
[20] siyāḳında: -A
[21] ʿabd-i ḫāliṣu'l-cenān: ʿabd-i ḫāliṣu'l-cihān N
[22] olur ki vezānī-i: olunur ki vezān N2, A; olur ki vezān N
[23] baḥr-ı: ʿummān A
[24] dürretü't-tāc-ı: derecetü't-tāc N2, A

fulān[1] ḳażāsınıñ emr-i şerīfi [N2-24a] neḳāve-i ḥayātda bu sāḥil-nişīn-i intiẓār ve [A-165b] duʿā-yı beḳā-yı ʿömr ü devletleri ile[2] dem-güẕār dāʿīleriniñ farḳ-ı iḳbāline perr-i hümā-yı hümayun-miṣāl sāye-endāz-ı iclāl olduḳda dest-ber-āverde-i[3] dergāh ḳāḍiyu'l-ḥācāt ḳılınıp ṭınāb-ı ḫayme-i merḥametleri merbūṭ-ı evtād-ı ebedü'l-ābād u suḳāṭa-i[4] ḫ^{v}ān-ı mekremetleri tābe-ḥaşr [N1-29b] derd-mendāne pīş-nihād[5] olmaḳ daʿavātına aġāz olunmuşdur. Cenāb-ı ḥażret-i ʿallām[6] melāẕ-ı enām olan sulṭānımı mesned-i ʿizz ü iḳbālde müstedām ve[7] ʿömr ü devletleriyle[8] dünyā ṭurduḳça ber-devām eyleye. Bu kerem ü iḥsānıñ [M1-29b] taʿrīf ü şükri mā-verā-yı ḥadd-i taṣavvur olmaġın ʿarż-ı duʿāyile iktifā evlā görüldü. *Bāḳī*[9] *lā-zāle mecdüke maḥrūsen bi-erbaʿatin*[10] *emn ü yümn ü iḳbāl ü teʾyīd.*[11]

65.Teşekkür-nāme Berāy-ı Medrese

Sulṭānım[12] ḥażretleriniñ sāḥa-i dergāh-ı meʿālī-penāhları ki nigīndān-ı [N-39a] fuṣūṣ-ı nevāṣī vü cibāh[13] būse-cāy-ı şifāh-ı erbāb-ı ʿizz ü cāhdır,[14] āb-zede-i ḫūy-feşānī-i cebīn-i żarāʿet ḳılınıp ḫidmet-i rüft u rūbı[15] sipariş-kerde-i müjgân-ı ʿubūdiyyet ḳılınmaġla yüzüm sürmek maʿrıżında[16] Ḥażret-i ḫallāḳ-ı Bāriü'n-nesem [17] ʿināyetlü veliyyü'n-niʿam cenābların[18] ḥırz-ı ḥarīz-i ḥıfẓ u ṣavnında maḥfūẓ u maṣūn idip hem-vāre [M-159a] şeref-baḫş-ı ṣadr-ı saʿādet ve zīb-efzā-yı mesnedgāh-ı[19] ʿizz ü rıfʿat eyleye [A-166a] bu çāker-i iḫlāṣ-kīş-i ṣadāḳat-endīşleri şükr-i sālif-i kerem-i[20] cezīlleri edāsında kelīl iken ḥişşe-mend-i mevāʾid-i ʿamīmu'l-fevāʾid-i kerīmāne buyurulup

---

[1] fulān: -M, M1
[2] ile: -N2, A
[3] dest-ber-āverde-i: dest-āverde-i N
[4] evtād-ı ebedü'l-ābād u suḳāṭa-i: evtād u siḳāṭe-i N; evtād u siḳāṭ-ı N2
[5] pīş-nihād: pīş nihāde N2; pīş nihād u A; pīş ve nihād M1
[6] olmaḳ daʿavātına aġāz olunmuşdur. Cenāb-ı ḥażret-i ʿallām: -N2, A
[7] müstedām ve: müstedām-ı A, M1
[8] ʿömr ü devletleriyle: ʿömr-i devletle N; ʿömr ü devletle M1
[9] Bāḳī: Bāḳī Beyt N2
[10] *maḥrūsen bi-erbaʿatin: miḥr ü sābā rubʿet N*
[11] *Bāḳī lā-zāle mecdüke maḥrūsen bi-erbaʿatin emn ü yümn ü iḳbāl ü teʾyīd: -A "Dahası, şan u şerefin şu dört şeyle, yani güven, uğur, talih ve ilahi yardım ile korunsun!"*
[12] Sulṭānım: -N2, A
[13] nevāṣī vü cibāh: nevāṣī cibāh u M, M1
[14] cāhdır: cāhadır A
[15] rüft u rūbı: reft-i rūbī N; reft-i rūyī N2
[16] maʿrıżında: maʿrıżından A
[17] ḫallāḳ-ı Bāriü'n-nesem: ḫallāḳ-ı Bārī-i en-nesīm M1; Bārī A ;
[18] cenābların: cenāblarına N2; cenābına A
[19] zīb-efzā-yı mesnedgāh-ı: zīnet-efzā-yı mesnedgāh-ı A; zīb-efzā-yı mesnedkār-ı M, M1
[20] kīş-i ṣadāḳat-endīşleri şükr-i sālif-i kerem-i: geş ü ṣadāḳat-[7]endīşleri şükr-i sālif ü kerem-i A

defʿaten medrese-i celīle-i Süleymaniyye ile ḥażīż-i ḥayretden evc-i rıfʿate[1] terfīʿ buyurulmuş. Beyt:[2]

Şükr-i men der-keremet gerçi ni-y-āmed[3] bā-ser

Be-duʿā mī-güẕerīm ʿömr zi-şeb tābe-seḥer[4]

Neşr:[5] Cenāb-ı ḥażret-i Feyyāż-ı çāre-sāz seḥāb-ı midrār-ı mekārim ü efḍāllerin[6] nihāl-i ḥazān-zede-i[7] ḫuşk-sāl-i āmāl-ı müstemendān-ı işkeste-bāle[8] ṭarāvet-baḫşā idip eşiʿʿa-pāş-ı kāʾināt olan neyyir-ẕāt-ı[9] ber-güzīde-ṣıfātları hemīşe [N-39b] nūr-efzā-yı sipihr-i [N2-24b] iḳbāl ola. Beyt: [N1-30a]

Ve hāẕa duʿāin ḳad teleḳḳāhu Rabbenā

Bi-ḥüsni ḳabūl ḳable[10] en yerfeʿa'ṣ-ṣavt[11]

Bāḳī Mıṣraʿ:

Sāye-i ʿālem-penāhet[12] dāʾimā pāyende bād.[13] [M1-30a]

66.Nevʿ-i Dīger Tesliyet-nāme Berāy-ı Maʿzūlī[14]

Sulṭānım[1] ḥażretleriniñ menhelü'l-ʿaẕb-ı[2] faḍl u mekārim olan maʿnā-yı sīmā-yı[3] sidre-sālarına ḳāʾid-i taʿẓīm ü tefḫīm birle vüfūd-ı[4] ʿubūdiyyet taḳdīm olunup vücūd-ı

---

[1] rıfʿate: rıfʿatde N2
[2] Beyt: Naẓm M
[3] *ni-y-āmed: ne-yāyed N2*
[4] *Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün, "Teşekkürüm cömertliğine yetişmese de gece gündüz ömrümü duayla geçirmekteyim."*
[5] Beyt: *Şükr-i men der-keremet gerçi ni-y-āmed bā-ser/ Be-duʿā mī-güẕerīm ʿömr zi-şeb tābe-seḥer* Neşr:-A

[6] midrār-ı mekārim ü efḍāllerin: medār-ı mekārim-i efḍāllerin A
[7] ḥazān-zede-i: ḥazānda A
[8] müstemendān-ı işkeste-bāle: müstemendāne işkeste-bāl A; müstemendān-ı eşkte bale N; müstemendān-ı eşkte bāl N2
[9] olan neyyir-i ẕāt-ı: olunan neyyir-ẕāt N2; olan bir ẕāt M1; olan neyyir-rāst A
[10] *ḳable: -N2*
[11] Beyt *Ve hāẕa duʿāin ḳad teleḳḳāhu Rabbenā/ Bi-ḥüsni ḳabūlin ḳable en yerfeʿa'ṣ-ṣavt: -A* Feʿūlün *Mefāʿīlün Feʿūlün Mefāʿīlün, "Bu, daha (dua edenin) sesi yükselmeden Rabbimiz tarafından hoş karşılanan ve kabul edilen bir duadır."*
[12] *penāhet: penāhest N2*
[13] Mıṣraʿ: *Sāye-i ʿālem-penāhet dāʾimā pāyende bād: -A Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün, "Herkesin sığındığı gölgen daima var olsun!"*
[14] **Nevʿ-i Dīger Tesliyet-nāme Berā-yı Maʿzūlī: Tesliyet-nāme-i Berā-yı Maʿzūlī N; Tesliyet-nāme-i Berā-yı Maʿzūl N1, M, M1.** N1 nüshasında 66. Mektup ile 67. Mektup yer değiştirmiş.

beh-būdları ṣurūf-ı kevniyyeden maṣūn olmaḳ daʿavātı ṣebt-i[5] cerīde-i müdāvemet ḳılındığı siyāḳda[6] maʿrūż-ı ʿabd-i ḳadīmleri budur ki[7] benim saʿādetlü sulṭānım ḥażretleri münāvele-i eyadī-i eyyām u leyāl[8] ile dest-ḫūş-ı rāḥe-i kerīmleri olmaġla maġbūṭ-ı bākūre-i Firdevs-i naʿīm olan şemmāme-i rütbe-i sāmiye ki ẕāiḳa-i ḥayṣiyyet-i girāmīlerine[9] fi'l-ḥaḳīḳa [M-159b] naḳdi çāşnī-[10]baḫş-ı cüllāb-ı [A-166b] iʿtinā ve faḳdı merāret-çeş-i[11] zehr-āb-ı [N1-31a] ʿazā olmaġa[12] ṣalāḥiyetden berīdir[13] kef-i istinkāf ile endāḫte-i ṭāḳçe-i teberrā buyurulmuş. Cenāb-ı ḫayrü'l-ḥāfiẓīn nüsḫa-i mecmūʿa-i mekārim olan ẕāt-ı sütūde-ṣıfātların hemīşe maḥfaẓa-i emānında[14] ʿāhāt-ı melevāndan maḥfūẓ [N-40a] u maṣūn eyleye. Derūn-ı bende-i iḫlāṣ-meşḥūnda[15] rükūn bulan ṣıdḳ u[16] iḫtiṣāṣ iẓhār-ı ʿubūdiyyetini[17] müteḳāżī[18] olmaġın süṭūr-ı duʿā-yı nüşūr taḥrīri ile ser-i saʿādetleri taṣdīʿ olunmuşdur. Seciyye-i[19] rāżiyye-i kerīmāneleri muḳteżāsınca bu ʿabd-i ṣadīḳlerin[20] mübārek ḳalb-i şerīflerinden dūr u ibʿād buyurulmamaḳ istidʿā olunur. *Bāḳī fermān saʿādetlü sulṭānım ḥażretlerinindir.*[21]

67.Bu Tesliyet-nāme daḫı Aḥbāb-ı Sitem-Keşīdeden Birine Firistāde Ḳılınmışdır[22]

Benim sulṭānım āheng-i inşā vü iḫtirāʿ mūcib-i vahşet-i[23] ṣudāʿ olmaġın [M1-30b] "*el-ḳalbu ʿindekum feʾenẓur mā-ẕā terā fīhi*"[1] ile iktifā olunup selāmet-i ḥāl u ṣafā-

---

[1] Sulṭānım: -N2, A
[2] menhelü'l-ʿaẕb-ı: münhalü'l-ʿaẕāb-ı A
[3] maʿnā-yı sīmā-yı: muġnā-yı simyā-yı N; maʿnā-yı sīmyā-yı M1
[4] ḳāʾid-i taʿẓīm ü tefḫīm birle vüfūd-ı: ḳāʾide taʿẓīm birle vüfūd-ı A; ḳāʾid-i taʿẓīm ü tefḫīm birle vüfūr-ı N2; ḳāʾid-i taʿẓīm ü tefḫīm birle vüḳūd-ı M, M1
[5] ṣebt-i: niyet-i A
[6] siyāḳda: siyāḳında A, M, M1
[7] budur ki: oldur ki N2
[8] leyāl: leyālī N1, N2, A, M
[9] ḥayṣiyyet-i girāmīlerine: ḥayṣiyyet-i girāmlarına N2; ḥaşyet-girāmīlerine A
[10] naḳdi çāşnī: naḳd-i çāşnī N2, A; naḳd-i çāştı N
[11] faḳdı merāret-çeş-i: naḳd-ı merāret baḫş-i A; faḳdı merāret baḫş-i N2
[12] ʿazā olmaġa: ġarrā olmaġla M; ʿazā olmaġla A; ġarrā olmaġa M1
[13] berīdir: berīd- A
[14] emānında: emānetde N1
[15] meşḥūnda: mesḫūnda A
[16] ṣıdḳ u: ṣıdḳ-ı N
[17] ʿubūdiyyetini: ʿubūdiyyeti N
[18] müteḳāżī: müteḳāż A
[19] Seciyye-i: Ṣuḫa-i A
[20] ṣadīḳlerin: ṣadīḳleri N
[21] *Bāḳī fermān saʿādetlü sulṭānım ḥażretlerinindir: Bāḳī fermān sulṭānımındır N*
[22] **Bu Tesliyet-nāme daḫı Aḥbāb-ı Sitem-Keşīdeden Birine Firistāde Ḳılınmışdır: -A; Bu Tesliyet-nāme daḫı Aḥbāb-ı Sitem-Keşīdeden Birine Taḥrīr Olunmuşdur M, M1.** N1 nüshasında 66. mektup ile 67. mektup yer değiştirmiş.
[23] vahşet-i: vahşet ü N

yı bāl ile güẕārende-i eyyām u leyāl olmaları daʿavātına iştiġāl pirāye-i[2] cerīde-i aʿmāl ḳılındı. Hemīşe ṣavn-ı Ṣamedānīde [N2-25a] olasız. Muḳaddemāt-ı[3] teḳālīb-i rūzgār-ı zūrkār[4] ile meşhūd-ı [A-167a] bāṣıra-i iʿtibārları olan metāʿib u[5] ekdār egerçi ʿanʿane-i ṣiḳāt u ruvāt-ı aḫbār ile icmālen güş-güẕārımız olmuş idi; ammā ḥaḳīḳati bu defʿa şeref-yāfte-i vürūd [N-40b] olan vedād-nāmelerinde[6] nigāşte-i kilk-i tafṣīl olmaġın bir vechile ġarḳ-āb-ı gird-āb-ı[7] ıżṭırāb olmuşuzdur ki ḫāme-i bürīde-zebān u nāme-i pīçīde-miyān ile ʿöşr-i ʿaşīrini[8] ifāde vü beyan [M-160a] bīrūn-ı[9] güncāyiş-i imkāndır.[10] Mıṣraʿ:

Ādem ḳara ṭaġ olsa getirmez buña ṭāḳat[11]

Neṯr: Ḥaḳ teʿālā ecr ü ʿivażlar vire ne diyelim. Mıṣraʿ:

Elimizden ne gelir ḫayr[12] *duʿādan ġayrı*[13]

Neṯr: İn-şāʾa'llāhu teʿālā[14] encāmı ḫayrdır, aṣlā ḫāṭır-ı şerīfe keder virmeyesiz.[15] Mıṣraʿ:

Besī murād ki der-żımn-ı nā-murād[16] *īhā'st*[17]

Neṯr: Ekṯeriyyā bu maḳūle devāhī mükeffer-i seyyiʾāt ve vesīle-i iltifāt olagelmişdir. Beyt: [18]

Me-kon zi-ġuṣṣā şikāyet ki der-ṭarīḳ-i ṭaleb

Be-rāḥatī ne-resed ān ki[1] *zaḥmetī ne-keşed*[2]

---

[1] *"Kalb(im) senin yanındadır, bak onda ne görüyorsun!"*
[2] pirāye-i: pirāne N2
[3] muḳaddemāt-ı: muḳaddemā N
[4] zūrkār: rūzgār N2, A; -M
[5] metāʿib u: metāʿib-i A
[6] vedād-nāmelerinde: -A
[7] ġarḳ-āb-ı girdāb-ı: girdāb-ı ġarḳ-āb-ı M
[8] ʿaşīrini: ʿişrīni N2, A; ʿişrini M
[9] beyān bīrūn-ı: beyān birden N
[10] imkāndır: mekāndır M1
[11] *Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün*
[12] *ḫayr: dest-i M*
[13] *Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*
[14] teʿālā: -N2
[15] virmeyesiz: getürmeyesiz M
[16] *nā-murād: nā-merā N, A*
[17] Mıṣraʿ *Besī murād ki der-żımn-ı nā-murādīhā'st: -A Bu dize Nâbî'nin 24. inşâsında bulunmaktadır. Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Faʿlün, "Nice muratlar vardır ki murad olunmayan durumların içinde bulunur."*
[18] Beyt: Naẓm M

Neṣr: Cenāb-ı müntaḳim-i ḥaḳīḳī sizi[3] biḍāʿe-i ṣabr-ı feraḥ-resān[4] ile fāʾiz-i naḳdīne-i meṣūbāt ve[5] aʿdāñızı[6] sūʾ-i ṣanīʿaları[7] ile mücāẕāt ider. Beyt:[8] [N1-30b]

Müntaḳimdir bir adı Mevlā'nıñ

ʿĀmmdır luṭfu Ḥaḳ teʿālānıñ[9]

Şiʿr:[10]

Tu bed konende-i ḫod-rā be-rūzgār sipār

Ki rūzgār turā çākerīst kīne güẕār[11]

Neṣr: Hemān lāzım olan [N-41a] ser-māye-i[12] ʿāfiyetdir yoḫsa sūd u[13] ziyān tevʾemāndır.[14] [M1-31a] Mıṣraʿ:

Rāyic olmaz her zamān naḳd-i temennā böyledir[15]

Neṣr: Ġıbbe-ẕā ṭaraf-ı muḫliṣi pīrāmen-gerd-i ḫāṭır-ı ḫaṭīr olursa Mıṣraʿ:

İmrūz perīşān[16] *ter ez-ānem ki*[17] *tevān goft*[18]

---

[1] *ne-resed ān ki: ne-resed ki N*

[2] Beyt *Me-kon zi-ġuṣṣā şikāyet ki der-ṭarīḳ-i ṭaleb/ Be-rāḥatī ne-resed ān ki zaḥmetī ne-keşed: -A Beyit Hâfız'a aittir. Mefāʿilün Fāʿilātün (Feʿilātün) Mefāʿilün Fāʿilün (Feʿilün), "Sıkıntıdan şikâyet etme zira arzu/talep menziline zahmet çekmeden rahatlıkla ulaşılamaz."*

[3] ḥaḳīḳī sizi: sizi N; serimi A

[4] feraḥ-resān: ferc-i resān N1

[5] meṣūbāt ve: meṣūbāt-ı A

[6] aʿdāñızı: aʿdā gözi N1, aʿdā-i gūrı N

[7] ṣanīʿaları: ṣanīʿalar N

[8] Beyt: Naẓm M

[9] *Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün*

[10] Şiʿr: Beyt N2, Dīger Beyt M1; Naẓm M

[11] Şiʿr: *Tu bed-konende-i ḫod-rā be-rūzgār sipār/ Ki rūzgār turā çākerīst kīne güẕār: -A Mefāʿilün Fāʿilātün (Feʿilātün) Mefāʿilün Fāʿilün (Feʿilün), "Sana kötülük yapanı zamana havale et, çünki zaman senin için intikam alan bir askerdir."*

[12] ser-māye-i: seriyle A

[13] sūd u: sūd-ı A

[14] tevʾemāndır: nev-emāndır N; tuvān emāndır A

[15] *Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

[16] *perīşān: perīşānem M*

[17] *ter ez-ānem ki: zāzānem ki; ne ezānem N2, A*

[18] *Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün, "Bugün ifade edemeyeceğim kadar perişanım."*

Neṣr: Ḥażret-i Bārī cümlemizin yāver ü dest-yārı[1] ola. Benim efendim bu āna dek āmed-şüd-i müfāvaża [A-167b] inḳıṭāʿı ne ān ki tenāsī vü[2] taḳṣīrden nāşī ola; ancaḳ Beyt:[3]

Mā eger mektūb nü'nvīsīm[4] *ʿayb-ı mā me-kon*

Der-miyān-ı rāz-müştāḳān ḳalem nā-maḥrem'est[5]

Neṣr: Dūrī-i ṣūrī sebeb-i ferāmūşī vü[6] mehcūrī olmayacaġı eclā-yı[7] bedīhiyyātdandır. Beyt:

Ne ṣanırsıñ bu ḳadar çekmek ile hicrānıñ [N2-25b]

Unudur mu bu göñül ẕāt-ı kerīmü'ş-şānıñ[8]

Neṣr: Benim efendim ḫılāl-ı eşġāl-i[9] keṣīreye [M-160b] teṣādüf[10] itmekle ʿalā ḳademi'l-istiʿcāl tesvīd olunmuşdur. *Bāḳī küstāḫī-rā ümīd-i ʿafv'est.*[11]

68.Bu Ruḳʿa-i Mizāc-āmīz Eʿazz-i Aḥbāb-ı Kirāmdan Birine Taḥrīr Olunmuşdur[12]

Sulṭānım[13] ḥażretleriniñ muṭarrā gül-i ʿömr ü[14] devletleri ki ḥadīḳa-[N-41b]pīrā-yı ʿizz ü ikbaldir, hem-vāre sīr-āb-ı seḥāb-ı luṭf-ı[15] ilāhī olmaḳ daʿavātına iştiġāl ḫılālinde ʿarża-dāşt-ı dāʿī-i ḫāliṣu'l-bālleri budur ki[16] ber-muḳteżā-yı vedd-i[17] ḳadīm istiʿṭāf[18]

---

[1] dest-yārı: hest-yārı N
[2] tenāsī vü : ṣenāsı vü N2; ṣenāsı A
[3] Beyt: Naẓm M
[4] *nü'nvīsīm: tebvīsīm A*
[5] Beyit Feyzî'ye aittir. *Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün, "Mektup yazmaz isem beni kınama, zira sırdaşlar arasında kalem na-mahremdir."*
[6] Dūrī-i ṣūrī sebeb-i ferāmūşī vü: Dūrī vü ṣūrī sebeb-i ferāmūşī vü M; Dūrī-i ṣūrī sebeb-i ferāmūş u N2, A
[7] olmayacaġı eclā-yı: olmadığı eclā-yı M1; olduġu eclā-yı M; olmayacaġı iclāl-ı N2
[8] *Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Faʿlün*
[9] Benim efendim ḫılāl-ı eşġāl-i: ḫılāl-i iştiġāl-i A
[10] teṣādüf: müsadif N
[11] *"Dahası, kusurların affedilmesi umulur."*
[12] **Bu Ruḳʿa-i Mizāc-āmīz Eʿazz-i Aḥbāb-ı Kirāmdan Birine Taḥrīr Olunmuşdur: -A**
[13] Sulṭānım: -N2, A
[14] muṭarrā-gül-i ʿömr ü: muṣarrā-gül-i ʿömr ü N2; muṣarrā-gül-i A; muṭarrā-gül-i ʿömr-i M
[15] luṭf-ı: -N2, A
[16] budur ki: oldur ki A
[17] vedd-i: redd-i A
[18] istiʿṭāf: istiṭāf A

olunduḳça bu dāʿīleri[1] daḫı ʿizz-i müẕekkire resānīde ḳılıp niṣār-ı[2] dest-i ʿināyetlerine [M1-31b] basṭ-ı keff-i ricāda olduġumuz inhādan ḫālī olmayalar.[3] Beyt:

Miḥnet deminde şanma ki feryāda yetmeziz

Ġam çekme biz seni ele[4] muḥtāc itmeziz[5]

Neṣr: Neşīd-i ṣafā-nüvīdi ile[6] tesliye-baḫş-ı ḫāṭır[7] olurduñuz. Feryāda yetmek bundan aʿlā olmaz ki[8] ḥużūr-ı fāʾizü'n-nūr-ı veliyyü'n-niʿamīde teẕkār-ı ṣenā-güẕārān-ı devlet żımnında[9] Beyt:[10]

Tu dest-gīr şev ey ḥızr-ı pey-ḫuceste ki men[11]

Piyāde[12] mī-revem [A-168a]*u hem-rehān süvārānend[13]*

Neṣr: li'llāhi'l-ḥamd şāhid-i daʿavāt-ı[14] şebānemiz muʿāniḳ-i gerden-i ḳabūl[15] olup [N1-31b] neyl-i ser-menzil-i āmāle istiʿdād-ı[16] resmi yine zamān-ı saʿd-iḳtirān-ı veliyyü'n-niʿamīye teṣādüf eyledi. Mıṣraʿ:

Bu şeref de eṣer-i ḥüsn-i teveccühdendir[17]

Neṣr: Egerçi[1] bu rütbede dāʿiye-i sebḳat ile ābile-i pāy-ı ṭaleb olan ṣelāṣe-i[2] mülevveṣeden döngel-fürūş didikleri sevād-ı elvān-nuḳūş ṣūretā eski nāmı[3] ile seng-

---

[1] dāʿīleri: dāʿīlerin N1, A
[2] ʿizz-i müẕekkire resānīde ḳılıp niṣār-ı: ʿizz-i teẕkire resānīde ḳılıp niṣār-ı N1; ʿizz ü teẕkire resānda ḳılınıp ṣenāver-i A
[3] bu dāʿīleri daḫı ʿizz-i müẕekkire resānīde ḳılıp niṣār-ı dest-i ʿināyetlerine basṭ-ı kef-i ricāda olduġumuz inhādan ḫālī olmayalar: bu dāʿīlerin daḫı ʿizz ü teẕkire resānda ḳılınıp ṣenāver-i dest-i ʿināyetlerine basṭ-ı kef-i ricāda olduġumuz inhādan ḫālī olmaya A; -M, M1
[4] *ele: ile N1*
[5] *Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün*
[6] ile: -M1
[7] tesliye-baḫş-ı ḫāṭır: tesliye-baḫş-ı ḫāṭır-ı ġamin N1; tesliyet-baḫş-ı ḫāṭır A; tesliye-baḫş-ı ḫāṭır-ı ġamkīn M1
[8] aʿlā olmaz ki: ziyāde olmaz ki M1; aʿlā olur mı ki N2, A
[9] żımnında: żımnında bu dāʿīlerin daḫı teẕkire resānīde ḳılıp niṣār dest-i ʿināyetlerine basṭ-ı keff-i ricāda olduğumuz inhādan ḫālī olmayalar M, M1
[10] Beyt: Mıṣraʿ N2
[11] *Tu dest-gīr şev ey Ḥızr-ı pey-ḫuceste ki men: -N2, A*
[12] *Piyāde: Peyām M*
[13] Beyit Hâfız'a aittir. *Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün, "Ey uğurlu Hızır, sen yardım et. Ben yaya kaldım yoldaşlar ise atlıdırlar."*
[14] daʿavāt-ı: -N1
[15] ḳabūl: -A
[16] ser-menzil-i āmāle istiʿdād-ı: menzile āmāle istiʿdād u A
[17] *Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Faʿlün*

i rāh olmaḳ iḥtimāli vardır; ammā naẓar-ı iʿtibār-ı ulu'l-ebṣārda köhne delḳ-i [N2-42a] peşmīne-i ṣad-pāre-i penbe-rīz ḳabā-yı [M-161a] zerrīne-i[4] nev-nesīc-i ʿabḳarī-ṭırāz-ı reng-āmīze[5] müsāvī olmadıġı[6] bedīhīdir. Maʿa-hāẕa merāsim-i ḳadem-i ṭarīḳa mürāʿāt olunursa ki medrese-i ḫāricden ʿibāretdir. Beyt:

Cānıma minnet iderlerse bu ḥükmü icrā

K'olamaz kimse bu[7] *vādīde benimle*[8] *hem-pā*[9]

Neṯr: ʿAle'l-ḫuṣūṣ vecāheten ve nezāheten[10] rücḥān u imtiyāzıma kendi daḫı leb-cünbān-ı iʿtirāf [N2-26a] idigi[11] meşhūd-ı bāṣıra-i erbāb-ı inṣāfdır; zīrā Beyt:[12]

Şarṭ ise bu ṭarīḳa ser-māye-i maʿārif

Olmaz baña müzāḥim[13] *döngel-fürūş efendi*[14]

Neṯr: netīce-i muḳaddemāt-ı taṣdīʿ liḥāẕa-i iltifāt-ı ʿaliyye-i ḫudāvendī ke-mā-fi'l-evvel şāmil-i ḥāl ve telāfīger-i eyyām-ı infiʿālim olmaġa teşmīr-i sāʿid himmet buyurmalarıdır. Ḳıṭʿa:[15]

Kime keşf eyleyeyim rāz-ı[16] *dil-i nālānım*

Bir efendim var iken sencileyin sulṭānım[17][A-168b]

Egerçi sū'-i edebdir bu sözler ammā kim

---

[1] Egerçi: Eger A
[2] ṣelāṣe-i: limne-i M1
[3] nāmı: nāme N 2, A
[4] zerrīne-i: rezzīne N2; zerrīne rīz ḳabā-yı zerrīne M
[5] reng-āmīze: reng-āmīzi A
[6] olmadıġı: olduġu A
[7] *kimse bu: kimse benimle bu A; kimse o M, M1*
[8] *benimle : -A*
[9] *Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*
[10] vecāheten ve nezāheten: nezāhet ü A; cāhit ü nezāheten M
[11] cünbān-ı iʿtirāf idigi: cenān-ı iʿtirāf idigi N1; cünbān-ı iʿtirāf M1
[12] zīrā Beyt: -A
[13] *müzāḥim: tezāḥim M1*
[14] *Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün*
[15] Ḳıṭʿa: Beyt N2, M, M1
[16] *rāz-ı: zār u A*
[17] *sulṭānım: sulṭānım Neṯr N2; sulṭānım Beyt M. Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün*

Efendimiñ keremidir[1] *ḳuluñ iden küstāḫ*[2]

Bāḳī[3] Beyt:

Dilem be-ḫāk-ı deret ilticā ez-ān dāred

Ki kār-ı men heme mevḳūf-ı yek ʿināyet'est[4]

69.Bu Ruḳʿa-i Niyāz-mendi Ḫāk-pāy-ı Veliyyü'n-niʿamīye Taḳdīm Olundu[5]

[M1-32a]Saʿādetlü ʿināyetlü merḥametlü[6] [N-42b] sulṭānım[7] ḥażretleriniñ evvelīn-i süllem-[N1-32a]pāye-i cāh u celāllerine Mışraʿ:

Ki naẓar farḳ idecek mertebeden aʿlādır[8]

Neşr: vażʿ-ı cebīn-i ibtihāl olunmaḳ[9] ḫılālinde ʿunvān-ı dībāce-i maḳāl-ı duʿā-yı devlet ü[10] iḳbālleri ile tevşīḥ ü tezyīn olunduḳdan ṣoñra mesāmiʿ-i ḫuddām-ı kirāma[11] bu minvāl üzre neşr-i ṣaḥīfe-i ʿarż-ı ḥāl olunur ki çāh-ı cāngāh-ı ġamdan ḫalāṣım vā-beste-i kemend-i himmetleri olmaġın istidʿā-yı ʿināyet [M-161b] ile zīr-i cenāḥ-ı ḥimāyetlerine ilticā olunmuşdur. Beyt:[12]

Herkes der-īn cihān be-kesī ilticā koned[13]

Mārā hemīn be-sāye-i luṭf-ı tu[14] *ilticāst*[15]

---

[1] *Efendimiñ keremidir: Efendilik keremidir N1, M; Efendimiñ kerīmidir A*
[2] *küstāḫ: küstāḫ Neşr N2; küstāḫ Bāḳī Naẓm* M, Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
[3] Bāḳī: Bāḳī devlet ü iḳbāl dāʾim bād bi-rabbi'l-ʿibād A
[4] Beyt *Dilem be-ḫāk-ı deret ilticā ez-ān dāred/ Ki kār-ı men heme mevkūf-ı yek ʿināyet'est:* Beyt *Dilem be-ḫāk-ı deret ilticā ez-ān dāred/ Ki kār-ı men heme mevkūf-ı yek ʿinān'est N2; -A Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Faʿlün, "Sana sığındım ki işim senin tek bir yardımına bağlı."*

[5] **Bu Ruḳʿa-i Niyāzmendi Ḫāk-pāy-ı Veliyyü'n-niʿamīye Taḳdīm Olundu: Bu Ruḳʿa-i Niyāzmendi Ḫāk-pāy-ı Veliyyü'n-niʿamīye Taḳdīm Olunmuşdır N2; -A**
[6] Saʿādetlü ʿināyetlü merḥametlü: -N2
[7] Saʿādetlü ʿināyetlü merḥametlü sulṭānım: -A
[8] Baki, MÎM –G.315; *Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün*
[9] olunmaḳ: olmaḳ A
[10] duʿā-yı devlet ü: duʿā vü devlet-i A
[11] kirāma: kerāhe N2
[12] Beyt: Naẓm M
[13] *koned: konend N2*
[14] *luṭf-ı tu: -N2*
[15] Beyt *Herkes der-īn cihān be-kesī ilticā-koned/ Mārā hemīn be-sāye-i luṭf-ı tu ilticāst: -A Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün, "Bu dünyada herkes birilerine sığınmakta, bizim için ise senin lutfunun gölgesi sığınaktır."*

Neṣr: Benim gibi bī-kese[1] feryād-reslik terāzū-yı aᶜmālde ḥacc-ı piyāde ṣevābına[2] muvāzin olup zaḫr-ı āḫiret idiginde[3] ḳaṭᶜan iştibāh yoḳdur.[4] Otuz seneye ḳarībdir badiye-peymā-yı ṭarīḳ-i tedrīs-i miḥnet-enīs olup Beyt:

Pes u pīş ol ḳadar geşt eyledim rāh-ı temennayı

Görenler didiler var ise bu bī-çāre sersemdir[5]

Neṣr: tenezzülāt-ı müteᶜākibeden bī-tāb ve ricᶜāt-ı ḳahḳariyyeden ṣanᶜat-amūz-ı şāgird-i resen-tāb[6] olmaġla senglāḫ-ı beyābān-ı ḥırmān[7] ile ābile-i pāy-i ṭaleb ve ārzū-yı [A-169a] reşāşe-i ser-çeşme-i āmāl-ı pā-der-hevāyla[8] tefsīde-[N-43a] [N2-26b]leb olduġumdan ḳaṭᶜ-ı naẓār zād-ı rāh-ı dūr-dest olan nān-pāre-i maᶜīşet ki anıñla sedd-i ṣelme-i[9] cūᶜ iderdim ol daḫı rübūde-i dest-i ḳahr-ı dehr[10] olmağın

Mıṣraᶜ:

Çi konem[11] ki naḫl-i ḥırmān bih[12] ez-īn ṣemer ne-dāred[13]

Neṣr: mefhūm-ı dil-āşūbı üzre müsteṣnā-yı bed-ḥālān-ı ebnā-yı[14] zamān olmuşumdur.[15] El-ḥamdü li'llāhi[16] teᶜālā nev-bahār-ı devletlerinde göñüller gül gibi güşāde vü ḫāṭırlar [M1-32b] ḳabūl-ı raḳam-ı feyże[17] āmāde olup herkes rütbe-i istiᶜdādınca ḥūşe-çīn-i [N1-32b] ḫırmen-i iḥsānları iken ḥāşā ki Tā'ib-i nā-murādıñ ol ḫᵛān-ı yağmādan[18]

---

[1] bī-kese: pāk N1; biriniñ A
[2] ṣevābına: bu anına A
[3] idiginde: indiginde A
[4] yoḳdur: yoḳdur ki M, M1
[5] *Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün*
[6] şāgird-i resen-tāb: şākirdir. Tınāb N; şākirdir. Şitāb A
[7] ḥırmān: -M1
[8] hevāyla: hevāyīde M
[9] ṣelme-i: milḥa-i N1
[10] rübūde-i dest-i ḳahr-ı dehr: rübūden dest-i ḳahr-ı dehr A; rübūde-i dest-i ḳahr-ı M1
[11] *konem: kesem M*
[12] *ḥırmān bih: hermān bih N2; ḥırmān ber A*
[13] Bu dize Vahşî'ye aittir. *Mütefāᶜilün Feᶜūlün Mütefāᶜilün Feᶜūlün, "Ne yapayım! Yoksunluk fidanının bundan daha güzel meyvesi yoktur."*
[14] müsteṣnā-yı bed-ḥālān-ı ebnā-yı: müsteṣnā-yı ebnā-yı ebnā-yı N1, M; müsteṣnāsı ebnā-yı ebnā-yı M1; meşṭā-yı ebnā-yı enbā-yı N2
[15] olmuşumdur: olmuşdur A
[16] El-ḥamdü li'llāhi: Bi-ḥamdillāh-i A; Bi-ḥamdü li'llāh-i M, M1
[17] feyże: ḳabża A
[18] yağmādan: niᶜemādan M

vāyesi ḥırmān ola fī-nefsi'l-emr zamān-ı saʿādetlerinde fāʾiz-i rehīne-i[1] merām olmayıp ne vaḳt olsam gerek Beyt:[2]

Der-īn eyyām eger[3] *devlet ni-yābem*[M-162a]

Be-ümmīdī[4] *kudām eyyām bāşem*[5]

Eger[6] Beyt:[7]

Mī-güdāzed[8] *ḫacletem hergāh mī-cūyem murād*

Der-nihād-ı bī-dilān ʿarż-ı temennā āteş'est[9]

Neşr: feḥvāsınca istīlā-yı tāb-ı şermsārī kuḥl-i gülū-gīr-i nāṭıḳadır; ammā ser-māye-i ṣabr u şekīb menhūb-ı dest-i cefā-peyvest-i yaġmāgerān-ı ġumūm-ı sāmān-sūz olmaġın ümmīdvārī-i kemterīn-reşḥa-ı zülāl-i ʿināyetleri ile reh-nişīn-i ser-kūçe-i [N-43b] intiẓār idigim iʿlāma cesāret olundu ki Beyt:

Ġam-gīn nü-şūd ṭabʿ-ı gül ez-[10] *nāle-i bülbül*

Feryād-ı gedā revnāḳ-ı [A-169b] *bāzār-ı kerīm'est*[11]

Neşr: Bāḳī[12] fermān saʿādetlü[13] sulṭānım ḥażretleriniñdir. Beyt:

Men ne-güyem[14] *ki luṭf u iḥsān kon*

Bendeem[15] *her çi bāyedet ān kon*[1]

---

[1] rehīne-i: rütbe-i A
[2] Beyt: Naẓm M
[3] *eger: dükā A*
[4] *Be-ümmīdī: Be-ümmīd N1, M*
[5] *Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün, "Eğer bu günde talihim iyi gitmezse başka hangi gün ümit edeyim."*
[6] Eger: Egerçi N1, M; Dīger N2; -A
[7] Beyt: -A; Naẓm M
[8] *Mī-güdāzed: Mī-güẓāred N2, A, M1*
[9] Beyit Baba Figânî'ye aittir. *Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün, "Ne zaman istekte bulunsam utancımdan eriyorum; ihtiyaç arz etmek âşıkların yüreğinde bir ateştir."*
[10] ne-şeve*d ṭabʿ-ı gül ez-: nüşūr ṭabʿ-ı gül-zār A*
[11] *Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün, "Gül bülbülün feryadına aldırmaz. Dilencinin feryadı cömert insanların pazarını kızıştırır."*
[12] Bāḳī: Bāḳī emr ü N1, M, M1
[13] saʿādetlü: saʿādetlü ʿināyetlü M
[14] Ne-*güyem: ne-güye A*
[15] *Bendeem: Heze-em N2*

Ḫātimetü'l-Münşe'āt[2]

Neşr: Çünki bu ʿarīżalardan ġaraż-i aṣlī ʿarṣa-i duʿā-yı[3] veliyyü'n-niʿamīde[4] ṣebāt-ı ḳademimiz inhādır. Şimdiden ṣoñra hengāme-i[5] germ-i kelām[6] devām-ı devletleri ile ḫayr-encām olup baʿdehu mühr-i sükūtu derkār[7] ve ṣaḥīfe-i ḳīl u ḳāli ṭūmār itmesi münāsib görüldü. *Temme heẕe'l-münşe'āt.*[8]

Cüz[9] *duʿā-yı devleteş çün nīst mārā*[10] *müddeʿā*

Müddeʿā-yı [N2-27a] *ḫod be-āḫir mī-resānem ve'd-duʿā*[11]

Tārīḫ-i Kitāb

Yemm-i inşāda gevher-i yektā

1124[12]

m m

m

---

[1] Beyit Hilâlî Çağatayî'ye aittir. *Fāʿilātün Mefāʿilün Faʿlün, "Ben illa lutuf ve ihsanda bulun demiyorum, köleyim, gereği neyse onu yap."*

[2] ***Ḫātimetü'l-Münşe'āt**: -N, N1, N2, M*

[3] ġaraż-i aṣlī arṣa-i duʿā-yı: ʿarż-ı aṣlī arṣa-i duʿā-yı A; ġareż-i aṣlī arṣa-i N2, M

[4] veliyyü'n-niʿamīde: veli'n-niʿamīde N

[5] Şimdiden ṣoñra hengāme: Şimden ṣoñra hengām-ı N2, A; Şimdiden ṣoñra hengām-ı N

[6] kelām: kelām u A; kelām-ı duʿā-yı N1, M1

[7] mihr-i sükūtu derkār: çehre sükūtu der A; mihr-i sükūtu der N2

[8] görüldü. *Temme heẕe'l-münşe'āt*: görüldü N, N1, M, A; görüldü Beyt N2 Sadece italik yazı için: "Bu münşeât bitti."

[9] *Cüz: Çün N2, A*

[10] *çün nīst mārā: nīst mārā N2; nīst bārā A*

[11] *Fāʿilātün Fāʿlātün Fāʿilātün Fāʿilün, "Bahtının açık olmasına dua etmekten başka bir arzumuz yok. Dileğimizi dua ile sona erdirdik."*

[12] **Tārīḫ-i Kitāb** Yemm-i inşāda gevher-i yektā **1124**: -M1; Yemm-i inşāda gevher-i yektāyım el-ʿaṣr-ı ʿAli Rıżā A; Yemm-i inşāda gevher-i yektā/Temme biʿavnillāh-i teʿālā. **Li-sene**:Tisʿ u erbaʿīn ve miʾeteh ve elf N2; Ḥarrerehu Süleymān b. Rādūnī evāḫir Muḥarremü'l-Ḥarām li-senehu ḫamse ve erbaʿīn ve miʾete ve elf M; *Temmet ve bi'lḫayri ʿammet* N1

EK MEKTUP-1[1]

[N1-13b] [M-142b] [M1-14a]

Vezīr-i Aʿẓam Aḥmed Paşa Tarafından Meẕākī Süleymān Efendi'ye Yazılmışdır[2]

Ḳalem ü[3] suḫan-perverīniñ reh-şināsı muḥīṭ-i belāġatiñ ġavvāṣ u āşnāsı bezm-i Süleymān Efendi'ye nesīm-i ʿanber- şemīmi[4] mevc-engīz-i baḥr-ı nevāziş olup sāḥil-i tesliyet-i[5] gevher-endāz-ı meserret olan taḥiyyat u teslīm itḥāfiyle sūzende-i hevā-yı temmūz-ı hicr-i aḥbāb ile tefsīde-leb olan dil-i elem-peymūd-ı [N1-14a] ġam-endūduna zülāl-pāşī-i suʾālden ṣoñra dest-māl-i istifsār ile ruḫsāre-i ḫāṭırından[6] nem-i ġam çīde olunur. Dāʾimā sāye-i serv-[M-143a]ḳāmet-i rāḥatda ʿömr-i dü-bāre[7] ile köhne-bahār-ı zindegānīsi reşkīn-sāz-ı nev-bahār-ı eyyām-ı civānīsi ola. Benim rūḥum efendi şīrīn-edā-yı ḳalemiñden [M1-14b] ser-zede-i güftār ile aḥvāliñi müşʿir mektūbuñ gelip ḳafes-i lafẓında olan ṭūṭī-i maʿnā zebān-ı faṣīḥ ile hicr ü firāḳıñı bir bir taḳrīr ile edā-yı ḫidmet-i sefāret eyledikde şükr-pāşi-i tesliyet olundu. Lākin derīçe-i endīşe-[8]ḫāne-i ṭabʿ-ı berāʿat-ı reʾyiñden rū-nümūn olan nāzenīn nikātı kemer-beste-i ṣaff-ı sütūr itdikde şāhid-i maʿnāya būḳalemūn-ı[9] ḥulle-i istiʿārāt yerine ḳumāş-ı yek-reng-i rūz-merre ilbās idip sāde-rūy-ı şehr-i suḫanı ḥüsn-i miyānede göstermişsin. Bā īn cümle Mıṣraʿ:

Kilk'et[10] ez şīrīn-zebānī nīş ber-sükker zede'st[11]

Neṯr: ṣad taḥsīn ve eṯnā-yı ḥall ü mürteḥalde ṣudūr iden aḥvāliñi beyānda iḳtiżā-yı lāf-ı müberhen-i[12] şāʿirāne ile Heft-ḫᵛān-ı ṯānī olan çenge-i Balḳanını mānend-i Tehemten-i aşḳar-süvār güẕār eyledim deyu tīr-i ḫāmeñi sīne-i ġuluvve iġrāḳ eylemişsin. El-ḥaḳ

---

[1] Ek Mektup-1; N1, M ve M1 nüshasında yer almaktadır.
[2] **Vezīr-i Aʿẓam Aḥmed Paşa Tarafından Meẕākī Süleymān Efendi'ye Yazılmışdır: Nevʿ-i Dīger Vezīr-i Aʿẓam Aḥmed PaşaṬarafından Meẕākī Süleymān Efendi Ṭarafına Yazılmışdır M1**
[3] Ḳalem ü: Ḳalem-rū M1
[4] şemīmi: şemīm-i N1
[5] tesliyete: tesliyet-i N1
[6] ḫāṭırından: ḫāṭırdan M1
[7] dü-bāre: dü-bār N1
[8] derīçe-i endişe-: derīce-ḫāne-i endīş M
[9] Bukalemun-ı: -M1
[10] Kilk'et: Gül-geşt M, M1
[11] *Fāʿilâtün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün "Kalemin tatlı dillilikte şekere dudak ısırtır."*
[12] lāf-ı müberhen-i: mīr men lāf-ı M; lāf-ı mīr men M1

pīrāne-ser bu pehlivānlıġı Zāl-ı kühen-sāl-ı dehr daḫı görmemişdir. Zūr-ı sest[1] mübālaġaña āferīn baʿdehu dāru'l-meymene-i şehr-i Edirne'de li-maṣlaḥatin çend rūz mekṯ eyledigiñde nev-[2]ṭarḥ-ı taʿmīr ile tecdīd olunan ḫānemize miʿmār-ı bāṣırañ dest-yārī-i dūr-bīn ile nigeh-endāz olduḳda naḳş-ı nigār ü vüsʿati endāze-i iʿtidāle berāber olmaġın [N1-14b] maḳūle-i ḫayru'l-umūrdan olduġun gördükden ṣoñra āsitāneye vüṣūl ve menziliñe düḫūluñu beyt-i teḫallüṣ gibi pes-nişīn-i ṣuffa-i niʿāl[3] ḳılmışsın bundan ṣoñra [M-143b] hemān dāmen-ber-zede-i ʿazīmet olunan ġazāda nesīm-i ʿavn-i Bārī yārī olup gülzār-ı nuṣretden gül-i fevz ü ẓafer güşāde olmasına nāvek-i duʿāyı ḫalīde-i ṭabla-i icābet etmekte āzmāyiş idesiñ.[4]

EK MEKTUP-2[5][N1-16a]

Nevʿ-i Dīger

Āheng-i inşā vü iḫtirāʿ mūcib-i vaḥşet ü ṣudāʿ olmaġın *el-ḳalbu ʿindekum feʾenẓur mā-ẕā terā fīh*[6] ile iktifā olunup fevāyiḥ-i edʿiye-i miskiye-i veliyyü'n-niʿamı ile laḥlaḥa-sā-yı meḥāfil-i ḳudsiyān idigimiziñ nümūnesi ʿūd-i micmere-i beyān ḳılınmaḳ münāsib görüldü. Şevḳimiz ḥavṣala-i nāmeye ṣıġmaz; zīrā anı vā-beste-i hengâm-ı mülāḳāt idelim. Ancaḳ aḥvāl-i sāʾiremiz pīrāmen-gerd-i ḫāṭır-ı ʿāṭır olursa Beyt:

Ḥayrān-ı eṭvār-ı ḫodem der-mānde-i kār-ı ḫodem

Her laḥẓa dārem niyyetī çün ḳurʿa-ı ermālhā[7]

ḫulāṣa devlet-i ʿaliyye ʿalem-efrāz-ı nühżet olaldan beri istīlā-yı enbūh-ı endūh-ı mehcūrī ile ser-nihāde-i visāde-i rencūrī olup Mıṣraʿ:

Yā Rab bize bir er bulunup himmet ider mi[8]

Neṯr: neşīdin müstezād-ı zemzeme-i niyāz itdikce Mıṣraʿ:

---

[1] Zūr sest: Rūz-ı şest N1; düz ses M1
[2] nev- N1: bu M, M1
[3] niʿāl M1: ḥāl N1
[4] idesiñ N1: idesiñ. Ve's-selām M1
[5] Ek Mektup-2, sadece N1 nüshasında yer almaktadır.
[6] "Kalb(im) senin yanındadır, bak hele içinde ne görüyorsun!"
[7] Beyit Sâib-i Tebrîzî'ye aittir. *Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün, "Kendi durumum hakkında şaşkınım, kendi işim konusunda çaresizim; remil kur'ası (falı) gibi her an başka bir niyetteyim."*
[8] *Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün*

Elā lā-taḥzen iḫvānü'l-beliyye fe-li'r-Raḥmāni elṭāfün ḫafiyyetün[1]

Neṣr: müfādı tesliye-sāz olmaġla ʿināyetlü efendimiziñ şifā-ḫāne-i iltifātlarından deryūze vü iddiḫār olunan dārūy-ı mevāʿīd-i kerem ile tedbīr-i defʿ-i iḫtilāl-i dimāġ itmekden ḫālī degiliz; lākin gāhī teskin-i tāb-ı ıżṭırāb içün *el-mürāseletü nıṣfu'l-muvāṣala*[2] mażmūnuna mürāʿāt irāde olunduḳça ricāyı mutażammın mekātibe tevcīh-i nigāh itmeziz deyu eṣnā-yı ḥareketlerinde sebk-i ḳālıb-ı taḳrīr itdikleri taʿbīr-i şūriş-peẕīr tārāc-kerde-i ḳāfile-i şuʿūr olmaḳdadır. Zīrā kibār-ı devlete ḥilye-i ricādan ḫālī ʿarż-ı ḥāl beyhūde ḳīl u ḳāl ile mālī risāle-i bī-meʾāl idigi vāreste-i şikāl-i işkāldir. Mücerred ʿarż-ı ʿubūdiyet [N1-16b] ise taḥṣīli ḥāṣıl-ı maḥż, iẕhār-ı ḫulūṣ u ṭaviyyet ise merāyā-yı riyā-yı esāfildir. Ḥavādiṣ-i kevniyyeden iḫbār u istiḫbār maʿnāları ḫod īhām-ı töhmet-i şādī iden umūr-ı maʿyūbeden idigi mānend-i hācire-i nehār ẓāhir ü eşkār olmaġın ġālibā murād-ı şerīfleri sedd-i ebvāb-ı mürāselātı müntic muḳaddemāt olmaḳ gerek deyu edhem-i kilk-i siyeh-zānū-yı müşkīn-perçeme ol vādīlerde irḫā-yı ʿinān olmayıp reyb ü riyādan ʿārī lāzıme-i ḫıdmet-güẕārī olan tuḥaf teḥāyā īṣārı ḥavāle-i dest-yārī-i himmetleri ḳılınmışdır. Vaḳt-ı inbisāṭlarında pīş-nihād-ı iʿtiẕār iderek ṭarafımızdan bi'l-vekāle dāmen-i devlet-pīrāmenlerin taḳbīl buyurmaları mercūdur. *Bāḳī peyveste be-kām-ı dūstān şev.*[3]

EK MEKTUP-3[4] [M1-33b]

Aṭanalı Ālī Efendi Merḥūmuñ Münşeʾātından Münteḫebātdır Bā-yekī Firistāde

Ol mesned-ārāy ʿizz ü iḳbāl ki Beyt:

Hümā-yı ḳadr-i tu evcī girifte der-pervāz

Ki dām-ı kesb-i şeref bāz-çīde ʿarş-ı ʿaẓīm[5]

Neṣr: ve ol çār-bāliş-nişīn-i balā-ḫāne-i cāh u celāl ki Beyt:

Māh-ı nev ṣanmañ şükūh-ı bārgāh-ı ḳadrini

---

[1] Hezec bahrinden: *Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿilün, "Ey belaya uğramış kardeşler! Rahman (olan Allah)ın bilinmedik lütufları vardır."*

[2] *"Mektuplaşmak kavuşmanın yarısıdır."*

[3] *"Dahası, daima dostların muradınca ol."*

[4] Ek Mektup-3, sadece M1 nüshasında ve hâtime bölümünden sonra bulunmaktadır.

[5] Beyit Urfî'ye aittir. *Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün, "Hümayı andıran kıymetin öyle bir zirvede uçmadadır ki arş-ı azîm şeref kazanmak için kurulmuş bir tuzaktır."*

Āsumān olmuş görüp engüşt-i ḥayret ber-dehān[1]

Neṣr: zehī āfitāb-ı zerre-perver-i āsumān-ı kerem-güsteri ki *tecāveze ḳadru'l-medḥ ḥattā ke'ennehū bi-aḥseni mā-yüṯnā ʿaleyhi yuʿāb*[2] ḥabbeẕā hümā-yı bülend-pervāz-ı evc-i hüner-perverī ki hem-vāre erīke-nişīn-i kāmkārī vü kāmrānī ve mīve-çīn-i bāġ-ı bīdār-baḫt u ʿömr-i cāvidānī olmaḳ duʿālarına rūz u şeb iştiġālimiz bu güne ber-dāşte-i pīşgāh-ı bülend-i ḫidmetleri ḳılınır. İʿcāz-ı mesīḥā-yı lüṭufdan ḳālib-i fersūde-i kereme ḥayāt-ı nev ve teʾṣīr-i ārzū-yı medḥ ü ṣenāsında gūş gül ve zebān sūsen istiʿdād-ı güft u şinev bulan ẕāt-ı ber-güzīde-ṣıfātıñ pehen-dest-i ṣenālarında şeb-dīz-i sebük-ḫīz-i ḳalem şikāl-beste-iʿacz olmaġla dil-ḫᵛāh üzre tek ü tāze meslūbu'l-iḥtimāl belki *rübbe sāḳin zeyyenet ḫalḫālihā*[3] misdāḳınca cevāhir-i girān-ḳadr-i meʿānī ki vişāḫu'ṣ-ṣadr-ı gül-ruḫān-ı ḫayāldir, ʿarūs-ı ḥacle-pīrā-yı ṣenālarına pīrāye-baḫş olmaḳ degil belki kendi revnaḳ-efrūz-ı ḥüsn ü bahā ve revāc-yāb-ı rūz-ı bāzār-ı ḳadr u iʿtibār olmaḳ içün Beyt:

Böyle reftār eylesin meydān-ı medḥinde birāz

Kilkimiñ raḫş-ı siyeh-zānū-yı müşkin perçemi[4]

Neṣr: ve ol kāmkār-ı ḳıymet-şināṣ-ı süḫan ki ṣūret-i şāhid-i istiʿdād-ı nigāre zehr-ālūd-ı ihanet-i edānīden zīr-i niḳab-ı cefāda nihān idi. Cilvegāh-ı żamīr-i [M1-34a] mū-şikāflarından bürūz eyledi o elmās-ı kem-yāb-hüner ki güm-geşte-i cebel-i nisyān-ı rūzgār idi. Naẓar-ı cevheri ṭabʿ-ı naḳḳādlarından revāc-ı tām buldu. Eger bu ṣenākārlarından istiḫbār pīrāmen-güẕār-ı ḫāṭır-ı aḳdesleri olursa ḥāliyā sefīne-ḥāl mecāl-i leyl ü nehārda ne güne cārīdir bu güne keşīde-i silk-i maḳāl ḳılınır ki her sepīde-dem ki sīmurġ-ı zerrīn-bāl-i āfitāb firāz-ı ḳulle-i ḳāfda sebzezār-ı ḥurrem-fezā-yı āsmāna pervāz eyleye dihḳān kişтzār-ı suḫan-zemīn-i iḫlāṣda dāne-pāş-ı duʿā-yı devam-ı devletleri olmaḳ muḳarrerdir. Beyt:

Be-sūy-ı sidre zi-men murġ-ı ṭāʿatī ne-pered

Ki ruḳʿai ne-büred ez-duʿāt der-minḳār[5]

---

[1] *Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

[2] *"Övgü derecesi öyle bir noktaya ulaştı ki en güzel şekilde övülse de yine ayıplanmış gibi olur."*

[3] *"Kimi bacaklar halhaline güzellik kazandırır."*

[4] *Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

[5] *Mefāʿilün Feʿilâtün Mefāʿilün Feʿilün, "Benden taat ve ibadet kuşu sidretü'l-müntehaya doğru uçmuyor ki dua edenlerden bir dilekçe/mektup gagasında götürsün."*

Neşr: Ve her şebāngāh ki zāl-ı sefīd-i ebrū-yı zemāne sevād-ı şebden vesme-ṭırāz ola ve gül-güne-sāyī-i şafaḳdan ārāyiş bula. Beyt:

Nev-ʿarūsī ne-büved der-tutuḳ-ı fikret-i men

Ki ne ez-zīver-i medḥ-i tu be-büved çehre-ṭırāz[1]

Neşr: Ṭūṭī-i nükte-serā-yı nāṭıḳa serā-bustān-ı şükr ü sitāyişlerinde dāʾimā bu sürūrd[2] ile müterennimdir ki Beyt:

Ve-lev enne fī-külli menbeti şaʿratin lisānen

Le-mā üstüvfiyet vācibu hamdihī[3]

Neşr: ve ʿandelīb-i hezār-edā-yı zemīn-i gülşen-serāy-ı iştiyāḳlarında bu zemzeme ile terāne-pervāz-ı ḥüsn-i beyān olur ki Beyt:

Nihāyetü āmāli liḳāʾüke merreten

Fe-yā leyte şiʿrī hel yüsāʿidü fiʾd-dehr[4]

Neşr: izhār-ı leṭāif-i rabbāniyye ve envār-ı maʿārif-i rūḥāniyye ile reşk-fermā-yı bāġ-ı İrem ve ġayret-i gülşen-serāy-ı behişt-i ḥurrem olan ṣoḥbetlerinden dūr olaldan hīç dem olmaz ki dīde-i ḫūn-ābe-feşāndan biñ cūy-i ḫūnīn rīḫte olmaya ve bir laḥẓa güẕār eylemez ki pey-der-pey çekdigim dūd-ı ḳīr-gūn-ı āhdan saḳf-ı bālā-ḫāne-i āsumāne bir perde-i duḫānı [M1-34b] āvīḫte ḳılınmaya. Beyt:

Ez bes ki müşebbek şode ez-nāvek-i āhem

Kes künbed-i eflāk zi-micmer ne-şināsed[5]

Neşr: Zemīn-būs-ı ḫidmetlerine iştiyāḳ-ı rūz-efzūnumuz Mışraʿ:

---

[1] Urfî'nin bir kasidesindem alınan bu beytin aslı bu şekildedir. Bizdeki nüshada ise ikinci mısra " Tā ki ez-zīver-i medḥ-i tu be-rabb çehre-ṭırāz" şeklindedir. Ancak anlam bakımından yukarıdaki şekli tercih edildi. Bulunabilirse başka nüshalara bakmak gerekir. *Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün, "Düşünce peçemin altında, senin övgünün süsüyle süslenmeyen hiçbir taze gelin bulunmamaktadır."*

[2] Metinde "sürūr" şeklinde olan kelime bağlama gereğince "sürūd" diye okundu.

[3] Tavîl bahrinden: *Feʿūlün Mefāʿīlün Feʿūlü Mefāʿīlün, "Her bir saç telim bir dil olsaydı yine de onun hamdini hakkıyla yerine getirmiş olmazdım."*

[4] Tavîl bahrinden: *Feʿūlün (Feʿūlü) Mefāʿīlün Feʿūlü Mefāʿilün (Mefāʿīlün), "Son dileğim bir kerecik olsun seninle buluşmaktır. Keşke bilseydim, felek buna müsaade eder mi?"*

[5] *Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün, "Âhımın oku her tarafı öylesine kapladı ki kimse gökkubbeyi tütsü ocağından ayıramadı."*

Ān şerḥ ne-dāred ki be-güftār der-āyed[1]

Neşr: hemān dāʾimā ser-levḥa-i dīvānçe-i kelām u dībāce-i Şeh-nāme-i merām rūymāl-i ḫāk-i āsitān-ı sidre-nişānlarıyla ki rāstān-ı cihāndır ser-efrāz ve nesīm-i ṣafā-yı dil-güşā-yı zemīn-būs-ı ḫidmetlerile ġonçe-i gülşen-i ümmīd şüküfte vü bāz olmaḳdır. Mıṣraʿ:

Cüz īn murād ne-dārem Ḫudā güvāh-ı men'est[2]

Neşr: Hemīşe nigāşte-i levḥ-i endīşe olan bu naḳş-ı dil-keş maṭlab-ı temennā idigi dāʾimā muḳīm-i dāʾire-i ḫidmetleri olmaġla farḳ-ı iftiḫārım meḥāzī-i iklīl-i gevher-nigār-ı āfitāb u āyīne-i dilde nümāyiş bulan bu ṣūret-i ārzū idigi dāʾimā mānend-i iḳbāl u devlet āsitān-ı ʿālīlerinde mülāzemet ḳılmaḳ ile farḳ-ı sipihr-i berīni fersūde-i pāy-ı mübāhāt eyleyem lākin ne fāʾide Beyt:

Ḫᵛāhem ki mülāzım-ı tu bāşem şeb u rūz

Çün baḫt ne-mīdehed murādem çi konem[3]

Neşr: siḥr-āferinyān-ı ʿArab'da Mütenebbī el-ḥaḳ bu mażmūna münāsib ne güzel aʿlā dimişdir. Beyt:

Mā küllü mā yetemennā'l-merʾü yüdrikühü

Tecri'r-riyāḥu bi-mā lā teştehi's-süfün[4]

Neşr: Ve nadire-sincān-ı ʿAcem'de filosof-i Yunān-ı süḫanverī Ḥakīm Enverī bu mażmūna muṭābıḳ ne ziyā buyurmuşdur. Beyt:

Hezār naḳş ber-āred zemāne vü ne-büved

Yekī çünān ki der- āyīne-i taṣavvur-ı māʾst[5]

---

[1] *Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün, "Söz ile ifade edilecek gibi değildir."*
[2] *Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün, "Allah şahidim, bundan başka isteğim yoktur."*
[3] *Mefʿūlü Mefāʿilün Mefāʿīlü Feʿūl, "Gece gündüz senin yanında olmak istiyorum; ama ne yapayım felek bu dileğimi yerine getirmiyor."*
[4] Beyit Mütenebbī'ye aittir. Basît bahrinden: *Müstefʿilün Feʿilün Müstefʿilün Feʿilün, "Kişi her dilediğini elde edemez; rüzgâr gemilerin arzulamadıkları yönden eser."*
[5] Beyit Ḥakīm Enverī'ye aittir. *Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün, "Felek binlerce suret gösterir; ama bizim tasavvur ayinemizdeki gibi olanı yoktur."*

Neṣr: Ümmīddir ki vuḳūʿ-ı cüdāyī-i ḫidmetlerinde dem-sāz-ı terāne-i iʿtiẕār olan zemzeme-i rāst-āheng-i niyāzımız şünūde-i gūş-ı maʿẕeret-şinev-i ḥüsn-i ḳabūl ola. Ḫudāygānā eger kirişme-i cefā-i sipihr-i kīne-güẕār bezm-i ʿālīlerinden dūr-endāzlıḳda nemek-pāş-ı rīş-i [M1-35a] dil-i nā-kām olmasa tā bu denlü ṭabla-i zerrīn-i māha ḫadenk-endāz-ı āh-ı taẕallüm olmazdım ve girībān-ı câme-i güftārı derīde-i pençe-i şikāyet ḳılmazdım. Mıṣraʿ:

Ve lākin yafīżu'l-keʾsu ʿinde imtilāʾihā[1]

Neṣr: Mażmūnı ʿöẕr-ḫᵛāh-ı kāfīdir gerçi destyārī-i Bārī ile āteş-endāz-ı cān-ı bed-ḫᵛāh olacaḳ ḳadar esbāb-ıʿayş-ı raġad ey *vāsiʿatün ṭayyibetün*[2] rağadımız muntaẓam ve ṣaḥīfe-i ḫuṣūle āṣār-ı meserret ü ḫoş-ḥālī müntaḳiş ve mürtesemdir lākin dāru'n-niʿam-ı bāġ-ı soḥbetlerinden ṣemer-çīn-i temettüʿ olmayaldan Mıṣraʿ:

Ne dil-i niyāz ḥürrem ne leb-i ümīd ḫandān[3]

vezni üzre Beyt:

Be-nevʿī perīşānem ez-rūzgār

Ki leẕẕet nemī yābem ez-laʿl-i yār[4]

Neṣr: ḥaḳḳā ṣoḥbet-i bā-ṣabālarından cüdā olalı her ġonçe-i raʿnā peykān-ı ḫadenk-i dildūz u her lāle-i ḥamrā bir meşʿale-i ciger-sūz olup Kıṭʿa:

Gül bī-ruḫ-ı yār ḫoş ne-bāşed

Bī-bāde bahār ḫoş ne-bāşed

Bāġ u gül ü mül ḫoş'est līkin

Bī-ṣoḥbet-i yār ḫoş ne-bāşed[1]

---

[1] Ebu Temmâm'ın bir kasidesinden, tavîl bahrinden: *Feʿūlün Mefāʿilün Feʿūlün Mefāʿilün, "Fakat kadeh dolarken kaynayıp taşar."*

[2] *"Bol, bereketli ve güzel."*

[3] Urfî'ye ait bu mısraın doğrusu yukarıda yazıldığı gibidir. Metinde sehven "dil" ile "leb"in yeri değiştirilmiştir. *Mütefāʿilün Feʿūlün Mütefāʿilün Feʿūlün, "Ne yakarma gönlü mutlu ne umut dudağı mesrur."*

[4] *Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūl, "Felekten dolayı öylesine perişanım ki yârin la'l (dudağından) bile lezzet alamıyorum."*

Neṣr: Fi'l-ḥaḳīḳa giriftār-ı kemend-i girih-gīr-i meẕāḳ olalı Beyt:

Lā fi'n-nehār ve lā fi'l-leyl lī feraḥ

Fe-lā übālī e-ṭāle'l-leyl em ḳaṣarā[2]

Neṣr: tāb-ı ciger-sūz-ı temmūz hicrānda Beyt:

Gül-i ḥayāt men ez besī ki hest pejmürde

Ecel-i ne-mīzened ez neng ber-serr-i destār[3]

Neṣr: mażmūnı keyfiyyet-i ḥāl-i perīşānımdan fi'l-cümle ḫaber virir. Beyt:

Nefes ne-mānde ki bā-nevḥaī der-āmīzem

Ve ger ne zīr-lebem mevc-ḫīz-i feryād'est[4]

Neṣr: mefhūmı tercümān-ı lisan-ı ḥālimiz olduġundan ġayrı dāru'l-ḥikem-i nāṭıḳada bu mażmūn-ı ḥaḳīḳat-nümūn ol ḳabāle-i maḳbūleye ittiṣāf-nüvīs-i iṣbāt olur. Ḫudāygānā şehsuvār-ı ʿarṣa-i endīşe yaʿnī nāṭıḳa ile demdir yine bir cānibe ʿaṭf-ı ʿinān-ı mefhūmu üzre [M1-35b] baʿżı nühüfte-i zevāyā-yı nihān-ḫāne-i żamīr bu taʿbīr ile averde-i sāḥa-i beyān ḳılınır ki Beyt:

Be-ḥafẓ-ı girye meşġūlem eger bīnī derūnem-rā

Zı-dil tā perde-i çeşmem dü şāḫ-ı erġevān bīnī[5]

ārī ārī Beyt:

Sitem-keşān-ı muḥabbet leb ez-fiġān bestend

Girih ber-cebhe güşūdend ber-zebān bestend[1]

---

[1] Bu rübâ'î Hâfız'a aittir. Hezec bahrinin ahreb kalıplarından, *"Sevgilinin yanağı olmaksızın gül hoş olmaz. Bade olmaksızın bahar hoş olmaz. Bahçe, gül, şarap hepsi de hoştur, lakin yârin sohbeti olmayınca hoş olmaz."*

[2] Basit bahrinden: *Müstefʿilün Feʿilün Müstefʿilün Feʿilün, "Ne gece ne de gündüz huzurum var; geceler uzamış, kısalmış umurumda değil."*

[3] Beyit Urfî'ye aittir. *Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün, "Yaşam gülüm öylesine pörsümüş ki ecel bile sarığının ucuna takmaya utanıyor."*

[4] Beyit Tâlib Âmûlî'ye aittir. *Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün, "Bir ağıt yakmaya bile nefesim kalmadı. Oysa fısıltım feryad gibi dalgalanıyor."*

[5] *Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün, "Ağlamamak için uğraşıyorum; içimi bir görsen; yürekten göz perdesine kadar iki ırmağın olduğunu görürdün."*

Neṣr: mānend-i şemse-i ṭāḳ-ı bülend-i āsumān yaʿnī çāşktgāhda āfitāb-ı tābān gibi rūşen u ʿayāndır. O menbaʿ-ı enhār-ı cūd u kerem ve maṭlaʿ-ı envār-ı elṭāf-ı himemiñ ʿunṣur-ı laṭīfleri ʿabīr-i dil-āvīz-i mihr u gül-āb-ı ḫoş-būy-ı vefā ile sirişte vü ezelī kilk-i debīr-i taḳdīr ile ṣaḥīfe-i laṭīfe-i ṭabīʿatlarında mażmūn-ı dil-pezīr-i muḥabbet-nāme-i vefādārī mürtesem ve nüvişte olmaġla şebdīz-i ḫurde-cevelān-ı iltifātları meydān-ı ḥāl-i müştāḳāne icāle buyurulursa dest-i mümānaʿat-ı sipihr-i ġaddār-gīr olur. Beyt:

Zülfüne ḳalsa perīşān eylemezdi dilleri

Anı da taḥrīk iden bād-ı ṣabādır neylesin[2]

Neṣr: Yoḫsa ḥāşā kerem-i ʿamīm u luṭf-ı ʿaẓīmlerinden ki girībān-ı zer-keş-i bāmdāddan dāmān-ı gül-gūn-ı şebāngāha dek bezmgāh-ı ḫidmetlerinde şemʿ-ṣıfat ber-pā ve fātiḥa-i rūz-nāme-i nehārdan ḫātime-i şebistān-ı leyle dek ser-i kūy-ı ʿubūdiyyetlerinde mānend-i merkez-i dāʾire pā-ber-cā olduġumuz böyle ferāmūş u ṭūṭī-i kilk-i nādire-perdāz-ı teleṭṭufları tefaḳḳud-ı ḥāl-i pür-melālimizden ḫāmūş buyursa idi hemān bu şīve-i nā-der-berāber yā baḫt-ı nā-sāzkārdan veyā devr-i çep-endāz-ı çarḫ-ı sitemkārdandır. Beyt:

Tu-rā be-nükhet-i pīrhen müżāyaḳa nīst

Velī be-ṭāliʿ-i mā rāh-ı kārvān bestend[3]

Neṣr: Bilmeziz āyā sebeb nedir ve nice rūzgārdır. Mıṣraʿ:

Hergiz naẓaret ber men-i ġamnāk ne-y-üfted[4]

Neṣr: Ammā yine meʿa-ẓālik her ne ḳadar pey-siper-i [M1-36a] teġāfül-i bülend ü pāymāl-i raḫş-ı girān-cünbiş-i nāz u istiġnā olup sīne-i bī-kīne-i dil-i muḥabbet-kīş her çend ḫançer-i ser-tīz-i ḫışm u sitīz ile girībān-ı ḳabā-yı ṣabrı ʿāşıḳ gibi çāk-ber-çāk belki şemşīr-i merdüm-küş-i ġamze ile ṭıfl-ı cān-ı nātuvān ağuşte-i ḫūn u ḫāk olursa da hergiz

---

[1] *Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün, "Aşk derdini çekenler feryat etmemek için dudaklarını kapadılar, alınlarındaki düğümü çözüp dillerine vurdular."*

[2] *Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün*

[3] *Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün, "Senin gömleğin kokusunu (almadan yana) sıkıntı yok, ama şansımıza kervanın yolunu tutmuşlar."*

[4] *Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿlün, "Hiçbir zaman gözün ben dertliyi görmez."*

şāhrāh-ı muḥabbetde kūşe-i dāmān-ı ḫāṭır ġubār-ālūd-ı ıẕṭırāb olmayıp ser-nihāde-i şāhrāh-ı teslīm olur. Beyt:

Ey müddeʿī me-kūş ki muḥkem girifte est

ʿĀşıḳ hemīşe dāmen-i ḥüsn-i hemīşe-rā[1]

Neşr: mażmūnı üzre bu terane ile zemzeme-pāş-ı sāz-ı ḫoş-nevā-yı vefādārī olur. Beyt:

Ber-cān-ı bende her çi resed cāy-i minnet'est

Ger nāvek-i belā'st u ger ḫençer-i sitem[2]

Neşr: Ḥaḳḳā ki miʿmār-ı çābük-dest-i iḫlāṣ-ı ḳadīm sāḥa-i semā-mesāḥa-i ṣadākatde ber-āverde ḳılındıġı kāşāne-i rāsiḫu'l-erkān-ı muḥabbet ol ṭabaḳada raṣīnu'l-esās degildir ki bu heft ḳalʿa-i devāzda ḳalʿa-ı āhenīn seng-endāz-ı mancınıḳ-ı taḳdīr ile ḫarāb olursa aṣlā tīşe-i ser-tīz-i bīdād u seyl-i renciş-i seḥāb ile raḥnedār olmaḳ muḥāldir. Beyt:

Leʾin dereset esbābü mā kāne beynenā

Mine'l-vaṣli mā şevḳi ileykum yüdāris[3]

Ḥaḳḳā Beyt:

Be-dām-ı ʿaşḳ-i tu ān bülbülem ki der-heme ʿömr

Be-ıştiyāḳ-ı rehāyī perī be-hem ne-zede'st[4]

Neşr: Ruḫsāre-i nev-şāhid-i süḫan bu güne ārāyīde-i gül-güne-i şikāyet ḳılınır ki Beyt:

Yād bād ān ki nihānī naẓaret bā mā būd

Raḳam-ı mihr-i tu ber-çehre-i mā peydā būd[1]

---

[1] Beyit Urfî'ye aittir. *Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün, "Ey âşıklık taslayan! Boşuna uğraşma, âşık daimi güzelliğin eteğine kopmamacasına muhkem yapışmıştır."*

[2] *Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün, "Bu kulun canına ne gelirse minnet vesilesidir. İster bela oku olsun, ister zulüm hançeri."*

[3] Tavîl bahrinden: *Feʿūlün Mefāʿīlün Feʿūlün Mefāʿilün, "Aramızdaki bağın bütün sebebleri/ gerekçeleri silinip yok olsa da size olan iştiyakım yok olmaz."*

[4] *Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün, "Senin aşkının tuzağındaki o bülbülüm ki kurtulma arzusuyla bir kez bile kanat çırpmamıştır."*

Neşr: mażmūnı üzre bu bendelerinde dāniste vü nā-dāniste cenāb-ı ḫidmetlerinde nā-şāyeste bir ḥālet ẓuhūr iderse de perde-pūş-ı müsāmaḥa-i kerīmāneleri olup der-saʿādet-ḫāne-i ʿināyetlerinden redd-i derdi ārzūlarına [M1-36b] dervāze-i dāru'l-mülk iltifātlarından sed buyurmayalardı. Lākin Beyt:

Binā-yı ʿahd bā-çün ber-ser-i āb'est pendārī

Ki mānend-i ḥabāb ez-her nesīmi ser-nigūn gerded[2]

Neşr: maʿnāsı şīme-i kerīmelerinden ser-zed olmaḳ ser-i kūy-ı ʿāṭıfet-i kerīmānelerinden hezār fersaḫ dūr idi. Çāker-nevāzā Mıṣraʿ:

Fe-lev lā-ricāʾü'l-vaṣli mā ʿişţü sāʿateī[3]

Neşr: mażmūnu üzre eger ġonçe-i kirih-beste-i ḫāṭır nesīm-i nev-bahār-ı ʿināyetlerinden güşāyiş-peẕīr olmasa ve çemen-i pejmürde-dil rīziş-i ebed-temennā-yı ʿāṭıfetlerinden ṭarāvet bulmasa murġ-ı ʿulvī-āşiyān-ı revān şāḫsār-ı bāġistān-ı bedenden perīde ġazāl-ı ḳudsī çerāgāh-ı cāy-fezā-yı murgzār-ı tenden remīde olurdu. Beyt:

Me-rā ümīd-i viṣāl-i tu zinde mī-dāred

Ve ger ne her demem ez-hecret'est bīm-i helāk[4]

Neşr: Ümmīddir ki hilālāsā ḫalḳa-der-güş-ı der-i devletleri olan ve cevzā mānend kemer-beste-i pīşgāh-ı ḫidmetleri geçinip gül-bānk-ı bülend-i iddiʿā-yı ʿubūdiyyetleri ile çār cihāt-ı cihāne ġulġule-endāz-ı mübāhāt olduğu müddeʿāsını rütbe-i taṣdīḳe iʿlā buyurup gāhī kūşe-i çeşm-i iltifātla ser-efrāz buyurmaġla cān-ı bī-sūd-ı ḥasūd-ı leʾīmi dāġdār-ı ʿaẕāb-ı elīm buyuralar. Ne der-saʿādetlerinden ġayrı bir penāhım ve ne südde-i seniyye-i ʿināyetlerinden özge bir ümmīdgāhım vardır. Beyt:

Me-rā ki dest be-gīred ki zīr-dest-i tuʾem

---

[1] Beyit Hâfız'a aittir. *Feʿılātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün, "O zamanı hatırla ki senin gözün gizlice üzerimizde idi, sevginin yazısı simamızda görünüyordu."*

[2] *Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün, "Dostluk binasının bu hâliyle suyun üzerinde olduğunu ve su kabarcığı gibi her bir esintiyle devrileceğini zannediyorsun."*

[3] Tavîl bahrinden: *Feʿūlün Mefāʿīlün Feʿūlün Mefāʿīlün, "Kavuşma ümidi olmasaydı bir saat yaşayamazdım."*

[4] Beyit Hâfız'a aittir. *Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün, "Beni hayatta tutan sana kavuşma ümidimdir; yoksa senin ayrılığında her an helak olma korkusu taşıyorum."*

Me-rā ki kār güşāyed ki ez-tu ḫīzed kār[1]

Neşr: Ḫudāygānā bu dūr-endāḫte-i bezmgāh-ı iltifātları olan mehcūr-ı nā-tüvān-ı cānişīnān-ı bārgāh-ı teḳarrübleri ve reh-yāfte-i pīşgāh-ı nevāzişleri olan aṣḥāb-ı saʿādete yaʿnī ḫʷān-ı ferāvān-ı elṭāf-ı kerīmelerinden [M1-37a] behredārān-ı merāma nigāh-ı çeşm-i ḥasretle nigerān Beyt:

Henīʾen leküm māʾü'l-Fürāti ve ṭībuhu

İẕā lem-yekün lī fi'l-Fürāti naṣīb[2]

Neşr: mażmūnunu taḳdīm idip ser-mestān-ı cām-ı leb-rīz-i iltifātlarına gāh bu güne güher-pīrāy-ı sāmiʿa olur. Beyt:

Ez-firīb-i bāġiyān ġāfil me-şev ey ʿandelīb

Pīş ez-īn mā hem der-īn bāġ āşiyānī dāştīm[3]

Fi'l-ḥaḳīḳa Beyt:

Hem ber-ān sāde-dilān ḫande sezed u hem girye

Ki esīr-i tu be-ümmīd-i vefā-yı tu şevend[4]

Neşr: bezm-i girāmīlerinden bu sitem-kīş-i bī-dād-kīşān-ı rūzgār değil, belki ol bārgāh-ı ʿālī ki maṭāf-ı ʿāmme-i[5] erbāb-ı dil ve secdegāh-ı ehl-i hüner olmaḳda ʿalm-efrāz-ı saḳf-ı bālāy-i sipihr-i iştihār olmuş iken bīm-seng-i felāḫan-ı dūr-bāşlarından ol gülşen-serāy-ı saʿādete reh-yāb-ı duḫūl olmaḳ degil ḥavālinden güẕāre mecāl olmayıp her biri Mışraʿ:

---

[1] *Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün "Kim elimden tutar, hâlbuki ben senin elinin altındayım. Benim işimi kim halleder, hâlbuki bütün işler sende biter."*

[2] Tavîl bahrinden: *Feʿūlün Mefāʿīlün Feʿūlün Mefāʿil, "Benim Fırat nehrinden yana bir nasibim yoksa da, Fırat'ın suyu ve güzellikleri size hayırlı olsun!"*

[3] Beyit Tahir Meşhedî'ye aittir. *Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün, "Ey bülbül, azgın zalimlerin hilelerinden gafil olma! Bundan önce bu bahçede bizim de bir yuvamız vardı."*

[4] "girye" ve "şevend" kelimeleri metinde "girīd" ve "resed" şeklindedir. Anlam ve şiirin aslındaki bu şekilleri tercih edildi. Beyit Kâşânî'ye aittir. *Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün, "O safdillere hem gülünse hem de ağlansa yeridir; zira senin esirlerin senin vefana ümit bağlamışlar."*

[5] "ʿāmme-i" metinde " ʿāmmdır" şeklindedir. Anlam birinci şekli gerektiriyor.

Ente'z-zülālü'llezī fīke's-selc [1]

Neşr: mażmūnu ile naġme-perdāz-ı bezmgāh-ı taḥassür olmuşlardır. Ḫudāygānā Beyt:

Ḳurbāni-i ḫayāl tu gerdem ki mī-zened

Rūzī hezār ḥarf be-mā ez-zebān-ı tu[2]

Neşr: mefhūmu üzre dil-i aşufte ḥalvet-serāy-ı derūnda şāhid-i zībā-yı ḫayālleri ile güft ü gūda belki derīçe-i mīnā-serāy-ı dīde-i neẓẓāre gülistan-ı bāġ-ı cemāllerine güşūdedir. Lākin yine sūziş-i ateş-i iştiyāḳ bu güne rīziş-i ebr-i viṣālden inṭıfā bulmaz ve dil-i mecrūḥ ol güne nūş-ı dārūy-ı şafā ile ʿāfiyet-yāb-ı tesliyet olmaz. Beyt:

Fe-sırru'l-hevā ʿan-ḥıyṭati'l-ḳavli ḫāric

Ve mā'l-ḳīl li'l-ʿuşşāḳi ve'l-ḳāl nāfiʿ[3]

Neşr: Hemān rūy-ı gerd-ālūd-ı [M1-37b] niyāzmendī fersūde-i taḫtgāh-ı münācāt degil dest-i nā-dirāz-ı müstemendī ki güşāyīş-yāfte-i nesīm-i ṣubḥgāh-ı iḫlāṣdır, ber-āverde-i dergâh-ı ber-ārende-i ḥācāt olmuşdur ki ʿan-ḳarīb rūy-māl-i bisāṭ-ı Ṣüreyyā-naḳş-ı bārgāh-ı devlet ü zemīn-būs-ı pīşgāh-ı āsumān-ḳadr-i ḫidmetleri olmaḳ ile reh-bürde-i evc-i kām-rānī ve gül-çīn-i bāġ-ı şādmānī olmaḳ müyesser eyleye. Mıṣraʿ:

Cüz īn murād ne-dārem Ḫudā güvāh-ı men'est[4]

Neşr: Ḳarār-dāde-i dil-i bī-karārdır ki bu üftāde-i dām-ı iştiyāḳ ve giriftar-ı bend-i iftirāḳıñ ne resme dāʾire-i cān-sipārīde muḳīm ve cādde-i ḫidmet-güẕārīde müstaḳīm olduġuna Beyt:

Ve-lev künte muḥtācen ilā-ẕī-şehādetin

Fe-liye elfü ʿadlin min-żamīrike şāhidün[5]

---

[1] Basît bahrinden: *Müstefʿilün Fāʿilün Mefʿūlün "Sen içinde buz bulunan içimli duru susun."*

[2] *Mefʿūlü Fāʿilātü Mefʿūlü Fāʿilün, "Senin dilinden bize günde bin söz söyleyen hayalinin kurbanı oldum."*

[3] Tavîl bahrinden: *Feʿūlün Mefāʿīlün Feʿūlün Mefāʿīlün, "Aşkın sırrı sözün sınırlarının dışındadır. Söz ve konuşmanın âşıklara hiçbir faydası yoktur."*

[4] *Mefāʿīlün Feʿilātün Mefāʿīlün Feʿilün, "Allah şahidim, bundan başka isteğim yoktur."*

[5] Tavîl bahrinden: *Feʿūlün Mefāʿīlün Feʿūlün Mefāʿīlün, "Bir tanığa ihtiyacın varsa senin vicdanın gibi benim bin doğru sözlü şahidim var."*

Neşr: mażmūnu üzre iḥāṭa-i ʿilm-i ʿālem-şümūlleri kāfī olup elṭāf-ı bī-nihāyelerinden istidʿā muḳteżā-yı ʿumūm-ı merḥametlerine nisbet ḫorşīd-i ʿālem-tābdan istināre ve ebr-i feyż-i nevbahārdan istifāḍe olmaġla cevāhir-i gencīne-i emānī bundan ziyāde rişte-i beyāne keşīde ḳılınmadı. Der-ḥużūr u ġaybet-i ālem-i refīat müntefīʿ-i medḥ ü ẕemm-rā ne-dānem āfītābī āfītāb. Bāḳī bende-i ālī.

EK MEKTUP-4[1]

Ālī Efendiniñ Şām-ı Şerīfde Ḳadrī Çelebīye İrsāl Eyledigi Mektūbdur

Dest-i mestān-ı ʿişretkede-i muḥabbet gül-feşān-ı bezmgāh-ı ḫidmet ḳılındıḳdan ṣoñra ʿuḳde-i ser-rişte-i rāz bu güne güşūde-i ser-engüşt-i iḫtirāz olur ki eger şāhid-i ʿişve-bāz-ı vefādārī kūşe-cünbān-ı ebrū-yı iltifāt olursa henūz ḫırmen-i beḳālīş-i endāḫte-i āzer-ceyş-i fenā olmayıp bānū-yı benefşe-mūy-ı ḫayālleri hem-āġūş-ı [M1-38a] fevāʾidimiz ve gevher-i ṣenā-yı ʿizz ü iḳbālleri pīrāye-i küleh-kūşe-i evrādımız olmuşdur. Beyt:

Be-sūy-i sidre zi-men murġ-ı ṭāʿatī ne-pered

Ki ruḳʿai be-büred ez-duʿāt der-minḳār[2]

Neşr: Ol dem ki naġme-sencān-ı şükūfezār-ı süḫan per-güşāyende-i feżā-yı hicret olduḳda murġān-ı istinkāh-ı nādānī lāne-gīr-i saḳf-i ḥarīm-i ʿizzet olup inhidām-ı esās-ı Kaʿbe-i ʿişmet ḳaṣdına nāḳudsiyān-ı deyr-i gümrāhī muʿtekif-i ḥarīm-i beytü'l-ḥarām-ı fırṣat oldular. Beyt:

Suʾāl idersen eger bāġ-ı bezm-i yārānı

Mekān-ı zāġ u zaġandan neşīmen-i bülbül[3]

Neşr: Zihī kār-ı vāj-güne-i gerdūn ki neşīmengāh-ı ʿandelībān-ı bāġ-ı hünerverī āşiyāne-i būm-ı vīrāne-i belādet ola. Sübḥāna'llāh ne ṭurfa ḥāldır ki künām-ı şīr-i duj-āgāh-ı murġzār-ı nükte-perverī ḫᵛābgeh-ı gürāz-ı bīşezār-ı ḥamāḳat ola zebān-ı ḫāme-i müsāʿade mū-pīçīde-i ʿadem olmaġla destān-ı hevān-ı dest-i ḫaṭā ṣaḥīfe-i tafṣīle çendān

[1] Ek Mektup-4, sadece M1 nüshasında ve hâtime bölümünden sonra bulunmaktadır.
[2] Metinde "ne-büred" şeklinde olan bu kelime bağlama göre "be-büred" diye okundu. *Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün, "Benden taat ve ibadet kuşu sidretü'l-müntehaya doğru uçmuyor ki dua edenlerden bir dilekçe/ mektup gagasında götürsün."*
[3] *Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün*

imlā olunmadı. Benim birāderim dest-yārī-i himmet-i ʿaliyye-i yārānla ṣavlecān-ı istiʿdād mina'llāhi'l-ḥamd ki gūçe-rübā-yı murād olmuşdur ve pervereş-i bārān-ı şifā ile nev-ḫāste-i zemīn-i ṭabʿımız olan ezhār-ı bāġ-ı güftārımızdan bir niçesi ḥużūr-ı ʿizzete ihdā ḳılınmışdır. Ümmīddir ki ber-nihāde-i kūşe-i destār-ı pesend ola. *Bāḳī hemīşe lāle-i jāle-rīz-i gülşen-i emānī sāġar-ı gevher-nigār-ı bezm-i kāmrānī bād.*

EK MEKTUP-5[1]

Mūmā İleyh Mıṣr-ı Ḳāhirede Aḥmed Beg'e Taḥrīr ve Firistāde Buyurduḳları Mektūb

Cebīn-i gerd-ālūd-ı niyāz efrāşte-i ḫāk-rāh-ı iʿzāz ḳılındıḳdan ṣoñra dest-i güher-pāş-ı beyān-ı muʿciz-ṭırāz bu ṭarza ber-endāz-perend-perde-i ḥarem-sarāy-ı rāz olur ki…

[1] Ek Mektup-5, M1 nüshasında ve hâtime bölümünden sonra bulunmaktadır.

SONUÇ

İstanbullu olan Osmanzâde Ahmed Tâib (öl. 1136/1724), XVII. yüzyılın son yarısı ile XVIII. yüzyılın ilk çeyreği arasında yaşamış Osmanlı sanatçılarındandır. Sanatını daha çok şiir ve düz yazı alanında sergilemeye çalışan Tâib (öl. 1136/1724), ailesinin eğitimli, kültürlü ve seçkin bir aileden olması dolayısıyla iyi bir eğitim görmüş, medreselerde çeşitli kademelerde görev almış ve en son Kahire kadılığına kadar yükselmiştir. Farklı devlet adamlarıyla olan ilişkisi nedeniyle statüsü olumlu yönde ilerlemiştir. Fakat hiciv ve eleştiriye yatkın sivri dilinden dolayı zaman zaman sıkıntılı dönemler geçirmiş; hatta yazar, Mısır valisi için söylediği sözden dolayı yemeğine zehir katılarak öldürülmüştür.

Osmanzâde, farklı alanlarda eserler vermiş bir şair ve yazardır. Tâib (öl. 1136/1724), ulaşıldığı kadarıyla toplamda on bir eser kaleme almıştır. Her ne kadar bazı eserleri tercüme özeti olsa da o, telif eserlere de imzasını atmayı başarmıştır. Tâib mahlasını kullanmaya başlaması, onun ahlakla ilgili konularda eserler vermesine vesile olmuştur.

XVIII. yüzyıl Osmanlı edebiyatının Nef'î'si denilebilecek Osmanzâde Ahmed Tâib (öl. 1136/1724)'in hiciv ve medhiye yazarı olduğu anlaşılmaktadır. Tâib, tıpkı Nef'î (öl. 1635) gibi yergisini esirgemediği için onunla aynı akıbete uğramıştır. Bir ramazan ayında öldürülmüştür. Osmanzâde (öl. 1136/1724) her ne kadar hicivde ileri gitse de Hamdî mahlasından Tâib mahlasına geçişi onun pişmanlık duygusuna sahip olduğunu da gösterir.

Bu çalışmanın giriş kısmında öncelikle yazarın hayatı, edebî kişiliği ve eserleri, daha sonra Osmanlı edebiyatındaki nesir hakkında bilgi verildi. Birinci bölümde Münşeât-ı Tâib adlı eser muhteva, dil ve üslup açısından incelendi. İkinci bölümde eserin tenkitli metninin çevrilmesinde izlenen yöntem, çevriyazı alfabesi ve tenkitli metne yer verilmiştir. Yapılan bu çalışmayla XVIII. yüzyıl nesrini tanımak amaçlı bir başka kapı aralanmış oldu.

Osmanzâde, eserin fasılalarına başlamadan önce mektup çeşitleri, mektupların özellikleri, mektup yazarı hakkında bilgiler vermiştir. Mektuplar hakkındaki genel bilgilendirmenin ve eserin fasılalara ayrılarak örnekler verilmesinin ilk defa bu eserde olduğu söylenebilir. Bu özellik daha önceki dönemde ve eserin yazıldığı dönemdeki

eserler hakkında birtakım tespit ve değerlendirmeleri de ortaya çıkarmaktadır. Bu açılardan düşünüldüğünde eserin ayrı bir yere ve öneme sahip olduğu görülecektir.

İncelendiğinde Münşeât-ı Tâib'in fasılalardan oluştuğu görülecektir. Fasılalardan oluşması ve her fasılanın kime yazıldığı belli olmayan örneklerle desteklenmesi bu eserin öğretici bir yanının olduğunu gösterir. Münşeât örneklerinin çeşitleri olduğu düşünülecek olursa bu eser edebî bir münşeâttır denebilir.

Eserin ilk bölümünde yer alan yirmi altı arîza(alt makamdan üst makama yazılan mektup)dan yazarın devlet büyüklerinden bir şeyler talep ettiği fark edilmektedir. İki adet nevâzişnâme (üst makamdan alt makama yazılan mektup) örneğinden oluşan ikinci bölümde övgü ve teşekkür mektubundan sonra bir teselli mektubu örneği yazılmıştır. Üçüncü bölümde denk makamlar arası farklı üsluplara sahip yirmi dokuz adet muhabbetnâme(aynı seviyedeki makamların birbirine sevgisini ifade ettikleri mektup)ye yer verildiği görülmektedir. Bu mektupların sahipleri belli değildir ve eserde eğitim amaçlı yer aldığı düşünülmektedir. Hâtime bölümünde altı adet tehniyetnâme (tebrik etme mektubu), iki adet teşekkürnâme (yapılan iyilik karşılığı yazılmış memnuniyet mektubu), iki adet tesliyetnâme (teselli etme, avutma mektubu) ve iki adet ruk'a (kısa mektup/dilekçe) türüne yer verilmiştir. Ek mektupların ilki nevâzişnâme olup üst makamdan alt makama, diğerleri bir adet tesliyetnâme ve üç adet muhabbetnâme olup akrandan akrana yazılmıştır.

Eserde Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalar yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Farsça sözcükler, metne ayrı bir ahenk kattığı için daha bir ön plandadır. Özellikle fiil, fiilimsi, bağlaçlar, zamirler ve bazı çekim eklerinin genel itibariyle Türkçe olduğu görülmüştür.

Münşeâtlar süslü nesirlere dâhil olduğu için bu eserlerde, edebî sanatlara yer verilmesi doğaldır. Fakat Osmanzâde'nin eserinde kinaye, îhâm, hüsn-i talil gibi sanatların pek bulunmadığı, sözle ilgili edebî sanatların daha fazla bulunduğu görülmüştür.

Diğer nesir türündeki eserlerde olduğu gibi secilere çokça yer veren bu eser, iç içe girmiş cümle yapılarıyla uzun cümle örnekleri barındırmaktadır. Asttan üste/alt makamdan üst makama yazılan mektuplarda bu tarz örnekler daha sık kullanılmıştır. Eğitim amaçlı ve derlemeyle oluşturulmuş bu eserde farklı üsluplara sahip örneklere yer verilmiştir. Giriş(elkâb) ve sonuç(dua) denilebilecek bölümlerde kalıplaşmış ifadelerden

vazgeçilmemiştir. Sonuç bölümündeki dualar bazen Farsça, Arapça ve Türkçe şiir örnekleriyle süslenmiştir.

Tâib'in eserinde özellikle sahipleri belli mektuplarda, Farsça başta olmak üzere Arapça ve Türkçe şiirlerin büyük bir yekûn tuttuğu görülmüştür. Bu şiirler, bazen cümlenin akışına uygun bazen de cümleden bağımsız bir şekilde; fakat cümlenin anlam bütünlüğüne uygun olarak tercih edilmiştir. Eserinde Arapça ve Farsça deyimlere pek yer vermeyen yazar, az da olsa birkaç Türkçe deyim kullanarak eserine katkı sağlamıştır.

Cümle türleri bakımından eserde isim cümlelerinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Yapı itibariyle de bileşik, bağlı ve sıralı cümleler geniş bir yer kaplamaktadır. Bu tür cümleler, beraberinde uzun cümleli paragrafların oluşmasını sağlamıştır.

Eserin üslubuyla ilgili yapılan çalışmada bireysel özelliğin ortaya çıkması için hem yazarın kendi dönemindeki hem de başka dönemdeki farklı eserlerle karşılaştırma yapılması gerekir. Böyle bir çalışma, üslup için daha belirleyici olacaktır. Eser, aynı zamanda bir derleme çalışması olduğu için özellikle yazarın kendine ait mektuplar üzerinden bir üslup incelemesinin yapılması nesnellik açısından önem arz edecektir. Ayrıca yazar, mektuplarda kullanılan başlıklardan da anlaşılacağı üzere mektupları, insanların gösterdiği rağbete göre üslup çeşitlerine ayırmıştır. Bu durum da dikkate alınıp eserin kendi içine dönük bir çalışma gerçekleştirilebilir. Eserin, ortaya konacak yeni bir ürüne katkı sağlaması temennisiyle…

KAYNAKÇA

Açıkgöz, Namık, (2004), "Nesir(Orta Klasik Dönem)", *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, C. V, AKM Yayınları, s. 431, Ankara.

Aşgın, Sait, (2003), "Hadîkatü'l-Vüzerâ Üzerine Bir İnceleme", *Osmanlı Tarih Araştırmaları Merkezi Dergisi (OTAM)*, S. 14, ss. 145-162, Ankara.

Aynur, Hatice, vd., (2010), *Nesrin İnşâsı,* Turkuaz, İstanbul.

Biltekin, Halit, (2010), "Vak'a-nüvis Râşid Mehmed Efendi, Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 3/11, s. 167. http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt3/sayi11pdf/biltekin_halil.pdf.(12.02 .2017)

Çanaklı, Oktay, (1997) *Hadîkatü'l-Mülûk,* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi SBE, İzmir.

Çaldak, Süleyman, (2006), "Eski Türk Edebiyatında Nesir (Düz Yazı)", *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 7 (77-78), ss. 74-90 Ankara.

----------, (2004), *Nergisî ve Nihâlisân'ı (İnceleme Metin)*, Özserhat Yayıncılık, Malatya.

Derdiyok, İbrahim Çetin, (1999), "Osmanlı Devrinde Mektup Yazma Geleneği", *Osmanlı Ansiklopedisi (Kültür ve Sanat)*, C. IX, Yeni Türkiye Yayınları, ss. 731-740, Ankara.

Devellioğlu, Ferit, (2007), *Osmanlıca-Tükçe Ansiklopedik Lugat,* (24. Baskı), Aydın Kitabevi Yay. Ankara.

Dilçin, Cem, (1995), *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, (3.Baskı),* TDK Yayınları, Ankara.

Durmuş, İsmail, (2000), "İnşâ", *TDV İslam Ansiklopedisi,* C. XXII, TDV Yayınları, s. 335, İstanbul.

Erdem, Kenan, (1999), *Osmanzâde Tâib: Simârü'l-Esmâr, İnceleme-Metin*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya.

Gökçe, Recep, (2006), *Eski Türk Edebiyatında Mektup ve Bir Mecmu'a-i Münşeât,* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi SBE, s. 19, Kayseri.

Gökyay, Orhan Şaik, (1974), "Tanzimat Dönemine Değin Mektup". *Türk Dili Mektup Özel Sayısı,* C. XXX, S. 274, ss. 17-23, Ankara.

Haksever, Halil İbrahim, (1995), *Eski Türk Edebiyatında Münşeâtlar ve Nergisi'nin Münşeâtı,* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi SBE, Malatya.

İnce, Ömer, (2007), *İnşâ-i Merğûb ve İlm-i İnşâ'da Musta'mel Olan Lügatler,* (Basılmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi SBE, İzmir.

İz, Fahir, (2011), *Eski Türk Edebiyatında Nesir,* (3. Baskı), Akçağ Yayınları, Ankara.

Kaçar, Mücahit, (2015), *Osmanlı Edebi Metinlerini Anlama Kılavuzu (Fesâhat ve Belâğat),* Kesit Yayınları, İstanbul.

Karahan, Abdullah, (1993), "Osmanzâde Tâib", İ*slam Ansiklopedisi,* MEB, C. IX, ss. 453-456, Ankara.

Kaya, Abdullah, (2004), *Osmanzâde Ahmed Tâib'in Tuhfetü'l-Müluk Adlı Yazma Eseri, Transkripsiyon ve Değerlendirme,* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi SBE, Konya.

Köprülü, Fuat, (1928), "Osmanzâde Tâib'e Dâir", *Türkiyat Mecmuası,* C. II, ss. 427-430, İstanbul.

Kütükoğlu, Mübahat S., (1995), "Elkâb", *İslam Ansiklopedisi,* C. XI, TDV Yayınları, s. 51, İstanbul.

---------- (2004), "Mektup (Osmanlı Bürokrasisinde Mektup)" *İslam Ansiklopedisi,* C. XXIX, TDV Yayınları, ss. 18-21, İstanbul.

---------- (1994), *Osmanlı Belgelerinin Dili,* Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul.

Levend, Agah Sırrı, (1988), *Türk Edebiyatı Tarihi,* C. I, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara.

Mehmet Süreyya, (1996), *Sicill-i Osmânî,* (haz.) Nuri Akbayar, C. I-V, Türk Tarih Vakfı Yay. İstanbul.

Muallim Naci, (2006), *Lugat-ı Naci,* Çağrı Yay., İstanbul.

Mustafa Safâyî Efendi, (2005), *Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idi'l-Eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks,* (haz.) Pervin Çapan, AKM Yay. Ankara.

Nâbî, (2014), *Nâbî'nin Münşeât'ı: İnceleme-Metin,* (haz.) Adnan OKTAY, (Basılmamış Doktora Tezi), Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.

Nail Tuman, (2001), *Tuhfe-i Nâilî,* (haz.), Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı, C. I, Bizim Büro Yay. Ankara.

Nergisî, (2009), *Meşâkku'l-Uşşâk (İnceleme-Metin),* (haz.) Bahir Selçuk, Salkımsöğüt Yayınevi, Erzurum.

----------, (2013), *Kânûnu'r-Reşâd (Ahlâku's-Saltana Çevirisi),* (haz.) Bahir Selçuk, Kesit Yayınları, İstanbul.

Nevres-i Kadim, (2016), *Nevres-i Kadim'in Münşeât'ı (İnceleme-Metin), (haz.) Fatih Elçi,* (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Adıyaman Üniversitesi, Adıyaman.

Osmanzâde Ahmed Tâib, *Münşeât-ı Tâib,* Nuruosmaniye Kütüphanesi Yazma Eseri, No. 34 Nk. 4293, İstanbul.

---------- *Münşeât-ı Tâib,* İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 10301/01, İstanbul.

---------- *Münşeât-ı Tâib,* Süleymaniye Kütüphanesi, Serez, No. 2771, İstanbul.

---------- *Münşeât-ı Tâib,* Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Edebiyat Bölümü, No. 387, İstanbul.

---------- *Münşeât-ı Tâib,* Atatürk Kitaplığı Merkez Kataloğu, Bel_Yz_K.000691/02, İstanbul.

---------- *Münşeât-ı Tâib,* Milli Kütüphane Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, 06 Hk 476/3, Ankara.

---------- *Münşeât-ı Tâib,* İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 9812, İstanbul.

Özcan, Abdulkadir, (2006), "Osmanzâde Ahmed Tâib", *İslam Ansiklopedisi,* C. XXXIV, TDV Yay., s. 2, İstanbul.

Pakalın, Mehmet Zeki, (1993), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü,* C. I-III, MEB Yay., İstanbul.

Pala, İskender, (1989), *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü,* Akçağ Yayınları, Ankara.

Râmiz, (1994), *Râmiz ve Âdâb-ı Zürafâsı: İnceleme-Tenkitli Metin-İndeks-Sözlük,* (haz.) Sadık Erdem, AKM, Ankara.

Sâlim Efendi, (2005), *Tezkiretü'ş-Şu'arâ,* (haz.) Adnan İnce, AKM Yay. Ankara.

Saraç, Yekta, (2009), *Eski Türk Edebiyatına Giriş,* Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Sevgi, Ahmet, (2004), "Reîs-i Şâirân Osman-zâde Tâib Divanı Üzerine", *Türk Edebiyatı Dergisi,* XXXII/369, İstanbul.

Şemsettin Sami, (2015), *Kamus-ı Türkî,* (haz.) Paşa Yavuzarslan, TDK Yayınları, İstanbul.

Tuğluk, İbrahim Halil, (2013), "Osmanzâde Tâib Ahmed", http://edebimakale.blogspot.com.tr/2014/01/taib-osman-zade-ahmed.html 2013 (04.02.2017).

Uzun, Mustafa, (2006), "Münşeât", *İslam Ansiklopedisi,* C. XXXII, TDV Yayınları, ss. 18-20, İstanbul.

----------, (2007), "Nesir (Türk Edebiyatı)", *İslam Ansiklopedisi,* C. XXXIII, TDV Yayınları, ss. 9-11, İstanbul.

----------, (2000), "Türk Edebiyatı'nda İnşâ", *İslam Ansiklopedisi,* C. XXII, TDV Yayınları, s. 338, İstanbul.

Ünver, İsmail, (1993), "Çevriyazıda Yazı Birliği Üzerine Öneriler", *Türkoloji Dergisi,* C. XI, S. 1, s. 51, Ankara.

Yatman, Mustafa, (1989), *Osmanzâde Tâib Divanı'ndan Seçmeler,* Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara.

Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi, (2002), *Kur'an-ı Kerim ve Kelime Meali,* Tenvir Neşriyat, İstanbul.

Yoldaş, Kâzım, (2003), "XVII. Yüzyıl Mevlevi Şairlerinden Sâbir Pârsâ: (Hayatı ve Eserleri)", *İlmî Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri,* S. 16, ss. 125-134, İstanbul.

http://ganjoor.net/

http://katalog.ibb.gov.tr/

http://katalog.istanbul.edu.tr/

http://yazmalar.gov.tr/

EKLER

Ek 1: Münşeât'ta Geçen Özel İsimler Dizini

A

ʿAcem 165

Aḥmed Beg 174

Ālī Efendi 173

Allāhu'l-ḥayyu'l-bāḳī 125

ʿArab 165

ʿArabiyye 80

Aṭanalı Ālī Efendi Merḥūm 162

B

Balḳan 160

Bārī 131, 137, 161, 166

C

Cenāb-ı Feyyāż 100, 138

Cenāb-ı Ḥaḳ 100, 111

Cenāb-ı ḫayrü'l-ḥāfiẓīn 150

Cenāb-ı ḥażret-i ʿallām 148

Cenāb-ı ḥażret-i Feyyāż 149

Cenāb-ı İzīd-i müteʿāl 103

Cenāb-ı Mevlā 140

Cenāb-ı müntaḳim-i ḥaḳīḳī 152

Cengiz Ḫānī 83

E

Edirne 161

F

Felāṭūn 145

Firdevs 150

Fürāti 171, 171

H

Ḥaḳ 88, 93, 94, 95, 97, 99, 104, 116, 127, 151, 152

Ḥāḳānī 105

Hakīm Enverī 165

Hāşimiyye 83

Ḫayber 137

Ḥażret-i Bārī 153

Ḥażret-i Ḥakīm-i mutlak 145

Ḥażret-i Ḫudā 98

Ḥażret-i Mevlā 119

Ḥażret-i Rabbu'l-ʿālemīn 126

Ḥażret-i Ḫallāḳ-ı Bāriü'n-nesem 148

Ḫıżr 96

Ḫudā 84, 86, 92, 98, 100, 107, 107, 110, 113, 115, 120, 121, 122, 134, 141, 144, 144, 172

Ḫudāvend 81, 144

Ḫudāvendī 95, 155
Ḫüsrev 105

I
ʿIrāḳ 139

İ
İmriʾu'l-Ḳaysī 108
İrem 111, 118, 123, 131, 164
İṣfahān 139
İskenderī 88
İslāmiyye 142
Īzed 144

K
Kaʿbe 173
Ḳadrī Çelebī 173
Keyvān 138
Kirdgār 124

M
Mānī 146
Mekke-i Mükerreme 82
Mesīḥ 121
Mevlā 124, 152
Mevlānā Veysī 108
Meẕāḳī Süleymān Efendi 160
Mıṣr-ı Ḳāhire 174
Müşterī 138
Mütenebbī 165

N
Nergisī-zāde 104
Nūḥ 114

O
ʿOṯmānī 83

P
Pārsā Efendi 109

R
Rab 132, 149, 161
Rabbānī 105, 137
Rabbü'l-ʿālemīn 126
Raḥmānī 162
Ramażān 84
Rüstem 162

S
Ṣabrī 123
Ṣamedānī 94, 145, 151
Sidre vü Ṭūbā 131
Skender 125, 136
Ṣofya 109
Süleymān Efendi 160
Süleymānī 104
Süleymāniyye 149

Süleymān 81
Ṣüreyyā 65, 87, 93, 112, 122, 137, 172

Ş

Şām-ı Şerīf 173
Şeh-nāme 138, 165

T

Tā'ib 81, 157
Tātārī 130
Tehemten 160
Tesnīm 120, 133

Ü

Üsküb 108

V

Veysī 106
Veysī Efendi 108
Vezīr-i Aʿẓam Aḥmed Paşa 160
Vezīr-i Aʿẓam Muṣṭafa Paşa 109
Vezīr-i Aʿẓam Naṣūḥ Paşa 108

Y

Yunān 165
Yūsuf 132

Z

Zühre 135

Ek 2: Tıpkıbasım

(34 Nk 4293, N Nüshası, Nuruosmaniye Yazma Eser Kütüphanesi, İstanbul)

1a

احمد الله واهب الآمال ● دائماً بالغدو والآصال ●
واصلی علی النبی الامین ● وعلی آله هداة الدین ●
اما حمد وثنا آدن کورینور طالع سعد ● صبح تحمید طلوع ابتدی اما بعد
ضمیر منیر سخنوران معارف سمیره پوشیده دکلدرکه علم انشا
علوم اثنی عشرک برسیدر شروط عدیده واداب کثیره سی
وار در ازجمله مکتوب اوج نوعدر زیرا مرسل الیه یا اعلی
یا ادنی یا اقرانه راوناندن اعلایه بازیلان کاغذه عریضه وعرضحال
دیرلر اعلاوون اوناییه بازیلور سه نوازشنامه ومثال
دیرلر اقرانه بازیلورسه مکتوب ومحبت نامه
دیرلر هربرینک تعبیری باشقه در مثلا اعلایه بازیلان مکتوبک
تعبیری نیازمندانه دیلنیر وموقع خطاب صیغهٔ
غایب ایله کشیده سنک تحریراولور اعلاوون اونایه
یونک عکسی بازیلور یعنی اداة توقیر ایله سئوال وجواب

(یلمزه)

وصیغهٔ جمع ایله توجیه خطاب اولماز زیرا بومحله ده صیغهٔ
جمع تعظیم افاده ایدر سیاق وسباق متبادرین اولمق لازم
کلور مکر مرسل الیه ارباب استحقاقدن اولمه بوصورتده
رتبه سنه کوره نوع التفاتی مشعر معامله اولمق منا سبدر
افراندن اقرانه یازیلان مکتوبلرده بحسب المراتب اوآه
تعظیمی مشتمل الفاظ دلنوازانه کلمات ایله مراسم آداب
خلنه رعایت زیرا اقصای مرادمهید بنیان وداد واتحاد در
هرندکلو نوازش والتفاتی محتوی اولسه اودکلو باعث نزاید
محبت اولور لکن طرفینک مراتبنه مراعات اولنالودرکه افراط
وتفریط هجنسلرندن سالم اوله ومکتوبک الفاظی مألوفة
الاستعمال وبلاغت اشتمال اولمق کاتبک آداب لازمه سندندر
زیرا سلاست تعبیر دانراکت کلام محسنات انشادندر
منشی اکادیرلرکه فکر قویم وطبع مستقیم صاحبی اولوب
علوم عربیه وفنون ادبیه یی محاسبتی بیله ونراکیب بلغا
واشعار فصحایی کثرت تتبع ایله ثبت صحیفهٔ حافظه ایدوب

استعمالات لایقه بی ضبط و فقره لری بربرینه بر وجهله ربط
ایلیه که کلامی شایانه سقامتدن مصون اوله یا خود خوش آینده
الفاظ و روزمره آوآبیله سوزه نظام ویروب معنای
مقصودی احسن وجهله تقریره قادر اوله حالا متداول و مرغوب
اولان اسلوب بو سیاقده یازیلمکتو بدر زیرا فی زماننا نه غایت
منشیانه مکتوب اوقنور و نه زیاده عامیانه کاغذه یازیلور
اکا بناء هر نه نویسیج تعبیر ایله یازیجه منوال تحریر اولمق مکاتیب
جمع و ترتیب و اوج فاصله و برخاتمه اوزره تبویب اولنوب
جناب معالی نصاب معارف اکتساب مکارم انتساب
شاه بیت قصیده اقبال درة التاج افسر اجلال رکن دولتسرای
خاقانی محرم بزم خاص سلطانی عمیم الکرم کریم الشیم ولی النعم
علی الهمم مسند آرای کامکاری خزینه دار بخشر یاری خداوند
عالمیان اغای جلیل الشان طال بقاه و نال مایتمناه
حضرتلرینک خاکپای شرفلرینه اهدا یه جسارت و بو بابده ایله
بسط مقدمات معذرت اولندی لمنشئه سن سلیمان

ربته بر ذات مکارم بیشه سن • ساکه نسبت تایب بیچاره بر فاریجه در
هر نه کلو تحفه سر بی قدر ایسه ایله قبول • تحفه سر فاریجه نک چونکه کندی مقدار نجه در
فاصله اولی اعالی معالی حضرتلرینه یازیلان عریضه در مکه مکرمه سرتفیضه
بذر حدیقه سلالة النبویه • و نور حدقه عصابة العلویه مفرع جوثونه
کریم الاصل • غصن ارومه طاهر النسل • سعادتلو شریف افندلو
سیادتلو مکرمتلو شریف عالیشان حضرتلرینک محط رحال
عز و اقبال و معدن اسباب جاه و جلال اولان معنای علیا
شرافت بارگاه و ذرای سیمای ابهت دستگاهرینه کمال تعظیم
و تبجیل و نهایت تفخیم و تجلیل برله درة بنیمه شمس و ضحادن
اضحی در ردعوات لایقه اجابت پیرا و غرة ناصیه صبح صادق
عالم آرادن غرا اثنیه فایقه استطابت انتما • منظوم
قلائد اخلاص • و موسوم قواعد اختصاص قبلنوب پیشگاه
شرافت پناهه اتحاف و اهدا قبلندیغی سیاقنده لوحه
مظاهر مکارم اولان ضمیر منیر ذکا و خاطر خطیر بیضا
ضیا لرینه نموده مخلص ثابت الولالری بو در که بنم سیادتلو

عنایتلو سلطانم حضرتلری ریاض درون مخالصت نماده
اولان دوحهٔ رصیف الاصل حبت و ولاجوش نسیم صدق
و صفایله باکوره نشان اظهار وفا اولمغی هزار شوق و غرام ایله
مقتضی اولمغین تفقد خاطر عاطر مکرمت ناثرلرینه وسیله
اتخاذ اولنوب اخلاص نامه دعا ختامه کشیدهٔ سلک سطور و مرسلهٔ
نادی مکارم نشورلری قلمشدر انشاء الله تعالی ساحهٔ دست
مکارم پیوستر نده تمثل رهیاب اولوب کشف قناع راز ایله
رخصت اهتزاز بولدقده سجیهٔ راضیهٔ ناشیمیه و دیدهٔ مرضیهٔ لری
مقتضاسنجه الطاف کریمانه لرندن ملحوظ و منوقعدر که بوندن بویله
جانب مخلص ریامجانبلری مبارک خاطر انورلرندن اخر آج
بیورملیوب تیمهٔ کریبان مفاخرت و عودهٔ کردن مسرت اولان
مخاطبهٔ کرامیلری ایله حرشه کجه اخبار صحت و سلامتلرین
اشعار اینکله اختیار کلفت بیوره لر باقی همیشه ایام سعادت
و اقبال و هنگام شرافت و اجلال مستدام باد خان عالیشانه
عالی حضرت معالی منقبت معلی رتبت وارث سلطنت

جنکیز

جنکیز خانی اخلص مخلصان خاندان عظیم الشان عثمانی سعادتلو
شجاعتلو جلادتلو نباهتلو سلطانم خان عالیشان حضرتلرینک
پیشگاه سعادت پناه و ساحهٔ نصرت باحهٔ جلادت دستگاهلرینه
تکریمات بسیار و تعظیمات بیشمار ایله دعوات خالصات
اجابت قرین و تحیات زاکیات مودت رهین که منکوش
کوش حور العین و مستجلب بشائر فتح مبین اولمه اتحاف
و اهدا اولنمقدن صکره انهاء حرتخوآه بی اشتباه اولدرکه
تفقد احوال بندهٔ مخلصت نشانه توجیه و جههٔ التفاتات
کریمانه بیورلمسنه لله الحمد و المنه اعظم نعم الهیه اولان نوال
عافیتدن حصهٔ یاب اولوب بکرهٔ و عشیه بزد دولتلری افق
نصرتده و اختر سعادتلری اوج رفعتده رخشان اولمق دعوآتنه
ازدل و جان دست ضراعت کشاده ایدیکی خدآیه عیاندر
امید درکه همواره رونق بخش مزرکش منکای ایلخانی و زیب
افزای اریکهٔ عرش اعتلای کامرانی اولمقدن خالی اولمیه لر
بوشناکارلری وانبا لازمهٔ ذمت عبودیتمز اولان خلوص طویت

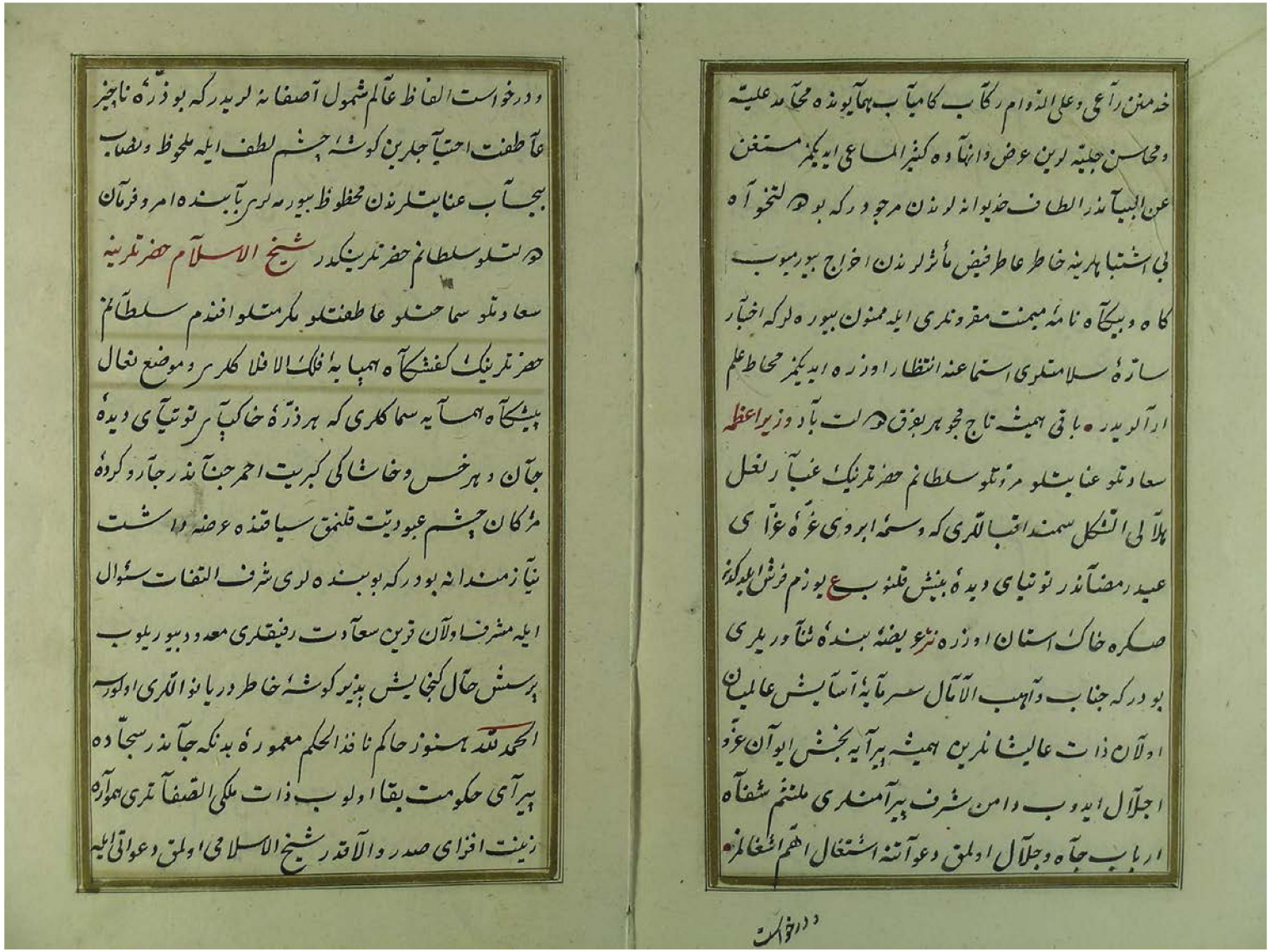

خه منن رآعی وعلی الدوام رکاب کامیاب همایونده محمد علیه
ومحاسن جلیه لرین عرض وانهاده کنیز الماعی ایدیکم مستغن
عن البیان اذر الطاف خدیوانه لرندن مرجو ودرکه بو دفعه لتخو آه
بی اشتباه رهینه خاطر عاطر فیض مأثر لرندن اخراج بیورمیوب
کاه وبیگاه نامه میمنت مقرونلری ایله ممنون بیوره لرکه اخبار
سازه سلامتلری استماعنه انتظار اوزره ایدیکم محاط علم
ارآلویده باقی همیشه تاج مجوهر بوفق دولت باد وزیر اعظم
سعادتلو عنایتلو مرتبتلو سلطانم حضرتلرینک عبار رنعل
هلالی الشکل سمند اقباللری که وسعه ابروی غره غرای
عید رمضانلرنی نوتیای دیده بینش قلمنوب ع بوزم فرش ایدوکلرنی
صکره خاک استان اوزره نزع بیضه بنده ثناوریلری
بود رکه جناب واهب الآمال سرمایه آسایش عالمیان
اولان ذات عالیشانلرین همیشه پیرایه بخش ایوان عزو
اجلال ایدوب دامن شرف پیرایلری ملتثم شفاه
ارباب جاه وجلال اولمق دعوا تنه استغال اهم اشغالمز

دعا خواهلرندن

و درخواست الفاظ عالم شمول آصفانه لریدرکه بو ذره ناچیز
عاطفت احتیاجلرین کوشه چشم لطف ایله ملحوظ ونصاب
بیجاب عنایتلرندن محظوظ بیورمه لری رجا بنده امر وفرمان
حضرتلرو سلطانم حضرتلرینکدر شیخ الاسلام حضرتلرینه
سعادتلو سماحتلو عاطفتلو مکرمتلو افندم سلطانم
حضرتلرینک کفشکاه همایه فلک الافلاک مدار وموضع نعال
پیشکاه همایه سما کلری که هر ذره خاکپای رتوتیای دیده
جان دهر خس وخاشاکی کبریت احمر جناندر جارو کرده
مژگان چشم عبودیت قلمنوب سیاقنده عرضه داشت
نیاز مندانه بودرکه بوبنده لری شرف التفات سئوال
ایله مشرف اولان قرین سعادت رفیقلری معدودیوریلوب
پرسش حال کهنه کیش پذیر کوشه خاطر دریانوالری اولور
الحمد لله همنوز حاکم نافذ الحکم معموره بدنکه جانذر سجاده
پیرآی حکومت بقا اولوب ذات ملکی الصفاتلری همواره
زینت افزای صدر والاقدر شیخ الاسلامی اولمق دعواتی ایله

کذارندهٔ اوقات ایدیکمز محاط علم شریفلریدر خدای بیچون
وجود مسعود شرف نمود لرین اکد آر کونیه دن مصون ایدوب
همیشه نظام عالم ربع مسکون وآسایش مطان دهر یولنمون
سر کلک حق نویسلری نه وابستهٔ ومرهون اولہ باقی • لآزال
شمس مجدک بالغرّ طالعة • مادامت الکواکب فی الجوّ لآمعة

ولہ نوع دیکر

افندم سلطانم حضرتلریک مطاف عاکفان ملاء الاعلی اولان
محفل بهشت مانلرینه کمال تعظیم وتکریم برله طرائف تحیات
صافیه وشرائف تفخیمات وافیه اتحاف واهدا اولنه قدن
صکره مرآت فیوضات آلهیه اولان ضمیر منیر الهامم پذیرلرینه
نمونهٔ مخلص صافی سریرلری اولدرکه بنم عنایتلو کرامتلو
افندم نفقدخاطر فیض مآثرلری استجلاب دعای خیر
اجابت اثرلرینه وسیله جوی فلان واعیلرینه اول صوب
باصوابه عازم ورآهی اولمغله ورقهٔ اخلاص بدرقه تحریر وفرستادهٔ
نادیٔ قدسی سیرلری قلنمشدر سجیهٔ رضیه لرندن متوقعدرکه

مظهر

مظهر انوار لاهوتیه اولان قلب ضیا پاشلرندن ابعاد بیورمیوب
مطان اجابت اولان اوقات حالت بخشاده دعای
باهر الالتفات انتظاری ایله یاد واسعاد بیوره لر • باقی همیشه
سجاده پیرای کرامت وارشاد باد نوع دیکر سلطانم
حضرتلریک مشرع شرایع واحکام ومنبع ینابیع مقاصد انام
اولان پیشگاه فضائل پناهلرینه کمال تعظیم واحترام وفرط
تبجیل واکرام برله الوف عنقود الجواهر دعوات صافیات
ثریا نظام وصنوف عقد اللآلیٔ تحیات وافیات خلوص
انتظام نثاری سیاقنده برآورده بندهٔ بی ریالری بودرکه
اکر خورشید مهمت نویدمکرمتلری طرف افقنا الجو بلرینه
فروغ افکن تفقد اولورسه بمنه تعالی نقطهٔ وجود بی نمود
صحیفهٔ عافیتده موجود اولوب خدمت عبودیتلری سرمایهٔ
مباهاتم ودعای دولتلری پیرایهٔ حیاتم ایدیکمی سترستارهٔ
خفا دکلدر الطاف کریمانه لرندن درخواست مستمندانه درکه
بو فنا خوان صداقت نشاندری انداخته زیر ناز بر نیازان

5b-6a

ایتمیوب احیانا التفات نامه کرامیلری ایله مقضی الفواد
بیوره لر ورودی باعث استحکام بنیان خلوص ومشید
ارکان عبودیتمز ایدیکی وآرسته فید اشهاد در • باقی همیشه
زیور افزای صدر حکومت اولدلر • له نوع دیکر سلطانم
حضرتلرینک منبع زلال فضل وافضال اولان ذاتلرینک
نصابلری همیشه اریکه آرای مجد وعلا وساحه فسیحه
نادی کثیر الایادیلری ملتثم شفاه فحول علما اولمسی دعوآتی
تعظیم وتبجیل ایله نوشته لوحه اجابت قلندیغی خلا اولده
غبطه فرمای صفوت افتاب اولان ضمیر منیر رقایق صمیر لریه
عریضه دوا مجوی دیرینه لری بودرکه بنم سعادتلو سلطانم
خدمت مدحت وثنالری ایله کماهو الواجب اشتغاله اکن
طرف باهر الشرفلرندن فرستاده بیوریلان نوآرشنامه
عالیلری شرفبخش ورود اولوب زیور رشته سطور
اولان درآری معالی فرح فزاسی ایله قریر العین انبساط
ووافر نصاب شادمانی ونشاط اولمشدر حق سبحانه وتعالی

ظل

ظل عالی وسایه معالیلرین علی التوالی آسایشگاه اعاظم
واعالی ایلیه آمین الطاف مالانهایه لرندن مرجو ذرکه بود دلنخواه
بی اشتباه هلری انموذج آیینه اسکندری اولان قلب نابدارلرندن
اخراج بیورلمیه • باقی پایه جاه وجلال همواره مترقی مدارج
استقلال باد • له نوع دیکر سلطانم حضرتلرینک ساحه
آسمان مساحه لری که ملجع تباشیر صبح دولت واقبال
ومطروح اشعه انوار فضل افضالدر لب تبجیل ایله تقبیل
اولنوب اول امتعه بهیه ضراعت وافکنده کی که نسیج دقه
اخلاص وبرآورده بندرگاه اختصاص صدر تادیه مراسم عبودیت
وبنده کی برله نجبه بارخانه تعظیم وسده سعادتینه تقدیم
اولنمقدن صکره عریضه عبد مستدیلری بودرکه بو ذره
ناچیز بی تاب پرتو التفات نفقد کریمانه ایله محسود آفتاب
بیوریلورسه الحالنه هذه لمعه فیض واهب الآمال ایله زاویه
فراغتده چراغ افروز عافیت اولوب ملمع بوآرزی استجابه
اولان اماکن مستطابه ده همواره بیرد دولتلری انجلاده واخر

سعادتلری اعتلاده اولمق رجاسنه دست دعای بی ریا برداشته
درگاه اجابت پناه کبریا ایدیکی مانند ماجوه نهار قلب پرانوار لریمه
هویدا آدرنشت بال و تزاحم اشغال حیرت مآلدن ناشی دعا
ارسالی ایله بوآنه دک تصدیع اولندیغی قصور و تکاسلمزه
حمل اولنمیه که خدمت ثنا وریده شایبهٔ اهمال بیرآمن کردخیال
اولمق عدیم الاحتمال درع رازکس مخفی قالماندر دل دانای تو نثر
کمال کرمدندن نیازم بودرکه دریوزه کران کوچهٔ اندوهه نگاه
انداز شفقت اولدقچه جبیرهٔ دلبند مرحمتلری ایله جبر خاطر
کسر قلمقدن استنکاف بیورمیه لره باقی ضمیر پاک نوداند
حال مآچولنست نوع دیکر سلطانم حضرتلرینک مجمع
فضائل و مربع افاضل اولان ذات قدسی صفات مکارم
سماتلری همواره مسند آرای عزو علا و حاشیهٔ فرش عبقری
النقش مجلس والای سماحت انتمالری بوسه جای ارباب
رجا اولوب نقاط برآغهٔ برآغه لری حال لطافت افزای
وجوه غوانی لفظ و معنا و رشحهٔ کلک بدیع البیانلرم نضارت

آرای حدآیق فضل و تقوی اولمق دعوآتی شبنم ریاض اجابت
قلمق خلالنده نمودهٔ اقبال خواهری اولدرکه برمقتضای شیمهٔ
کریمهٔ بنده نوازی صوب ثنا و ربی ریالرینه تقلیب لحاظهٔ
استقصا رخصت وآدهٔ عین مکرمتلری اولورسه بعونه تعالی
همسوز فانوس حیات خیمهٔ چار خزینهٔ بدنده عرض لمعات ایدوب
مشکآهٔ مدحت و تحیتلری ایله پیوسته مجلس افروز ولی النعمی اولدیغمز
ضمیر ذکا ذکالرینه روشندر الطاف وسیعهٔ الاطراف شاملهٔ لرندن
مرجو درکه فلان چاکر کمینه لری جویدهٔ اصدقای اخلاص نشانلرندن
سترده کذلک نسیان بیورمیه • باقی امر و فرمان دولتلو
سلطانم حضرتلرینکدر صورت عریضه سلطانم حضرتلرینک
خاکپای اکسیر عدیلتلری انواع تعظیم و تبجیل ایله تکمیل و دعای
دوام عمر و دولتلری تتمیم و تکمیل قلندقدن صکره معروض
داعیٔ دیرینه لری بودرکه بوعبد نامراد فقید الاسعاد ک
افاضهٔ بر و نوال ابتسامی حصر و ابستهٔ خوان مکرمتلری اولوب
سنک سدهٔ دیگر اندن نصیبهٔ دندآن آرزو شکسته لکدن غیری

شنه اولمدیغی جزم کرده یقینم تجدید منشور عبودیتیم رجا سیله
تصدیعه جسارت اولندر عنایت بنده پرور لرندن متمنادر که
قریب وبعید حسن نظر عاطفت اثر لرندن دور بیور میوب
معتاد اولدیغم نوازشنامه کرامیلری ایله فایز نصاب
کامرانی بیوره لر • باقی فرمان سعادتلو مرتو سلطانم حضرتلرنگ
نوع دیگر سلطانم حضرتلرنگ خاکپای عنبر بارکیمیا
عبار لرینه جبین سائر عبودیت تقدیمیله حدیقهٔ خلوصده رونما
وزیور دستار حسن قبول اولمغه سزاکلمه سنهٔ دعاوثنا اتحافندن
صکره بر داشتهٔ بندهٔ عتبجو بلری بو درکه نسیم عطر سای
سلامتلرینه دیده کشای انتظار ایکن بر ساعت سعادت
توأمده ملطفهٔ مکارم نمود لرین شرفیافتهٔ ورود اولوب فحوای
مستوجب الجبوری حاوی اولدیغی الفاظ رنگین ومعانی محبت
رهینک مضمون عزت مقرونه اطلاع کامل حاصل اولدقده
دردن اخلاص ممنون سرور کونا کون ایله مملو ومشحون اولمشدر
خدایی بیچون وجود شرف نمونلرین کردباد فنادن مأمون ودلخواه اهل ایله

ممنون ایلیه • باقی عافیت کارنو محمود باد نوع دیگر سلطانم
حضرتلرنگ خاکپای شرفیابینه روی نیاز پای انداز فلنوب
دعای امتداد عمر ودولت واز دیاد مقدر وسعادتلری پیرایهٔ
اوقات وسرمایهٔ مباهاتم ایدیکی بر داشتهٔ پیشگاه عزتلری
فلنه قدن صکره معروض واعیلر بو درکه استیلای
لواعج فراق ایله پرتاب ایکن مانند منشور امانی مکتوب
امر انسلویدی واصل ومطالعه سندن راحت جان حاصل
اولوب اشارت علیه لری اوزره مأمور اولدیغم امورک
تمشیت وحصولنه صرف قدرت عاجزانه یه مبادرت اولمشدر
لکن دور افتادهٔ نعیم صحبتلری اولمای طبیب آتش افروز
بیدای فراق حسرتکدهٔ وجودم بر دچهله شرارهٔ ریز اشتیاقی
اولمشدرکه فطرهٔ فنای زلال وصالدن غیری ایله پذیرای
التفات دکلدر بیت دخی بن شمدیر بلدم روزکارک بندیکن ایدن
بلنمز مش صفای وصل یارایله کچن ومدر نشر درکاه رأفت پناه
کبریایه آغوش کشای تمنا ودست برآورد رجا یزکه علی حسن الحال

قریبا تلاقی بخش وصال تلافی کرا یام انفعال اولمه چشم
مقصودی ردی مقصود ۰ هیچ بلم خدانه وفتن آچو ۰ بالله ای نور
دیدهٔ اعیان ۰ آیلک توزی کوزلرده اوچو ۰ باقی جهان آفرینت
نگه دار آرتباد نوع دیگر سلطانم حضرتلرینک نادی جلیل المقدار
ومحفل جمیل الاثارلری صوب بلند اوبنه مزید اجلال ایله لآلی
مثالی دعوات اجابت آیات اتحافی سیاقنده پیشگاه
مکارم پناهلرینه عریضهٔ بنده ۰ لتخواه بودرکه برساعت
سعید فیض اثار ۰ کرمنانه وآلاقدر التفاتلری رسیده اولوب
زمین محبت ضمین دلده چمن مسرت دمیده اولمشدر همیشه
ذات برگزیده صفاتلری اسیب دهر ۰ ندن مصون اولوب
باران بهجت رسان احسان ایله کشتزار آمال مستمندانی
سرسبز وریان قلمقدن خالی اولمیه لرغرض خدمت عبودیتده
کمر بستهٔ دوآم ابدیکم اعلام اولمغین اکثار تصدیعدن احتراز
اولندی باقی فرمان سلطانم حضرتلرینکدر نوع دیگر
سلطانم حضرتلرینک حضور مرسوم المعالیلری صوبنه دردعوات

تلوی

10

خلوص ارتسام وغرت تسلیم ثریا انتظام اهدا ومراسم تفقد
خاطر سعادتلری مؤدی قلمنه قدن صکره ضمیر صاف مهر
انجلاکر بنه نمود ۰ بنده بی ریا بودرکه خدمت دعای روز
افزونلری ایله کذارندهٔ اوقات ایکن بر روز فیروز میمنت
مرموز ۰ برید صبا طرید مسرت نوید ایله وآرداولان
مشرقهٔ دلکشالری بروجهله نوبخش خاطر فاترا اولمشدرکه
واسطهٔ قلم واسطی نژاد ایله بیان بیرون وایزهٔ امکان اندر
حق تعالی وجود بهبود عافیت محمود لرین آفتدن صیانت
ومأمور اولدقلری امور مستلزم الجبوردهٔ مشکور الخدمت
ایلیه بعد الیوم وخی رجا اولنورکه بورسم ولوآله ترک اولنمغله
قبضهٔ دست امید کلدستهٔ املدن تهی اولمسون روا کورمیه لر
باقی ع چشم بد از خاک درت دور باد نوع دیگر سلطانم
حضرتلرینک محض عنایت اولان وجود سعادتلری محفظهٔ
وقایهٔ صدانیده مصون ومحفوظ وهمیشه زیب روی
دست اجلال اولمق دعوانی نهایت تضرع وابتهال ایله

9b-10a

سر لوحهٔ جریدهٔ اجابت قلمنق خلاصه معروض بندهٔ
اقبالجوی اولدر که بنم دولتلو سلطانم حضرتلری مکارم
علیهٔ آصفانه لرندن متصاد اولان کرمنامهٔ سامیه لری واصل
اولوب فواتح التفاتات سنیه لری معطر ساز مشام جان
اولمشدر وصاف اوصاف ذات سعادت اتصافلری
اولدیغمز تلمیح ایچون کتابخانهٔ عنایتلرندن اعطا بیوریلان
نسخهٔ مرغوبهٔ عدیم المثال حرزجان کبر زبور رجیب تعظیم
و اجلال قلنوب زمزمهٔ مدحت و تحیتلری غلغله انداز مجامع
قدسیان قلنمشدر حق سبحانه و تعالی نیر عز و اقبالدن
هموآره درخشان ایدوب پرتو عنایتلرین اوزرمزدن دور
ایلیه آیین مجالس و محافله درق شمار رسایل مدایح جلیله
الاثارلری اولدیغمز شیرآزه پذیرایقان اولمغله کمیت خامه
صفحهٔ بیانده اجاله قلمدی باقی فرمان سعادتلو سلطانم
حضرتلرینکدر نوع دیگر سلطانم حضرتلرینک خاکپای قوتیاً
منفعتلرینه رویمال ایله کسب مباهات و مفاخرت

دامتداد

وامتداد عمر و دولتلری دعوانه پیوسته مبادرت و مداومت
معوضنده برآورد چاکرفتاورلری بودر که حق سبحانه و تعالی
حضرتلری دوحهٔ عواطف شاملهٔ العوارف اولان وجود
کثیرالجود مکارم موجود لرینه مدی الدهر آرایش ریاض عز و
اقبال ایلیوب سایهٔ عنایتلرین اوزرمزدن زایل ایلیمیه
سعادتلو سلطانمک ذیل مرحمتلرینه تشبث و خدمت دعاگرینه
حصر اوقات ایتمش قولتلری ایدیکم وآرزوسنه فیدیرمانلرشایان
شان خداوندی اولان معاملهٔ کریمانه لری کما فی الاول حضرتلرینک
درگاه رفیع پناهلرینه عبودیت نقدیم و دامن دولت پرآمنلری شفاه اداب
ایله ملتثم اولمق خلاصه عریضهٔ داعی قدیملری بودر که حق سبحانه
و تعالی سایهٔ دولتلرنده آسوده حال اولوب بقای عمر و
دولتلری دعاسیله دست رجا برداشته درگاه زلت پناه

نوع دیگر سلطانم حضرتلرینک ملتجای کافهٔ انام اولان
درگاه رفیع پناهلرینه عبودیت نقدیم و دامن دولت پرآمنلری شفاه اداب
ایله ملتثم اولمق خلاصه عریضهٔ داعی قدیملری بودر که حق سبحانه
و تعالی سایهٔ دولتلرنده آسوده حال اولوب بقای عمر و
دولتلری دعاسیله دست رجا برداشته درگاه زلت پناه

10b-11a

کبریا ایکن برآن سعد افتراندہ النفات نامۂ مکارم شحونہ دریکہ
متصرفان منصب عبودیتلریہ مقرر نامۂ همایون در شرف رسان
ورود اولمغله حاصل اولان نشاط وسرور ک اوآی تعبیری
خارج خانۂ سریع السیر در علی الخصوص قولتری حقنده سنوخ
ایدن کرم بی نهایه لری ابتهاجم خورشید رو آج ایلمشدر
همیشه خوانۂ لطف الهیده رانبۂ عزو اقبالہ فایز و رفاقت
خضر توفیق ایله قطع منازل بختی حایز اولہ لر باقی فرمان سعادتو
سلطانم حضرتلرینکدر نوع دیکر سلطانم حضرتلرینک
رشکین ساز بهشت برین اولان نادیٔ محترم دلنشینلری صوب
معالی اوبنہ نسج کارخانہ عبودیت اولان هدیۂ بهیۂ دعوات
لایقۂ اجابت مقرون وکالای والای تسلیمات فایقۂ
استطابت همون انحافندن صکره نوشاهد هلال ابروی
حال ثناکاری زیبده مقالدن بوکونه جلوه ریز مجلای
عرض وبیان اولورکه بیت ازان طرف نهذبرد کمال تو
نقصان • وزین طرف شرف روزکار ما باشد مضمونی

اوزره

اوزره مألوف ذات ستوده صفاتلری اولان پرسش
احوال عزتجو ثناکارلری درکار اولمق رو آید ضمیر موشکافلری
اولورسه بحمد الله تعالی هنوز گلشن آرای عالمده نخل وجود
فیضیاب نوبهار حیات اولوب حالا پیشۂ روزروشنم
ذکر بالخیرلری واندیشۂ دمبدم فکر وجود سعد السعودلری
وکاریمز بقای عمر و دولتلری اولدیغی ضمیر خورشید تنویر به
عیان در حقاکه آرزوی وامنیوس کامبخشلری مانند کرمیٔ
هوای ربیع انا فانا تأثیر ایدوب جنبشۂ سویدا ده بیدا اولان
ازهار رشحیاقه ینابیع درون اخلاص نمودن جریان ایدن
جدآول اثنیه نک هر بری آب حیات آسا نزهت افزا
اولمقده درحقیقت غرة الزمان عمرکه شرف صحبتلری ایله
کذارندۂ اوقات ایکن هر لحظه مزعید و هر آنمز تاریخ المجد
روزکار دیلسه غیر بعید ایدی همان حق سبحانه و تعالی
حضرتلری وجود مکرملرین وفایۂ امانده دایم وستون خیمۂ
اقبالمرین پیوسته قایم ایلیوب فرصیا بشاشت استبشار

لقا لری روی حاملده بیدا وخنده سرور زمین بوسلری زیر
لب املده هویدا آوله بیت چندان زروزگار مرآمهلت
آرزوست • کرخاک استان توچشم بود فریده الطاف
فطریه جبلیه لرذن مرجود رکه دخول دارالنعیم عنایتلری نصب العین
مبدأ ومعاد م اولدیغی گاه وبیگاه ملاحظه بیورملوب ورود
ملطفه کرامیلرین عقد اللسان قلم شکوه ریز قلمقدن اجتناب
بیورمیه لر بیت ننه کم دوراینده لرشمس وقمر آفاقی • دولت وعزتله
اوله وجودک باقی نوع دیگر سلطانم حضرتلرینک مقرافبال
ومحط آمال اولان عتبه علیه معالی اشتمالرینه مراسم
ضراعت وبنده کی ولوازم رقیت وانکنده کی تقدیمیله
عریضه ثناوری بود رکه ع گرچه دوریم ولکن بدعا مشغولیم نثر
بردم اولمزکه اقارب وعیال ایله دعای امتداد دولت
وتشیده بغداد اصناف مکرمتلری برآغه الاستهلال جرآید
اعمال قلمیه وبرآن مرور اینمزکه روزگار زوروکار دون چکیلمن
انواع مشقته اضعاف مکافات مدحره عداولنان امیدواری

شرفیابی

شرفیابی خدمت اعیانلری خبر تأیه تسلیت بلمیه حضرت
خدای بیچون عزشانه همیشه سایه دوحه عنایتلرین اوزرمزن
دریغ رایتمیه چونکه تحقیق صدق وولا تطویل کلام وتکثیر سطور رایله
قابل استبقا اولمه یغی مقرر وعرض عبودیتلری رابطه میان
اناملی واقلام قلمقدن بومقدار ایله اکتفا مناسب کورلمدی
باقی پیوسته بکام دوستان شو نوع دیگر حضرتلرینک تأیه
کیمیای سعادت ومادهٔ توتیای دولت اولان غبار عبیرعتبار
درگاه کردون اشتباهلری کحل الجواهر عین عبودیت قلنوب
لازمهٔ رتبهٔ ماهیت وملزوم ذمت همت اولان دعای دوام
نظام عمر ودولت وثنای قیام خیام سعادت وحشمتلری
کما ینبغی مرعی ومؤدی قلنمق سیاقنده عریضهٔ داعی بالاخلاص
وثناگار یراختصاص بود رکه اگر سحاب لولو بار نوبهار عاطفتلری
کشتزار آرامیده منواتر ومتقاطر اولوب یعنی ظرف احوال
بنده صداقتکار لرینه برآی احیای رسم قدیم چاکر نوازی توجیه
خاطر عاطر بیورملوب سه الحمد لله تعالی هنوز صحتده اولوب

رخصت یافته مجلس بزدونوالدی و دستور داده تماشای
ریاض جمال باکمالدی اولدیغنزایامده بی اندرپی شهد النفات
و احسانلری چاشنی بخش ذائقهٔ جسم و جانمز و بی تکلف شکر
و انعام و عنایتلری شیرین ساز کالبد کام روانمز اولدیغی ایام
سعادت فرجامدنبک نوآت و انقضاسی هر بار تفکر و تذکر اولندقجه
مرغ دل بدآموز وحشت اندوز هجوم هموم طپطاب و اضطراب ایله
تب کرفته و تلخکام و مختل الدماغ و سرسام اولمشیکن بنه شفاخانهٔ
التفاتکزدن دریوزه و ادخار اولنان شراب خوشکوار
مواعید لطف و کرم و دآوری برءالساعه عهود و احسان
همدری ایله تدبیر دفع علت و تدارک حفظ صحت اینمکدن خالی دکلز
حق سبحانه و تعالی درکاهدن نفزع و نیازمربوط درکه کلبن باغ
اجلال اولان نهال بیمثال وجود پرافضالکزی همیشه تازه و تر
و سایه کستر اولوب بو داعیلرینی دخی عنقریب الزمان اول
نخل رطب ریزک میوه چین و سایه نشینی اولمغی میسر ایلیه باقی
همیشه مرغوله طراز طغرای غرای سلطانی و طره پرداز توقیع رفیع

جهانبانی

جهانبانی اولله لرنوع دیکر سلطانم حضرتلرینک همواره
جناب فیاض ذوالمنن جویبار عطیهٔ بی پایان ایله دوحهٔ آمال
و مأربلرندن شاداب و سبزه ریز و نفحات موهبهٔ لایزالی ایله
روضهٔ مرام و مطالبلرین سیراب و سکوت انگیز ایتمک دعاکری
عزت ساز مقام علیین اولله مجلس دلکشا و محفل جانفزالری
جاینبنه اهداً فلنه قدن صکره عریضهٔ خالص الولا بو درکه خاطر
فیض اثارلری که سنجبل صور معانی در چهره نمای چکونکی حال
صداقتکارلری اولورسه الحمد لله تعالی هنوز غنچهٔ وجود کلزار
عافیته خنده ساز و عندلیب زبان کلبن ثنالرنده غلغله انداز
اولوب بالغدو والآصال ذکر جمیلکزینه اشتغال سرلوحهٔ کارنامهٔ
اعمالدر جناب حق وجودکزی بهبود و نادرالنظیرلرین خطالردن مصون
ابد و طناب خیام اقبالکزین مربوط اوتاد خلود ایلیه
باقی • همیشه آفتاب دولتک هرکز زواله ایرمسون • ماه تابانلرین
خدا اکسکلکن کوسترمسون نوع دیکر سلطانم حضرتلرینک
خاکپای شریف توتیا عیارلری کحل الجواهر عیون اعیانلرین

روزگار در تقدیم مراسم ضراعت و ابتهال و تتمیم لوازم اعظام
و اجلاله از صکره ساحهٔ مجد و اقبالدینه معوض داعی خالص الدعا
اولدرکه لازمهٔ دمت بی همتا اولان صفت جمیلهٔ وفا جلوه کر صفحهٔ
صفا اولوب نیم پرسش کریمانه لری بو مخلص مختصه سرمایهٔ افتخار
اولمق زره اکور یلورسه همتهٔ تعالی حالیا حله پوش عافیت اولوب
عزایدی توأم ذات فرشته صفاتلری اولمق دعوآتنه اشتغال
ضمیمه اورآد غدة آصال ایدر منعکس مرآت خاطر الهآم مظاهرلری
اولهٔ امتیه درکه مقدمهٔ دعا بروفق مرآد نتیجه بخش اولوب علی
احسن الاحوال دوری ضروری قرب صوری یه مبدل اولمغله آفتاب
اقبالمز رجعتدن استقامته متحول اوله چونکه صفحهٔ دل بی غله نقش
حب و ولآلری محرر در عهده مز اوزره شب و روز لازمهٔ اخلاص
اولان وظیفهٔ نظیفهٔ دعا ادا سنه صرف مقدور اولمق مقرر در
رجآ اولنور که سلطانم حضرتلری دخی بو غلت کزین زاویهٔ هجرانی
مطروح کوشهٔ نسیان ایتیوب فلان نام داعی فقیر دفتر مخلصانه
جایکیر اوله • باقی • نمانه انکه تخواهد بقای تو نوع دیکر سلطانم

حضرتلرنك

حضرتلرنك وجود پرجودلری منقصهٔ عافیتده صاحب اجلال
و آفتاب جهانتاب دولتلری بزوال و مدح و ثنالری دیباچهٔ
سعادته برآعت استهلال و حصول مرآم دارین ایله مقضی الآمال
اولملری دعوانته دست دعا برداشته درگاه ذوالجلال قلنه یعنی
سیاه قلنده چونکی حال اقبالجوی صادق المقال قرین دایرهٔ
سئوال اولورسه الحمد لله الملك المتعال همنوز بلبل جان حدیقهٔ
وجوده شاخچه نشین استقلال اولوب نغمات دعای دوام
اقبال و ترنمات مدایح ملکی الخصآ تدر ایله زمزمه پرداز ابتهال
ایکن شرفیابفتهٔ ورود اولان مکتوب امر اسلوب فیض اشتمالدری
قرائه بال ببال اعتلای زلال سلسال نشاط ایله مآلآمال ایتمشدر
جناب واهب الآمال ایام عمر و دولتلرین صد سال و هواره
پیرایه بخش ایوان جاه و جلال ایلیه ع من ازین بهتر نمیدانم دعآ
بعد الیوم دخی بو بندهٔ ملال اشتغالدرین عاده ثنا سی ایله انداخته
بیه آثر تغافل و اهمال بیورمیوب گاه و بیگاه ساعد سیمین کرمنهٔ
صفا مآلدرین زیب آغوش امان و آمال بیورمه لری مرجو در باقی همیشه

هر روز نو قصیده اولد دولت واقبال • تا حال علی البال من العاشقین بلبل

نوع دیگر سلطانم حضرتلرینک مجلس مکرمت پناه ومحفل سعادت

دستگاهلرینه اعزاز واکرامم مالا کلام ایله عنبر شمامه ادعیه

متحققه الاجابتلری سبحه دست اندیشه قلندیغی انهاء وجواهر

زواهر اخلاص که رشته علاقه عنبار دن استنکافی نمایان وبزم

جنت مثالرینه لقد جاءکم ایله معانقه اولمغه شایان در ساحه

حسن قبوله راحه نیاز ایله وضع اولنمغه یغر ایمآ اولندقدن صکره

عرضه داشت داعی دولتلری بودرکه جناب ایزد متعال

ذات لطیفه الخصال ونظیفه الاذیالرین غبآر راکدار جنبش

روزکار ناهنجار دن عاری وبری ایدوب همو آره صدر والاقدر

عزوجاه تلسه مرتع نشین اقبال وزمره بسنه کان اخلاص

اشتمال سایه شرف تمکینلرنده ترتیب سازنظام احوال اولدقجه

باقی همیشه ببت تا مهر فلک جوید رایده دنیایی سراسر • تاج

سرا قبالک اولمه عشه برآبر نوع دیگر سلطانم حضرتلرینک

کوشه بساط جالب الانبساط ومحفل فردوس نشاطلری که هزار نقش

دلکش کمالات ومکرمت ایله زیبنده وانواع زیب وزیور سعادت

ایله طرآزنده درلب تعظیم ایله تسلیم ودعای کوناکون روزافزون

ترسیم اولنمغه قدن صکره عرضه داشت عبد مستمدیلری بودرکه

برمقتضای شیمه کریمه طرفاحوالمزه امآلهٔ دیدهٔ عنایت بیوریلوب

مانند شمع تیره دلکلدردرونمز • بردرمثال شعله درون وبرونمز

لله الحمد شبانروز لازمهٔ عبودیتمز اولآن دعاگاری ایله کذارنده اوقات

ابدیکمز محتاج بیان دلکلدرحق سبحانه وتعالی حضرتلری ذات معدلتلرین

همیشه عوارض کونیه دن سالم وسایهٔ مرحمتلرین اوزرمزه دائم

ایلیه نوع دیگر سعادتلو سلطانم حضرتلرینک صهبای نشاط

افزای التفات احسانی دماغ فقیر ناتوانی بر وجهله نشاه دآر

شادمانی ایتمشدرکه نائل منصب اولمق دکل واصل رتبه سلیمانی

ومالک عمر جاودانی اولسم اولقدر شوق ونشاط امر محالدر بلکه

بیکده برحصه سی قدر مسرور اولمق نه احتمالدر شعر هزار منصب

جاه وهزار شوکت وشاه • فدا اولطفه که کوردک فقیره ارزانی

نه لطف اولور بوکه ایتدک کمینه چاکری • سریر ملک سروری شه جهانبانی

نه لطف اولور بوکه قیلدک حدیقهٔ قلبم • بهار شوقله رشک ریاض رضوان
بو التفاتی که ایتدک فقیر کمناسه • اولور سه همره تقدیر عون ربانی
شود کلوکشت ایده یم کشور معارفی کم • ایده حسد دل خسرو دلستان خاقانی
الحق نیجه مسرور بلکه تزاحم سپاه سرور دن سلطان جای دارالخلافه
بدنده قراره امکان بولمیوب بی اختیار تارک فسحت آی دار
العزور اولمیه که الی هذا الآن ابریز کلامی بازار روزکار ده اولقدر
ابراز ایتدم نظر قبوللهٔ نکه انداز رغبت اولور بر صاحب عیار بولندی
وجواهر الفاظ عبارانی کاه کشیدهٔ رشتهٔ نظم و کاه نهادهٔ طبق
نثر ایتدم • لانتظر الی من قال مقالی ایله عامل اولمیوب خساست
شانه نسبت اوغورلق ظن اینکله بر خزیده آر اولور آدم بولندی
بلکه برفحوای بیت باهمه کج نغمه کی خندند زافغان چمن • عندلیبی
کرزند ناکاه الحانی درست نثر زادهٔ طبع نادره زایم اولان ابکار
افکار لطمهٔ طعن چهره خراش ایله افکار و منسوج قلم معنی نگارم
اولان کالای معارفی کلفت تعب ایله رد کرده بازار اعتبار
ایتدیلر تابو وقته دک کلور بو بزمه برسانی الورسک

دوست کامیسن • بو مانخانه ای ویسی سرای سور اولور
برکون نثر مفهومی اوزره سلطانم حضرتلرینک محکمهٔ عدل و انصافنده
حجت معرفتم شاهدین قبول تحسین ایله ثابت و دعوای هنرم
حق المده ایدیکی ظاهر اولمغین سالک تذویر انکار اولان
ژاژ خایان روزکار ملزم و ساکت اولدی ع هزار شکر خدا
صد هزار شکر خدا • بزم عدالتلو سلطانم خیلی زمان ایدیکه ندیم
خیر اندیش عقل صواب ناهنکام نامآعدی دورستیزه
کار و اشنای ناهموار بخت غدار بیت تا لدم آیقده
بیغم یه دنیا در بو • بولنور منصب و جاه الده هنر صاغ
اولسون نثر و فقیجه تسلیت بخش سینهٔ افکار و رشحه پاش
آتش اضطرار دل زار اولوردی ع هنر قدرین بلور بر صاحب
فضل و هنر سن سن نثر هیچ زمان سعادتمند ده روزبازار
معرفت ربو استعداد ایله فقیر ناشاد کمحزون و نامراد
اولمسی کوریلورمی بیت درین ایام اکر دولت نیابم
که امیدی کدام ایام باشم فاصلهٔ ثانیه اعلاآدن اونایه بارلان

نوازشنامه صدور تحریر یدروزیر اعظم نصوح پاشا طرفندن ولیسی افندیه یازلمشدر

رغبت شکن بلاغت امرأ القیسی بزم مولانا ولیسی حضورلرینه
فضایل کثیره غیر محصوره لری مآنندی دعوات مأثوره
موفوره اتحاف قلندن صکره انها اولنان بود رکه الحاله
هذه نوباوه بوستان سخن ورشک کذاران طرز کهن
اولان خوش آیند ه کلماتی مشتمل ورزیبنده الفاظ دلکاتی
شامل مکتوبکز وآرد اولوب مفهومنده درج اولنان
عبارات سلیمه اطلاعندن طبیعتنه انشراح تام وخاطره
انبساط مالا کلام حاصل اولوب نوعروس معانی یه البلس
ایتدکلری لباس تازه بلاغت رونق وزینت بی اندازه
اولمغله خیاط طبع زرد وزلرینه هزار تحسین وناجی قلم
سحر انداز لرینه انواع آفرین اولنمشدر حقاکه بحرین نظم
ونثردن بوکونه لآلی متلالی ظهوره کتورمک غواص فکر
عمیقکزه منحصر ونوعروسان معنادن کام الملق انجق سزک
ذوق سلیمکزه وایدر دهیشه جامع انواع حیثیات ومالک

اصناف

اصناف کمالات اولمه سز ثانیا تخت حکومتکزه اولان اسکوب
قصبه سنده ایشلنن رنک آمیز کیجه لری ارساله سمند معذرتی
بو وجهله اجاله وروی کاردن نقاب حجابی بونهج ایله ازاله
ایلمش سزکه اول دیار ده اهدا یه سزاوار برآخر دست آویز
بولنمامغله ناچار اختیار اولندی امدی جناب معارف
نابکزه زرد وزشعر آی روزکار وجامه خانه طبعکزده خلع مدح وثنا
صدهزار خروآرایکن وسزلردن تحف وهدایا بالآی زیبای انسانیه
رونق فزا اولان قصاید غرا یکن اول هدیه نفیسه ارسالنده
تحاشی وکریز وخلاف نوع انسانی یه پوشش اولمق کیجه رنک
آمیز دست آویز اولمق طبع نازکلرینه نه وجهله ملایم کورندیکی
کبر وفضایل مآبدینک حسن وبیانه محتاج دیو مقدمات دن
غرض لطیفه دروالا دایما باعث بروسفیدی مرد آن اولان
سمند رعنا یه مخصوص آلات واسباب دن طبیعت محظوظ
اولمامق طرفکزدن محاله رآخر دن هدایا قبولی طبعکزه خیلی
دشوار ایکن مجرد سزک طرفکزدن اولمغله حیز اعتباره وصول

و درجهٔ قبول بولمشدر باقی فضیلت دائم باد وزیر اعظم طرفندن

مذاقی افندی یه یازلمشدر عز تلو افندی حضرتلرینک مجلس فضائل

موفور لریسنه الحا اولنور که مکتوب بلاغت اسلوبک وصول بولوب

مفهومی معلوم ممز اولدی خلعت منصب صوفیه بالای استعداد که

جامه کوتاه و تنک اولمق ملاحظه سیله کمال اضطرار ایله طبیعتکده

اولان انکساری اظهار و امضا ده المبتلا بقضاء صوفیه

تعبیری ایله اشعار ایلمش سن بنم روحم افندی ع قاضی کم دیدک

قضیه معلوم نثر نهایت تحمل جهتر ایله قضانک بیوکلکدن کوچکلی

اهون و معقول ایدیکی مسلم ارباب عقولدر قضانک اسفلنه

اعتیاد ایله اعلاسنه استعداد تحصیلندن صکره ان شاء الله

تعالی بازوی اقتدارک کردن بند شاهد مناصب جلیله

الاثار اولمق ملحوظ در فیما بعد مکاتیب مستحسنه الاسالیب

ایله اخبار سلامتکی اشعار دن خالی اولمیه سن که حسن توجهم

مقتضاسنجه حظ اولنمق مقرر در باقی والسلام فاصله نالهٔ

اقرآندن اقرانه یازلان مکتوبدر حضرتلرینک مجلس شریف محبت الیف

محفل لطیف حقیقت لفیفلری صوبنه هزار تعظیم و احترام

برله شرآیف اورآد دعوآت مستجابه و لطآیف عوآرف

اذکار تسلیمات مستطابه انحافی خلآلنده معروض محبآنه

بودرکه طرف اجه آلمزدن استخبار حوالئ خاطر عاطره کذآر

ابد رسه بعنایه المنان همنوز بلبل جانم شاخسار کلزار

زنده کانی دن پرآن اولمیوب زمزمهٔ دعای دولتلری

ایله نغمه پرداز ایدیکی رسیدهٔ سامعهٔ ایقاندر خدای متعال

همیشه صفای بآل ایله مسند آرای سریر اقبال ایلیه بوجآنده

ارخای عنان عزیمت ایدن احباب وقوعنده اخبار

سارهٔ سلامتلرین مشعر مکتوب جالب القلوبلری ایله افاضهٔ

انشراح بیورمه لری مأمولدر باقی همیشه عز و دولت زیاد باد

نوع دیگر حضرتلرینک مطلع انوار عز و اقبال و منبع اظهار

هر وانفصال اولان نادئ خطیر ارم نظیر لری صوب مکآرم

اوبنه وفور تبجیل و اکرآم ایله برآورد غوآص قلزم اخلاص

اولان لآلئ اثنیهٔ فرخنده خوآص ایثار و نثآر ندن صکره

انهاء مخلصانه بود رکه برمقتضای شیمهٔ احباب نوازی تفقد
خاطر محب باهرالامتیاز لری ایله تقیید قرین رخصت جوآز
اولورسه صد شکر خدای چاره سازه که دست نیرنگ چرخ
شعبده باز جیب قبای بقا چاک انداز ایلیوب نقاوهٔ
نقود اوقات زندگانی مصروف ادای وظایف ثناخوانی
ایدیکی مستغنی بیاندر جناب حق جل شانه ذات شریفلرین
سفر وحضرده خطا وخطردن امین ومشکل ایشلرین سهولت
قرین ایلیه • باقی عاقبت کارتو محمود باد **نوع دیکر** حضرتلرینک
نادیهٔ عزت مبادیلری صوبه یمن ایدی نوأم ذات فرشته
صفاتلری اولمق دعوانی تقدیم اولندقدن صکره انهاکردهٔ
محبانه بودرکه جناب سعادت مآبلری اول صوب باصوآیه
توجیه طبیعهٔ توجه بیورودقلرندن برو بوزهرآبه چشم اشتیاقلری
کلفندسلام وعافیت پیامدی ایله شیرینکام تسلیت بیورلدیقندن
حضرت سربره دآن سجایای کاینات عالم ودانادرکه تلخیٔ
سلافه ناکوآرا اضطرابزمایه دآرقرار وآیینهٔ درون صفوت

نمون ژنک بستهٔ اغبرار اولمشدر زیرآخلاف مأمول اجبابدن
بومقوله وضع مستبعدالصدورک جلوه نمای منصهٔ ظهورادلمای
نمرتبه باعث حزن وفتورایدیکی محاط علم فایض النورلریدراکرچه
اشغال وغدغه فزمای منصب برفع انداز غذار اعتذآرایله
بیلورامالایترک کلمه مؤدآسنه مرآعات ایله لواحق الطافی
سوابق اعطافه برو فلمق ممکن ایدی همان صاغ اولسز
بیت نه صانورسکز بوقدرچکک ایله هجرانک • اولنودرمی
بوکوکل ذات کریم الشانکز بوبندن بویله یاری محبت نامهٔ
مسرت ختام ایله احیانا تسلیه بخش اولمه لری مرجودربابدن
بیت بن اونتم سنی کوزم نوری • سنده اک کاه وکه بوبهجوری
نوع دیکر حضرتلرینک بزم دلکشا ونزد روح افزالرسوی
دلجوینه رشتهٔ وداد انتظام ایله رشک بوصهٔ سلک الجواهر ایام
وحسد کردهٔ قلادهٔ کردن کردان سبک خرام اولان مروآرید
دعوآت ثریا نظام اهداوشمامهٔ طبع لطیفلری دستخوش
انامل استقصا قلمق خلآلنده منهای مخلص بی ریالری

بود رکه بمنه الکریم قاعهٔ عافیتده مقیم اولوب بالغده والآصال
دعای افزایش پرتو مهر اقبالدری ضمیمهٔ اوراد اخیرهٔ لیال
ایدیکی وارسته شائبهٔ قیل وقالدر درخواست الطاف
وسیعة الاکناف دری رکه سوانح احوالم موافق حساب کردون
اولماسی رداکور یلبوب خیابان حدیقهٔ آمالم دست مرحمتریله
آبدار ایله فلمقدن اجتناب بیورمیه لرکه خس وخاشاک کرد باد
اندوهم آسیب رس دیدهٔ شاهد مرامم اولمیه باقی قصبهٔ
غنچهٔ دولت شکفته باد نوع دیکر حضرتلرینک پیشگاه معارف
دستگاهلری صوبنه بفرط الاکرام جواهر کرانقدر دعاهای سلیمه
نسیج زرتار دفتر ودادا اولان کالای والای اخلاص پارلاندن
فخر مان بزم خاص الخاصلری قلمنق ضمنده نمودهٔ مخلصی بود رکه
بمنه تعالی شکوفه چین چمن عافیت اولوب طبع صاف
فیض التصافلری آیینه وار صفا آده دکلبا غچهٔ خواهشلری
هردم بهار کشاده اولمق دعوا تنه اشتغاله ایکن بردم خرده
قاصد فرخنده مقدم بدیله شرفیافته ورود اولان محبت نامهٔ

عنبرین

عنبرین شمامه لری بررتبه معطر سازدماغ آرزو اولمشدرکه
تعبیری کنجایش پذیر صفحهٔ تحریر دکلدر بهمان خدای جهان آفرین
درکاهنده مستدعا اولدرکه عدوی دولتلری ترا کم سحاب
ادبار ایله سیه روز وبخت خواهندکان اقبالدری چون صبحة
العید بهروز خجسته وفیروز اولمقدن خالی اولمیه چونکه
صدق وصفای مخلص وفاکیش ترتیب سطور ایله اقامت
برهان سلمی یه محتاج اولمین امور دندر مراتب تصدیقک
بومقدمه آری ایله اکتفا مناسب کورلدی بیت بامراد
ونشاط وراحت روح باد عمرت هزارسال چونوح نوع
دیکر حضرتلرینک مشرع زلال دانش وکمال اولان مجلس
فضیلت مآل معارف اشتمالدرینه شبنم تکلفات عادیه دن
خالی کلبرگ ریاض دعوات خالصه اخلافیله برآورد محبانه
بودرکه مقدما مسئول الحصول اولان خصوصلری مجلس ولی
النعمیده افراختهٔ دست عرضه کاری فلنمقده جانب
اسعافنه لحاظهٔ خصوصلری مصروف اولمیغندن فروکذار

تمنیق جوآب اولمشیدق لکن قریباً نموذج معوض شهود وجود
اولمسی لوحهٔ خاطر مزده ممکن الارتسام اولدیغی دآرسته کلفهٔ
تقریر در همان طرف مخلصانه دعای سریع الاجابه لوندن
فراموش بیورمیوب صیقل زن آیینهٔ وداد اولان مراسلهٔ لریله
جلاسای مرآیای درون وبیرون اولمه لری مأمولدر باقی هوآه
اریکه نشین چمنصفهٔ عزت اولله لو نوع دیگر حضرتلرینك
مجلس خلد آیین شرف رهبنلری صوبنه پرورشیافتهٔ صدفچهٔ
درون اخلاص نمون اولان لآلی دعوات شمسیهٔ اللمعات
وزواهر نخیات مسکیهٔ الفوحات متحف ومهدی ونهآل
بیهمآل خاطر خطیر لری طرای التیاق جوبیآرتفقد واستفصآ
قلوب همواره کلچین اقبآل لری نضارت یاب فیضان
عزواجلآل اولمق دعوانه اشتغآل اهم اشغالمز ایدیکی
اعلام سیاقنده عرض داشت مخلصی بودرکه بیت کهی
زخسته دلان یاد میتوان کردن • بدان وسیله دلی شاد میتوان
کردن نزد مفهومی اوزره تفحص احوالمز پرامن کرد خاطر اولوب

الحآله

الحآله هذه خآرعدم دامن جآنهٔ وجوده خلیده اولمشدر
لکن منجنیق ایام هرزمانده بردیآره پرتاب ایتدیکندن لآزم
کلن انکسار ضروری مرهم صبرآلود تسلیت بوله قابل بهبود
اولدیغی مقرر درخدای بی نیاز درکاهندن رجآمز اولدرکه
دولت سرورانگیز وصال علی حسن الوجوه واوجه الاحوآل
میسر اولوب زمین ولده اولان جبال راسسات اندوهك
ارتفاعی روز قیامته قالمیه نظم ایرکوره قصر وصآله
بینه حق عزوجل • اولمادین زورق تن غرقهٔ کرد آب اجل •
تاحکم قضای آسمانی باشد • کآرتو همیشه کامرانی باشد •
نوع دیگر حضرتلرینك روضهٔ الصفای محمد وفا اولان برنهآل
شرف دستگآه بهرینه پرورشیافتهٔ باغچهٔ خلوص اولان گلدستهٔ
تحیت وثناکه گلبن چمستان ودّ ولآ دفعه بخش دماغ حسن
وفادر بی ریب وریا اتحاف واهدا قلندقدن صکره احوال
مخلص ثنا معتآد لآیحهٔ ذهن وفآدکرم نهآدلری اولوب
دعای نزآید قدر ومنزلتلری ضمیمهٔ اوراد صبحگآهمز اولدیغنده

گردوز داشتباه ره باب پرآمن مرآت صفیر پاک اگاه اولمق
رجاسنده یز مأمولدرکه جانب مخلصی خاطر خطیردن اخراج
وابعاد بیورملیوب احیانا رشاشهٔ التفات ایله سیراب
ساز حدیقهٔ فؤاد اولله لر باقی صفای خاطرم اولدرسنی صفاده
کورم نوع دیگر حضرتلرینک نمونه ارروضهٔ رضوان وهکونه قصور
جنان اولان مجلس رفیع الشانلرینه برآورده گشتهزار دوربهنای
خلوص اولان سنبلهٔ دعوات پروین انتظام اتخاف ندن صکره
نمودهٔ ثنا دری بودرکه تفقد مخلصان غم پرور جبر مکسور وفلک
مأسور ایله برآبرو اولدیغی لایحهٔ خاطر خیراندیش اولوب واسطهٔ
پرسش حال ایله تجدید مراسم استرقاق جائز کوریلورسه الحالة
هذه ساحهٔ وجود غبار فنادن پاک وبیغوله بدن پرتوهم زندگانی
ایله تابناک اولمق اوزره درلکن مدخل سپهر بدفرجام کره بند
بدرهٔ تفقد مرام اولوب دکان اعلم دربسته وگنجینهٔ مرآدم
سربسته قالمشدر بیت قلم ران زبان نبود که شرح درد ما گوید
ورای حد تحریرست محنتهای که من دیدم نثر بناء علی ذلک کمیت

سیه زانوی گلک سبکخرام سنگلاخ بیابانده فرسوده قدم قلمغله
تصدی اولمغی باقی همواره دوران بکام نوسن ایام رام باد
نوع دیگر حضرتلرینک ازمار عوارف معارف ایله سرسبز وخرم
ورشک انداختهٔ گلستان ارم اولان مجلس کرزین سعادت
رهینلری صوبنه سرزدهٔ حدیقهٔ خلوص اولان گلدستهٔ دعا انحراف
واهده امراسم تفحص خاطر فیض مأثرلری مرعی ومؤدی قلنه قدن
صکره انها کردهٔ محب بی ریا بودرکه بروقت میمنت مصوبده
مکتوب محبت اسلوب واقع الکردیلری ایله دست آویز مرغوبلری
وصول بولوب فحوای لامع الاشواقنده پرتوافشان باصرهٔ
شهود اولان پیام عاطفتلری مائنده سلاف صاف صفا
بخش خاطر ودلتصاف اولمشدر همیشه مسند افروز سریر
سعادت اولوب احوال شرف مآلدرینه اعلامدن خالی اولمیه لکن
برمقتضای وداد قدیم ورودی باعث سرور موفور ایدیکی وارسنهٔ
کلفهٔ تحریر دن باقی همیشه دوحهٔ اماللری بارآور اقبال اولله
نوع دیگر حضرتلرینک نادی مکرمت آیادیلرینه بسط مقدمات

اعذار ایله چهره سای شرمساری خلآلنده عرض واشت
مخلص ثنا گاری بود رکه لیلهٔ معهودهٔ اعجوبه زای حیرت فزاده
صورتنمای حدوث اولان وقعهٔ هائله نک دفعهٔ استماعی
تعطیل مشاغر حواس اینکین قدم شرف توأمکرینه رخصودهٔ
مسابقت اولمق رتبهٔ استحاله ده اولدیغی اجلدن داغدار
حزن واندوه ایکن شرفیابانهٔ ورود اولان ملطفهٔ اعجاز
طرازلری برگونه انشراح صدور و وسیلهٔ ارتیاح سرور
اولمشدرکه خامهٔ بوسیده زبان و نامهٔ پیچیده میان ایله عشر
عشرین افاده و بیان عدیم الامکان مدع دولت زیاده
پادشهم عمر برمزید مدّ بعد الیوم وذانه خامهٔ گوهر نثار ایله
عقده کشای خاطر بسته کار اولدری مأمول مدع گوکل خوشلقدر
قلسون میسر حضرت مولا نوع دیگر حضرتلرینک حضور
فائض النور مستوجب الجبور لرینه ادعیهٔ خیال حیطهٔ سنه
بیرون ادعیهٔ استجابت مقرون اولدسی ایله آیین محبت
قدیمه تجدید اولنوب نتاج کلک بدیع الاثار بورسمه طرح افکن

برنیان

پرنیان گفتار و دست مخیلهٔ راز چهرهٔ شاهد مدعادن بوجهله
نقاب اندازاولور که بمنّه سبحانه وتعالی هنوز سموم تموز
فنا حدیقهٔ وجود آفت رس عنا اولیوب فیض شآدابی
امید ملافاتدری ایله سرسبز و تروتازه آره شاخسار امالی نوبادهٔ
دعای اجابت ثماری ایله بارآور اولوب لیل ونهار نشر محامد
جمیلهٔ الاثارلری ایله اوقات گذارایدیگمز نمایندهٔ مرآت
نابدآر درلکن استیلای لواعج سامانسوز دوریٔ ضروری ایله
بررتبه دبیتاب ومجال اولمشدرکه دستیاریٔ خامهٔ
دستانسرای نامه ایله برشمهٔ سن بیان خارج دایرهٔ امکاندر
همان جناب میسر الآمالدن رجامز بود رکه آب وهوای
جنت المأوای وصلتلرین که نسیم نشاط انبساطدن عبارتدر
قبل حلول الاجل بوحوالت کشیدهٔ باویهٔ اندوه روزی
ومبداء روزگار فوز و فیروزی قیله ع جز این مرادندارم
خداگواه منت • باقی همیشه غنچهٔ اقبالکی گشاده گورم
نوع دیگر حضرتلرینک حضور شریف سعادتمدارلرینه مجلس لطیف

جمیل الاعتبار لری قبلنه اشرف جواهر اوعیهٔ بهیهٔ
نورانیه که تکلفات ارباب تصنعدن بری و الطف اثنیهٔ
سنیهٔ روحانیه که تصنعات ارباب تکلفدن عاری اوله
کمال خلوص طویت برله اتحاف و اهدا قلنه قدن صکره انهاء
محب صداقت پیشهٔ خیر اندیشه اولدرکه دل پراشتیاق
ورود اخبار سلامتلرینه انتظار اوزره ایکن کف کفایت
اثر قاصد مرّوتمندن بوتهی دست نقدینهٔ وصاله واصل اولان
نامهٔ فرحبخش فرخنده ورود صباحات میزآت قلدری ایله تخضر
سرزمین ورود ایتدیکندن کویاکه مایدهٔ مسیح ماحضر مهمانسرای
اقبالم ونوالهٔ خوان خلیل پیشخورد ولیمهٔ آمالم اولمشدر
نظم دولت درفشنک مزید اولسون ٭ کوکب طالعک سعید
اولسون ٭ هر مرادک میسر ایده خدا ٭ هر دمک عزتیله عید
اولسون نوع دیکر حضرتلرینک ساحهٔ وسیع مجد و اقبال
و باحهٔ سدره همالتلری صوب سعادت اوبنه مرور ایدیکرا
نقدر دعوات لایقه ایثار و نثار قلنه قدن صکره

مهمانی

منهای مخلصی بود رکه طرف احوالمزدن سؤال لایحهٔ طبع
مکارم اشتمالتلری اولورسه الحمد لله تعالی فائز نعم عافیت
اولوب همواره رائحهٔ شب و روز مزاولان خدمای دعای
دولتلری ایله سبحه شمار ایدیکمز پوشیدهٔ ضمیر فیض اثارلری
دکلدر بنم سلطانم ورود ایدن ملطفهٔ کرامیلری کرم
وکرامت مبانتی جمع ایدوب برزماندن برو چشم دوجاندن ظهور
ایدن بشارت اختلاج مشاهدهٔ شاهد سطوریله منوط ایدیکی
عبان اولمشدر حقاکه شمهٔ کاخ اعلم مهر عالم آرادن
ولوحهٔ دراقبالم شجرهٔ طوبادن اولسه بو تقریب ایله
حاصل اولان سرور و عشر عشیر به محاذی اولمق محالدر
ع شدم سرتاقدم بهر سجود شکر یزدانی نثر همیشه کارکاه
امانیلری تار و پود اقبال ایله مآمال اوله نوع دیکر حضرتلرینک
طایر کلشن اقبالتلری ترانه سنج نغمهٔ ابتهاج و کامکار والای
آمالتلری برداشتهٔ دوش قبول و زیب هجت رواج اولمق
دعوانی تقدیمندن صکره اظهار محبانه بودرکه احوالمزدن

سئوال بیوریلورسه اگرچه بیانهٔ عمر گذران هنوز سرنکون
دست اجل ناکه رسان اولمدی اما چرخ گردان صورت
افزائی نمایان ایدلدن برو رشتهٔ جان بر وجهله عقده کبر
غم جوان اولمشدر که پنجهٔ ثریا و ناخن هلال ایله قابل انحلال
دکلدر بیت فراق دوستان دیدن نشانی باشد از دوزخ
معاذالله غلط کفتم که دوزخ زان نشان باشد نثر همان
الطاف ذوالمنندن رجامز بود رکه ع وجه حسن کورمك
اولور احسن طاعاتمز نثر وفقجه اقربا دقائده نائل دولت
ملاقات ایلیه باقی بیت بیان شوق چه حاجت که سوز آتش
دل • توان شناخت زسوزی که در سخن باشد نوع دیکر حضرتلرینك
نادیٔ کریم ارم نظیر لرینه جو آهر شوق وغرام ع در دست نیاز
برك تسلیم نثر رسمی اوزره اهدا قلندقدن صکره انهاکردهٔ
مخلص خیراندیشلری بود رکه بر وجه طریقهٔ انیقهٔ دلنوازی التزام
مالایلزم مصدوقه سی مرعی بیوریلوب احوال فقیرانه مزتفقد نه
تقید بیوریلورسه دیدار فرخنده اثاره اولان اشواق خارج

دایرهٔ شرح وبیان ایدیکی بدیهی المدلول دقیق کچرکه ذکر خوش
آیندهٔ مدح وثنالری ایله رطب اللسان اولمیه وزاکرچه طرف
باهر الشرفلرندن دخی بو معنی ملحوظ ایدی بیت پیام وصلی وکل
شمدی باکه ای صبری • سلام ساده دخی اول نکارین کلمز
طوغریسی بوآنه دك برسلام ساده یه شایان اولمدیغمز باعث
خدشهٔ خاطر اولمشدر بیت بغل غیر زمکتوب توچون غنچه
پرست • من محرومم بیك حرف زبانی مشتاق نثر بعد الیوم
امید وآرزکه ع دشنام دهرچه هست غرض یاد کارلست
نثر مضمونه مراعات اولنوب یادآوری بنده نوازانه دن
استنکاف بیوریلمیه که بادیٔ شرف روزکار مزدر مجملاً آمد شد
مرآسلات ایله تسلی بولمق متعسر درهمان دریوزه کربارکاه
رأفت پناه کردکارزکه لحاف صدپارهٔ حیات بردوش
ایکن مغتنم نعم کوناکون خوش مزهٔ تلافیلری اولدوزباقی
ع صدر عالمده وجودك ایده مولا باقی نوع دیکر حضرتلرینك
پیشکاه مکارم پناهلرینه معدن خلوصدن کاوش زبانه جانله

دست رسیدهٔ اولان جواهر نابدار دعاکه برداخت یافتهٔ
کارگاه قبولدر الحاف اولسه قدن صکره برآورهٔ مخلصی بودرکه
اکر شبدیز کرملرین بو اسیر اوتارعناکب نسیان احوالی
استفسار نه اجابت بیورملق پیرامن کذار خاطر عاطرلری
اولورسه لله الحمد والمنه جانهٔ فرسودهٔ حیات پیرایه بخش
تن نزار اولوب آرایش دکانچهٔ فنا اولمشدر مخلص برودر
تعاقب جدیدان ایله روزبروز ظهور و بروز ایدن کهنه
اوضاع مشترکه بهٔ روزکارنشانهٔ زهرستم اولمغین
پی درپی عبودیت نامه ایله جنابلرینز تصدیعه امکان منصهٔ
وقوعی جلوه کاه ایتمشدر خلوص ویرینه محتاج برهان
اولمدیغی بدیهیدر عنوان منشور وده قدیم مجموعهٔ خاطر خطیرلرین
قلمه آلنش تناسی ایله محکوک اولیوب طریق آمد شد مراسلات
سلوک اولمق رجا اولنور • باقی ابقاکم الله الحی الباقی

نوع دیکر حضرت دربنک کلزار مزاج لطافت امتزاجلرینه
طراوت پذیر بارآن فیض خدا اولمق دعوانی تقدیمندن صکره

نموده مختصر بودرکه بوآوارهٔ بیدای طافت فرسای هجران
اولان برآورد لفکارلری طرفنه روزنه کشای تفقد اولمالری
جایز اولورسه • المنة لله تعالی وتقدس • نهال شکسته شاخ
وجود هنوز فیض سلسبیل حیات ایله سرسبز عافیت اولوب
همیشه صدرآرای ایوان عزوافبال اولمدی تمناسی ورد
زبان خالص الجنان ایدیکی مقابل لوح محفوظ اولان قلب
شریفلرینه عیان اولمدر لکن اشتیاق مشاهدهٔ دیدار پرانوارلری
آتش انداز خرمن دل وجان اولدیغندن ماعدا منبع سرچشمهٔ
زندکانی اولان مکتوب جالب الغلو بلری انقطاعی ایله
سکندره پیمای آرزو لب تشنهٔ کلمات یأس وحرمان اولوب
قندیل مکتوب ملکوت افروز نور آشنالری التماسنه نمرتبه اچشم
دوختهٔ انتظار رایدیکی ذهب صاف انصاف اقتضا فلرینه
پوشیده وکلدر ذات معارف پرور خدیو آنه لرندن مرجو درکه
قلب شریفلرندن اخراج بیورمیوب احیانا چکیدهٔ کلک
بدایع نکارلری ایله سیراب ساز حدیقهٔ خاطر اولمغه همت بوره لر

باقی همو آره هر آیه رخسار ایام باد **نوع دیگر** حضرتلرینک نادی
رفیع العماد و موقف منیع البنیاد لری صوبنه صفحهٔ خلوصه نهاد
و تکلفات عادیه دن ساده تحیات مستطابه و دعوات
مأموله الاستجابه عرض اولنه قدن صکره بر داشتهٔ محب قدیم
و ثنا و رمستدیمداری بود رکه چشم اشکبار شاهراه انتظاره
نگران ایکن بر وقت فایض البرکاتده نامهٔ محبت ختامهٔ جلیل
الشانلری شرفیافتهٔ ورود اولوب زلال حسن تعبیر ایله
تسکین نایرهٔ اندوه کله لازمهٔ میزاب خامه لریدر دریغ اولمغله بعد ذلک
نه مرتبه مسرور اولمشدر رکه تعبیری بیرون کنجایش تحریر ور
حضرت رب العالمین هر امور یکزی خیره قرین و محض فضل و
کرمن یاور و معین ایده وب بقظه و بنامده جایکیر ضمیر خواص
و عام اولان سرور رفیع و ظفر ایله سلطانی و کافهٔ مسلمینی
فایض نصاب مرام ایلیه • باقی همیشه باکوکب بخت همعنان شو
نوع دیگر حضرتلرینک دار الافادهٔ علیه لریه رساله صدق
مقاله خاطر ه ثبت اولنمش دعای اخلاص آمیزلاهآ اولوب

نسخه

نسخهٔ نامهٔ حکمت الهی اولان ضمیر ضیا کسترلری استفساری
مراعاتندن صکره منهای دلبستهٔ عافیت جویدری بود رکه
تفقد مخلصی آشنای مرآت قلب مصفالری اولورسه
بمنه سبحانه و تعالی میامن انفاس متبرکه لری ایله جسم نزار
مرکز عالمده صحیح و سالم اولوب دعوات شهریاری ثنالری
ایله اوقات کذارا اولدیغمز متواریدر پردهٔ اشتباه دکلدر چشم
جانه مایهٔ روشنایی اولان دیدار فیضنا کلرندن دور و زیور
سامعه اولان کوهر شهوار کلمات پند آمیزلرندن مهجور اولدیغمز
غم اضطراب رسانی زلزله انداز بنای عیش و صفامز اولوب
چشم و کوش اشتیاقمز اول دیدار و کفتارلردن آیا نه زمان
استفاضهٔ نور و سرور اینمک میسر اولور دیو روبراه انتظار
ایکن بردم فرخنده مکتوب بلاغت مصحوبلری وصولی صهبای
غبار خاطر حزین اولمشدر حقاکه قالب پرشوق بر مرتبه لبریز
مسرت اولمشدر رکه من بعد غم داند و هم مجال کنجایش فالمشدر
اکرچه بعد صوری ایله صحیفهٔ خاطردن محو و نسیان مودتلری

سنزده اولمق عدیم الاحتمالدر لکن ستایش نامه سرور
پاشلرندن مجرد سامعه اشتیاق آلود حصه مند اولوب
آرزومندی حصه دیدار باقی قالمشدر اول امنیه یمنیه
دخی صورت پذیر اولمسی درگاه حقدن مسئولدر جهان
افرینت نکه دیدار باد نوع دیگر حضرتلرینک مورد سعادت
و اقبال اولان مجلس بهشت آیینلری صوبنه برآورده
امواج محیط صداقت اولان شمامه تحایای گران قیمت
اتحافی سیاقنده اهداکرده محبی بودرکه اگر طرف اجوآلمزه
حواله دوربین استقصا بیورپلورسه لله الحمد هنوز ملحوظ
عین عافیت اولوب احبا و اصدقانک و خاصه ذات
سماحت سماتلرینک کلفندده حت و تحیتلری ایله شیرین
کام اولده و غمزه چکیده معصره تحقیقدر بزم سعادتلو فرزندانم
سلطانم اشرفترین ازمنه مفاوضه هلاعت مصحوبلری
و آرد اولوب زلال معانی دلنشینی سیر آب سازریاض
حب و ولا اولمشدر ترفیه احوالکزایله تقیید لازمه ذمت

خلوصمزدر

خلوصمزدر اگر بوده دکه ثمره سی مشاهده اولنمدیغندن
ناشی تقصیر منتسبت قبالله تحقق اولمق کرکدر لکن بروقت
فیضناگه منتسب ایدک هنوز رخصتیاب فرصت اولوب
احوالکز خاکپای ولی النعمی یه افاده و دلخواهکزه مساعده
اولندی بعد الیوم دخی الدن کلن دریغ اولنماز همان
طرفکزی قلب شریفکزدن اخراج و دعای خیرون فراموش
بیورمیه سز باقی درمسند عزت مسند آم باد نوع دیگر
حضرتلرینک بزم عرفان مدار لری صوبنه کلدسته شناسی
اتحاف قلنان صکره عرضه گذاری محلصر بودرکه اگر حال دعای
پرکدر مقابل آیینه طبع حقیقت انزلری اولورسه الحمد لله
تعالی حالا طوطی جان قفسچه تن ناتوان ده بال و پر جانه
عریان اولمیوب زمزمه پیرای دعای اخوان و یاران اولدیغنی
بیریب و گماندر بزم افندم ایام جدایی دن برو و رقیمه آره
گشای ایله ثقلت اولنمدیغندن غوطه زن دریای حجاب
و برهمز دست اضطراب مرجو درکه ظهور ایدن قصوریمزی قصده

حمل اولنمیه انجق ع فلک برجم وطالع نامساعد یار هرجایی نثر
دفقیحه الم وپریشانلغم کمالده دراگرچه بوبابده سوء ادب وتقصیرم
وآردراتا • امید وآرم ایده لطف کاملک انعام • اولسنرصدر
سعادتده همیشه باقی نوع دیگر حضرتلرینک مجلس نفیس فضایل
انیس ومحفل تدریس باهرالتقدیسلری صوبنه نقادهٔ تحیات
زاکیات خالصه وخلاصهٔ تسلیمات وافیات صادقه اتحافندن
صکره ضمیر منیر خورشید نظیرلرینه منهای مخلص صداقت سیر
اولدرکه ایمن اوقاتده مودّت نامهٔ مخالصت آیاتلرم وصول
بولوب مفهوم محبّت لزومی معلوم مزاولدی اشیانساز
اولدقلری مقام عزیز المنالدن بنه حطّ رحل اقامت ایله مجرای
قلوب مستفیدانه افاضهٔ ینابیع علومه اشتغال ومداومت
اوزره اولدقلری اعلام بیورلمش اغتنام صفای وقت وحاله
فیضیاب نقای بال اولدقجه احیاءاوقاتی دعای خیراتجهت
انتمالری ایله تذکر بیورمه لری التماس اولنور باقی منا الدعا
نوع دیگر حضرتلرینک پیشگاه عزتمرنده شمایم کل آمانی ونسیم

شکوفه

شکوفهٔ روحانی که فوایح مشک تاتارکبی مقرّحیاتی عطرانگیز
وروایح عودقماری کبی دماغ حیاتی عبیرآمیز فیلورد دعوات
طیّبات اخلاص مقرون ایله ومراسم پرسشّ خاطرلرینه تأدیه
اولندقدن صکره انهاکرهٔ مخلصی بودرکه مدّت مدید
وعهد بعیددرکه همای فرح نمای همایون بال یعنی نامهٔ نامی
مسلوک المنال وصحیفهٔ کرامی مصحوب الکمال ایله بولدآوهٔ
خالص البالدینی مقضی الآمال بیورمدیلر بیت اوندک کوشهٔ
تاریک محنتده بوجهوری • ز بشری ساکه بویله بیوفالقلر
کوزم نوری نثر فی الحقیقه بومرتبه تغافله قتقی جرم ناکرده مز
باعث اولدیغی معلوم مزاولمدیکه بیت نه نامه نه سلامی نه پرسش
نه پیام • چه گفته ام چه شنیدی چه کرده ام چه فتاد نثر بعدالیوم
باری تلافیٔ مافاته همت بیوروب کتاب عطریه المرقوم
وخطاب مکتبهٔ المرسوم لری ایله لخلخه سای بزم ودآد
اولمدری مرجو در ع الکدن کلدیکی لطفدر دریغ ایتمه کدآلردن
باقی ع عمریکی دولتکی ابیه مولی افزون نوع دیگر حضرتلرینک

پیشگاه ارم نظیر لرینه جمن جمن کلبرگ صداقت شمیم نخیلات
دوامن دامن آمن در یتیم وعوات دست تکریم برله نثار ونقدیم
اولنمق سیاقتده مزاج لطافت امتزاج آجلری سئوال اولنور
همواره کلغنچهٔ عمر ودولتلری بنیان احسان الهی دن
شاداب ونسیم الطاف عمیم فیض نامتناهیدن سرسبز سیراب
نخل برومند ذات فایض البرکاتلری ارتقای مراتب عالیه
ایله همسر سدره وطوبی اولمه بیت دعایی میکنم هردم باین
آلوده دامانی • لکن شرمنده پیش قدسیانم از دعای خود
نثر غبن اطراف مخلص ثنا ورخلوص اتصاف لحاظهٔ التفاتات
تفضل ایله شایستهٔ الطاف بیوریلورسه ع حمد صد حمد جان
خدای ذوالمنن نثر مرغ قفس نشین تن که سینهٔ بی کینه ده جان
آلودهٔ محن درهنوز جلوه ساز شاخ ودوحهٔ عافیت اولوب
کلبانگ دعای افزونی عمر ودولتلری رسیدهٔ ملاء الاعلی
قلدیغمز ربیب سامعهٔ ایقاظ ربنم سلطانم کمال کرم ولی النعمی یه
اخترارا ضمن وثیقهٔ اخلاصده اسعاف مرامم بنده کی یه

مساعدهٔ

مساعدهٔ علیه لری رجا سیله وضع بی باکی گستاخانه یه جسارت
اولنمشدر مأموله رکه فاش بکرنگ التماسمه طبع موشگاف دقیقه
بینلر بنه گران گلمکله بیت یوسف درین دیار محبت بخیر ده • آن که
این متاع بملک دگر بری نثر مضمونی ایله معامله بیورملیه حسن تدبیر کز
نیاز ایده رم ع ضمیر پاک تو داند که حال ما چونست • باقی عیشه
مهناز احباب وملقدهٔ خالی اولمیه لر نوع دیگر حضرتلرینک
روضهٔ الصفای مهر ووفا اولان پیشگاه وآلادستگاهلرینه
قوجق قوجق گلدسته ثنا وطبق طبق نو بآوهٔ دعا اهدا اولنه قدن
صکره نهال بارآور خاطر محمد وحلری آرایش ریاض استقصاات
قلنور همواره شاداب نسیم شادمانی وسیراب تسنیم کامرانی
اولمقدن خالی اولمیه لر تفقد احوال مخلصی هرآمن کردضمیر فیض
اثارلری اولورسه لله الحمد کتوال قلعهٔ بدن که جان ناتوان دن
کنایه درهنوز فتادهٔ خندق بی امان موت اولیوب
روز وشب کلبانگ دعای بقای دولتلری ایله نوبت
زن بارروی زنده کاینده رلکن استیلای جنود هموم فراق رخنه اندازان

سپر صبر و ارآم ایدیکی محتاج بیان دکلدر ما مولد رکه بوسر آوده
ثغور هجرانی عراوه تغافل ایله انداخته بیدای نسیان اتیموب
آمد شد و خورم اسلامات فوح رسان ایله تسلیه بخش جنان
اولمقدن دامن کش استنکاف اولمیه لر بانی ۹ تو هر کسی بخبری
هوس • تمنای من از تو اینست وبس نوع دیگر حضرتلرینک
حضور مکارم موفورلرینه ازهار کوناکون صفا انحانی سیاقنده
سرو موزون ممدوح الاهتزاز طبعلری سنوال اولنور سه
همو آره پا برجای ریاض اقبال و زینت افزای خیابان اجلال
اولمق نیاز و تمناسنی عقیب فرائض پنجگانه ده پیروجنود اجابت
صعود و تحیت ورود ایدیکمز وارسنه کلفه قیل و قاله رکمال کرملرندن
نیازمندم که مجلس ولی النعمیده تذکار ثناکذاران دولت ضمننده
بو مخلص ببر یالری حقنده کلمه طیبه لرین که فی الحقیقه نظام آور
حال پریشان ارباب آمالدر بید ربغ بیور مغله درون محزونم
جهان جهان سرور رشک فرمای بیت المعموره بیوره لر
بیت ازان طرف پذیرد کمال تو نقصان • وزین طرف شرف

روزکار

روزکار ما باد شد نیز باقی همیشه اسباب نشاط خوشی میسر
باد نوع دیکر حضرتلرینک رشک گلشن آی جنان اولان بزم
خاص الخاص فوح رسانلری نه وسائل تعظیمات ایله دست
آویز تحیات خلوص آیات اهدا و مراسم پرسش خاطر پاک
و طبع تابناکلری کما ینبغی مرعی و مؤدی قلمقدن صکره
ضمیر منیر افتاب اوصافلرینه انهای دولتجوی سینه صافلری
بود رکه برساعت افتر آنده بلاغت نامه محبت نشانلری
وصول بولوب فحوای فایض الاشواقلرینه استنطاق اولندقده
هر نقطه دلنشینی خال جمال کامرانی و هر لفظ نازنینی ضامن
صفای زندکانی اولمغین ورودی باعث نشاط و مشاهده سی
مورث انبساط اولمشدر وبیت الحزن خاطر اسباب
شوق و محبتلری ایله طولمشدر بعد الیوم دخی مرجو درکه تقدیم
نوازشنامه جالب القلوبلری ایله کوهر امیدم زهره فروغ
دسیده دم صبح اولم کزند دروغ قلمقدن اجتناب بیورملیه
باقی همو آره منذکر مخلصان اولهلر نوع دیکر حضرتلرینک

نادی منیر بهجت سمیر لرینه روایح ازهاری معطر ساز مجالس
انس وفوایح انواری مشیم انداز محافل قدس اولور دعا لرتقدیم ایله
فی پاره کلک آتشین نواصر یر حزین سینه کداز ایله بویله نغمه پرداز
اولورکه وفور مکارم غیر عدیده لرندن جانب شاه لرینه
فرستاده بیورلیلر آن تذکره لطیفه لری اجوا زمنه ده جلوه گر
منصه وصول اولوب مطالعه مضمون شرف نمونی وسیله
انبساط بی غایه وواسطه نشاط مالآنهایه اولمشدر ع دولت
زیاده باد شهم عمر برمزید نثر نیاز نامه مزخلال اشغال کثیره لرینه
تصادف اتیکله بروفق دلخواه تحریر جوآبه مساعده وقت
اولمامغین تشبث اذیال معذرت ایله مبارک خاطر شریفلرنده
اولدیغمز اشارت بیورلمش اهم مطالب واجل مآربمز نقش
نامزنگاشته صحیفه خاطر تابناک باهر الادراکلری اولمق ایله
لله الحمد اول معنی مثبت قباله تحقق اولدی من بعد امید وارم که
تعانق عروس مرآمه زخی مشاطه همت بی همتا لری درکار
بیورلمیه بیت مرآت سکندر کبید رطبع لطیفک • باقی نه دیم اولیه

معلوم

معلوم شریفلک خاتمه مکاتیب متنوعه صور تمزید زینت نامه غرا
سلطانم حضرتلرینک تیغ سمند ظفر رکاب نصرت عنانلرینه
هر ذره خاکپای نوتیای جلا بخش دیده مهر درخشان وهر نقش
نعل تابناکی کحل زیور افزای دستار اعیان زمانه راطلس فلک
مقرنس پای اندازاولسه سزا کیخورخوانه خانه جواهر اختر انی
فرق فرقدسای غاشیه دارانه نثار ایلسه روادرکه برآور فتح
خیبر بویله غزای اکبر لله الحمد دست ظفر پیوست آصفی لرندن
جلوه گراولدی ع تعالی الله زهر توفیق باری عون ربانی •
بومژده نشاط انگیز وخبر مسرت آمیزدن صغیر وکبیر وجلیل
حقیر وغنی وفقیر زمزمه تحسینی فلک الافلاکه رسیده ودهده
آفرینی گوش سماکه کشیده ایدوب بیت آفرین ای روزگار
تهمتن آرصفدری • عرشه آص شمه نکرو تیغ تو یاجوهری نثر
نشید عالم پسندی ایله دیباچه طراز تهمتانه دستبرد رستمانه
لری اولمشدر زهر نقش پابسته که اتصالات سعود فلکی به
علته غائیه دینلمکه شایسته درحقاکه مشتری فلک کیوآن

سالخورده بی ازاد دخرو خادری جوی مجره اوزره برجسر
عالی بنیاد ایله بونک نعمت جزیله و موهبهٔ جلیله نک عهدهٔ
شکرندن خواجه موفق اولمدقدری محققدر فی المثل نقرهٔ خنک
سچر بارهٔ رهوآرم وماه نالهٔ کیراد کجه غاشیه دآرم اولسه
بو پیام کا مبخشادن حاصل اولان انشراح خاطرک عشر
عشیرینه فائز اولق احتمالی عقلی دکلدر همان جناب فیاض
مطلقدن رجا مز بودرکه وجود مسعود عافیت محمودلرین آفات
دهردوندن همیشه محفوظ ومصون وپیوسته فتوحات ظفر
مقرون ونصرت کوناکون ایله مسرور وممنون ایده وبساط
خیام اقبالکزی بسته اوتاد دوام دعاءه انام ایله دولتکزده
مقضی المرام اوله بیت ویره ممالک روی زمینه عدلی شرف
اوله مقام وزارتده دولتیله مقیم بیت هرکجا فتح درحدیث آید
تیغ تیز تواش زبان باشد تهنیت نامهٔ وزارت عظمی بردم که
کره نای شادی صیحة العید سروراپچون آماده وکوس بشارت
هیش نوبت زن قضا یه نهاده اولوب اوازهٔ سرور واقبال

اصفهان

اصفهان وعراقی مالآمال ایتمشیدی بلکه نحوس انجم افلاک
مقابلهٔ سعودون بالکلیه مأیوس وشیرشرزهٔ کردون جدی حمل
بوله بالضروره مأنوس شعشعهٔ مهجهٔ جهانداری دیدهٔ اعدای دینی
خیره وظل شفقهٔ بختیاری دردنه دشمنان دولتی تیره قلدیغی
عیان اولمشیدی اول هنگام صفا انجام نتیجهٔ نقالیب اوزاد
واسطة العقد فلادهٔ روزکار اولدیغی تحقق اولنوب لکن نه
کوکبک اقبالک اثر طلوعی ونه ستارهٔ ادبارک ثمرهٔ رجوعی در
معلوم اولمدیغندن رشتهٔ کارمده عقدهٔ اشتباه هویدا ایکن
برید مبارک نوید سروش سرشکن بخت وآرون اولن تیر اقبالین
بردوش ایدوب برپیام صفا انجامی روزنهٔ کوشدن داخل خانهٔ
درون ایدی که ملک ملکوته سرایتی کالشمس فی وسط النهار ویرلی
وزمانه شمولی مانند انوار لیلة القدر ظاهر وبدید آردر بیت
دولت اقبال قلوب ایلدی طالع بآری • حاصلی اوستمزه
دولندی سپهر کردآن نرخفا که سرجمله ساکنان زمین وافلاکه
بو موهبهٔ عظمانک سجدهٔ شکریه الی یوم القیام انهاک اوزره

اولسه لرحق اداسی مؤدی اولیه الحمد لله ثم الحمد لله که طلسم تسخیر
عالمیان اولان مهر زرین سینهٔ سکینه دار نظام الملک جهانه
اوزره مکین اولوب اول ماه تابد آر خورشید ضمیر انوار لرندن
استفاضهٔ انوار ایتمشدر لمنشئه سپاس و شکر فراوان جناب
مولایه • دیرلدی مهر وزارت اوصدر والایه • نگین خاتم دولت
قلمندی قدرتدن • ایکی جهانه دگر بر در کرامایه نثر غبهٔ دولتدرده
مژگان چشم خاکروب وشوق خدمتلری ایله دست افشانه
وپای کوب اولمغجون دم اولمازکه بیک دعا مز اجابت اثر
زوایای سپهر بریز ینی سپهر قلبه رجا اولنورکه عنقریب آلزمان
فتح وظفر پیش وپسرنده عنانه برعنان اولوب نظاره
کنیان اهلهٔ امانی شعلهٔ رکابلرندن دیدهٔ امید لرین نورانی
قیلوب غبار رستم سمند لری چشم علیل احبابه سرمهٔ بهبود دیرهٔ
نعل ستور لری تاجرهٔ اندوه اعدایه مایهٔ وفور اولمقطعه ایله آمدم
اشهب زرین سنابک کلمه جولانه • ره آورد رایته کرد عنبر بنی
جمله احبابه • سمند بادپای لطفه ارخای عنان اینک • در

اقبال فتح اولسه خصوصا اهل عرفانه نثر باقی همیشه آستان
دولت پناهلری مقسم ارزاق عباد وجناب والاهتلری
مظهر الطاف خداداد اولمغدن خالی اولمیه نظم اول مهر
شرف شعار حقیقجو نکم • ظهر نده قومش جبیک آنی آله • همواره
اولوب صدر سعادت اکه جای • صدر نده اولمه مهر وزارت هرکاه

تهنیت نامهٔ مشیخت اسلامیه

زهی روز فیروز وهنگام نشاط اندوزکه درجات وسعادتی
اتصال سعود ایله مسعود انظار غیر محمود عالمده مفقود ایدی
نوید جدید بدید اولوب اول ممتاز علمای عالم اولان پیشوای
خجسته رای ومفتی آی مشکل کشا حضرتلرینک مسند آرای
دار الافتای مشیخت اسلامیه اولمه فکری کوشزد اقل العبید
اولمقده دست برآورده درگاه رأفت پناه کبریا اولوب
اول مقام عوش احترامده عمر مدید وعیش رغید ایله جاوید
اولمالری دعاسی پیش نهاد اعمالمز ایتمشدر اول بشیر فتح
پیام که بو کلام دری النظام برله زمرهٔ ثنا وران بکام ایتمشدر

سری و بهیم انجم نثار بنه شایسته و قدمی اطلس سپهر برآی افزار
قلعه پایسته در حبذا تبا شیر صبح اقبال که ندای بشری لکم الیوم
مسامع دهری مالامال ایدوب بیت افلاکه جغدی ولوله عرصهٔ
زمین • ایندی زمینه غلغلهٔ اسمانیان نژ حقا که اول افضل شریف
اولان جاه جبیل الشان ذات ستوده صفات کردونی نثاری
ایله مفتخر و مباهی اولدیغی معلوم عالمیان در هموآره ناصیهٔ
ضراعت فرسودهٔ محراب ملکوت در که اول رکن رصانهٔ دین و
دولت اولان ذات مکرمات بین نسق هرآی ملک و ملت
ایلیوب همیشه بنان خامهٔ نادره کار فنونی نگارلری حلال
عقدهٔ مسائل و دهان دوات عنبر بار فیض اثارلری حاجت
روای هر سائل اولمقده خالی اولمیه باقی بیت زردی عوذ
شرف برمفارق امجاد • ظلال عاطفت تا ابد مخلد باد ۹

نهنت نامهٔ قضاة عساکر

سلطانم حضرتلرینک فرش عبقری النقش ساحهٔ فسیحة المساحه لری
فرسودهٔ لب مسندی فنون همیشه ریاض انیقة الاغصان

دولتلری

دولتلری و رفیقة الافنان و حیاض کوثری السربان سعادتلری
دایهٔ السیلان اولوب درگاه مکرمت پناهلری ملاذ حاجتمندان
اولمق دعواتی تقدیمندن صکره عریضهٔ عبد خالص الجنان
بودرکه لخلخهٔ سای ریات الجمال محمدت و مجمره گردان بزم
تحیتلری ایکن بریده مژده رسان مسند آرای صدر دیوان اولدیغی
نوید مسرت ارتسامی ایله تشنیف ساز سامعهٔ جهان وصفا
بخش خاطر مستمندان اولمغین شکن کلهٔ کوشهٔ ابتهاج همسر
نکهت تاج افتاب عالمتاب اولوب بیت چون شد میسر
مطلوب و دلخواه • فذا وجب الشکر الحمد لله نژ زمزمه سیله دست
افشان بزم شادمانی اولمشدر حقا که چرخ نشاطم میاینهٔ
سبزه زار فلکده کشاده و سایبان اعلم کنارهٔ جوی کهکشانه
نهاده اولسه بوانشاده حاصل سرور کل عشر عشیر نه عاشق
اولمق عدیم الاحتمال در بیت بدین عطیه که فیضش بخاص و عام
رسید • هزار شکر خدا صد هزار شکر خدا نژ ابزد ذوالمنن مبارک
و میمن و استانهٔ دولتلرینی همیشه ارباب استحقاقه مامن ایلیه

اکر مقتضای خلوص اقامت مراسم مبارک باد ایکون سجاً
علی الوجه روآن اولوب شعشعهٔ رکاب کامیاب برین
ضمیمهٔ انوار دیده قلمغه دی لکن خدمت لازمهٔ دعا کرین
ظهر الغیب ادا سرعت اجابتده اوفی اولمغین قدمدن
قلمه مراجعت اولی کورلدی هرقنده اولسم بیت
القصیدهٔ عنایتلری کتابهٔ کاخ حیاتم وحلقهٔ باب
سعادتلری طوق کردن مباهاتم درهمیشه خداوند زمین
زمان باغ برومند دولتلرینه بیداری دیده بان عرصهٔ
درکاه مروت پناهلرین کشادهٔ دست حاجتمند آن
ایلیه باقی بیت اقبال ترا بخت وشرف زیر نکین باد ای
هست ولی تا بابد نیز چنین باد تهنیت نامهٔ ریاست
اطبا سلطانم حضرتلرینک نبض کیر نفوس مستقیمهٔ بیمار
خانهٔ مطالب وشرآیین نوآز مرضای دارالشفا مآرب
اولان اصابع لطیف مکرمت اشتمالکری شفاء تعظیم
واجلال ایله تقبیل قانون مدحت وتختلری علی سبیل الوجوب

ترتیل اولمق خلاصه کنجینهٔ جواهر حقایق حکمیه اولان
ضمیر دقایق سیر لرینه نمایندهٔ مخلص مختصلری بود رکه
بنم سلطانم بوعبد ذلیل البضاعه لری بوسنهٔ مبارکده
معسکر نصرت اثرایله مأمورا ولمغله مشقت سفریه
وحرکات عنیفهٔ جسمانیه وروحانیه ایله منور ساز زاویهٔ
ذات اولان مشکاهٔ حیات منطفئ اهویهٔ مختلفه اکدار
اولمق مرتبه لرینه وارمشیکن اشرفترین ازمنه ده بر بوبد
مسرت نوید وآرد اولوب ذات فلاطون نژاد لری
بحسب الاستعداد حامئ حمای حکمت وفرمان فرمای قلمرو
طبابت اولدقلری خبرین قرطهٔ سامعهٔ جان ایلدکده
جمله نشین قلب اولان غایئهٔ قوهٔ حیوانیه هربهجت
یافتهٔ مشاطهٔ نشاط اولوب تماشائیان حواس
قوی مشاهدهٔ جمالی ایله سیر چشم بهجت انبساط اولمشدر
حضرت حکیم مطلق وجود مکارم نمود لرین اکدار کونیه دن
وقایهٔ صمدانیسنده محروس ومحفوظ ایده وب خسته دلان

36b-37a

حیرتی انفاس طیبهٔ مسیحانه لرندن مستفیض حیات ایله
بزم آفندم خدمت تهنیته اولان نباطوا کستاخانه مزاحمکام
حط و تر حاله تحریک انامله مجال اولمدیغندن درعفو بیورلمق
بابنده لطف و احسان سلطانم حضرتلرینک در ۹

تهنیت نامه مناصب

سلطانم حضرتلرینک دوش چرخه سوادخانهٔ مواخاتیله
پیچیدهٔ منوال صداقت اولان زرین تاراشعهٔ نیّر موالات
و دست سازیٔ نساج مخالصت ایله بافتهٔ کارگاه مبارات
اولان پرنیان نحایای کران فیمت که کتابهٔ مرغوبه سنده
بیت فاضلا منصبت مبارک باده مسندت سایهٔ سعادت
باد نثر دعوانی نقش مانی اجابت رزیور نادیٔ افاضل
نشینلری قلمنق انجامنده بالین مرآه بو وجهله انکا اولنور
الحمد لله دامن بوسیٔ راحت زدا بوسه گاه لب انقضا
اولنوب منصب جلیل الاعتبار ایله فایز شوق مکافات
و منظر نوازش مجازات اولدیغزرب العالمین متیمن و مسعود

ایلیه

ایلیه کل چمن نشاط لرندن چیدهٔ دست دل و جان اولان
کلبرگ مشکبیز انبساط برتقریب ایله کنجایش پذیر ظروف
و سایدبیان و کلدر بزم افندم زمان سرور کزه برتاج مفاخرهٔ
فرخنده لری ورود دینه لازمهٔ وقت حسن و فا بلورداک انجق
بزم نه واقع اولدیکه جلوه گر ظهور اولمدی بنه مقدم بعض مرتبه
ترویج خاطر بیور یلوردی دفعهٔ دست کش التفات اولدیکز
آرزومند پیام عافیتلری اولدیغمز خفی دکلدر واقع اولان
مژدهٔ دین ایله خانه جنبان التفات اولمله لری مأمولدر باقی
جهانت بکام و فلک یار باد **نشکر نامه برآی منصب**
سلطانم حضرتلرینک بالش مزرکش قالیجهٔ دار العدل فضائل
اشتمالتری که زیب آور جیاه اصحاب مجد و کمالدر اول مقام
عالی العالده بسط مقدمات زیب آور جیاه عبودیت و ابتهال
عارضهٔ روی ادب و کمال اولمغله بصنوف التعظیم خدام کرامه
مراسم بنده کی تتمیم اولنوب انامل جود و نوالتری رسیدهٔ
دامن قیامت اولمق دعوانی محفظهٔ ادراق اذکار ایام و لیال

شیرآزه نسخه اعمال قلندیغی سیاقنده تشکر عهد خالص
الجنان بوکونه صورتنمای بیان اولور که دوران صبای کرم
وجوشش بحر همدمی اقتضاسیله درة التاج افتخار ومباهات
اولان فلان قضاسنک امر شریفی نقاوه حیاتده بوساحل
نشین انتظار ودعای بقای عمر وجود تلری اولدوم کذارد عبدیک
فرق اقبالنه بزهمای همایون مثال سایه انداز اجلال اولدقده
دست آورده درگاه قاضی الحاجات قلوب طنابی خیمه
مرحمتلری مربوط اوتاد وسقاط خوان مکرمتلری تا بحشر
وردمند آنه پیش قهاد ولمن دعوانه اغاز اولنمشدر جناب
حضرت علام علی الاطلاق اولان سلطانی مسند عزوافباله
مسندام وعمر وجود تله دنیا طور وقجه برده وآم ایلیه بوکرم واحسانک
تعریف وشکری تا درآی خدلقده راولمغین عرض دعا ایله
اکتفا اولی کورلدی باقی ۹ لازال مجدک محرر وسا بعینه
امن ویمن واقبال وتائید تشکرنامه برآی مدرسه
سلطانیم حضرتلرینک ساحه درگاه معالی پناهلری کنکندان

فصوص

فصوص نواصی وجباه بوسه جای شفاه ارباب عزوجاهدر
اب زده خوی فشانی جبین ضراعت قلوب خدمت
رفت روبی سپارش کرده ارکان عبودیت فلنمغله یوزم
سورمک معوضنده حضرت خلاق باری التنم عنایتلو
ولی النعم جنابدین حوزحریر حفظ وصونده محفوظ ومصون
ابد وب همواره شرفبخش صدر سعادت وزیب افزای
مسند کاه عزوز رفعت ایلیه بوچاکرا خلاص کیش صداقت
اندیشلری شکر سالف کرم جزیلدری اداسنده کلیل ایکن
حصه مند موائد عمیم الفوائد کریمانه بیورلوب دفعه مدرسه
جلیله سلیمانیه ایله حضیض جرندن اوج رفعته ترفیع بیورلمش
بیت شکرمن درکومت کرچه نیامد باسر • بدعا میکذرم عمر
زشب تا بسحر نثر جناب حضرت فیاض چاره ساز اسباب
مدرآر مکارم واقضا لدین نهال حوانزده خشک سال
آمال مستمندان اشکسته باله طراوت بخشا ایدوب اشعه
باش کائنات اولان نیر ذات برکزیده صفاتلری همیشه

نور افزای سپهر اقبال اولمه بیت وهذا دعاء قد تلقاه ربنا
بحسن قبول قبل ان یرفع الصوت • باقی ع سایهٔ عالم پناهت
دائما پاینده باد تسلیت نامه برای معزولی سلطانم
حضرتلرینک منهل العذب فضل ومکارم اولان معنای سمیاک
سده سالرینه قابل تعظیم وتفخیم برله وفود عبودیت تقدیم
اولنوب وجود وبهبودلری صروف کونیه دن مصون اولمق
دعواتی ثبت جریدهٔ مداومت قلنه یغی سیاقده معروض
عبد قدیملری بود رکه بنم سعادتلو سلطانم حضرتلری متاولهٔ
ایادی ایام ولیال ایله دستخوش راحهٔ کریملری اولمغله
مغبوط باکورهٔ فردوس نعیم اولان مثمانهٔ رتبهٔ سامیه که ذائقهٔ
حیثیت کرامیلرینه فی الحقیقه نقد حاشنی بخش جلاب
اعتنا وفقدی مرارت چشش زهراب عزا اولمغه صلاحیتدار
بریدرکف استنکاف ایله انداخته طاقچهٔ تبری بیورلمش
جناب خیرالحافظین نسخهٔ مجموعهٔ مکارم اولان ذات ستوده
صفاتلرینه همیشه محفظهٔ امانده عادات ملوانه محفوظ

ومصون ایلیه درون بندهٔ اخلاص مشحونه رکون بولان
صدق اختصاص اظهار عبودیتی متقاضی اولمغین سطور دعا
نشور تحریری ایله سرسعادتلری تصدیع اولنمشدر سجیهٔ
رضیهٔ کریمانه لری مقتضاسنجه بوعبد صدیقلری مبارک
قلب شریفلرینه دور وابعاد بیورلمامق استدعا اولنور
باقی فرمان سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر بو تسلیت نامه
وخی احباب ستم کشیده دن برینه فرستاده قلنمشدر
بنم سلطانم آهنگ انشا واختراع موجب وحشت وصداع
اولمغین القلب عندکم فانظر ماذا تری فیه ایله اکتفا اولنوب
سلامت حال وصفای بال ایله گذارندهٔ ایام ولیالی
اولملری دعواتنه اشتغال هرایهٔ جریدهٔ اعمال قلنه یغی
همیشه صون صمدانی ده اولسه سزمقدما تقالیب روزگار
زور کار ایله مشهود باصرهٔ اعتبار لری اولان مناقب
واکدار اگرچه عنعنهٔ ثقاة رواة اخبار ایله اجمالا گوش
گذار نیز اولمشیدی اما حقیقتی بود فعه شرفیافتهٔ ورود

اولان وداد نامه لرنده نگاشته کلك تفصیل اولمغین بر
دخله غرقاب کرداب اضطراب اولمشدر که خانهٔ
بریده زبان دنائه پیچیده میان ایله عشر عشیری افاده
وبیان بیرون کنجایش امکاندر ع آدم قاره طاغ اولسه
کتور مزبو کا طاقت نثر حق تعالی اجر وعوض دیره نه دیه لم
ع الیمزدن نه کلور خیر دعادن غیری نثر ان شاء الله تعالا
انجامی خیر در اصلا آخاطر شریفه کدر ویرمیه سز ع بسی
مراد که درضمن نامرادیهاست نثر اکثر یا بو مقوله دو آهی
مکفر سیئات دوسیلهٔ النفات اولمکله در بیت
مکن زغصه شکایت که در طریق طلب • براحتی نرسد کس
زحمتی نکشد نثر جناب مستقیم سزی بضاعهٔ صبر وحی رسان
ایله فائز نقد ینهٔ مثوبات واعداد کوری سوء صنیعه ایرمه
مجازات ایدر بیت منتقدر برآدی مولانك • عادر
لطفی حق تعالی نك شعر تو بد کنده خود را بروز کار مساز
که روزکار ترا چاکر نیست کینه کذار نثر همان لازم اولان

سرمایهٔ عافیتدر یوخسه سود وزیان نوا آمندر ع رایج
اولمز هر زمان نقد تمنا بولیه در نثر غبدا طرف مخلصی
برآمن کرد خاطر خطیر اولورسه ع امروز پریشان
زاردانم که نوان کفت نثر حضرت باری جمله مزك یاور
وهمتیاری اولسه بنم افندم بوآنه دك آمدشد مفاوضه
انقطاعی نه انکه تناسی وتقصیردن ناشی اولسه الحق
بیت ما اکر مکتوب ننویسیم عیب ما مکن • درمیان
راز مشتاقان قلم نامحرمست نثر دوری صوری سبب
فراموشی ومهجوری اولمیه جغی اجلای بدیهیاتدندر بیت
نه صانوزسك بو قدر چکمك ایله هجرانك • اولنوردمی
بوکو کل ذات کریم الشانك نثر بنم افندم خلال اشغال
کثیره یه مصادف ایتکله علی قدم الاستعجال تسوید
اولنمشدر باقی کستاخی را امید عفوست بو رقعهٔ
مزاج آمیز اغزاحبا ب کرآمدن برینه تحریر اولنمشدر
سلطانم حضرتلرینك مطرح کل عمر ودولتلری که حدیقه

پیرآی عزّ و اقبال دلرهموآره سیرآب سحاب لطف الهی اولمق
دعوآتنه اشتغال خلّ آلنده عوضنده داعیٔ خالص البالدی
بودرکه برمقتضای ودّ قدیم استعطاف اولنه جق بودا عیلری دخی
عزمذکره رسانیده قلوب نثاردست عنایتلرینه بسط کف
رجآده اولدیغمزانهآدون خآلی اولمیه لر بیت محنت ومنده صاره که
فریآده یتمز • غم چکمه برسنی الهه محتاج ایتمز نثر نشید صفآ نویدی ایله
تسلیه بخش خاطراولورديکز فریآده یتمک بوندن اعلی اولمآزکه حضور
فایض النور ولی النعمی ده تذکارشناکذاران حضرتده ضمنده بیت
تودستگیرشوای خضرپی خجسته که من • پیآده میروم وهمرهان سوارانند
نثر لله الحمد شاهد دعوآت شبآنه مزمعانق کردن قبول اولوب
نیل سرمنزل آمآله استعدآدرسمی یله زمان سعدا قترانولنغی
تصادف ایلدی ع بوشرفده اثرحسن توجهدندر نثر اگرچه بورتبه
داعیه سبقت ایله آبله پای طلب اولآن ثمثه ملوثه دن دوتکل
فروش دبدکلری سوادالوآن نقوش صورتاسکی ناحی ایله سنگ
راه اولمق احتمالی وآردراماً نظراعتبارادولوالابصاردهکهنه دلق

پشمینهٔ صدپارهٔ پینه ریز قبای زرّینه نونسج عبقری طرّازرنگ
آمیزه مسآوی اولمدیغی بدیهیدرمع هذا مراسم قدم طریقه مراعات
اولنورسه که مدرسهٔ خارجدن عبارتدر بیت جانمه منت
ایدرلرسه بوحکمی اجرآ • کاولهٔ مزکّمه بوولآدیده بمثله همپآ نثر
علی الخصوص وجاهتهٔ ونزاهتهٔ رجحآن وامتیآزمه کندی دخی لب
جنبان اعترآف ایدیکی مشهودبآصرهٔ ارباب انصآفدر
زیرآ بیت شرط ایسه بوطریقه سرمآیهٔ معآرف • اولمزبکآ
مزاحم دوتکل فروش افندی نثر نتیجهٔ مقدّمات تصدیع لحآضهٔ
التفآت علیهٔ خدآوندی کمآفی الاوّل شامل حآل وتلآفی کر
ایّام انفعآلم اولمغه تشبّث ساعدهمت بیورمه لریدر قطعه
کیمه کشف ایلیه یم رازدل نالآنم • برافندم وآرایکن سنجلیت
سلطانم • اگرچه سوءادبدربوسوزلرامآکم • افندیکم کرمیدر
قولک ایدن گستآخ • باقی بیت دلم بخاک درت النجآ ازآن
وآردم • که کارمن همه موقوف یک عنآیت نست بورقعهٔ
نیازمندی خاکپار ولی النعمه تقدیم اولندی سعادتلو عنایتلو مرحمتلو

سلطانم حضرتلرینک اولین سلم پایهٔ جاه و جلالدرینه ع که نظر
فرق ایده جک مرتبه دن اعلادر نثر وضع جبین ابتهال اولمق خلالنده
عنوان دیباجهٔ مقال دعای دولت و اقبالدری ایله نوشیح و تزیین
اولنه قدن صکره مسامع خدام کرامه بو منوال اوزره نشر صحیفهٔ
عرضحال اولنور که جاه جانکاه عمدن خلاصم وابستهٔ کمند همتلری
اولمغین استدعای عنایت ایله زیر جناح حمایتلرینه التجا اولنمشدر
بیت هرکس درین جهان بکسی التجا کند • ما را همین بسایهٔ
لطف تو التجاست نثر بنم کبی بی کسه فریاد رسلک ترازوی اعماله
حج پیاده ثوابنه موازن اولوب زخم آخرت ایدیکنده قطعاً
اشتباه یوقدر اولنوز سنه یه قریب ر باده پیمای طریق تدریس
محنت انیس اولوب بیت پس و پیش اولقدر کشت ایلدم راه
تمنا بی • کو زلدر دیدیلر و آریسه بولمیچاره سر سمد رنثر تنثر لات
متعاقبه دن بیتاب و رجعات فهقریه دن صنعت آموز
شاکر و رسنه اب اولمغله سنکلاخ بیابان حرمان ایله آبله
پای طلب و آرزوی رشاشهٔ سرچشمهٔ آمال پادرهوا بیله تفیده

لب اولدیغندن قطع نظر زاد راه و دوردست اولان نان پارهٔ
معیشت که انکله سد ثلمهٔ جوع ایدردم اولدخی ربودهٔ دست قهر
دهر اولمغین ع چه کنم که نخل حرمان به ازین ثمر ندارد نثر مفهوم
دل آشوبی اوزره مشتاقای بدحالان ابنای زمان اولمشدر
الحمد لله تعالی نوبهار دولتلرنده کوکلکز کل کبی کشاده و خاطر
قبول رقم فیضه آماده اولوب هرکس رتبهٔ استعدادینجه خوشه
چین خرمن احساندری ایکن حاشا که نایب نامرادک
اول خوان یغماون و ایه سی حرمان اولمه فی نفس الامر زمان
سعادتمرنده فایز رهینهٔ مرام اولمیوب نه وقت اولسم کورک
بیت درین ایام اکر دولت نیابم • با میدی کدام ایام
باشم • اکر بیت میکداز دخجلتم هر کاه میجویم مرا • در نهاد
بید لان عرض تمنا آتش است نثر فحوا سنجه استیلای تاب
شرمساری کحل کلوکیر ناطقه در اتاسر مایهٔ صبر و شکیب منهوب
دست جفا پیوست یغاکران غموم سامانسوز اولمغین امید
دوا رزوی کمترین رشحهٔ زلال عنایتلری ایله ره نشین سر کوچهٔ

42b-43a

انتظار ابدیکم اعلامه جسارت اولندی که بیت غمگین نشود
طبع کل از نالهٔ بلبل • فریاد که دارونق بازار کریمست نثر باقی فرمان
سعادتلو سلطانم حضرتلرینکدر بیت من نه گویم که لطف و احسان
کن • بنده ام هرچه بایدت آن کن نثر چونکه بوعریضه لردن غرض
اصلی عرضه دعای دلی التمیده ثبات قدم ذاتلرینی شمدیدن
صکره هنگام کرم کلام دوام دولتلری ایله خیر انجام اولوب
بعده مهر سکوتی درکار و صحیفهٔ فیل وقالی
طوماری ختم سی مناسب کورلدی
جز دعای دولتش چیزنیست مارا تدعا
مدعای خود بآخر میرسانم والدعا

تاریخ کتاب
بم انشاده کوهر یکتا
۱۲۶۵
اکرم

Ek Mektuplar

Ek Mektup-1 (N1 Nüshası, NEKTY10301/01, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, İstanbul)

13b-14a

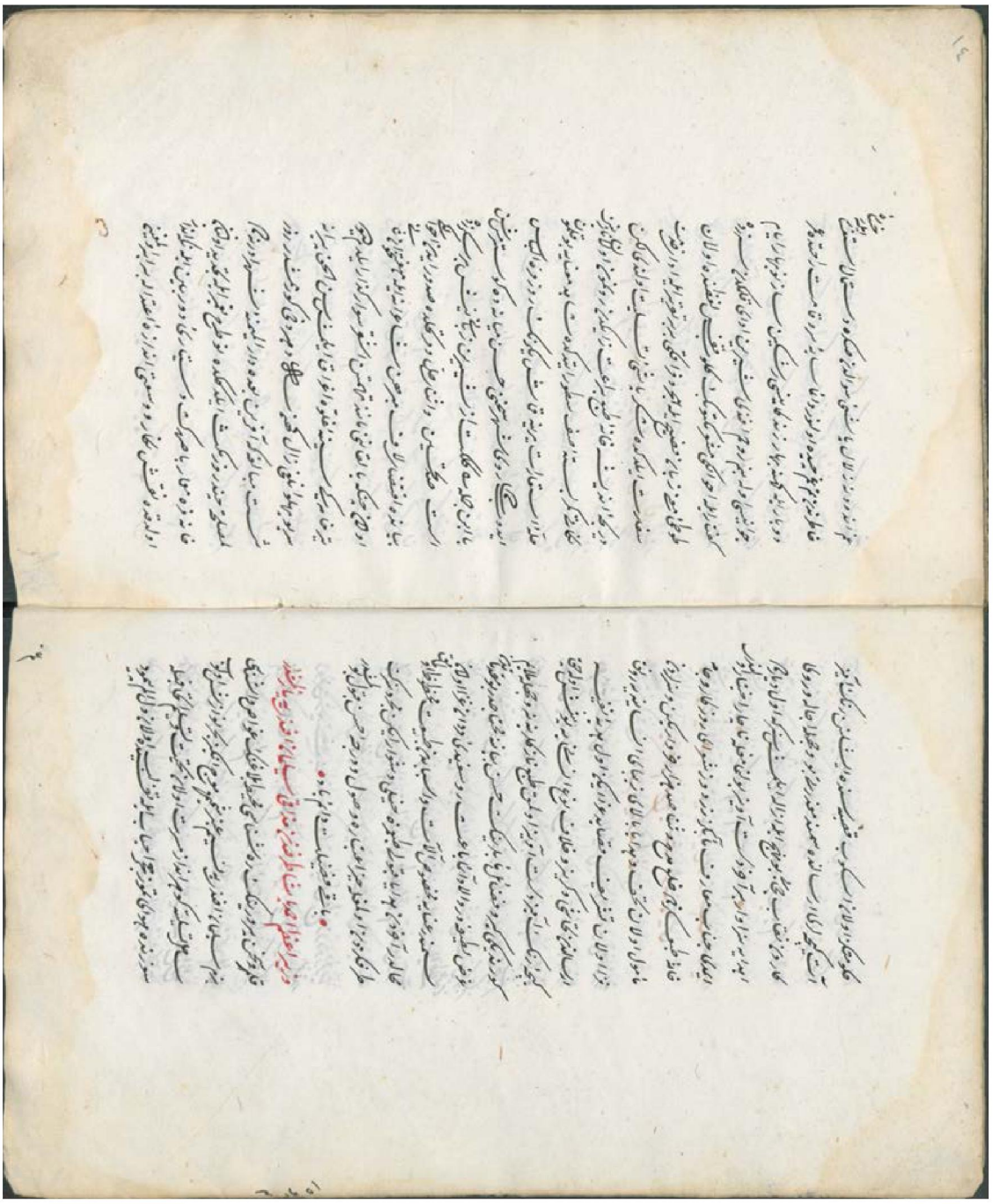

مقولهٔ جزالامور دنیز اولدیغنی کوردکده نیز عسکره السنهٔ
وصول ومنزلکه دخول یکه بیت تخلص یکه پیشین صفحه
حال قبلمش سن بوندنیز عسکره همان دامنیر زده غزیمت
اولنیز غوائده نسیم عونیز باری یاری اولوب کلزار نصرتیز
کل خوز وظفر کشده اولاسنه ناوک دعائی خلیده طبلهٔ

اجابت ایمکه آزمایش ایده سن

وزیر اعظم مصطفی پاشا حضرتلرینه یازمش اولدیغی

عنایتلو افندی حضرتلرینک مجلس فضائل موفورلرینه انهاء اولنور
مکتوب بلاغت اسلوبکز وصول بولوب مفهوم ومعلوم
اولدر خلوت منصب صوفیه بالای استعداد که جامهٔ کوتاه
وتنکنای اولمق ملاحظه سیله حال اضطرارایله قبضه تکده اولان
انکساری اظهار وامضاده المبتلا بعض اصوفیه بقیرایله
اشعار ایلمش سن بنم روحم افندیه فاحشی که دیدکز فقیه
معلوم نهایت تحکم جهتی ایله قضا تنکنای بوکدنیز کوچکی ایهون
ومعقول ایدیکی مسلم ارباب معقولدر قضا تنکنای اصفله
اعتبار ایله اعلا سنه استعداد تحصیلدنیز عسکره انهزام
حضرتلرینک بازوی اقتدارکزی بندشاید منصب جلیلنه
الانغار اولمق ملحوظدر فما بعد مکاتیب مستحسنهٔ الاسالیب
ایله اخبار سلامتکی اشعاردنیز خالی اولمیه سن کرحسن توقعیز
مقتضی بسمه حظ اولمق موقر در • بقیه • والسلام •

فاصله غالبه اوزاندنیز اوزانه یازیلنی مکتوب صورتلریدر

حضرتلرینک مجلس منیف محبت الیف ومحفل لطیف حقیقت
لعینه مثابهٔ تعظیم واحترام برله شرایف وظایف اوراد وعوات
مستجابه ولطایف عوارف اذکار تسلیمات مستطابه
اکتفا خلالنه معروض محبانه بودرکه طرف فاخرالمزنیز استجابت
حوالی خاطر عاطره کذارایدرسه بعنایة المنیز هنوز بلبل جان
شاخسار کلزار زندکانیمده پرآوازاولیوب زفرهٔ وعارتیمز
ایله نغیره دازایدیکی رسیدهٔ سامعهٔ ایقاندرحذای متقال
جویبار صفای بال ایله مستانه آرای سیر اقبال ایلیه بوجانبده
ارضای عنانیز عزیمت ایدنیز اجباب وقوعنده اخبار سرور
سلامتدرین مشعر مکتوب جالب القلوب بدرایله افاضهٔ انشراح
بیورمه لری مأمولدر • بقیه همیشه عونت ودولت زیاد باد

نوع دیکر

حضرتلرینک مطلع انوار عزواقبال ومنبع اظهار بروافضال
اولانیز نادی خطیر ارم نظیر لری صوب مکارم اوبنه وفور تجمل
واکرام ایله برآورده عواصف قدم اخلاص اولانیز لآلی اثنینه
فرخنده خواص ایثار ونثار ندفکره انهاء مخلصت بودرکه
اکربر مقتضای شیم اجباب نوازلرینه تفقد خاطر محب بامر
الامتیازایله نفیس قرین رخصت جواز اولورسه عسکر
خدای چاره سازه که دست یزدانک یوخ شعبده بازجیب
قبای بقایه چاک اندازاولیوب نقاوه نفوذ اوقات
زندکانی مصروف ادای وظایف ثنا خوانی ایدیکی مستلزم بیلدر

Ek Mektup-2 (N1 Nüshası, NEKTY10301/01, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, İstanbul)

16a

باجره
مابین الزوال والعصر
بقدر اوبده وقتی

ایه تحقیق حاصل مخض اطفار خلوص وملویت ایه درایای
ریاست قدر حوادث کونیه وزاجبار واستجبار معذار خود
ایهام تهمت ستار ایه یعقوب معنویه وزایدیکی مانند باجره
نهار ظاهر واشکار اولمغین غالبا واو شریفدر سه ابواب
مراسلاتی تنتیج مقدمات اولمق کرک دیو • اوبهم کلک سیه
زانوی مشکین بیر چوال واویده ارخای عنانی اولیوب
ریب وریاوزعار لازمه خدمتکذاری اولانلر تحف تحایا ایتمکلر
حوالی حسنیارزهمدلی قلمشدر • وقت ابنه طلرنده بیشتهاد
اعدا زایدرک طرفدوزنیا لوکاله واوزدولت بیرامیدلرین
تعبیل بیورمه لرزجودر • باقی بیوسته بکام دوستان سنو

نوع دیکر

حضرتدینک بزم وکلک ونزد روح افزالری سوروبکوبیدرشته
وداتنظام ایله رشک برده نسکف ایچوهرایام وحسکرده
عقده کردوزکرده وجبک خوام اولانلرواریده دعوات نثریا
نظام اهداوشماره طبع لیلیقدر وستوزش انامال استبا قلمق
خالنده منهال مخلص بی ریالریدرکه بمنه الکریم قاعدا عافیتده
مقیم اولوب بالغدوالاصال دعاکوافزایش پیرتو مهراقبالکز
ضمیمه اوراد اخیره لیال ایدیکی وارسته شایسته قیل وقالدر
درخواست الطاف وسیعه الاکفا فایدرکه سوانح احوالم
موافق حسابکردوزاولماسی رواکور لیلیوب خیابان حدیقه
امالم دست دهشتدایله آب داده قلمقدوزاجتناب بیوریلرکه

حسن وخاشاک کردباد اندوهم اسیب برس دیده دشمن
• وام اولیه • باقی حیات غنچه دولت شکفته باد •

نوع دیکر

حضرتدینک بزمکاه معارف دستکاهدلرصوبه بغرط الاکرام
جوابکزافقدر دعاایهاسیله نسیج زرتار دفوداولان
کالاکاوالای اخلاص یای اندازنحوماوزبزم خاص اخلاص قیلمق
ضمنده نموده مخلصی بودرکه بمنه تعالی شکوفه چین چمن
عافیت اولوب طبع صاف فیض اشقاقدن آیینه وارصفا
وکلبایخ خواهشکری میردم بهارکف اده اولمق دعوات
اشتغاله ایکن بردم بوده قاصد فرخنده مقدم یدیله شرفیاب
ورود اولانمحبت نامه عبرین سنامزایه رتبه ده معطر
دماغ آرزواولمشدرکه بقدرکنجایش بندبرصفحه تحریرده کلدر
بهاوخدای جانوآفرینه درکاهبندوزمستدعااولدرکه عدوی
دولتدن ترانکم سحاب ادبارایله سیه روزوبخت خواهندکان
اقبالدن چونضیحة العیدبهروزنجسته وفیروزاولمقدوزخالی
اولمیه چونکه صدق وصفای مخلص وفاکیشه ترتیب سطور ایله
اقامت برهان سلمی یه محتاج اولمین امور دندرمراتب
مقدیمکه بومقدارایله اکتفامناسب کوردم • باقی باداودوستان
• وراحت روح • باد عمرت هزارسال چونوح •

نوع دیکر

حضرتدینک مزرع زلال دانش وکمال اولانجمفضیلت مآل

Ek Mektup-3 (M1 Nüshası, AEEdb387, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri, İstanbul)

33b-34a

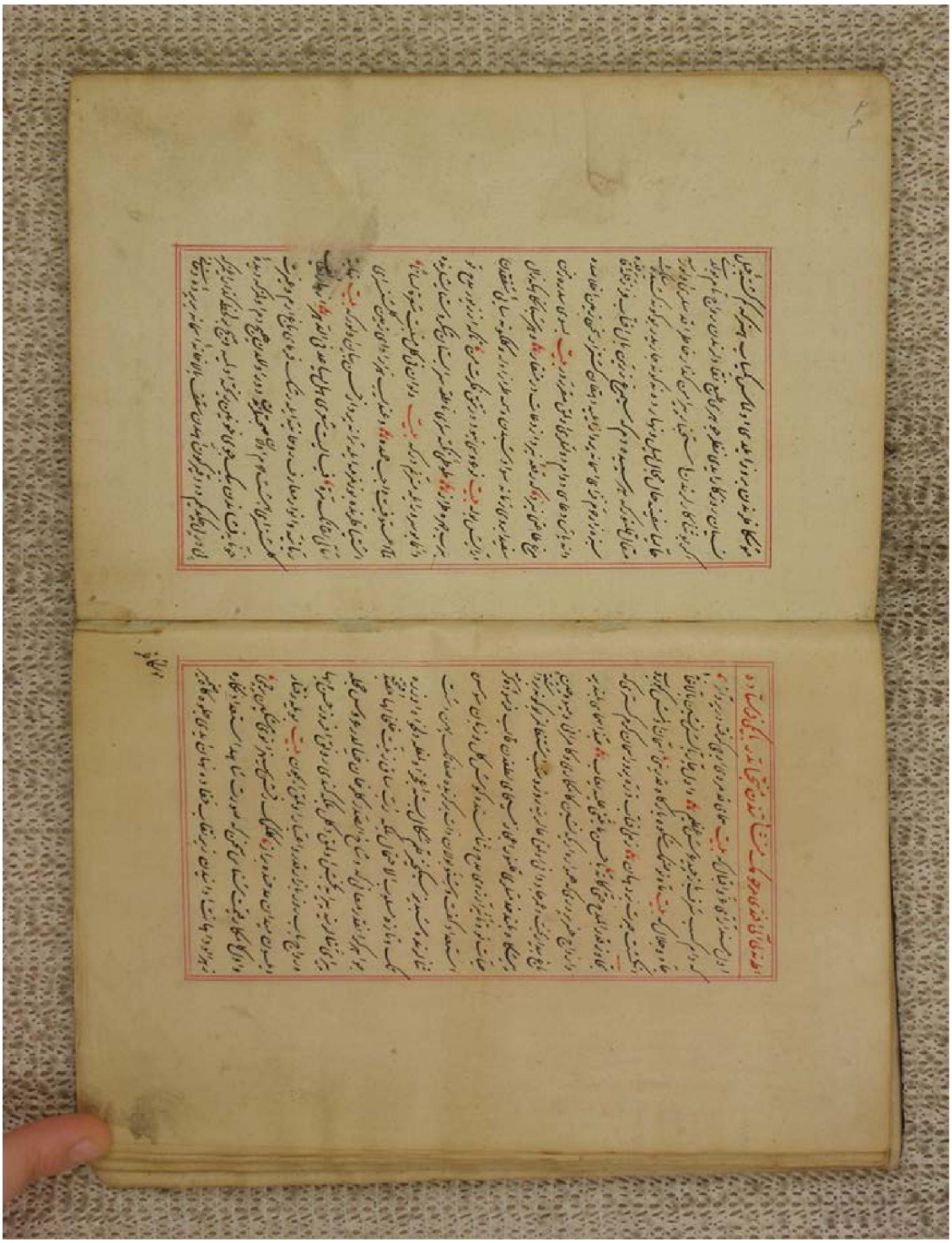

34b-35a

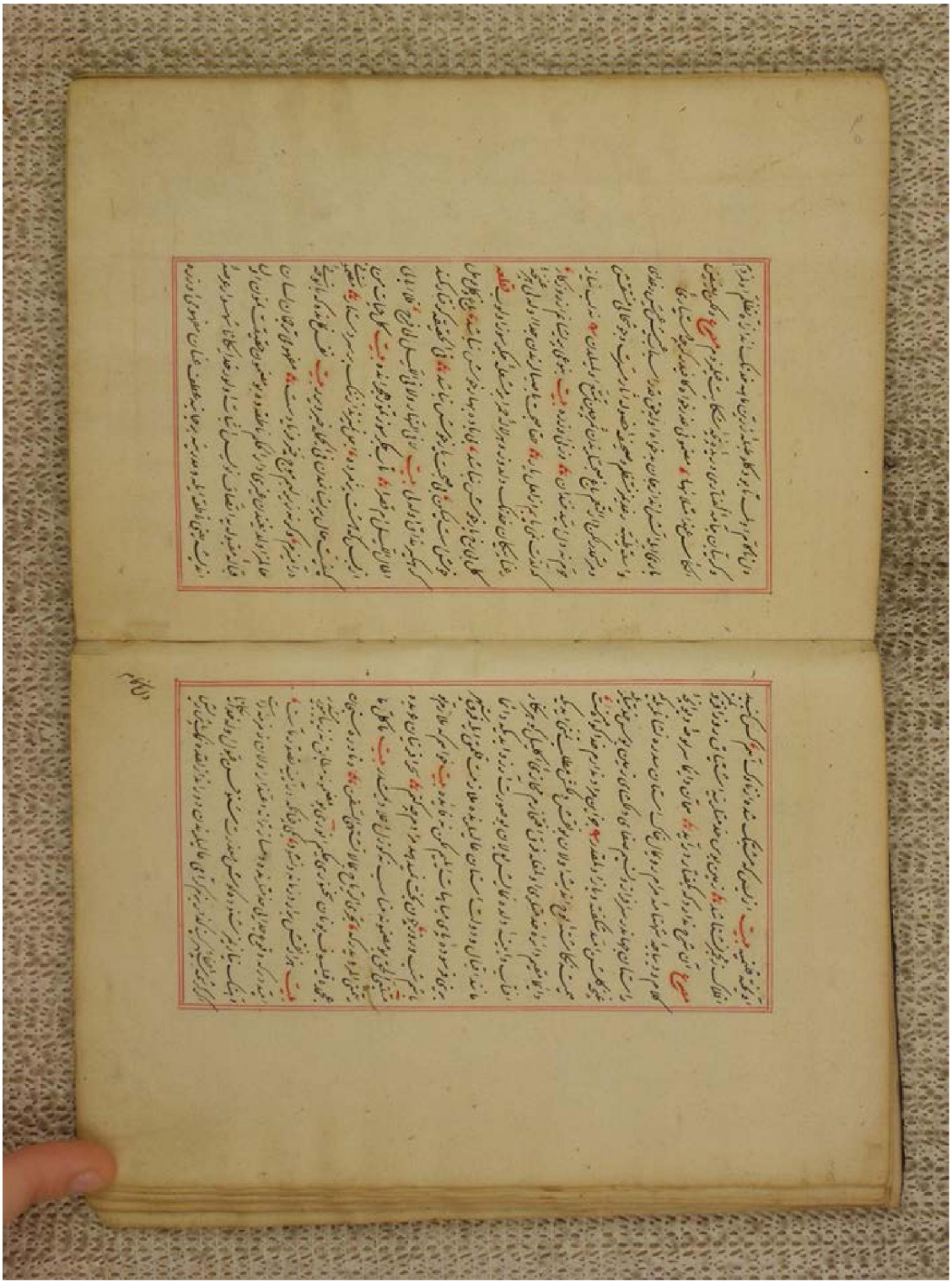

35b-36a

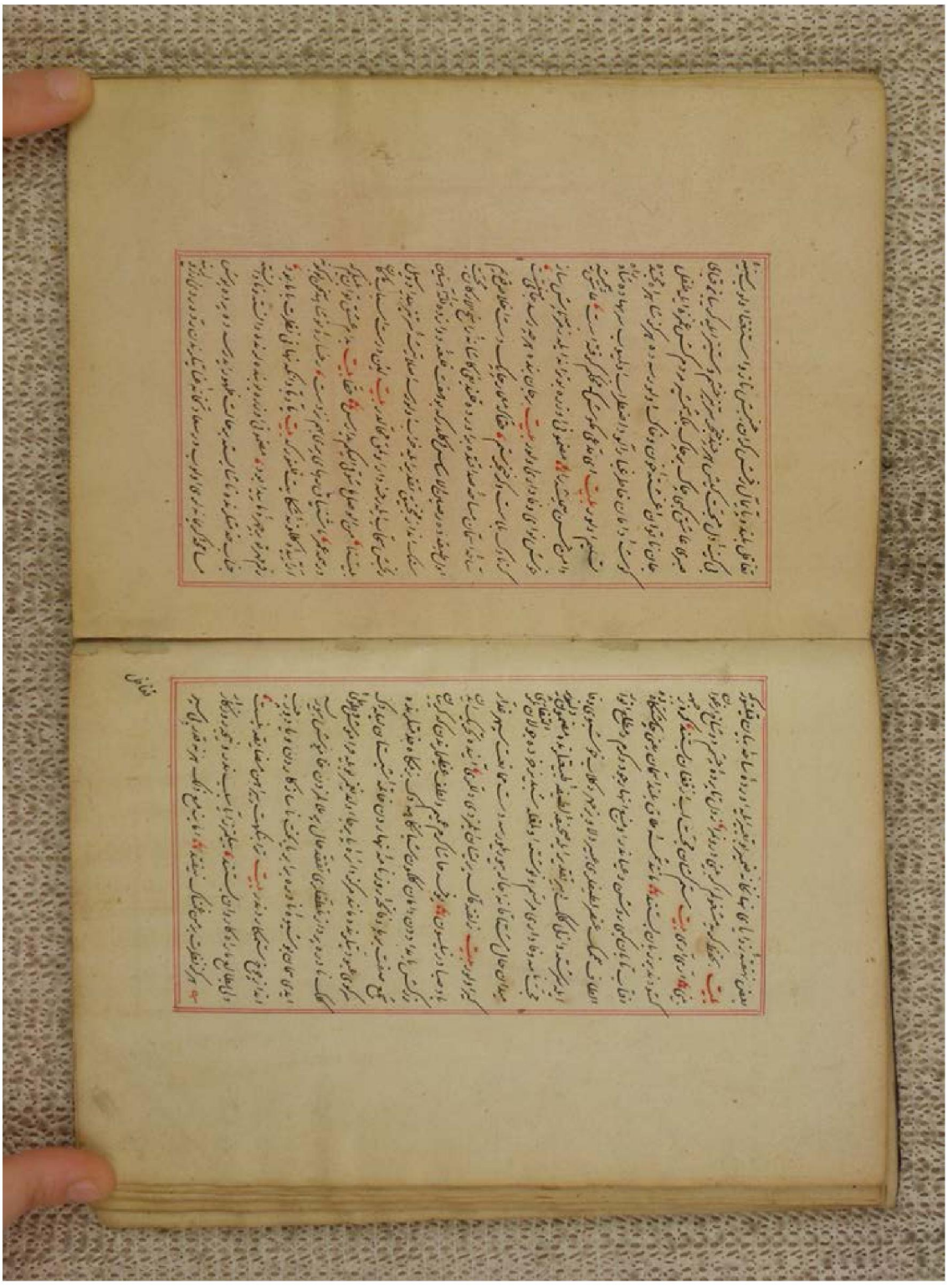

36b-37a

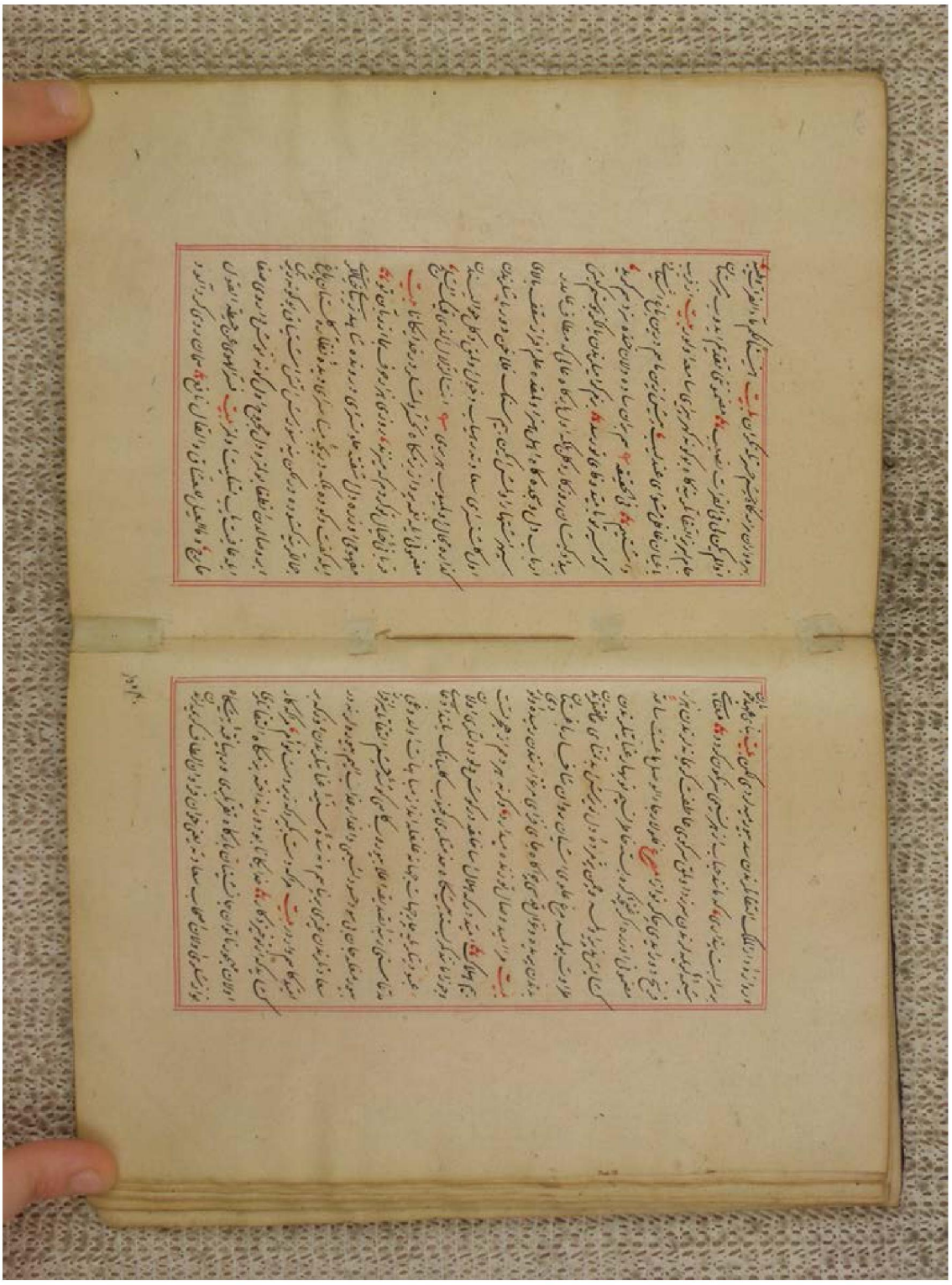

Ek Mektup-3/4/5 (M1 Nüshası, AEEdb387, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri, İstanbul)

37b-38a